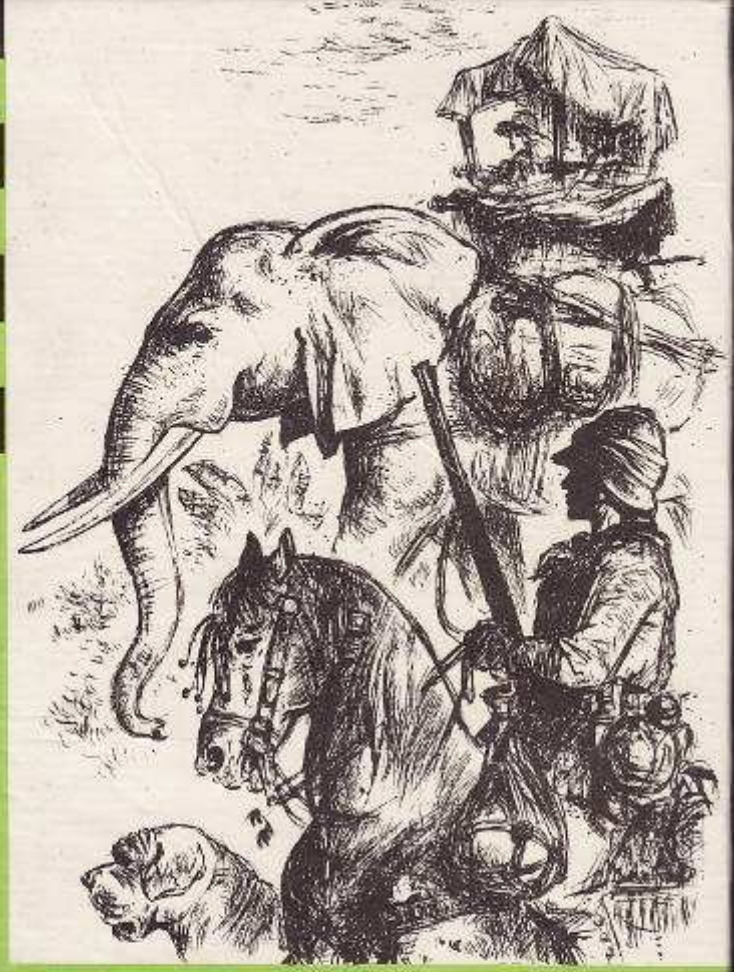
KNIHY ODVAHY

A DOBRODRUŽSTVÍ

SVAZEK 15

Henryk Sienkiewicz

POUŠTÍ A PRALESEM

Henryk Sienkiewicz

POUŠTÍ
A PRALESEM

ALBATROS PRAHA

Translation © Karel Málek
Illustrations © Karel Toman, 1980

I

„VÍŠ, NELO,“ ŘEKL STAŠ TARKOWSKI SVÉ KAMArádce, malé Angličance, „že včera přišli zábitové a zatkli ženu dozorce Smajna a její tři děti – tu Fatmu, která už několikrát byla u tvého i mého otce v kanceláři?“

A malá Nela, hezká jako obrázek, upřela na Staše své zelenavé oči a zeptala se ho napůl udiveně a napůl zaraženě:

„Zavřeli ji do vězení?“

„Ne, ale nedovolili jí, aby odjela s dětmi do Súdánu, a přijel úředník, který ji bude hlídat, aby se ani na krok nevzdálila z Port Saidu.“

„Proč?“

Staš, který právě dovršoval čtrnáctý rok, měl svou osmiletou družku velmi rád, ale pokládal ji ještě za malé dítě, a proto odpověděl velmi domýšlivě:

„Až budeš tak stará jako já, budeš vědět všecko, co se děje nejen na průplavu od Port Saidu do Suezu, ale i po celém Egyptě. Ještě jsi nic neslyšela o Mahdím?“

„Slyšela jsem, že je ošklivý a neslušný.“

Hoch se soustrastně usmál.

„Jestli je ošklivý, nevím, Súdánci tvrdí, že je krásný. Ale říci o člověku, který už vyvraždil tolik lidí, že je neslušný, může jen osmiletá holčička v sukničce takhle po kolena!“

„Tak mi to řekl tatínek a ten to ví nejlíp.“

„Pověděl ti to tak proto, že jinak bys tomu nerozuměla. Mně by to tak neřekl. Mahdí je horší než celé stádo krokodýlů. Rozumíš? Ale říkat o něm, že je ‚neslušný‘, to je dobré tak pro nemluvňata.“

Když však uviděl, že se tvář děvčátka zamračila, umlkl a potom doložil:

„Víš, Nelo, nechtěl jsem ti říci nic nepříjemného; přijde čas, že i tobě bude čtrnáct let. To ti určitě slibuji.“

„Já vím,“ odpověděla Nela se starostlivým pohledem, „ale co když Mahdí zatím vtrhne do Port Saidu a sní mě?“

„Mahdí není lidožrout, lidi tedy nejí, jenom je vraždí. Do Port Saidu také nevtrhne, a kdyby i vtrhl a chtěl tě zabít, měl by napřed co činit se mnou.“

Toto prohlášení a zároveň hvizd, s jakým Staš vtáhl nosem vzduch, neslibovaly Mahdímu nic dobrého a značně posílily Nelin pocit vlastní bezpečnosti.

„Vím, že bys mě nedal,“ odpověděla. „Ale proč nechtějí pustit Fatmu z Port Saidu?“

„Protože Fatma je sestřenice Mahdího. Její muž Smajn prohlásil egyptské vládě v Káhiře, že pojede do Súdánu, kde bydlí Mahdí, a vymůže svobodu všem Evropanům, kteří mu padli do rukou.“

„Smajn je tedy hodný?“

„Počkej. Tvůj i můj tatínek, kteří Smajna výborně znali, neměli k němu důvěru a doporučovali Núbaru pašovi, aby mu nevěřil. Ale vláda s vysláním Smajna souhlasila a Smajn žije už půl roku u Mahdího. Zajatci však nejenže se nevrátili, ale z Chartúmu došla dokonce zpráva, že mahdisté s nimi nakládají stále krutěji a že Smajn, který napřed přijal od vlády peníze, stal se zrádcem. Připojil se vůbec k Mahdímu, který ho jmenoval emírem. Vypráví se, že v kruté bitvě, ve které padl generál Hicks, Smajn velel Mahdího dělostřelectvu a že patrně on naučil mahdisty zacházet s děly, což tito divoši do té doby vůbec neuměli. Smajnovi teď jde o to, aby dostal z Egypta svou ženu a děti. Proto vláda Fatmu i s dětmi zatkla, neboť Fatma jistě předem věděla, co Smajn udělá, a chtěla potajmu utéci z Port Saidu.“

„Ale co má vláda z Fatmy a z jejích dětí?“

„Vláda řekne Mahdímu: Vydej nám zajatce a my ti vydáme Fatmu…“

Tu zatím přerušili hovor, neboť Stašovu pozornost upoutali ptáci, letící z Eštúmu k jezeru Manzale. Letěli dost nízko a v průhledném vzduchu bylo vidět několik pelikánů s krky prohnutými nazad, kteří zvolna pohybovali ohromnými křídly. Staš začal hned napodobovat jejich let, zaklonil hlavu a běžel několik kroků po hrázi, mávaje rozpřaženýma rukama.

„Podívej se! Letí i plameňáci!“ zvolala náhle Nela.

Staš se hned zastavil, neboť skutečně za pelikány, ale trochu výš, bylo vidět dva velké, růžové a nachové květy jakoby zavěšené na modré obloze.

„Plameňáci! Plameňáci!“

„Vracejí se navečer do svých hnízdišť na ostrůvcích,“ řekl hoch. „Ach, kdybych měl pušku!“

„Proč bys chtěl po nich střílet?“

„Takovým věcem ženy nerozumějí. Ale pojďme dál, možná že jich uvidíme víc.“

Po těchto slovech vzal děvčátko za ruku a šel s ním k prvnímu průplavnímu přístavišti za Port Saidem. Za nimi pospíchala černoška Dinah, bývalá chůva malé Nely. Šli po náspu, oddělujícím vody jezera Manzaly od průplavu, kterým právě projížděl velký anglický parník, vedený lodivodem. Blížil se večer. Slunce stálo ještě dost vysoko, ale postoupilo již nad jezero. Slaná jezerní voda se začínala třpytit zlatem a hrát všemi odlesky pavích per. Na arabském břehu, kam oko dohlédlo, prostírala se plavá písečná poušť – tichá, zlověstná, mrtvá. Mezi skelným, jakoby odumřelým nebem a nezměrností zvrásněného písku nebylo stopy po živé bytosti. Zatímco na průplavu kypěl život, projížděly lodi a rozléhal se hvizd parníků a nad Manzalou se v slunci míhala hejna racků a divokých kachen – tam, na arabském břehu, jako by byla krajina smrti. Avšak čím víc rudlo zapadající slunce, tím více nabíral písek barvu fialovou, jakou mívají na podzim vřesoviště v polských lesích.

Cestou k přístavišti spatřily děti ještě několik plameňáků, až se na ně srdce smálo, ale Dinah prohlásila, že se Nela musí vrátit domů. V Egyptě po dnech, které i v zimním období bývají často úpalné, následují velmi studené noci, a protože Nelino zdraví vyžadovalo velké opatrnosti, nedovolil její otec, pan Rawlison, aby se děvčátko po západu slunce zdržovalo u vody. Zamířili tedy k městu, na jehož okraji v blízkosti průplavu stála vila pana Rawlisona, a ve chvíli, kdy se slunce potápělo do moře, byli již pod střechou. Zanedlouho přišel i Stašův otec, inženýr Tarkowski, pozvaný k večeři, a celá společnost i s Nelinou francouzskou učitelkou, paní Olivierovou, zasedla ke stolu.

Pan Rawlison, jeden z ředitelů Společnosti Suezského průplavu, i Vladislav Tarkowski, hlavní inženýr této Společnosti, žili po mnoho let v nejužším přátelství. Oba byli vdovci, ale paní Tarkowská, rodem Francouzka, zemřela ve chvíli, kdy se narodil Staš, tedy před víc než třinácti lety, kdežto Nelina matka zemřela na souchotiny v Heluánu, když děvčátku byly tři roky. Oba

vdovci bydleli v sousedních domech v Port Saidu a ve svém povolání se každodenně stýkali. Společné neštěstí je spolu sblížilo ještě víc a upevnilo dřívější přátelství. Pan Rawlison měl Staše rád jako vlastního syna a pan Tarkowski by byl pro malou Nelu do ohně skočil. Když odpočívali po denní práci, hovořili nejraději o dětech, o jejich výchově a budoucnosti. Tyto hovory probíhaly nejčastěji tak, že pan Rawlison vychvaloval schopnosti, energii a statečnost Stašovu, a pan Tarkowski byl nadšen něžností a andělskou tvářičkou Nelinou. Jedno i druhé bylo pravda. Staš byl trochu domýšlivý a trochu chlubivý, ale výborně se učil, a učitelé anglické školy, do které chodil v Port Saidu, uznávali, že má opravdu neobyčejné schopnosti. Odvahu a důvtip zdědil po otci, neboť pan Tarkowski se těmito vlastnostmi zvláště vyznačoval a právě pro ně se domohl svého vysokého postavení. V roce 1863 bojoval bez oddechu po celých jedenáct měsíců. Po svém zranění byl zajat a odsouzen k vyhnanství na Sibiř, z vnitřního Ruska však uprchl a dostal se do ciziny. Ještě než se zúčastnil povstání, byl už hotovým inženýrem, avšak ještě rok zasvětil studiu vodních staveb. Potom dostal místo u Suezského průplavu a za několik let, když se uplatnily jeho odborné znalosti, energie a pracovitost, zaujal vysoké postavení hlavního inženýra.

Staš se narodil, vyrostl a dožil se čtrnáctého roku života v Port Saidu, nad průplavem, a proto mu inženýři, otcovi přátelé, říkali „dítě pouště“. Později, když už chodil do školy, doprovázel o prázdninách nebo o svátcích občas otce nebo pana Rawlisona na cestách, které museli z úřední povinnosti podnikat mezi Port Saidem a Suezem, aby dohlíželi nad pracemi na hrázi a při hloubení průplavu. Znal všechny – jak inženýry a úředníky zdymadel, tak i dělníky, Araby a černochy. Pletl a vloudil se všude, vyrostl, kde ho nezaseli, podnikal dlouhé výlety po hrázi, jezdil loďkou po jezeře Manzale a pouštěl se nejednou dosti daleko. Přeplouval na arabský břeh a tam chytal koně nebo aspoň velblouda, ba i osla, ať si patřili komukoli, a napodoboval beduíny v poušti, zkrátka, jak se vyjadřoval pan Tarkowski – všude slídil „jako bobr“ a každou volnou chvíli, kdy se nemusel učit, trávil u vody.

Otec mu v tom nebránil, protože věděl, že veslování, jízda na koni a stálý pohyb na čerstvém vzduchu posiluje hochovo

zdraví a rozvíjí jeho důvtip. Staš byl také větší a silnější, než bývají hoši v jeho věku, a stačilo podívat se mu do očí, aby měl člověk jistotu, že kdyby se mu něco přihodilo, prohřešil by se spíš nadměrnou odvážností než bázlivostí. Ve svých čtrnácti letech byl jedním z nejlepších plavců v Port Saidu, což znamenalo mnoho, protože Arabové i černoši plavou jako ryby. Při střelbě z pušky malé ráže, a to jen z kulovnice, na divoké kachny a egyptské husy vycvičil si spolehlivou ruku i oko. Jeho snem byl lov na velká zvířata ve střední Africe; hltal proto vyprávění Súdánců zaměstnaných při průplavu, kteří se ve své vlasti setkávali s velkými šelmami a tlustokožci.

Bylo to pro něj i užitečné, neboť se přitom učil i jejich jazykům. Suezský průplav nestačilo jen prokopat, bylo nutné ho ještě i udržovat, protože jinak by ho byl do roka zasypal písek z pouští, ležících na jeho obou březích. Velké dílo Lessepsovo si vyžaduje neustálé práce a bdělosti. Proto dodnes pracují na prohlubování jeho koryta za dozoru zkušených inženýrů mohutné stroje a tisíce dělníků. Při výkopu průplavu jich bylo zaměstnáno dvacet pět tisíc. Nyní, když dílo je hotovo a nové stroje zdokonaleny, je jich potřebí mnohem méně, avšak přesto je jejich počet stále dosti značný. Většinou jsou to lidé místní, nescházejí však mezi nimi ani Núbijci, Súdánci a Somálci, ani různí černoši sídlící na Bílém nebo Modrém Nilu, to jest v místech, která před Mahdího povstáním podléhala egyptské vládě. Staš byl se všemi zadobře, a protože – jak to u Poláků bývá – měl neobyčejné jazykové nadání, naučil se mnoha jejich nářečím, aniž věděl, kdy a jak. Narozen v Egyptě mluvil arabsky jako Arab. Od Zanzibarců, kteří tu ve velkém počtu sloužili jako topiči u parních strojů, naučil se svahilskému jazyku, velmi rozšířenému po celé střední Africe, ba dovedl se domluvit i s černochy z kmene Dinků a Šilúků, kteří sídlili v okolí Fášódy na Nilu. Kromě toho mluvil plynně anglicky, francouzsky a polsky, neboť jeho otec, horlivý vlastenec, velice dbal na to, aby hoch znal jazyk svého národa. Staš považoval tuto řeč za nejkrásnější na světě a učil ji, ne bez úspěchu, malou Nelu. Často kvůli tomu mezi nimi docházelo k neshodám, které však trvaly jen tak dlouho, dokud se v očích děvčátka nezaleskly slzičky. Pak ji „Stes“ odprošoval a zlobil se sám na sebe.

Měl však ošklivý zvyk mluvit s pohrdáním o jejích osmi le-

tech a poukazovat na svůj vážný věk a zkušenosti. Tvrdil, že hoch, který končí čtrnáctý rok, není-li už docela dospělý, pak aspoň není již dítě a je schopen různých hrdinských činů, zvláště když má v sobě krev polskou i francouzskou. A horoucně toužil, aby se mu někdy k takovým činům naskytla příležitost, zvláště v obraně Nely. Oba si vymýšleli různá nebezpečí a Staš musel odpovídat na její otázky, co by dělal, kdyby například do jejich domu vlezl oknem desetimetrový krokodýl nebo štír, velký jako pes. Oběma ani na chvíli nenapadlo, že hrozná skutečnost vbrzku předčí všecky jejich fantastické představy.

II

Zatím doma při večeři na ně čekala dobrá zpráva. Pánové Tarkowski a Rawlison byli před několika týdny pozváni, aby jako zkušení inženýři přezkoumali a zároveň zhodnotili práce, prováděné na velké síti průplavů v provincii el-Fajjúmu, u města el-Medíny, u jezera el-Kárún a zároveň také podél průplavu Júsufova a řeky Nilu. Měli tam strávit asi měsíc, a proto jim Společnost dala dovolenou. Protože se blížily vánoce, nechtěli se oba otcové odlučovat od dětí a rozhodli, že Staš a Nela pojedou do el-Medíny s nimi. Když děti uslyšely tuto novinu, div že se nezbláznily radostí. Do té doby znaly jen města ležící na průplavu, tedy Ismáílíji a Suez, za průplavem pak Alexandrii a Káhiru, v jejíž blízkosti si také prohlédly velké pyramidy a sfingu. To však byly jen krátké výlety ve srovnání s výpravou do Medínet el-Fajjúmu, která znamenala celý den jízdy po železnici podle Nilu na jih a potom od el-Vásty na západ k Libyjské poušti. Staš znal el-Medínu z vyprávění mladších inženýrů a cestovatelů, kteří tam jezdili na lov různých druhů vodního ptactva a přitom i pouštních vlků a hyen. Věděl, že je to zvláštní velká oáza, která leží na levém břehu Nilu, ale není závislá na jeho rozlivech, neboť má vlastní vodní systém, vytvořený jezerem el-Kárúnem, průplavem Júsufovým a celou spletí menších průplavů. Ti, kdo tuto oázu viděli, vyprávěli, že toto místo, ač

náleží k Egyptu, je od něho odděleno pouští a tvoří odlišný celek. Jen průplav Júsufův spojuje jakousi tenkou modrou stužkou tuto krajinu s údolím Nilu. Bohatství vody, úrodnost půdy a nádherné rostlinstvo činí z ní zemský ráj a rozsáhlé zříceniny města Krokodilopole tam přitahují stovky zvědavých cestovatelů. Staš se však hlavně těšil na břehy jezera el-Kárúnu s hejny ptactva a na výpravy na vlky do pouštního pohoří Gebel-es-Sedmentu.

Protože však jeho prázdniny začínaly až za několik dní a kontrola průplavních prací byla naléhavá a inženýři nemohli ztrácet čas, bylo ujednáno, že odjedou bez odkladu a že děti s paní Olivierovou pojedou o týden později. Nela a Staš by byli rádi jeli ihned, ale o to Staš nesměl prosit. Děti se začaly vyptávat na různé věci souvisící s cestou a přijaly s novými výbuchy radosti zprávu, že nebudou bydlet v nepohodlných hotelích spravovaných Řeky, nýbrž ve stanech dodaných Cookovou cestovní kanceláří. Tak se obyčejně zařizují cestovatelé, kteří odjíždějí z Káhiry do el-Medíny na delší pobyt. Cook jim dodá stany, sluhy, kuchaře, zásoby potravin, koně, osly, velbloudy i průvodce, takže cestovatel se nemusí o nic starat. Je to ovšem dosti nákladný způsob cestování, avšak pánové Tarkowski a Rawlison se na to nemuseli ohlížet, protože všecky výdaje hradila egyptská vláda, která je jako zkušené odborníky pověřila zhodnocením a revizí průplavních prací. Nele, která ze všeho nejraději jezdila na velbloudu, otec slíbil, že dostane vlastního hrbatého jezdeckého „oře“, na kterém se zároveň s paní Olivierovou nebo s Dinah a občas i se Stašem bude účastnit společných výletů na okraj pouště a k el-Kárúnu. Stašovi pan Tarkowski slíbil, že mu dovolí jít někdy v noci na vlky – a když přinese dobré vysvědčení, dostane pravou anglickou kulovnici a veškerou potřebnou loveckou výstroj. Protože si Staš byl jist, že vysvědčení bude dobré, začal se hned považovat za majitele kulovnice a sliboval si, že s ní vykoná úžasné a pamětihodné činy.

Za takových plánů a hovorů uběhla rozradostněným dětem večeře. Poměrně nejméně nadšení nad zamýšlenou cestou jevila paní Olivierová, které se nechtělo opustit pohodlnou vilu v Port Saidu a která se děsila pomyšlení, že bude několik neděl bydlet ve stanu a podnikat i výlety na velbloudech. Už několikrát zkusila takovou jízdu, jak to obyčejně ze zvědavosti dělají všichni

Evropané, bydlící v Egyptě, ale všechny tyto zkoušky dopadly nepříznivě. Jednou vstal velbloud příliš brzy, ještě než se pevně usadila v sedle, a tak se mu skutálela přes hřbet na zem. Jindy zas ji dromedár, nepatřící k lehkonohým zvířatům, vytřásl tak, že se nemohla dva dny vzpamatovat, a tak třebaže Nela po dvou nebo třech projížďkách, které jí pan Rawlison dovolil, ujišťovala, že není na světě nic rozkošnějšího, zůstaly paní Olivierové přece jen nepříjemné vzpomínky. Říkala, že je to dobré pro Araby nebo pro takového drobečka, jako je Nela, která se nebude třást víc než moucha sedící velbloudovi na hrbu, ale není to nic pro osoby vážné, nepříliš lehké, které ještě k tomu mají určitý sklon k nesnesitelné mořské nemoci.

Avšak pokud jde o Medínet el-Fajjúm, měla i jiné obavy. V Port Saidu totiž právě tak jako v Alexandrii, Káhiře a v celém Egyptě se nemluvilo o ničem tolik, jako o povstání Mahdího a o ukrutnostech dervišů. Paní Olivierová nevěděla přesně, kde leží el-Medína, ale znepokojovala se, nebude-li to příliš blízko mahdistů, a nakonec se na to začala vyptávat pana Rawlisona.

Ten se však jen usmál a řekl:

„Mahdí v této chvíli obléhá Chartúm, kde se brání generál Gordon. A víte, jak daleko je z el-Medíny do Chartúmu?“

„O tom nemám ani ponětí.“

„Přibližně tak jako odtud na Sicílii,“ vysvětlil jí pan Tarkowski.

„Asi tak,“ přisvědčil Staš. „Chartúm leží tam, kde se Bílý Nil spojuje s Modrým a tvoří jednu řeku. Dělí nás od něho ohromný prostor Egypta a celé Núbie.“

Chtěl ještě dodat, že i kdyby el-Medína ležela blíže území zachvácených povstáním, bude tam přece on se svou kulovnicí, ale pak si vzpomněl, že za podobné vychloubačství ho otec nejednou pokáral, a mlčel.

Oba otcové však začali hovořit o Mahdím a o povstání, neboť to byla otázka pro Egypt nejzávažnější. Zprávy docházející o Chartúmu byly špatné. Divoké hordy obléhaly město již šest neděl; egyptská i anglická vláda si počínaly zdlouhavě. Vojenská pomoc se teprve vydala na cestu a všude zavládla obava, že přes slávu, udatnost a schopnost generála Gordona padne toto důležité město do rukou povstalců. Téhož mínění byl i pan Tarkowski, který podezříval Anglii, že si v duchu přeje, aby Mahdí odtrhl

Súdán od Egypta a aby jej později sama mohla vzít Mahdímu a učinit tuto ohromnou zemi anglickou kolonií. Avšak s tímto podezřením se pan Tarkowski panu Rawlisonovi nesvěřil, protože nechtěl urazit jeho vlastenecké city.

Ke konci večeře se Staš začal vyptávat, proč se egyptská vláda zmocnila všech zemí, ležících na jih od Núbie, zejména Kordofánu, Dárfúru a Súdánu až po Albertovo jezero, a zbavila tamní obyvatelstvo svobody. Pan Rawlison se rozhodl, že mu to vysvětlí: stalo se tak proto, že všecko, co prováděla egyptská vláda, činila z popudu Anglie, která rozšířila na Egypt svůj protektorát a ve skutečnosti tam vládne, jak chce.

„Egyptská vláda tam nikoho nezbavila svobody," pravil, „nýbrž vrátila ji statisícům a snad miliónům lidí. V Kordofánu, v Dárfúru a Súdánu neexistovaly v poslední době nezávislé státy. Jen tu a tam si nějaký malý vladař činil nárok na nějakou zemi a násilím se jí zmocňoval proti vůli obyvatelstva. Tyto kraje byly však převážně obydleny nezávislými kmeny poarabštěných černochů, tedy lidmi, kteří mají v sobě krev obou těchto ras. Tyto kmeny žily v ustavičných válkách. Vzájemně se napadaly a loupily si koně, velbloudy, hovězí dobytek a především otroky. Přitom páchaly mnoho ukrutností. Ale nejhorší byli obchodníci, kteří lovili slonovinu a otroky. Ti tvořili jakousi zvláštní vrstvu lidí, ke které náleželi skoro všichni náčelníci kmenů a zámožnější obchodníci. Podnikali ozbrojené výpravy hluboko do nitra Afriky a všude loupili sloní kly a chytali tisíce lidí, mužů, žen i dětí. Přitom ničili vesnice a osady, pustošili pole, prolévali řeky krve a nelítostně zabíjeli každého, kdo se jim postavil na odpor. Jižní části Súdánu, Dárfúru a Kordofánu a také území na Horním Nilu až po velká jezera byla místy skoro úplně vylidněna. Ale arabské bandy se pouštěly dál a dále, takže se celá střední Afrika stala zemí slz a krve. Proto Anglie, která – jak víš – po celém světě pronásleduje obchodníky s otroky, dala souhlas k tomu, aby egyptská vláda obsadila Kordofán, Dárfúr a Súdán, neboť to byl jediný způsob, jak donutit tyto lupiče, aby zanechali svého ohavného obchodu, a také jediný způsob, jak je udržet na uzdě. Nešťastní černoši si oddechli, nájezdy a loupeže ustaly a lidé začali žít pod jakýms takýms právem. Je zřejmé, že takový stav věcí se nelíbil obchodníkům, a když se mezi nimi našel Muhammed Ahmed, dnes zvaný Mahdí, a začal vyhlašovat svatou

válku pod záminkou, že v Egyptě upadá pravá víra Mohamedova, všichni do jednoho se chopili zbraně. A tak se rozzuřila tato krutá válka, která – aspoň doposavad – dopadá pro Egypťany špatně. Mahdí ve všech bitvách porazil vládní vojsko, obsadil Kordofán, Dárfúr a Súdán; jeho hordy teď obléhají Chartúm a pronikají na sever až k hranicím Núbie.“

„A mohou dojít až do Egypta?“ zeptal se Staš.

„Ne,“ odpověděl pan Rawlison. „Mahdí sice ohlašuje, že si podmaní celý svět, ale je to divoch, který nemá o ničem správný pojem. Egypt nikdy neobsadí, protože Anglie to nedovolí.“

„A kdyby bylo egyptské vojsko úplně poraženo?“

„Pak nastoupí vojska anglická, nad kterými ještě nikdo nikdy nezvítězil.“

„A proč Anglie Mahdímu dovolila obsadit tolik zemí?“

„Jak víš, že dovolila?“ odpověděl pan Rawlison. „Anglie nikdy nepospíchá, protože je věčná.“

Další rozmluvu přerušil černošský sluha, který oznámil, že přišla Fatma, žena Smajnova, a naléhavě prosí, aby byla vyslyšena.

V Orientu se ženy starají téměř výhradně o domácnost, a dokonce jen zřídka vycházejí z harémů. Jen chudší ženy chodí na trh nebo pracují na polích, jako to činí ženy feláhů, egyptských vesničanů. Ale i ty si přitom zahalují tváře. Ačkoli v Súdánu, odkud Fatma pocházela, nebývá tento obyčej dodržován a ač Fatma již předtím byla několikrát v kanceláři pana Rawlisona, přece jen její příchod do soukromého domu a zvláště v tak pozdní době vzbudil určitý podiv.

„Dovíme se něco nového o Smajnovi,“ řekl pan Tarkowski.

„Ano,“ odpověděl pan Rawlison a zároveň pokynul sluhovi, aby Fatmu uvedl.

A tak za chvíli vstoupila velká mladá Súdánka s nezahalenou tváří, velmi tmavé pleti a s překrásnýma, třebaže divokýma a trochu zlověstnýma očima. Když vešla, padla hned na tvář, a když ji pan Rawlison vyzval, aby vstala, narovnala se, ale zůstala klečet.

„Sídí,“ řekla, „ať Alláh žehná tobě, tvému potomstvu, tvému domu i tvým stádům!“

„Co si přeješ?“ zeptal se inženýr.

„Milosrdenství, ochranu a pomoc v neštěstí, ó pane! Hle, jsem

uvězněna v Port Saidu a zkáza visí nade mnou a nad mými dětmi.“

„Říkáš, že jsi uvězněna, a přece jsi sem mohla přijít a ještě k tomu v noci.“

„Dovedli mě sem zábitové, kteří ve dne v noci hlídají můj dům, a já vím, že mají rozkaz, aby nám co nejdřív uťali hlavy.“

„Mluv jako rozumná žena,“ odpověděl jí s pokrčením ramenou pan Rawlison. „Nejsi v Súdánu, nýbrž v Egyptě, kde bez soudu nikoho nezabíjejí, a můžeš si tedy být jista, že tobě ani tvým dětem nebude zkřiven ani vlásek na hlavě.“

Fatma ho však začala prosit, aby se za ni ještě jednou přimluvil u vlády a vymohl jí dovolení odjet za Smajnem.

„Tak mocní Angličané, jako jsi ty, pane,“ říkala, „mohou všecko. Vláda v Káhiře myslí, že Smajn zradil, ale to není pravda! Včera u mne byli arabští kupci, kteří přijeli ze Suákinu a předtím nakupovali gumu a slonovinu v Súdánu, a vyřídili mi, že Smajn leží nemocen v el-Fašeru a volá mě i s dětmi k sobě, aby jim mohl požehnat…“

„To všecko je tvůj výmysl, Fatmo,“ přerušil ji pan Rawlison.

Fatma se však zaklínala Alláhem, že mluví pravdu, a potom prohlásila, že když se Smajn uzdraví, nepochybně vykoupí všecky křesťanské zajatce, a když zemře, pak ona, jako příbuzná vůdce dervišů, si k němu snadno zjedná přístup a dosáhne, co bude chtít. Jen ať jí dovolí odjet, protože jí srdce v prsou kvílí touhou po mužovi. Čím se ona, nešťastná žena, provinila proti vládě a proti chedívovi? Copak je to její vina? Může snad ona odpovídat za to, že ji potkalo neštěstí, že je příbuzná derviše Muhammeda Ahmeda?

Fatma nesměla před „Angličany“ nazvat svého příbuzného Mahdím, protože to znamená „vykupitel světa“, a věděla také, že egyptská vláda ho považuje za buřiče a podvodníka. Teď však bila stále čelem o zem a dovolávala se nebe za svědka své nevinnosti a zlého osudu, plakala a bědovala přitom tak žalostně, jako to činí v Orientě ženy, když ztratí muže nebo syna. Pak se znova vrhla tváří na zem nebo spíše na koberec, kterým byla podlaha pokryta – a mlčky čekala.

Nela byla ke konci večeře již trochu ospalá, ale teď se úplně probudila, a protože měla dobré srdéčko, chytila otce za ruku, neustále mu ji líbala a začala prosit za Fatmu:

„Pomoz jí, tatínku! Pomoz!“

A tu Fatma, která zřejmě rozuměla anglicky, zvolala uprostřed nářku, aniž odtrhla tvář od koberce.

„Alláh ti požehnej, rajský kvítku, rozkoši Omajova, hvězdo bez poskvrny!“

Ačkoli byl Staš v duchu velmi rozezlen na mahdisty, byl přece jen vzrušen prosbou a utrpením Fatmy. A přitom se jí ujímala Nela a on nakonec vždycky chtěl to, co chtěla Nela. Proto se za chvíli ozval jakoby pro sebe, ale tak, aby ho všichni slyšeli:

„Kdybych já byl vládou, dovolil bych Fatmě odjet.“

„Ale protože nejsi vládou,“ odpověděl mu pan Tarkowski, „uděláš nejlíp, když se nebudeš plést do věcí, po kterých ti nic není.“

Pan Rawlison byl rovněž citlivé povahy a měl pochopení pro Fatmin osud, ale v jejích slovech ho zarazily některé podrobnosti, které mu připadaly jako přímá lež. Měl skoro každý den styky se zdymadlem v Ismáilíji a dobře věděl, že v posledních dnech neprošly průplavem žádné nové náklady gumy ani slonoviny. Obchod s tímto zbožím ustal téměř úplně. Ani arabští kupci se nemohli vrátit z města el-Fašeru, ležícího v Súdánu, protože mahdisté zpočátku k sobě obchodníky vůbec nepouštěli, a ty, které se jim podařilo chytit, olupovali a brali do zajetí. Bylo také skoro jisté, že vyprávění o Smajnově nemoci je lež.

Protože však očka Nelina hleděla stále prosebně na tatínka, řekl pan Rawlison po chvíli Fatmě, aby děvčátko nezarmoutil:

„Fatmo, na tvou žádost jsem již dopsal vládě, ale bez účinku. A teď poslyš. Zítra s tímto muhendisem (inženýrem), kterého tu vidíš, odjíždím do Medínet el-Fajjúmu. Cestou se na den zastavíme v Káhiře, neboť chedív s námi chce mluvit o průplavech zřizovaných od průplavu Júsufova a dát nám příslušné rozkazy. Při rozmluvě se vynasnažím vysvětlit mu tvou záležitost a získat pro tebe jeho milost. Ale nic víc nemohu udělat a také neslibuji.“

Fatma vstala, vztáhla obě ruce na znamení díků a zvolala:

„Jsem tedy zachráněna!“

„Ne, Fatmo,“ odpověděl pan Rawlison, „nemluv o záchraně, protože – jak jsem ti už řekl – smrt nehrozí ani tobě, ani tvým dětem. Avšak nezaručuji ti, že chedív ti dovolí odjet, protože Smajn není nemocný, nýbrž je to zrádce, který shrábl vládní

peníze, a ani mu nenapadá, aby vykupoval zajatce od Muhammeda Ahmeda.

„Smajn je nevinný, pane, a leží v el-Fašeru," opakovala Fatma, „a kdyby se i byl zpronevěřil vládě, pak přísahám tu před tebou, mým dobrodincem, že dostanu-li dovolení odjet, budu tak dlouho prosit Muhammeda Ahmeda, až si vyprosím vaše zajatce."

„Nu dobře tedy. Ještě jednou ti slibuji, že se za tebe u chedíva přimluvím."

Fatma se začala klanět až k zemi.

„Díky tobě, sídí! Jsi nejen mocný, ale i spravedlivý. A nyní tě ještě prosím, abys nám dovolil sloužit ti jako otroci."

„V Egyptě nemůže být nikdo otrokem," odpověděl s úsměvem pan Rawlison. „Služebnictva mám dostatek a tvých služeb nemohu použít již proto, že všichni odjíždíme – jak jsem ti řekl – do Medínet el-Fajjúmu a může se snadno stát, že tam zůstaneme až do ramadúnu."

„Vím, pane, protože mi to řekl dozorce Chadígí, a já pak, když jsem se to dověděla, přišla jsem tě nejen prosit o pomoc, ale také ti říci, že dva muži z mého kmene Dangalů, Idrís a Gebr, jsou velbloudáři v el-Medíně a padnou před tebou čelem na zem, až tam přijedeš, a nabídnou k tvým službám i své velbloudy."

„Dobře, dobře," odpověděl ředitel, „ale to je starost Cookovy společnosti, a ne moje."

Fatma políbila ruce oběma inženýrům i dětem a odešla, žehnajíc zvláště Nele. Oba otcové chvíli mlčeli a potom pan Rawlison řekl:

„Chudák žena… ale lže tak, jak dovedou lhát jen v Orientě – ba i v jejích projevech vděčnosti zaznívá jakýsi falešný tón."

„O tom není pochybnosti," odpověděl pan Tarkowski, „ale jen co je pravda, ať už Smajn zradil nebo nezradil, vláda nemá právo ji zadržovat v Egyptě, protože ona nemůže odpovídat za svého muže."

„Vláda teď nedovoluje žádnému Súdánci bez zvláštního povolení odjet do Suákinu a do Núbie, zákaz se tedy netýká jen Fatmy. V Egyptě je mnoho Súdánců, neboť sem přicházejí za výdělkem, a mezi nimi je určitý počet příslušníků kmene Dangalů, z něhož pochází i Mahdí. Tak například k nim náležejí vedle Fatmy i Chadígí i ti dva velbloudáři v el-Medíně. Mahdisté

říkají Egypťanům Turci a vedou s nimi válku, ale i mezi zdejšími Araby by se našlo nemálo stoupenců Mahdího, kteří by k němu s radostí utekli. K nim musíme počítat všechny fanatiky, všechny někdejší stoupence Arábího Paši a mnoho příslušníků nejchudších vrstev. Mají vládě za zlé, že se úplně podrobila anglickému vlivu, a tvrdí, že tím trpí náboženství. Bůhvíkolik už jich uteklo přes poušť a vyhnulo se tak obvyklé námořní cestě na Suákin, a když se tedy vláda dověděla, že Fatma chce také utéci, nařídila ji hlídat. Jen za ni a za její děti bude možné vyměnit zajatce, protože oni jsou příbuzní samého Mahdího.“

„Je pravda, že nižší vrstvy v Egyptě sympatizují s Mahdím?“

„Mahdí má své stoupence i v armádě, která asi proto tak špatně bojuje.“

„Ale jak mohou Súdánci utíkat přes poušť? Vždyť jsou to tisíce mil?“

„A přece touto cestou byli do Egypta dopravováni otroci.“

„Myslím, že Fatminy děti by takovou cestu nevydržely.“

„Proto si ji chce zkrátit a jet po moři do Suákinu.“

„Buď jak buď, je to ubohá žena…“

Tím rozhovor skončil.

Dvanáct hodin poté se „ubohá žena“ pečlivě zavřela v domě se synem dozorce Chadígího a šeptala mu se svraštělým obočím a s ponurým pohledem svých krásných očí:

„Chamisi, synu Chadígího, tady máš peníze. Ještě dnes pojedeš do el-Medíny a odevzdáš Idrísovi tento dopis, který mi pro něj na mou prosbu napsal svatý derviš Bellali… Děti těch muhendisů jsou dobré, ale když nedostanu dovolení k odjezdu, pak nic jiného nezbude. Vím, že mě nezradíš… Pamatuj, že tvůj otec i ty pocházíte také z kmene Dangalů, ze kterého se zrodil velký Mahdí.“

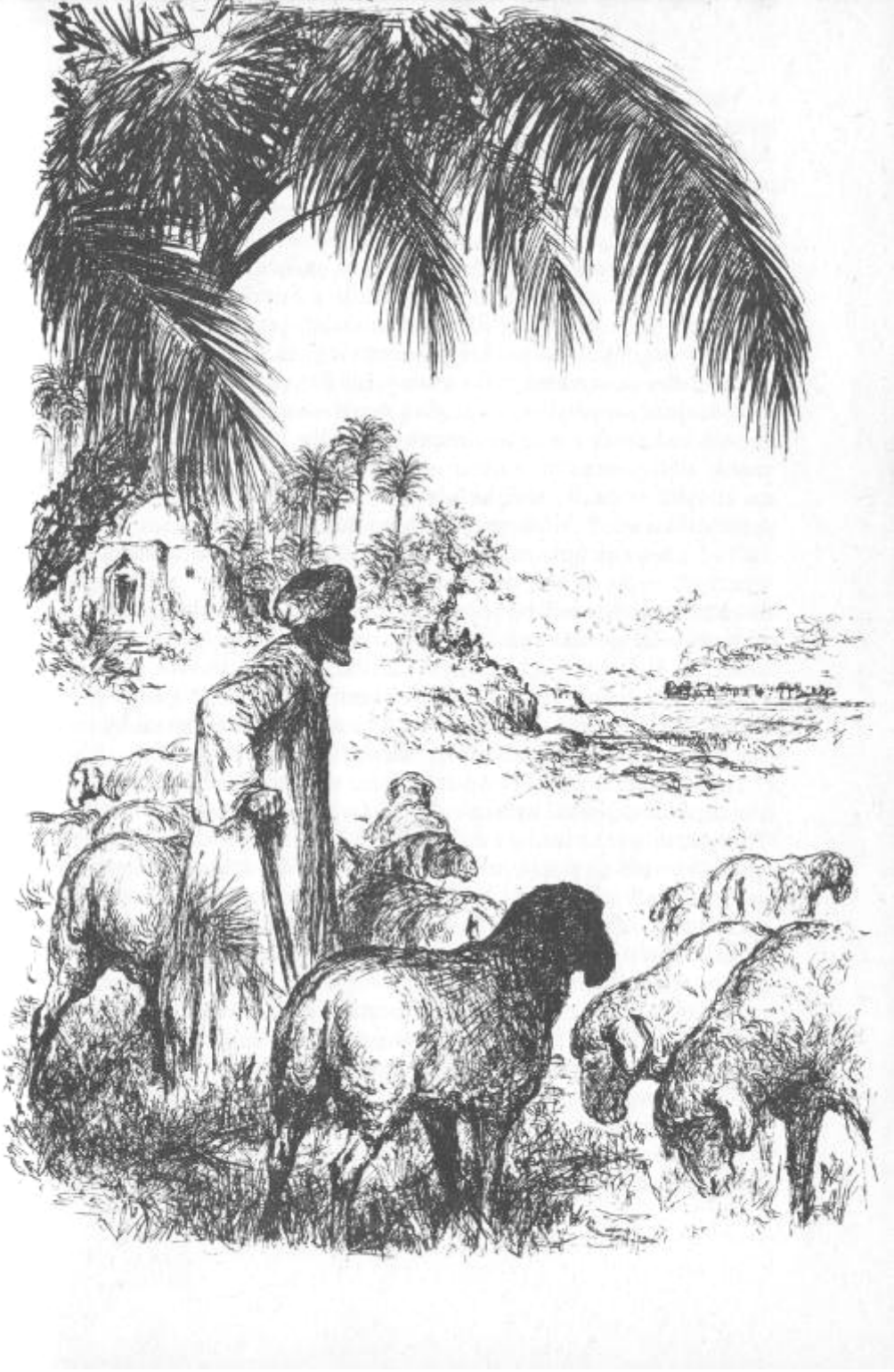
III

Oba inženýři odjeli druhého dne nočním vlakem do Katary kde měli navštívit anglického rezidenta a být přijati chedívem. Staš počítal, že na to budou potřebovat dva dny, a ukázalo se,

že jeho výpočet byl správný, když třetího dne večer obdržel od otce již z el-Medíny tento telegram: „Stany připraveny. Vyjedete hned, jak ti začnou prázdniny. Fatmě podej zprávu po Chadígím, že jsme pro ni nemohli nic udělat…“ Podobný telegram dostala i paní Olivierová, která se také hned s pomocí černošky Dinah pustila do příprav na cestu.

Již podívaná na tyto přípravy rozradovala srdce dětí. Náhle však došlo k události, která ohrozila všecky jejich plány a mohla odjezd vůbec zhatit. Právě v den, kdy Stašovi začínaly zimní prázdniny, tedy den před odjezdem, bodl paní Olivierovou štír, když odpoledne spala v zahradě. Tito jedovatí tvorové nebývají obyčejně v Egyptě příliš nebezpeční, ale tentokrát se bodnutí mohlo stát výjimečně zhoubným. Štír lezl po horním opěradle plátěného lehátka a bodl paní Olivierovou do krku v okamžiku, kdy ho přitiskla hlavou; protože již předtím měla růži ve tváři, byla nyní obava, aby se nemoc neopakovala. Ihned byl povolán lékař, ale přišel až za dvě hodiny, protože byl zaneprázdněn jinde. Krk, ba i obličej byly již oteklé, a dostavila se pak horečka s obvyklými příznaky otravy. Lékař prohlásil, že za těchto okolností nemůže být o odjezdu ani řeči, a nařídil nemocné, aby ulehla do postele, takže dětem hrozilo, že vánoční svátky stráví doma. Je nutno spravedlivě uznat, že Nela, zvláště v prvních chvílích, myslila víc na utrpení své učitelky než na ztrátu příjemných chvil v el-Medíně. Poplakávala potajmu při myšlence, že uvidí otce až za několik neděl. Staš nepřijal příhodu se stejnou odevzdaností a poslal napřed telegram a pak dopis s dotazem, co mají dělat.

Odpověď došla za dva dny. Pan Rawlison se nejdříve poradil s lékařem, a když se od něho dověděl, že okamžité nebezpečí nehrozí a že jen z obavy, aby se růže neopakovala, nedovolí paní Olivierové odjet z Port Saidu, zajistil nemocné především dohled ošetření a teprve potom zaslal dětem dovolení, aby se vydaly na cestu s Dinah. Protože však by si Dinah, přes svou veškerou oddanost Nele, nedovedla poradit na dráze a v hotelích, měl být průvodcem a pokladníkem po dobu cesty Staš. Snadno pochopíme, že byl na tento úkol hrdý a jak s rytířským zanícením ujišťoval Nelu, že jí ani vlas s hlavy nespadne, jako by taková cesta do Káhiry a do el-Medíny byla spojena s nějakými obtížemi nebo nebezpečím.

Všecky přípravy byly již předem hotovy, a tak děti téhož dne přepluly průplav do Ismáílíje a z Ismáílíje odjely vlakem do Káhiry, kde měly přenocovat a druhého dne pak odjet do el-Medíny. Když opouštěli Ismáílíji, uviděli jezero Timsáh, které Staš již znal, neboť pan Tarkowski, ve svých volných chvílích náruživý lovec, ho tam někdy bral s sebou na lov vodního ptactva. Potom vedla cesta podél Vádí Tumílátu, po břehu sladkovodního průplavu, vedoucího z Nilu do Ismáílije a Suezu. Tento průplav musel být prokopán ještě dřív než Suezský, protože jinak by byli dělníci, pracující na velkém Lessepsově díle, úplně bez pitné vody. Jeho provedení mělo však ještě jiný blahodárný účinek: tato krajina — předtím neplodná poušť — znovu vzkvetla, když jí protékal mocný a oživující proud sladké vody. Po levé straně mohly děti pozorovat z okna vagónu široké pásmo zelených luk, na kterých se pásli koně, velbloudi a ovce, a obdělaná pole, kde se střídala kukuřice, proso, alfalfa a jiné druhy pícnin.

Nad břehy průplavu byly vidět studny různého druhu, buď v podobě velkých kol, na obvodu opatřených vědry, nebo v podobě obyčejných jeřábů, čerpajících vodu, kterou feláhové pracně rozváděli po záhonech nebo rozváželi v sudech na vozících tažených buvoly. Nad zeleným obilím kroužili holubi a občas vzlétla celá hejna křepelek. Po březích průplavu se vážně procházeli čápi a jeřábi. V dálce nad hliněnými chalupami feláhů se tyčily jako pernaté chocholy koruny datlových palem.

Naproti tomu na sever od železniční trati se táhla úplná poušť, ale ne taková, jako byla po druhé straně Suezského průplavu. Ta vypadala jako rovné mořské dno, ze kterého stekla voda a zůstal jen zvlněný písek, zde však byl písek žlutější, navršený do jakýchsi velkých pahorků, porostlých na úbočích trsy šedého rostlinstva. Mezi těmito pahorky, které tu a tam tvořily dosti vysoká návrší, ležela rozsáhlá údolí, ve kterých bylo občas vidět táhnoucí karavany.

Z oken vagónu mohly děti pozorovat velbloudy obtížené nákladem, jdoucí v dlouhé řadě jeden za druhým písečnými pláněmi. Před každým velbloudem šel Arab v černém plášti s bílým závojem na hlavě. Malé Nele připomínali obrázky z bible, které viděla doma a které představovaly Izraelity vstupující do Egypta za dob Josefových. Vypadali zrovna tak. Naneštěstí Nela na karavany dobře neviděla, protože u oken z této strany

vagónu seděli dva angličtí důstojníci a zacláněli jí výhled.

Sotvaže to Stašovi řekla, obrátil se Staš s velmi vážnou tváří k důstojníkům, přiložil prst ke klobouku a řekl:

„Džentlmeni, neudělali byste trochu místa této malé miss, která by se ráda podívala na velbloudy?“

Oba důstojníci přijali návrh se stejnou vážností a jeden z nich nejenže postoupil místo zvědavé miss, ale vyzdvihl ji a postavil na sedadlo u okna.

A Staš zahájil výklad:

„To je někdejší kraj Gošen, který farao daroval Josefovi pro jeho bratry Izraelity. Kdysi, ještě ve starověku, tu vedl průplav sladké vody, takže tento nový průplav je jen přestavbou starého. Ale později se proměnil v trosky a země v poušť. Teď začíná půda být zas úrodná.“

„Jak to víte, džentlmene?“ otázal se jeden z důstojníků.

„V mém věku už lidé takové věci vědí,“ odpověděl Staš, „a kromě toho nám nedávno profesor Sterling vykládal o Vádí Tumílátu.“

Ačkoli Staš mluvil plynně anglicky, přece jen jeho trochu odlišný přízvuk vzbudil pozornost druhého důstojníka, který se zeptal:

„Vy nejste Angličan, malý džentlmene?“

„Malá je miss Nela, na kterou dozírám na cestě z pověření jejího otce. Já nejsem Angličan, nýbrž Polák a syn průplavního inženýra.“

Důstojník se usmál odpovědi junáckého hocha, a řekl:

„Velice si vážím Poláků. Patřím k jezdeckému pluku, který v Napoleonových dobách několikrát bojoval s polskými hulány, a tato tradice je dosud chloubou a ctí.“

„Těší mě, že jsem se s vámi seznámil,“ odpověděl Staš.

Další hovor se rozvíjel snadno, neboť důstojníci se zřejmě bavili. Ukázalo se, že oba jedou také z Port Saidu do Káhiry, kde mají navštívit britského velvyslance, který jim má dát poslední pokyny k dlouhé cestě, kterou mají před sebou. Mladší z nich byl vojenský lékař a druhý, který rozmlouval se Stašem, kapitán Glen, měl z rozkazu své vlády odcestovat přes Suez do Mombasy a ujmout se správy celé země, přiléhající k tomuto přístavu a táhnoucí se až do neznámého území Samburů. Staš, který se zálibou čítal cestopisy o Africe, věděl, že Mombasa leží několik stupňů

za rovníkem a že přilehlá území, ač již počítána do sféry anglických zájmů, jsou ještě opravdu málo známá, úplně divoká, plná slonů, žiraf, nosorožců, buvolů a antilop všeho druhu, na které všude narážejí výpravy vojenské, misionářské i obchodní. Záviděl tedy kapitánu Glenovi z hloubi duše a ohlásil mu, že ho musí v Mombase navštívit a vyjít si s ním na lov tygrů nebo buvolů.

„Dobrá, ale prosím, abyste mě navštívil s touto malou miss," odpověděl se smíchem kapitán Glen a ukazoval na Nelu, která právě odešla od okna a sedla si k němu.

„Miss Rawlisonová má otce," odpověděl Staš, „já jsem jejím ochráncem pouze na cestě."

Tu se k nim živě obrátil druhý důstojník a zeptal se:

„Rawlison? Není to jeden z ředitelů průplavu, ten, co má bratra v Bombaji?"

„V Bombaji bydlí můj strýček," odpověděla Nela, zdvíhajíc prstík.

„Pak tedy tvůj strýček, darling, má za ženu mou sestru. Jmenuji se Clary. Jsme tedy příbuzní a mám opravdu radost, že jsem se s tebou setkal a seznámil, drahá dívenko."

Lékař byl opravdu rád. Vyprávěl, že hned po příjezdu do Port Saidu se ptal po panu Rawlisonovi, ale v úřadovnách ředitelství mu řekli, že odjel na svátky. Litoval také, že loď, kterou mají odjet s kapitánem Glenem do Mombasy, vyjíždí ze Suezu již za několik dní a že proto nemůže zajet do el-Medíny.

Žádal jen Nelu, aby pozdravovala otce, a slíbil, že jí z Mombasy napíše. Oba důstojníci byli teď převážně zaujati rozmluvou s Nelou, takže Staš zůstal trochu stranou. Zato na všech stanicích se po celých tuctech objevovaly mandarínky, čerstvé datle, ba dokonce i výborné limonády. Přitom se kromě Staše a Nely měla dobře i Dinah, která se při všech svých přednostech vyznačovala neobyčejnou mlsností.

Tak dětem rychle uběhla cesta do Káhiry. Při rozloučení políbili důstojníci Nele ručku i čelíčko a Stašovi stiskli pravici. Kapitán Glen, jemuž se rozhodný hoch velice líbil, mu přitom řekl půl žertem a půl doopravdy:

„Poslyš, milý hochu! Kdo ví, kde, kdy a za jakých okolností se v životě ještě můžeme setkat. Pamatuj si však, že vždycky můžeš počítat s mou náklonností a pomocí."

„A také navzájem!“ odpověděl Staš s úklonou plnou důstojnosti.

IV

Jak pan Tarkowski, tak pan Rawlison, který malou Nelu miloval víc než svůj život, měli z příjezdu dětí velkou radost. Také mladý párek se s radostí pozdravil s otci a hned se začal rozhlížet po stanech, které byly uvnitř již úplně zařízeny a připraveny k přijetí milých hostí. Ukázalo se, že jsou krásné, dvojité, jedny podšité modrým a druhé červeným flanelem, mají plstěnou podlážku a jsou prostorné jako velké pokoje. Cookově cestovní kanceláři záleželo na mínění vysokých úředníků Průplavní společnosti, a proto se všemožně starala, aby tu žili v blahobytu a v pohodlí. Pan Rawlison se zpočátku obával, aby delší pobyt ve stanu neohrozil Nelino zdraví, a svolil k němu jen proto, že v případě nepohody bylo vždycky možné přestěhovat se do hotelu. Ale teď, když všecko na místě důkladně prohlédl, došel k přesvědčení, že dny i noci, strávené na čerstvém vzduchu, budou jeho jedináčkovi stokrát prospěšnější než pobyt v zatuchlých pokojích místních hotýlků. Přálo tomu i nádherné počasí. Medínet el-Fajjúm čili el-Medína, obklopená kolem dokola písčitými pahorky Libyjské pouště, má podnebí mnohem příznivější než Káhira a nadarmo se jí neříká „kraj růží“. Pro chráněnou polohu a dostatek vlhkosti ve vzduchu tam nebývají noci tak studené jako v jiných částech Egypta, ležících i mnohem jižněji. Zima tu bývá přímo rozkošná a právě od listopadu je tu rostlinstvo v nejbujnějším vývoji. Datlové palmy a olivy, kterých je v Egyptě celkem málo, fíkovníky, oranžovníky, mandarínky, obrovské ricíny, granátová jablka a různé jiné jižní rostliny pokrývají tuto rozkošnou oázu, jako souvislý les. Zahrady jsou takřka zaplaveny obrovskou vlnou akácii, bezů a růží, takže v noci každý závan větru přináší jejich opojnou vůni. Dýchá se tu z plných plic a „nechce se tu umírat“, jak říkají místní obyvatelé. Podobné podnebí má jen Heluán, ležící na druhé straně Nilu, ale mnohem severněji, takže mu schází ono bujné rostlinstvo.

Ale na Heluán měl pan Rawlison smutné vzpomínky, neboť tam zemřela Nelina matka. Proto dal přednost el-Medíně, a když nyní hleděl na dívčinu rozjasněnou tvář, v duchu si sliboval, že tu zanedlouho zakoupí pozemek se zahradou a vystaví na něm pohodlný anglický dům a bude v tomto požehnaném kraji trávit všecky své dovolené, jaké se mu podaří získat, a že po skončení služby u průplavu se tu snad usídlí trvale. To však byly plány daleké budoucnosti a ještě hodně neurčité. Zatím děti od svého příjezdu všude poletovaly jako mouchy, aby si ještě před večeří mohly prohlédnout všecky stany a zároveň osly a velbloudy najaté tu Cookem. Ukázalo se však, že zvířata jsou na vzdáleném pastvisku a že je tedy uvidí až zítra. Zato u stanu pana Rawlisona Nela i Staš s potěšením zpozorovali Chamise, syna Chadígího, svého dobrého známého z Port Saidu. Nepatřil ke Cookovu služebnictvu a pan Rawlison byl dokonce udiven, že se s ním setkává v el-Medíně. Protože však mu chlapec dříve pomáhal nosit měřicí přístroje, přijal ho i teď jako poslíčka a pro služby různého druhu.

Večeře byla výborná, neboť starý Kopt, který již mnoho let pracoval jako kuchař u Cookovy společnosti, chtěl se pochlubit svým uměním. Děti vyprávěly o známosti, kterou navázaly za cesty s dvěma důstojníky, což zvláště zajímalo pana Rawlisona, jehož bratr Richard měl za ženu sestru doktora Claryho a skutečně mnoho let žil v Indii. Protože jejich manželství bylo bezdětné, měl tento strýček velmi rád svou malou neteř, kterou znal jen z fotografií, a starostlivě se na ni vyptával v každém dopise. Oba otce také pobavilo pozvání do Mombasy, jehož se dostalo Stašovi od kapitána Glena. Hoch je bral docela vážně a určitě si sliboval, že jednou najisto navštíví svého nového přítele za rovníkem. Teprve pan Tarkowski mu vysvětlil, že angličtí úředníci nezůstávají nikdy dlouho na témž místě, a to pro vražedné podnebí v Africe, a že než Staš doroste, bude kapitán aspoň na desátém místě, nebo nebude vůbec na světě.

Po večeři vyšla celá společnost před stany, kde služebnictvo postavilo skládací plátěná křesla a pro starší pány připravilo láhve se sodovkou a brandy. Byla již noc, ale neobyčejně teplá, a že byl měsíc právě v úplňku, bylo světlo jako ve dne. Bílé zdi místních budov svítily proti stanům zeleně, hvězdy jiskřily na obloze a ve vzduchu se šířila vůně růží, akácií a otočníků. Město

již spalo. V nočním tichu se jen občas ozvaly pronikavé hlasy jeřábů, volavek a plameňáků, přeletujících od Nilu k jezeru el-Kárúnu. Náhle se však ozval hluboký, basový štěkot psa, který udivil Staše i Nelu, neboť se zdálo, že se ozývá ze stanu, který si neprohlédli, protože byl určen za skladiště sedel, nářadí a různých cestovních potřeb.

„To je jistě velikánský pes. Pojďme se na něj podívat," řekl Staš.

Pan Tarkowski se dal do smíchu a pan Rawlison sklepl popel z doutníku a řekl rovněž se smíchem:

„Well, zavření nebylo nic platné!"

Pak se obrátil k dětem.

„Zítra, jak víte, je Štědrý den a ten pes měl být překvapením, které pan Tarkowski připravil Nele, ale když překvapení začalo štěkat, jsem nucen je ohlásit už dnes."

Když to Nela uslyšela, vylezla v okamžiku panu Tarkowskému na kolena a vzala ho kolem krku, načež přeskočila na klín svému otci.

„Tatínku, já jsem tak šťastná, tak hrozně šťastná!"

Objetí a polibky nebraly konce. Nakonec se Nela octla na vlastních nohou a podívala se do očí panu Tarkowskému:

„Mistr Tarkowski…"

„Copak, Nelo?"

„Když už vím, že tu je, tak ho snad mohu dnes vidět?"

„To jsem věděl," zvolal s líčeným pobouřením pan Rawlison, „že se ta muška nespokojí jen se zprávou."

Tu se pan Tarkowski obrátil k synu Chadígího a řekl:

„Chamisi, přiveď psa."

Mladý Súdánec zmizel za kuchyňským stanem a za chvíli se zas objevil a vedl za obojek obrovské zvíře.

Nela se tak lekla, až uskočila.

„Oh!" vykřikla a popadla otce za ruku.

Zato Staš byl u vytržení:

„Vždyť je to lev, a ne pes!"

„Jmenuje se Saba, to znamená lev," odpověděl pan Tarkowski. „Tenhle druh se jmenuje mastif a jsou to největší psi na světě. Sabovi jsou teprv dva roky, ale je to opravdu obr. Neboj se, Nelo, je mírný jako beránek. Žádný strach! Pusť ho, Chamisi!"

Chamis pustil obojek, za který hafana držel, a pes, když po-

cítil, že je volný, začal vrtět ocasem a tulil se k panu Tarkowskému, kterého již dobře znal, a radostně poštěkával.

V záři měsíce hleděly děti s obdivem na jeho mohutnou kulatou hlavu s převislými pysky, na silné tlapy, na mohutné tělo opravdu připomínající lva i plavě žlutou srstí. Nic takového dosud neviděly.

„S takovým psem by člověk mohl bezpečně přejít celou Afriku!“ zvolal Staš.

„Zeptej se ho, jestli by dovedl aportovat nosorožce,“ řekl pan Tarkowski.

Saba opravdu nemohl odpovědět na tuto otázku, ale místo toho vrtěl ocasem stále veseleji a lísal se k lidem tak upřímně, že se ho Nela hned přestala bát a začala ho hladit po hlavě.

„Sabo, náš milý, zlatý Sabo.“

Pan Rawlison se shýbl ke psu, zdvihl mu hlavu do výše dívčiny tváře a řekl:

„Sabo, podívej se na tuto holčičku. To je tvá paní! Musíš ji poslouchat a chránit, rozumíš?“

„Haf!“ ozval se na to basovým hlasem Saba, jako by skutečně rozuměl, oč jde.

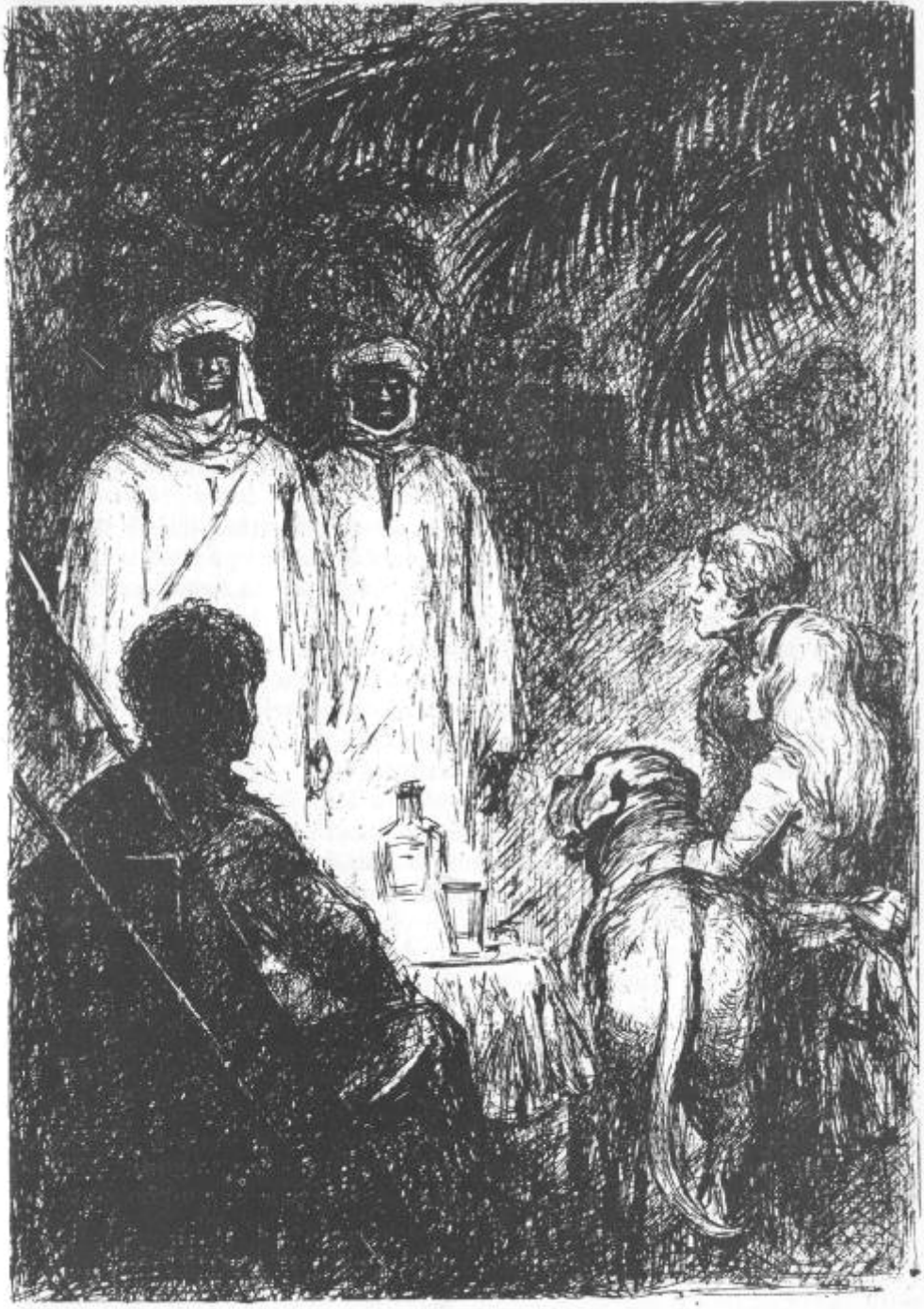
A možná že rozuměl lépe, než lidé očekávali, když využívaje toho, že má hlavu skoro u obličeje děvčátka, na znamení holdu mu svým širokým jazykem olízl nosík i tvářičky.

Vyvolalo to všeobecný výbuch smíchu. Nela musela odejít do stanu a umýt se. Když se za chvíli vrátila, spatřila Sabu s tlapami spočívajícími na Stašových ramenou. Staš se prohýbal pod touto tíhou. Pes ho převyšoval o hlavu.

Blížila se doba odpočinku, ale maličká si vyprosila ještě půl hodiny, aby se mohla lépe seznámit s novým přítelem. Protože seznámení bylo prve tak snadné, posadil pan Tarkowski Nelu dámským jezdeckým způsobem psovi na hřbet a držel ji, aby nespadla. Potom poručil Stašovi, aby vedl psa za obojek, a tak se Nela projela asi tucet kroků. Pak se pokusil i Staš sednout si na tohoto zvláštního oře, ale ten si rychle sedl na zadní nohy, takže Staš se nenadále octl na písku u jeho ocasu.

Děti už měly jít spát, když se v dálce, na náměstí osvětleném měsícem, objevily dvě bílé postavy, spěchající ke stanům.

Až dosud mírný Saba začal vrčet tak hlučně a hrozivě, že ho Chamis na rozkaz pana Rawlisona musel znova chytit za obojek,

a zatím dva mužové, odění do bílých burnusů, došli až ke stanům.

„Kdo je tam?“ zeptal se pan Tarkowski.

„Velbloudáři,“ odpověděl jeden z příchozích.

„Ach, to je Idrís a Gebr? Co chcete?“

„Přišli jsme se zeptat, budete-li nás zítra potřebovat.“

„Ne. Zítra a pozítří jsou velké svátky, kdy není vhodné podnikat výlety. Přijďte pozítří ráno.“

„Děkujeme, efendi.“

„A máte dobré velbloudy?“ zeptal se pan Rawlison.

„Bismilláh!“ odpověděl Idrís. „Pravé jezdecké hagíny s tlustými hrby a přitom mírné jako haga. Jinak by nás přece Cook nenajímal.“

„Nevytřesou příliš jezdce?“

„Můžete, pane, položit hrst fazolí na hřbet každého z nich a při nejrychlejším běhu nespadne ani jedna.“

„Když přehánět, pak už arabsky,“ řekl se smíchem pan Tarkowski.

„Nebo súdánsky,“ doložil pan Rawlison.

Zatím tu Idrís a Gebr stáli jako dva bílé sloupy a bedlivě si prohlíželi Staše a Nelu. Měsíc ozařoval jejich velmi temné tváře, které v jeho svitu vypadaly jako vykované z bronzu. Bělma jejich očí se pod turbany zelenavě leskla.

„Přeji vám dobrou noc!“ řekl pan Rawlison.

„Ať Alláh nad vámi bdí, efendi, v noci i ve dne.“

Po těchto slovech se poklonili a odešli. Provázelo je dunivé, dalekému hřmění podobné vrčení Saby, kterému se oba Súdánci zřejmě nelíbili.

V

V příštích dnech na výlety nejezdili. Zato na Štědrý večer, když se na nebi objevila první hvězda, rozzářil se ve stanu pana Rawlisona stovkami svíčiček stromek, určený Nele. Jedličku sice nahrazovala túje, uříznutá v jedné z el-medínských zahrad, ale mezi jejími větvičkami našla Nela velké množství různých

dobrot a nádhernou panenku, kterou pro ni otec přivezl z Káhiry, a Staš svou vytouženou anglickou kulovnici. Od otce dostal náboje, různé lovecké potřeby a jezdecké sedlo. Nela byla štěstím celá pryč a Staš, třebaže soudil, že ten, kdo je majitelem opravdové kulovnice, musí zachovat i příslušnou vážnost, nedovedl se přesto přemoci – a ve chvíli, kdy u stanu nikdo nebyl – obešel jej kolem dokola po rukou. Toto umění, hojně pěstované v portsaidské škole, ovládal s obdivuhodnou zručností a často jím bavil Nelu, která mu je upřímně záviděla.

Štědrý večer a první svátek vánoční strávily děti jednak účastí na bohoslužbách, jednak prohlížením dárků, které dostaly, i výcvikem Saby. Nový přítel projevoval svou chápavost nade vše očekávání. Hned prvního dne se naučil dávat pac, aportovat kapesníky, které však nevydával bez odporu – a pochopit, že mytí Neliny tváře jazykem není věcí hodnou psa-džentlmena. Nela si držela prst na nosíku a udílela mu různá naučení a Saba vrtěním ocasu přisvědčoval a dával najevo, že poslouchá s náležitou pozorností a bere si je k srdci. Za procházek po písčitém náměstí rostla Sabova sláva každou hodinu a jako každá sláva začala mít dokonce i nepříjemnou stránku, protože přitahovala celé zástupy arabských dětí. Zpočátku se držely dost daleko, potom je však mírnost „netvora“ osmělila, takže se přibližovaly víc a více a nakonec vysedávaly kolem stanů, takže se nikdo nemohl volně pohybovat. Protože pak každé arabské dítě od rána do noci dumlá cukrovou třtinu, táhnou se za dětmi celé mraky much, které jsou nejen samy o sobě protivné, ale i nebezpečné, protože roznášejí nákazu egyptského zánětu očí. Proto se služebnictvo snažilo děti rozehnat, ale Nela se jich zastávala, ba nejmenším ještě rozdávala „helu“, což v jejich jazyce znamená cukrátka. Tím si získávala jejich velkou lásku, ale zároveň tak zvětšovala jejich zástupy.

Po třech dnech začaly společné výlety, jednak úzkokolejnými drahami, kterých Angličané v Medínet el-Fajjúmu nastavěli mnoho, jednak na oslech nebo někdy i na velbloudech. Ukázalo se, že ve chvále, kterou těmto zvířatům vzdával Idrís, bylo mnoho přehnáno, neboť nejen fazolím, ale i lidem bylo nesnadné udržet se v sedle, ale byla v ní i pravda. Velbloudi skutečně náleželi ke druhu „hagínů“, to jest jezdeckých velbloudů, a protože byli dobře krmeni čirokem, měli tučné hrby a byli tak ochotní

pustit se do běhu, že je průvodci museli zdržovat. Súdánci Idrís a Gebr si přes divoký lesk svých očí získali důvěru i srdce společnosti, a to velkou úslužností, kterou prokazovali Nele. Gebr měl ukrutný a trochu zvířecí výraz tváře, ale Idrís, jakmile rychle postřehl, že ta malá osůbka je středem společnosti, prohlašoval při každé příležitosti, že mu na ní záleží víc než na „vlastní duši“. Pan Rawlison se sice domýšlel, že Idrís přes Nelu míří na jeho kapsu, ale zároveň soudil, že není na světě člověka, který by jeho jedináčka nemiloval, byl mu za to povděčen a nelitoval bakšiše.

V pěti dnech navštívila společnost nedaleké zříceniny starověké Krokodilopole, kde Egypťané kdysi uctívali boha Sobka, který měl lidské tělo a krokodýlí hlavu. Další vyjížďka byla k hauvárské pyramidě a k troskám Labyrintu, nejdelší výlet pak – celý na velbloudech – k jezeru el-Kárúnu. Jeho severní břeh tvoří holá poušť, na které kromě zřícenin staroegyptských měst není ani stopy života. Zato jižním směrem se prostírá úrodná, nádherná krajina a vlastní břehy, porostlé vřesem a rákosím, hemží se pelikány, plameňáky, volavkami, divokými husami a kachnami. Teprv tam našel Staš příležitost pochlubit se přesností svých zásahů. Ať už z obyčejné pušky, nebo na zkoušku z kulovnice, byly tyto zásahy tak neobyčejně zdařilé, že se po každém ozvalo obdivné mlaskání Idríse i arabských veslařů a každého ptáka, padajícího do vody, provázely neustálé výkřiky „Bismilláh!“ a „Mašalláh!“

Arabové ujišťovali, že na protějším břehu, „pouštním“, je mnoho vlků a hyen a že pohodí-li se mezi písečné návěje mršina ovce, může se skoro s určitostí počítat s úlovkem. Pod dojmem takových ujištění strávil pan Tarkowski se Stašem dvě noci na poušti u zřícenin Dimé. Ale první ovci ukradli hned po odchodu střelců beduíni a druhá přivábila jen kulhavého šakala, kterého Staš složil. Další lovy musely být odloženy, protože oběma inženýrům nadešel čas k odjezdu na kontrolu vodotechnických prací, prováděných na průplave Júsufově v blízkosti Illáhúnu na jihovýchod od el-Medíny.

Pan Rawlison čekal jen na příjezd paní Olivierové. Naneštěstí místo ní přišel dopis od lékaře, který sděloval, že se stará růže ve tváři paní Olivierové po uštknutí obnovila a že se nemocná nebude moci po delší dobu vzdálit z Port Saidu. To znamenalo

opravdovou nesnáz. Vozit s sebou děti, starou Dinah, stany a celé služebnictvo bylo nemožné již proto, že inženýři měli být dnes tu a zítra tam a mohli dostat i příkaz přijet až k velkému průplavu Ibráhímovu. Proto se po krátké poradě pan Rawlison rozhodl, že nechá Nelu pod ochranou staré Dinah a Staše a zároveň i pod dozorem italského konzulárního agenta a místního „mudíra“ (guvernéra), s nímž se znal již od dřívějška. Slíbil také Nele, která se nerada loučila s otcem, že ze všech bližších míst si on i pan Tarkowski zajedou do el-Medíny, nebo když se najde něco, co stojí za podívanou, pozvou děti k sobě.

„Bereme s sebou Chamise,“ řekl, „kterého v takovém případě pro vás pošleme. Ať Dinah stále doprovází Nelu, ale protože si Nela s ní dělá, co sama chce, ty Staši, bdi nad oběma.“

„Můžete se spolehnout,“ odpověděl Staš, „že budu Nelu hlídat jako vlastní sestru. Ona má Sabu a já kulovnici, tak jen ať se někdo pokusí jí ublížit…“

„O to nejde,“ řekl pan Rawlison. „Sabu a kulovnici určitě nebudete potřebovat. Ty buď tak hodný a dohlédni, aby se Nela příliš neunavila, a také dej pozor, aby se nenastydla. Prosil jsem konzula, aby v případě, že by se Nela necítila zdráva, ihned povolal lékaře z Káhiry. Chamise sem budeme posílat pro zprávy co nejčastěji. Mudír vás také občas navštíví. Přitom počítám s tím, že naše nepřítomnost nikdy nepotrvá dlouho.“

Také pan Tarkowski zahrnul Staše výstrahami. Řekl mu, že Nela jeho ochranu nepotřebuje, protože v el-Medíně ani v celé fajjúmské provincii nežijí ani divoši, ani divoká zvířata. Myslit na něco podobného by bylo směšné a nedůstojné hocha, který zanedlouho dovrší čtrnáctý rok, Staš má být tedy starostlivý a pozorný, nemá podnikat nic na vlastní vrub a tím méně zároveň s Nelou, žádné výpravy, zvláště pak na velbloudech, protože jízda na nich je buď jak buď vždycky únavná. Ale když to uslyšela Nela, zatvářila se tak smutně, že ji pan Tarkowski musel uklidňovat.

„To se ví,“ řekl a pohladil ji po vlasech, „že budete jezdit na velbloudech, ale jen s námi nebo k nám, když pro vás pošleme Chamise.“

„A my sami nesmíme ani na výlet, ani na malý, na malinký?“ zeptalo se děvčátko.

A začalo ukazovat na prstíčku, jak maličké výlety myslí.

Tatínkové na ně nakonec přistoupili s podmínkou, že je budou podnikat na oslech, a ne na velbloudech, a nikoli do zřícenin, kde se snadno může spadnout do nějaké díry, nýbrž jen po cestách do blízkých polí a k zahradám ležícím za městem. Dragoman spolu s jinými zaměstnanci Cookovými musí děti vždycky doprovázet.

Poté oba inženýři odjeli, ale nikoli daleko, jen do Hauváret-el-Makty, takže se za deset hodin vrátili na noc do el-Medíny. To se opakovalo několik dní za sebou, dokud nezkontrolovali práce v blízkém okolí. Když pak došlo na práce v místech vzdálenějších, ale ještě nepříliš odlehlých, přijížděl v noci Chamis a časně ráno odvážel Staše a Nelu do městeček, ve kterých jim jejich otcové chtěli něco zajímavého ukázat. Děti trávily většinu dne s otci a před západem slunce se vracely do el-Medíny do stanů. Bývaly však dny, kdy Chamis nepřijížděl, a tu pak Nela toužebně vyhlížela posla, ačkoli měla za společníky Staše a Sabu, na němž objevovala stále nové přednosti. Tak jim uběhl čas až do svátku Tří králů, kdy se oba inženýři vrátili do el-Medíny.

Po dvou dnech však zase odjeli a oznámili, že tentokrát odjíždějí na delší dobu a že pravděpodobně dorazí až do Benisuéfu a odtamtud do el-Fašnu, kde začíná průplav téhož jména, vedoucí daleko na jih podél Nilu.

Proto se také děti velice podivily, když se třetího dne k jedenácté hodině dopolední Chamis objevil v el-Medíně. První ho potkal Staš, který se šel na pastviště podívat na velbloudy. Chamis tam rozmlouval s Idrísem a Stašovi řekl jen tolik, že přijel pro něj a pro Nelu a že jim hned přijde ke stanům oznámit, kam se mají vydat na příkaz otců. Chlapec honem utíkal s dobrou novinkou k Nele, kterou zastihl před stanem, kde si hrála se Sabou.

„Víš, že je tu Chamis?“ volal již zdaleka.

Nela začala hned vyskakovat s nožkama u sebe jako to dělávají děvčátka skákající přes švihadlo.

„Pojedeme! Pojedeme!“

„Ano, pojedeme a daleko.“

„A kam?“ zeptala se, odhrnujíc si vlasy, které jí spadly do očí.

„Nevím. Chamis říkal, že sem za chvíli přijde a poví nám to.“

„Jak tedy víš, že daleko?“

„Protože jsem slyšel, jak Idrís říkal, že on i Gebr vyjedou

s velbloudy ihned. To znamená, že pojedeme vlakem a s velbloudy se setkáme až tam, kde budou naši tatínkové, a odtamtud budeme dělat nějaké výlety.“

Protože Nela stále poskakovala, zakryly jí vlásky nejen oči, ale celý obličej, a nožky se jí tak odrážely od země, jako by byly z kaučuku.

Za čtvrt hodiny přišel Chamis a oběma se poklonil:

„Chanagé,“ řekl Stašovi, „za tři hodiny jedeme prvním vlakem.“

„Kam?“

„Do el-Gharaku-es-Sultání a odtamtud s pány na velbloudech do Vádí Rajjánu.“

Stašovi zabušilo srdce radostí, ale zároveň ho Chamisova slova udivila. Věděl, že Vádí Rajján je velký oblouk písčitých návrší, zdvíhající se v Libyjské poušti na jih a jihozápad od el-Medíny, kdežto pan Tarkowski a pan Rawlison při odjezdu ohlásili, že se dávají směrem právě opačným, po toku Nilu.

„Co se stalo?“ zeptal se Staš. „Můj otec a pan Rawlison tedy nejsou v Benisuéfu, ale v el-Gharaku?“

„Asi jim to tak vyšlo,“ odpověděl Chamis.

„Ale vždyť poručili, abychom jim psali do el-Fašnu.“

„V tomto dopise píše starší efendi, proč jsou v el-Gharaku.“ Chvíli hledal u sebe dopis, ale najednou vykřikl:

„Ach proroku! Nechal jsem dopis v torbě u velbloudářů. Hned běžím, abych zastihl Idríse a Gebra, než odjedou.“

A běžel k velbloudářům a děti s Dinah se zatím začaly chystat na cestu. Protože se zdálo, že výlet bude delší, zabalila Dinah několikeré šatičky, trochu prádla a teplejší oděv pro Nelu. Staš pamatoval také na sebe a zvláště nezapomněl na kulovnici a na náboje, doufaje, že se v písečných kopcích Vádí Rajjánu setká s vlky a hyenami.

Chamis se vrátil teprv za hodinu, tak zpocený a uřícený, že chvíli nemohl ani popadnout dechu.

„Velbloudáře jsem již nezastihl,“ říkal, „běžel jsem za nimi, ale marně. To však nevadí, protože dopis i oba starší efendi najdeme v el-Gharaku. Dinah pojede také s námi?“

„Proč se ptáš?“

„Snad by bylo lepší, kdyby tu zůstala. Pánové o ní vůbec nemluvili.“

„Ale když odjížděli, nařídili, že Dinah má slečinku vždycky doprovázet, pojede tedy i teď.“

Chamis se poklonil s rukou položenou na srdce a řekl:

„Pospěšme si, pane, nebo jinak nám katr ujede.“

Věci byly přichystané, přišli tedy na nádraží včas. Vzdálenost z el-Medíny do el-Gharaku není větší než třicet kilometrů, ale vlak místní dráhy, která tato města spojuje, jezdí pomalu a staví každou chvíli. Kdyby byl Staš sám, byl by jistě jel radši na velbloudu než dráhou, když si spočetl, že Idrís a Gebr, kteří se vydali na cestu o dvě hodiny dřív než vlak, budou v el-Gharaku dřív než oni. Ale pro Nelu by to byla cesta příliš dlouhá, a proto malý ochránce, který si vzal k srdci výstrahy obou otců, nechtěl vystavovat děvčátko únavě. Ostatně čas oběma ubíhal rychle, a než se nadáli, zastavili v el-Gharaku.

Malá stanička, ze které Angličané obvykle podnikají výlety do Vádí Rajjánu, byla úplně prázdná. Zastihli tam jen několik žen zahalených závojem s koši mandarínek, dva neznámé velbloudáře-beduíny a ovšem i Idríse a Gebra se sedmi velbloudy, z nichž jeden nesl těžký náklad. Ale po panu Tarkowském ani po panu Rawlisonovi nebylo ani stopy.

Idrís vysvětloval jejich nepřítomnost takto:

„Pánové odjeli na poušť, aby tam postavili stany, které přivezli z Etsy, a rozkázali nám, abychom přijeli za nimi.“

„A jak je najdeme mezi kopci?“ zeptal se Staš.

„Poslali sem průvodce, kteří nás povedou.“

Při těchto slovech ukázal Idrís na beduíny. Starší z nich se poklonil, přejel si prstem po jediném oku, které měl, a pravil:

„Naši velbloudi nejsou tak tlustí, ale nejsou méně rychlí než vaši. Za hodinu tam budeme.“

Staš byl rád, že stráví noc na poušti, ale Nela pocítila určité zklamání, neboť si dosud byla jista, že zastihne otce v el-Gharaku.

Zatím se k nim přiblížil náčelník stanice, ospalý Egypťan v červeném fezu a v tmavých brýlích, a protože neměl nic jiného na práci, prohlížel si evropské děti.

„To jsou děti těch Inglízů, kteří jeli ráno s puškami do pouště,“ řekl mu Idrís, když usazoval Nelu do sedla.

Staš odevzdal kulovnici Chamisovi, sedl si k Nele, neboť sedlo bylo prostorné a mělo podobu palankýnu, jenže beze střížky.

Dinah si sedla za Chamise, druzí nasedli na ostatní velbloudy a vyrazili.

Kdyby byl náčelník stanice za nimi hleděl déle, byl by možná udiven, protože Angličané, o nichž se zmiňoval Idrís, jeli přímo k zříceninám na jih, kdežto tito zamířili rovnou k Talei, opačným směrem. Ale náčelník se vrátil domů ještě předtím, protože toho dne již do el-Gharaku neměl přijet žádný vlak.

Bylo pět hodin odpoledne. Počasí bylo nádherné. Slunce přešlo již za Nil a sklánělo se nad pouští v zlatých a purpurových červáncích, planoucích na západní straně oblohy. Ovzduší bylo tak přesyceno růžovou září, až se oči mhouřily před její prudkostí. Pole dostávala šeříkový odstín, kdežto vzdálená návrší, tvrdě se rýsující na pozadí červánků, měla barvu čistého ametystu. Svět ztrácel tvářnost skutečnosti a zdál se být pouze hrou nadpozemských světel.

Pokud jeli krajinou zelenou a obdělávanou, vedl vůdce beduínů karavanu mírným krokem, avšak ve chvíli, kdy pod nohama velbloudů zaskřípal tvrdý písek, všecko se rázem změnilo.

„Jalla! Jalla!“ zavyly náhle divoké hlasy.

A zároveň se ozvalo svištění bičů a velbloudi přešli z klusu do cvalu. Začali uhánět jako vichr, vyhazujíce nohama písek i drobné kamínky pouště.

„Jalla! Jalla!“

Klus velblouda jezdce vytřásá, kdežto cval, do kterého se tato zvířata zřídka pouštějí, spíš kolébá, a proto zpočátku tato šílená jízda děti bavila. Je však známo aspoň z houpačky, že příliš rychlé kolébání působí závrať. A tak za nějakou dobu, když prudký běh neustával, začala se malé Nele točit hlava a zatmělo se jí v očích.

„Staši, proč tak letíme?“ zvolala, obracejíc se na svého druha.

„Myslím, že nechali velbloudy příliš rychle rozběhnout a teď je nemohou zadržet,“ odpověděl Staš.

Když však zpozoroval, že tvář děvčátka trochu zbledla, začal volat na beduíny jedoucí vpředu, aby zvolnili jízdu. Jeho volání však mělo jen ten účinek, že se znova rozlehly výkřiky „jalla!“ a že zvířata ještě zrychlila svůj běh.

Hoch v první chvíli myslil, že ho beduíni neslyšeli, když se mu však ani na opakované volání nedostalo odpovědi a když za nimi jedoucí Gebr neustával v bičování velblouda, na kterém Staš

s Nelou seděli, uvědomil si, že to není tím, že se snad velbloudi splašili, nýbrž že lidé pospíchají z nějaké jemu neznámé příčiny.

Napadlo mu, že snad jeli špatnou cestou a že teď chtějí vynahradit ztracený čas a pádí tak ze strachu, aby jim oba inženýři nevyhubovali za příliš pozdní příjezd. Ale za chvíli pochopil, že tento důvod nemůže být správný, protože pan Rawlison by se mnohem víc rozhněval pro přílišnou únavu Nely. Co to tedy znamená? A proč nedbají jeho rozkazů? V srdci hochově začal propukat hněv a obava o Nelu.

„Stůj!“ vzkřikl ze všech sil, obraceje se na Gebra.

„Uskut,“ zavyl v odpověď Súdánec.

A pádili dále.

Noc nastává v Egyptě kolem šesté hodiny, proto červánky zakrátko zhasly a za chvíli se na oblohu vyvalil veliký měsíc, rudý od záře červánků, a osvětlil poušť mírným světlem.

V tichu bylo slyšet jen uřícený dech velbloudů, hluché a rychlé údery jejich kopyt o písek a občas prásknutí bičů. Nela byla již tak vyčerpána, že ji Staš musel přidržovat v sedle. Každou chvíli se ptala, zda již brzy spatří otce. Ale marně se oba rozhlíželi kolem dokola. Uplynula hodina, potom druhá. Nikde nebyly vidět ani stany, ani ohně.

Tu se Stašovi zježily vlasy na hlavě, neboť pochopil, že byli uneseni.

VI

Ale páni Tarkowski a Rawlison skutečně děti očekávali, ne však mezi pískovcovými pahorky Vádí Rajjánu, kam nemuseli a nechtěli jet, nýbrž na docela jiné straně, ve městě el-Fašnu, nad průplavem stejného jména, kde prohlíželi práce, ukončené před koncem roku. Vzdálenost mezi el-Fašnem a el-Medínou měří vzdušnou čarou asi čtyřicet pět kilometrů. Protože však obě města nemají přímé spojení a musí se jet přes el-Vástu, což cestu téměř zdvojnásobuje, počítal pan Rawlison při prohlížení jízdního řádu takto:

„Chamis odjel předevčírem večer,“ říkal panu Tarkowskému,

„v el-Vástě stihl vlak jedoucí z Káhiry, je tedy v el-Medíně dnes ráno. Děti se zchystají za hodinu. Kdyby však vyjely v poledne, musely by čekat na noční vlak jedoucí podél Nilu, ale poněvadž jsem nedovolil Nele jezdit v noci, vyjedou dnes ráno a budou tu hned po západu slunce."

„Ano," odpověděl pan Tarkowski, „Chamis si musí trochu odpočinout. Staš sice snadno vzplane, ale když jde o Nelu, je na něj vždycky spolehnutí. Ostatně jsem mu také poslal lístek, aby nejezdili v noci."

„Je statečný a důvěřuji mu úplně," pravil pan Rawlison.

„To je pravda, já také. Staš při svých různých vadách má ryzí charakter a nikdy nelže, protože je odvážný, a lžou jenom zbabělci. Energie mu také neschází, a jestli časem získá klidnější rozvahu, myslím, že si v životě bude vědět rady."

„To se rozumí. A pokud jde o rozvahu, byl jsi ty snad rozvážnější v jeho věku?"

„Musím přiznat, že ne," odpověděl se smíchem pan Tarkowski, „ale nebyl jsem asi tak sebevědomý jako on."

„To přejde. Zatím buď šťasten, že máš takového chlapce."

„A ty zas, že máš tak sladké a milé stvoření, jako je Nela."

„Ať jí Bůh žehná," odpověděl s pohnutím pan Rawlison.

Oba přátelé si stiskli ruce a usedli k prohlídce plánů a rozpočtů. Při této práci jim uběhl čas až do večera.

V šest hodin, když už nastala noc, objevili se oba na nádraží a při chůzi po nástupišti dále mluvili o dětech.

„Krásné počasí, ale chladné," řekl pan Rawlison. „Jen aby Nela měla s sebou teplé šaty."

„Staš na to jistě pamatoval a Dinah také."

„Přece jen lituji, že jsme je sem volali, místo abychom sami jeli do el-Medíny."

„Vzpomeň si, že to byl právě můj názor."

„Vím, a kdyby nebylo toho, že máme odtud jet dále na jih, byl bych souhlasil. Vypočítal jsem přece, že by nám cesta zabrala mnoho času a byli bychom pak s dětmi docela krátce. Přiznám se ti ostatně, že s myšlenkou pozvat děti sem přišel Chamis. Prohlásil mi, že se mu po nich velice stýská a že by byl šťasten, kdybych ho pro ně poslal. Nedivím se, že k nim přilnul…"

Další hovor přerušily signály oznamující příjezd vlaku. Za chvíli se ve tmě objevily ohnivé oči lokomotivy a zároveň bylo slyšet její těžký dech a hvizd.

Řada osvětlených vagónů přejela podél nástupiště, zatřásla se a zastavila.

„V žádném okně jsem je neviděl," řekl pan Rawlison.

„Sedí asi uvnitř a jistě hned vystoupí."

Cestující začali vystupovat, většinou to však byli Arabové, protože v el-Fašnu kromě pěkných palmových a akáciových hájů není nic zajímavého. Děti nepřijely.

„Buď Chamis nestihl vlak v el-Vástě," řekl s odstínem rozladění pan Tarkowski, „nebo snad zaspal po noční jízdě a přijedou až zítra."

„To je možné," odpověděl s neklidem pan Rawlison, „ale také je možné, že některé z dětí onemocnělo."

„Staš by v takovém případě telegrafoval."

„Kdoví, zda v hotelu nenajdeme telegram."

„Pojďme."

Ale v hotelu na ně zpráva nečekala. Pan Rawlison byl stále neklidnější.

„Víš, co se ještě mohlo stát?" řekl pan Tarkowski. „Jestliže Chamis zaspal, pak se k tomu dětem nepřiznal, přišel k nim teprv dnes a řekl jim, že mají jet zítra. Před námi se bude vymlouvat, že nerozuměl našim rozkazům. Pro všecky případy Stašovi zatelegrafuji.

„A já mudírovi do Fajjúmu."

Za chvíli byly odeslány dva telegramy. I když ještě nebylo důvodů k znepokojení, přece jen oba inženýři strávili v očekávání odpovědi špatnou noc a časné jitro je zastalo na nohou.

Mudírova odpověď došla teprv k desáté hodině a zněla takto:

„Zjištěno na nádraží: Děti odjely včera do el-Gharaku-es-Sultání."

Lze snadno pochopit, jaký úžas a hněv se zmocnil obou otců při této neočekávané zprávě. Chvíli se po sobě dívali, jako by jasně nechápali slova telegramu, ale pan Tarkowski, který snadno vzplanul, udeřil pěstí do stolu a zvolal:

„To je Stašův nápad, ale já ho takovým nápadům odnaučím."

„To bych byl od něho neočekával," odpověděl Nelin otec.

Ale za chvíli se zeptal:

„No, a co Chamis?"

„Buď je nezastihl a neví, co si počít, nebo jel za nimi.“

„Také si to myslím.“

A za hodinu odjeli do el-Medíny. Ve stanech se dověděli, že Chamis odjel s dětmi do el-Gharaku. Věc byla stále záhadnější a vysvětlit ji bylo možné jen v el-Gharaku.

Teprve na tamním nádraží se začala odhalovat strašná pravda.

Náčelník stanice, týž ospalý Egypťan v černých brýlích a v červeném fezu, jim vyprávěl, že viděl asi čtrnáctiletého hocha a osmiletou dívenku s nemladou již černoškou, jak jeli do pouště. Nepamatoval se sice, zda velbloudů bylo celkem osm nebo devět, ale povšiml si, že jeden byl naložený jako na dalekou cestu a dva beduíni měli u sedel také velké vaky. Vzpomněl si také, že když pozoroval karavanu, jeden z velbloudářů, Súdánec, mu řekl, že jsou to děti Angličanů, kteří předtím odjeli do Vádí Rajjánu.

„A ti Angličané se vrátili?“ zeptal se pan Tarkowski.

„Ano. Vrátili se ještě včera se dvěma zabitými vlky,“ odpověděl náčelník stanice, „a dokonce jsem se divil, že se nevracejí s dětmi. Ale na příčinu jsem se neptal, protože to není má věc.“

Po těchto slovech odešel za svými povinnostmi.

Při jeho vyprávění tvář pana Rawlisona zbělela jako papír. Nepřítomnýma očima pohlížel na přítele, sňal klobouk, zdvihl ruku k zpocenému čelu a zachvěl se, jako by měl klesnout.

„Rawlisone, vzmuž se!“ zvolal pan Tarkowski. „Děti byly uneseny. Musíme je zachránit.“

„Nela, Nela!“ opakoval nešťastný Angličan. „Nela a Staš! To není Stašova vina. Podvodně je sem vylákali a unesli. Kdoví proč. Snad pro výkupné! Není pochyby, že Chamis je ve spiknutí. Idrís a Gebr také.“

Tu si vzpomněl, co říkala Fatma, že oba Súdánci pocházejí z kmene Dangalů, ze kterého se narodil Mahdí, a že z téhož kmene pochází Chadígí, otec Chamisův. Při této vzpomínce se mu na okamžik zastavilo srdce v prsou, neboť pochopil, že děti byly asi uneseny ne pro výkupné, nýbrž pro výměnu za Smajnovu rodinu.

Ale co s nimi udělají soukmenovci zlověstného proroka? Skrýt se v poušti nebo někde u břehu Nilu nemohou, protože v poušti by pomřeli hladem a žízní a u Nilu by byli jistě dopadeni. Snad tedy prchnou s dětmi až k Mahdímu.

Tato myšlenka naplnila pana Tarkowského hrůzou, avšak energický bývalý voják se rychle vzpamatoval a začal přemítat o všem, co se stalo, a současně hledat prostředky záchrany.

„Fatma," uvažoval, „neměla příčiny mstít se nám ani našim dětem, a jestliže tedy byly děti uneseny, pak se tak stalo zřejmě proto, aby je únosci vydali do rukou Smajnových. Smrt jim tedy nehrozí. I to je štěstí v neštěstí, ale zato je čeká strašná cesta, která je může zahubit."

Hned sdělil tyto myšlenky svému příteli a potom pokračoval:

„Idrís a Gebr jsou divocí a hloupí a představují si, že Mahdího tlupy jsou už nedaleko, a zatím Chartúm, ke kterému Mahdí dorazil, je odtud vzdálen dva tisíce kilometrů. Tuto cestu musí únosci urazit podél Nilu a nesmějí se od něho vzdalovat, neboť jinak by velbloudi i lidé zahynuli žízní. Vydej se ihned do Káhiry a požádej chedíva, aby byly poslány telegramy všem vojenským stanicím a aby bylo zahájeno stíhání na pravém i levém břehu řeky. Slib pobřežním šejchům velkou odměnu, chytí-li uprchlíky. Ať ve vsích zadrží každého, kdo se přiblíží pro zásobu vody. Při takovém způsobu pátrání musí Idrís a Gebr padnout do rukou vládních úřadů a my zachráníme své děti."

Panu Rawlisonovi se zase vrátila jeho chladnokrevnost.

„Jedu," pravil. „Ti lotři zapomněli, že britská Wolseleyho armáda, spěchající na pomoc Gordonovi, je už na cestě a odřízne je od Mahdího. Neuniknou. Nemohou uniknout. Pošlu okamžitě telegram našemu velvyslanci a pak jedu. Co uděláš ty?"

„Zatelegrafuji Společnosti o dovolenou, a aniž bych čekal na odpověď, pojedu v jejich stopách po Nilu do Núbie, abych dohlédl na úřední stíhání."

„Jistě se tedy setkáme, protože já z Káhiry podniknu totéž."

„Dobrá, a teď do práce."

„S pomocí boží!" odpověděl pan Rawlison.

VII

Zatím velbloudi pádili jako uragán po písku, třpytícím se v měsíčním světle. Nastala hluboká noc. Rudý měsíc, zpočátku velký jako kolo od vozu, zbledl a vystoupil vysoko. Vzdálená pouštní návrší se pokryla mušelínovým stříbrným oparem, který je nezahaloval docela, ale proměnil je v jakési světelné přeludy. Chvílemi se za skalami, porůznu rozsetými, ozývalo žalostné vytí šakalů.

Zase uplynula hodina. Staš objal Nelu rukou a podpíral ji, aby tak zmírnil unavující nárazy šílené jízdy. Děvčátko se ho stále častěji vyptávalo, proč jedou tak rychle a proč nejsou vidět ani stany, ani tatínkové. Staš se konečně rozhodl říct jí pravdu, která dříve či později musela vyjít najevo.

„Nelo," řekl, „stáhni si rukavičku a nenápadně ji upusť na zem."

„Proč, Staši?"

Hoch ji k sobě přitiskl s jakousi u něho nezvyklou něžností a odpověděl:

„Udělej, co ti říkám."

Nela se držela jednou rukou Staše a bála se ho pustit, ale rozřešila věc tak, že začala rukavičku stahovat zoubky, každý prst zvlášť, až konečně ji stáhla docela a pustila na zem.

„Za chvíli hoď druhou," ozval se zase Staš. „Já už jsem své shodil, ale tvé budou líp vidět, protože jsou světlé."

A když viděl, že dívčinka na něho hledí tázavě, pokračoval:

„Nelekej se, Nelo… ale víš… možná že se nesetkáme ani s tvým, ani s mým otcem… a že nás tito škaredí lidé unesli. Ale neboj se … protože jestli tomu tak je, pak za námi pojede stíhací oddíl. Dohoní nás a jistě nás vysvobodí. Proto jsem ti řekl, abys zahodila rukavičky, aby stíhatelé našli naše stopy. Zatím nemůžeme dělat nic jiného, ale později něco vymyslím… Určitě něco vymyslím, jen se neboj a důvěřuj mi…"

Když se však Nela dověděla, že tatínka nespatří a že utíkají daleko do pouště, začala se třást strachem a plakat, přitulila se přitom k Stašovi a vyptávala se ho v slzách, proč je unesli a kam je vezou. Staš ji těšil, jak uměl, a to skoro týmiž slovy, kterými jeho otec těšil pana Rawlisona. Říkal jí, že je otcové

budou sami stíhat a že uvědomí všecky posádky v povodí Nilu. Nakonec ji ujistil, že ať se stane cokoli, on ji nikdy neopustí a bude ji vždycky chránit.

Ale její lítost a stesk po otci převyšovaly i strach, a proto velmi dlouho nepřestávala plakat – a tak uháněli, oba smutní, za jasné noci po světlých písčinách pouště.

Stašovi se však srdce svíralo nejen žalostí a obavami, nýbrž i studem. To, co se stalo, nebylo sice jeho vinou, ale zato si vzpomněl na své někdejší vychloubačství, které mu otec tak často vytýkal. Dříve byl přesvědčen, že se nemůže stát nic, s čím by si nevěděl rady. Považoval se za jakéhosi nepřemožitelného junáka a byl odhodlán bojovat s celým světem. Nyní však pochopil, že je malý chlapec, se kterým si každý může dělat co chce – a takže teď uhání proti své vůli na velbloudu jen proto, že toho velblouda pohání zezadu polodivoký Súdánec. Cítil se tím nesmírně pokořen, ale nevěděl, jak by se mohl postavit na odpor. Musel přiznat sám sobě, že se prostě bojí – i těchto lidí, i této pouště, i toho, co je oba s Nelou může potkat. Sliboval však upřímně nejen jí, ale i sobě, že nad ní bude bdít a bránit ji i za cenu vlastního života.

Nela, unavená pláčem i šílenou jízdou, trvající již šest hodin, začala konečně dřímat a chvílemi i docela usínat. Staš věděl, že kdo spadne z cválajícího velblouda, může se na místě zabít, a proto ji k sobě přivázal provazem, který našel na sedle. Ale za chvíli se mu zdálo, že běh velbloudů již není tak prudký, ačkoli teď běželi po hladkém a měkkém písku. V dálce se mlhavě rýsovalo návrší, na rovině v poušti se pak začaly objevovat obvyklé noční přízraky. Měsíční záře začínala blednout a zároveň se před nimi objevily nízko se plazící podivné růžové oblaky, úplně průhledné, utkané jen za světla. Vznikaly neznámo proč a sunuly se vpřed, jako by je poháněl lehký vítr. Staš viděl, jak burnusy beduínů i velbloudi náhle zrůžověli, když vjeli do tohoto osvětleného prostoru, a potom zaplavil celou karavanu jemný růžový svit. Oblaky občas nabývaly modravé barvy. Trvalo to až k návrším.

U návrší běh velbloudů zvolnil ještě více. Kolem dokola bylo vidět skály, trčící z písečných kopců nebo rozhozené v divokém nepořádku mezi písečnými násypy. Půda tu začínala být kamenitá. Přejeli několik prohlubní, plných kamení, které vypadaly

jako vyschlá koryta řek. Místy jim překážely v cestě úžlabiny, které museli objíždět. Zvířata začala pozorně našlapovat. Mezi suchými a tvrdými kupkami uschlých jerišských růží, jimiž byly přesypy i skály hojně pokryty, začali velbloudi přešlapovat nohama jako v tanci. Stále častěji některý z nich klopýtal a bylo patrno, že je nutné dopřát zvířatům odpočinek.

Proto také beduíni zastavili v zapadlé úžlabině, sestoupili ze sedel a začali rozvazovat kožené měchy. Idrís a Gebr si počínali stejně. Ošetřili velbloudy, uvolnili jim popruhy, snímali zásoby potravin a vyhledávali ploché kameny vhodné k založení ohniště. Nebylo tu dříví ani suchého trusu, jehož Arabové užívají jako paliva, ale Chamis, syn Chadígího natrhal jerišské růže a narovnal jich velkou hranici, kterou zapálil. Na chvíli, kdy Súdánci byli zaměstnáni velbloudy, sešli se Staš, Nela a její chůva, stará Dinah, opodál od ostatních. Ale Dinah byla ještě víc vyděšena než děti a nemohla promluvit ani slovo. Zavinula jen Nelu do teplého plédu, sedla si k ní na zem a začala jí se vzlykotem líbat ručky. Staš se hned zeptal Chamise, co znamená to všecko, co se stalo, ale Chamis mu jen se smíchem ukázal své bílé zuby a šel dál sbírat jerišské růže. Idrís mu na další otázku odpověděl jediným slovem: „Uvidíš!“ – a pohrozil mu prstem. Když konečně vyšlehl oheň z růží, které spíš doutnaly než hořely, obklopili je všichni kolem dokola, kromě Gebra. Ten zůstal ještě u velbloudů, ostatní se pak pustili do kukuřičných placek a sušeného skopového a kozího masa. Děti, vyhladovělé dlouhou cestou, jedly také, ačkoli se Nele při tom klížily oči ospalostí. Ale zatím se v mdlém světle ohně objevil muž temné pleti, Gebr, který s blýskajícíma očima zdvihl dvě malé světlé rukavičky a zeptal se:

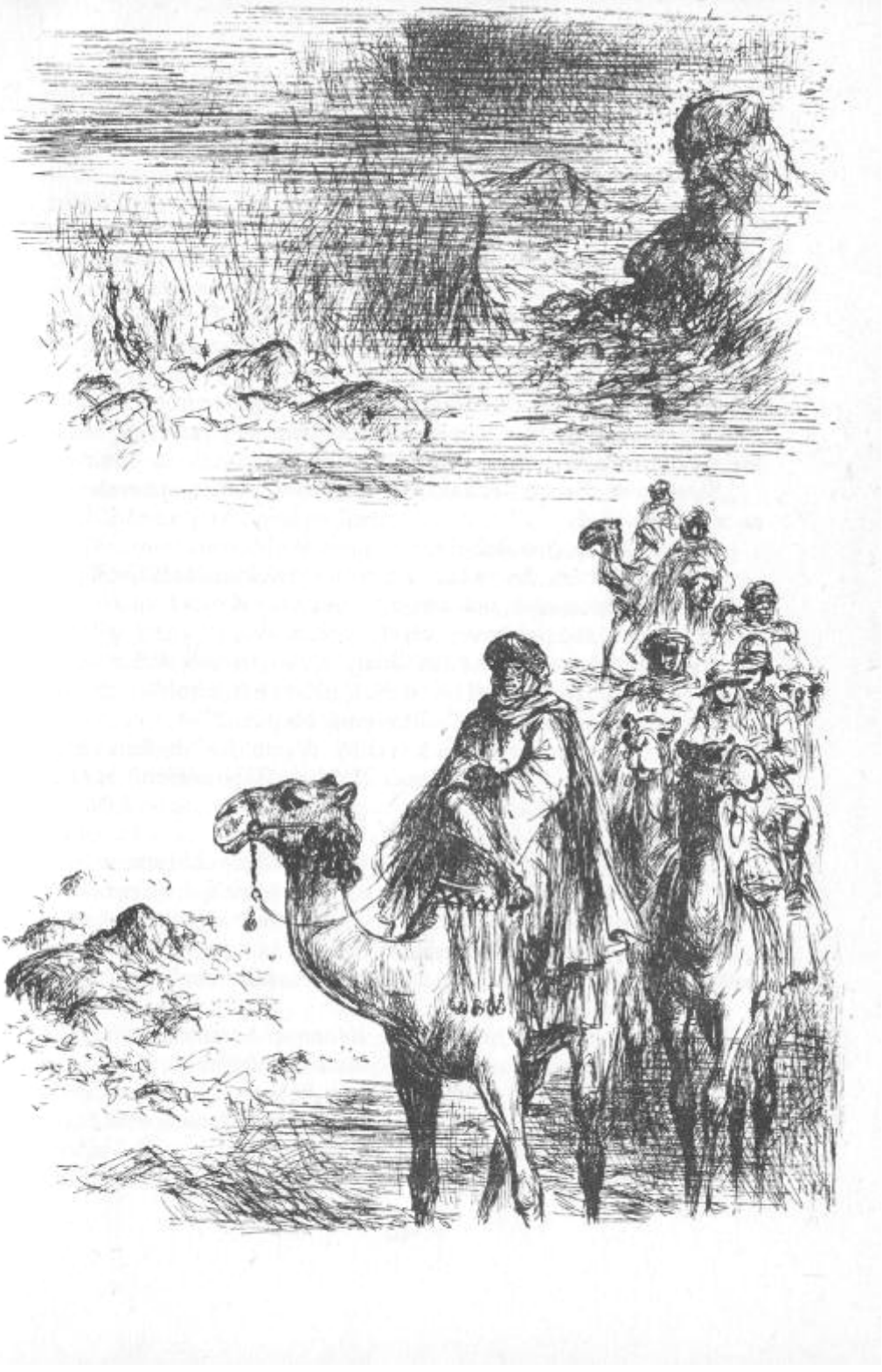
„Čípak jsou?“

„Moje,“ odpověděla Nela ospalým a unaveným hlasem.

„Tvoje, ty malá zmije?“ zasykl zaťatými zuby Súdánec. „Označuješ cestu, aby tvůj otec věděl, kudy nás má stíhat!“

A při těchto slovech ji udeřil karabáčem, strašným arabským bičem, který prosekne i kůži velblouda. Nela, ač ovinuta silným plédem, vykřikla bolestí i strachem, ale Gebr již nemohl uhodit podruhé, neboť v tom okamžiku vyskočil Staš jako divoká kočka, vrazil mu hlavou do prsou a potom ho uchopil za krk.

Stalo se to tak neočekávaně, že Súdánec padl naznak, Staš

na něj a oba se začali válet po zemi. Chlapec byl na svůj věk neobyčejně silný, ale Gebr ho rychle zdolal. Napřed odtrhl jeho ruce od svého krku, potom ho obrátil obličejem k zemi, přimáčkl mu krk pěstí a začal ho švihat bičem přes záda.

Křik a slzy Nely, která chytala divocha za ruce a zároveň ho prosila, aby Stašovi „odpustil“, by bývaly málo platné, kdyby byl nenadále nepřišel hochovi na pomoc Idrís. Byl starší než Gebr, mnohem silnější, a od začátku útěku z el-Gharaku-es-Sultání se všichni podřizovali jeho rozkazům. Teď vyškubl karabáč z bratrových rukou, daleko jej odhodil a zvolal:

„Pryč, hlupáku!“

„Naučím toho štíra!“ odpověděl Gebr, skřípaje zuby.

Ale Idrís ho rychle popadl za okraj šatu na prsou, a hledě mu do očí, říkal hrozivým, i když tichým hlasem:

„Šlechetná Fatma zakázala ubližovat dětem, protože se za ni přimlouvaly…“

„Naučím!“ opakoval Gebr.

„A já ti povídám, že na žádné z nich nezdvihneš bič. Uděláš-li to, pak za každou ránu jich ode mne dostaneš deset.“

Zatřásl jím jako palmovou větví a pak pokračoval:

„Ty děti jsou vlastnictvím Smajna, a kdyby některé z nich nedojelo živé, sám Mahdí – ať Bůh prodlouží jeho dny do nekonečna – by tě dal pověsit. Rozumíš, hlupáku?“

Jméno Mahdího činilo tak veliký dojem na všechny jeho vyznavače, že Gebr ihned sklopil hlavu a začal zděšeně opakovat:

„Alláh akbar – Alláh akbar!“

Staš vstal udýchán a zbit, ale cítil, že kdyby ho otec v této chvíli viděl a slyšel, byl by na něho pyšný, neboť nejenže bez rozmýšlení přiskočil Nele na pomoc, ale i teď, třebaže ho rány bičem pálily jako oheň, nemyslil na vlastní bolest, ale začal ještě utěšovat děvčátko a vyptávat se ho, zda mu rána neublížila.

A potom řekl:

„Co jsem dostal, to jsem dostal, ale ten už se na tebe podruhé nevrhne. Ach, jen kdybych měl nějakou zbraň!“

Holčička ho vzala oběma rukama kolem krku, a smáčejíc mu tváře slzami, ujišťovala ho, že ji to příliš nebolelo a že pláče ne z bolesti, ale z lítosti nad ním. Tu Staš přiložil ústa až k jejímu uchu a zašeptal:

„Nelo, ne to, že mne zbil, ale to, že tebe uhodil, mu neodpustím, přísahám!“

Tím věc skončila. Za chvíli Gebr a Idrís, již usmířeni, rozprostřeli na zem své pláště a ulehli na ně. Chamis brzy následoval jejich příkladu. Beduíni nasypali velbloudům čirok, pak vsedli na dva neosedlané a pustili se směrem k Nilu. Nela si opřela hlavičku o kolena staré Dinah a usnula. Oheň pohasl a zakrátko bylo slyšet jen chroupání čiroku v zubech velbloudů. Na nebe vypluly malé obláčky, které chvílemi zakrývaly měsíc, ale noc byla jasná. Ze skalisek se stále ozývalo žalostné kňučení šakalů.

Za dvě hodiny se beduíni vrátili s velbloudy, nesoucími kožené měchy plné vody. Přiložili na oheň, usedli na písek a dali se do jídla. Jejich příchod probudil Staše, který již dřímal, a také oba Súdánce a Chamise, syna Chadígího. A tu začal u ohniště tento rozhovor:

„Můžeme jet?“ ptal se Idrís.

„Ne, musíme si odpočinout – my i naši velbloudi.“

„Neviděl vás nikdo?“

„Nikdo. Dostali jsme se k řece mezi dvěma vesnicemi. Jen z dálky štěkali psi.“

„Budeme muset jezdit pro vodu vždycky o půlnoci a čerpat ji na opuštěných místech. Jen co mineme první šallál, dál jsou už vesnice řidší a prorokovi přátelštější. Stíhací oddíl půjde jistě za námi.“

Poté si Chamis lehl na břicho, opřel si tváře do dlaní a řekl:

„Muhendisové budou napřed děti očekávat v el-Fašnu po celou noc až do dalšího vlaku, potom pojedou do Fajjúmu a odtamtud do el-Gharaku. Teprve tam pochopí, co se stalo, a pak se musejí vrátit do el-Medíny, aby rozeslali slova, letící po měděném drátě do měst na Nilu – a jezdce na velbloudech, kteří nás budou stíhat. To všecko jim zabere aspoň tři dny času. Do té doby tedy nemusíme týrat své velbloudy a můžeme klidně pít kouř z čibuků.“

Po těchto slovech vytáhl z ohně hořící proutek jerišské růže, zapálil si jím dýmku a Idrís začal po arabském zvyku mlaskat spokojeností.

„Dobře jsi to zařídil, synu Chadígího,“ řekl, „ale my musíme využít času a za ty tři dny a noci se dostat co možná nejdál na jih. Oddychnu si teprve tehdy, až budeme mít za sebou poušť

mezi Nilem a el-Chárgou. Dej Bůh, aby to velbloudi vydrželi.“

„Vydrží,“ ozval se jeden z beduínů.

„Mezi lidmi se povídá,“ prohodil Chamis, „že vojska Mahdího – ať Bůh prodlouží jeho život – se již blíží k Asuánu.“

Tu Staš, kterému neušlo ani slůvko z tohoto hovoru, ani z toho, co předtím říkal Idrís Gebrovi, vyskočil a řekl:

„Mahdího vojsko je u Chartúmu.“

„Lá, lá!“ odporoval Chamis.

„Nespoléhejte se na jeho slova,“ odpověděl Staš, „protože on má černou nejen kůži, ale i mozek. Kdybyste každé tři dny kupovali čerstvé velbloudy a uháněli tak, jako dnes, do Chartúmu dojedete za měsíc. A patrně ani nevíte, že cestu vám zahradí armáda, ne snad egyptská, ale anglická…“

Tato slova učinila značný dojem, a když to Staš postřehl, pokračoval:

„Než se dostanete mezi Nil a velkou oázu, budou všecky cesty na poušti střeženy řetězem vojenských stráží. Nu, slova po měděném drátě běží rychleji než velbloudi! Jak se vám podaří proklouznout?“

„Poušť je široká,“ odpověděl jeden z beduínů.

„Ale musíte se držet Nilu.“

„Můžeme se přes něj i přeplavit, a když nás budou hledat na této straně, my budeme na druhé.“

„Slova běžící po měděném drátě dojdou do měst a vesnic na obou březích řeky.“

„Mahdí nám pošle anděla, který položí prsty na oči Angličanů i Turků (Egypťanů) a zacloní nás svými křídly.“

„Idrísi,“ řekl Staš, „neobracím se k Chamisovi, který má hlavu jako prázdnou tykev, ani ke Gebrovi, který je podlý šakal, ale k tobě. Vím již, že nás chcete zavést k Mahdímu a odevzdat do rukou Smajnových. Ale děláte-li to pro peníze, pak uvaž, že otec té malé bint je bohatší než všichni Súdánci dohromady.“

„A co je nám po tom?“ přerušil ho Idrís.

„Co je vám potom? Vraťte se dobrovolně a velkému muhendisovi nebude líto pro vás peněz a mému otci také ne.“

„Nebo nás vydají vládě, která nás dá oběsit.“

„Ne, Idrísi. Budete viset beze vší pochyby, ale jen tenkrát, když budete dopadeni na útěku. A to se určitě stane. Ale vrátí-

te-li se sami, nestihne vás žádný trest a kromě toho budete bohati až do konce života. Ty víš, že bílí lidé z Evropy dodržují dané slovo. Dávám vám tedy slovo za oba muhendise, že se stane to, co říkám.“

Staš byl opravdu přesvědčen, že jeho otec i pan Rawlison stokrát raději dodrží jeho slib, než aby je oba, a zvláště Nelu, vystavili hrozné cestě a ještě hroznějšímu životu mezi divokými a rozběsněnými hordami Mahdího.

Proto čekal s tlukoucím srdcem, co mu odpoví Idrís, který se pohroužil v mlčení a teprve po dlouhé chvíli pravil:

„Říkáš, že otec malé bint a tvůj otec nám dají mnoho peněz?“

„Ano.“

„Ale což všechny jejich peníze nám dovedou otevřít bránu do ráje, kterou nám otevře jediné požehnání Mahdího?“

„Bismilláh!“ vykřikli nato oba beduíni zároveň s Chamisem i Gebrem.

Staš hned ztratil všecku naději. Věděl totiž, že ačkoli lidé v Orientě jsou chtiví a úplatní, jak jen jako praví mohamedáni začnou na nějakou věc pohlížet ze stanoviska své víry, nedají se pak již zlákat žádnými poklady světa.

A Idrís, povzbuzen výkřikem, pokračoval v řeči, zřejmě již ne proto, aby odpověděl Stašovi, nýbrž s úmyslem získat si tím větší uznání a pochvalu svých společníků:

„My máme jen štěstí, že patříme ke kmeni, ze kterého vyšel svatý prorok, ale šlechetná Fatma a její děti jsou jeho přímí příbuzní – a velký Mahdí je miluje. Když mu tedy odevzdáme tebe a malou bint, pak on vás vymění za Fatmu a její syny a nám dá své požehnání. Pamatuj, že i voda, ve které se každého rána podle předpisů koránu umývá, uzdravuje nemoci a zahlazuje hříchy, tak co teprv zmůže jeho požehnání!“

„Bismilláh!“ opakovali Súdánci i beduíni.

A tu Staš, chytaje se posledního stébla záchrany, řekl:

„Tak si vezměte mne, ale beduíni ať se vrátí s malou bint. Za mne vydají Fatmu a její syny.“

„Ještě jistěji je vydají za vás oba.“

Poté se hoch obrátil k Chamisovi:

„Tvůj otec si odpyká tvé činy.“

„Můj otec je už v poušti na cestě k prorokovi,“ odpověděl pohotově Chamis.

„Pak bude chycen a oběšen.“

Tu však uznal Idrís za vhodné dodat odvahy svým společníkům.

„Supové,“ pravil, „kteří oklovají maso z našich kostí, se ještě nevylíhli. Víme, co nám hrozí, ale nejsme děti a pouště známe odedávna. Tito mužové (tu ukázal na beduíny) byli mnohokrát v Berberu a znají cesty, kterými chodí jen gazely. Tam nás nikdo nenajde a nikdo nás nebude stíhat. To se rozumí, že se musíme stáčet k průplavu Júsufovu a později k Nilu kvůli vodě, ale to budeme dělat v noci. Cožpak si myslíte, že u řeky nebydlí tajní přátelé Mahdího? A já ti řeknu, že čím dál k jihu, tím je jich více a že celé kmeny i jejich šejchové čekají jen na vhodnou chvíli, aby se chopili meče na obranu pravé víry. Ti nám sami dodají vodu, jídlo, velbloudy — a oklamou pronásledovatele. My dobře víme, že k Mahdímu je daleko, ale víme i to, že každý den nás přibližuje k ovčí kůži, na kterou prorok kleká při modlitbě.“

„Bismilláh!“ vykřikli potřetí jeho společníci.

A bylo vidět, že Idrísova vážnost u nich značně stoupla. Staš pochopil, že je všecko ztraceno, a chtěje tedy aspoň Nelu uchránit před zlobou Súdánců, řekl:

„Po šesti hodinách dojela malá slečna sotva živá. Jak si můžete myslit, že vydrží takovou cestu? A jestli zemře ona, pak zemřu i já a s čím potom přijedete k Mahdímu?“

Teď Idrís nenašel odpověď, a když to Staš viděl, pokračoval:

„… A jak vás přijme Mahdí a Smajn, až se dovědí, že za vaši hloupost musí Fatma a její děti zaplatit životem?“

Avšak Súdánec se již vzpamatoval a odpověděl:

„Viděl jsem, jak jsi chytil Gebra za chřtán. Při Alláhovi, ty jsi lví štěně a neumřeš a ona …“

Tu pohlédl na hlavičku spící Nely, opřenou o kolena staré Dinah, a dokončil jakýmsi podivně mírným hlasem:

„Pro ni upleteme na velbloudí hrb hnízdečko jako pro ptáčka, aby necítila únavu a mohla cestou spát zrovna tak klidně, jako spí teď.“

Po těchto slovech šel k velbloudu a začal s beduíny upravovat na hřbetě nejlepšího z dromedárů sedadlo pro děvčátko. Mnoho přitom mluvili a trochu se i přeli, ale nakonec zřídili

z provazů, houní a bambusových tyčí něco, co vypadalo jako hluboký, nehybný koš, ve kterém mohla Nela sedět nebo ležet, ale ze kterého nemohla spadnout. Nad tímto sedátkem, tak prostorným, že se na ně vešla i Dinah, rozpjali plátěnou stříšku.

„Tak vidíš," řekl Idrís Stašovi, „v těch houních by se ani křepelčí vajíčka nerozbila. Ta stará pojede se slečnou, aby jí mohla posloužit ve dne i v noci… Ty pojedeš se mnou, ale můžeme jet tak, abys jí byl nablízku a dával na ni pozor."

Staš byl rád, že dosáhl aspoň tolik. Když rozvážil situaci, došel k přesvědčení, že nejspíš budou dopadeni, dřív než dojedou k prvnímu nilskému vodopádu, a toto pomyšlení ho posilovalo na duchu. Teď se mu chtělo především spát, a proto si umínil, že se přiváže nějakým provazem k sedlu. Protože pak nebude muset přidržovat Nelu, může několik hodin prospat.

Noc již bledla a šakali mezi roklemi přestávali skučet. Karavana se měla hned vydat na cestu, ale když Súdánci zpozorovali, že svítá, odešli za skálu vzdálenou několik kroků a tam podle předpisů koránu prováděli své ranní umývání. Místo vody však při tom užívali písku, neboť vodou museli šetřit. Pak se ozvaly jejich hlasy, odříkávající „subh", čili první ranní modlitbu. V hlubokém tichu bylo zřetelně slyšet jejich slova:

„Ve jménu Boha milosrdného slitovného. Sláva Bohu, pánu světů, milosrdnému, slitovnému, vládci soudného dne. Tobě sloužíme a k tobě se o pomoc obracíme, veď nás stezkou přímou, stezkou těch, které jsi zahrnul milostí svou, nikoli těch, na něž se hněváš, a těch, kteří bloudí. Amen."

A Staš, když slyšel tyto hlasy, pozdvihl oči k nebi a v této daleké krajině uprostřed plavého, hluchého písku pronesl slova:

„Pod ochranu Tvou se utíkáme, svatá boží rodičko…"

VIII

Svítalo. Lidé se již chystali nasednout na velbloudy, když náhle spatřili pouštního vlka, který přeběhl se staženým ocasem úžlabinu na sto kroků od karavany, a když se dostal na protější planinu, běžel dál s viditelnými příznaky strachu, jako by utíkal

před nějakým nepřítelem. V egyptských pouštích nežijí taková divoká zvířata, před nimiž by vlci pociťovali hrůzu, a proto tento zjev velmi znepokojil súdánské Araby. Co by to mohlo být? Že by se už blížili pronásledovatelé? Jeden z beduínů se rychle vyšplhal na skálu, ale sotvaže se rozhlédl, ještě rychleji se z ní svezl.

„U proroka!“ zvolal zmateně a vyděšeně, „asi k nám běží lev a už je tu blízko!“

Vtom se za skalami ozvalo basové „haf!“, po kterém Staš i Nela vykřikli zároveň:

„Saba! Saba!“

Protože toto slovo arabsky znamená lev, poděsili se beduíni ještě víc, ale Chamis se rozesmál a řekl:

„Toho lva znám.“

Po těchto slovech táhle zahvízdl a v tom okamžiku ohromný hafan skočil mezi velbloudy. Když spatřil děti, vrhl se k nim, radostí porazil Nelu, která k němu vztáhla ruce, vzepjal se na Staše, potom je se skučením a štěkotem několikrát oběhl, znova porazil Nelu, znova se vzepjal na Staše, až jim nakonec ulehl k nohám a prudce oddychoval.

Boky měl vpadlé, z vyplazeného jazyka mu padaly celé chuchvalce pěny, vrtěl však ohonem a zdvíhal k Nele oči plné lásky, jako by jí chtěl říci: „Tvůj otec mi poručil, abych tě hlídal, jsem tu tedy!“

Děti si k němu sedly z jedné i z druhé strany a začaly ho hladit. Dva beduíni, kteří nikdy neviděli podobného tvora, pohlíželi na něj s údivem a opakovali: „Alláh o kelb kebír!“ Pes ležel nějaký čas klidně, ale potom zdvihl hlavu, vtáhl vzduch do svého černého čenichu, podobného ohromnému lanýži, zavětřil a skočil k vyhaslému ohništi, kde se povalovaly zbytky potravy.

Hned poté se začaly kozí a skopové kosti lámat a praskat jako třísky v jeho mohutných zubech. Po osmi lidech, počítáme-li v to i starou Dinah a Nelu, bylo tu toho dost i pro takového „kelb kebíra“.

Súdáncům však způsobil psův příchod velké starosti a dva velbloudáři si zavolali stranou Chamise a dali se s ním do znepokojeného, ba pobouřeného rozhovoru.

„Iblís sem toho psa přinesl,“ zvolal Gebr, „jak jen sem mohl za dětmi trefit, když do el-Gharaku přijely dráhou?“

„Jistě po stopách velbloudů,“ odpověděl Chamis.

„To je zlé. Každý, kdo ho u nás uvidí, zapamatuje si naši karavanu a ukáže, kterým směrem se dala. Musíme se ho nutně zbavit.“

„Ale jak?“ zeptal se Chamis.

„Máme pušku, vezmi ji a střel ho do hlavy.“

„Pušku máme, jenže já z ní neumím střílet. Umíte to vy…?“

Chamis by to snad byl s bídou nějak dokázal, neboť Staš před ním několikrát otvíral a zavíral svou zbraň, ale bylo mu líto psa, kterého si oblíbil, když o něj pečoval ještě před příjezdem dětí do el-Medíny. Zato věděl docela jistě, že oba Súdánci nemají ani ponětí, jak zacházet s puškou nejnovějšího systému, a že si s ní nevědí rady.

„Jestli to neumíte,“ řekl se lstivým úsměvem, „mohl by psa zabít jen ten malý nuzrání, ale ta puška může vystřelit několikrát za sebou, a proto neradím, abychom mu ji dávali do ruky.“

„Bůh uchovej,“ odpověděl Idrís. „Postřílel by nás jako křepelky.“

„Máme nože,“ připomněl Gebr.

„Zkus to, ale nezapomeň, že máš taky krk, který ti pes prokousne, dřív než ho bodneš?“

„Co tedy uděláme?“

Ale Chamis pokrčil rameny.

„Pročpak chcete psa zabít? I kdybyste ho potom zasypali pískem, hyeny ho vyhrabou, stíhatelé najdou jeho kosti a budou vědět, že jsme Nil nepřekročili a že utíkáme po této straně. Nechte ho běžet za námi. Kdykoli beduíni půjdou pro vodu a my se budeme skrývat v nějaké úžlabině, pak si můžeme být jisti, že pes zůstane u dětí. Alláh! Je lepší, že přiběhl teď, protože jinak mohl vést stíhače po našich stopách až do Berberu. Živit ho nemusíte, protože nestačí-li mu zbytky po nás, snadno si uloví hyenu nebo šakala. Nechte ho na pokoji, říkám vám – a neztrácejte čas povídáním.“

„Možná že máš pravdu,“ řekl Idrís.

„Mám-li pravdu, dám mu i vodu, aby nám neběhal k Nilu a neukazoval se ve vesnicích.“

A tak bylo rozhodnuto o osudu Saby, který po krátkém odpočinku a důkladném nasycení vychlemstal v mžiku misku vody a pustil se s novými silami za karavanou.

Vyjeli teď na náhorní planinu, pokrytou pískem rozbrázděným větrem, ze které bylo vidět na obě strany ohromná prostranství pouště. Nebe se zbarvilo perleťově. Lehounké obláčky, nakupené na východě, měnily se jako opály, až se náhle zbarvily zlatem. Vystřelil jeden paprsek, potom druhý – a jak tomu obyčejně bývá v jižních zemích, kde není svítání ani soumrak, slunce nevyšlo, nýbrž vybuchlo z oblaků jako ohnivý sloup a zalilo obzor jasným světlem. Zaradovalo se nebe, zaradovala se země a nesmírné písečné prostory se zjevily lidským očím.

„Musíme si pospíšit," řekl Idrís, „protože tady je nás vidět z daleka."

Odpočinutí a napojení velbloudi pádili rychle jako gazely. Saba zůstával pozadu, ale nebylo obav, že by zabloudil a neobjevil se při první zastávce na krmení. Dromedár, na kterém jel Idrís se Stašem, běžel těsně vedle Nelina velblouda, takže děti mohly spolu volně hovořit. Sedátko, které upravili Súdánci, osvědčilo se výborně a děvčátko v něm opravdu vypadalo jako ptáček v hnízdečku. Nemohlo spadnout, ani když spalo, a jízda je unavovala mnohem méně. Jasné denní světlo dodalo oběma dětem mysli. Stašovi se v srdci probudila naděje, že když je dostihl Saba, dokáží to i stíhači. O tuto naději se hned rozdělil s Nelou, která se od chvíle, kdy je unesli, poprvé usmála.

„A kdy nás dohoní?" zeptala se francouzsky, aby jim Idrís nerozuměl.

„Nevím. Snad dnes, snad zítra, snad za dva nebo za tři dny."

„Ale nazpět nepojedeme na velbloudech?"

„Ne. Dojedeme jen k Nilu a po Nilu do el-Vásty."

„To je dobře, ach, to je dobře!"

Ubohá Nela, která dříve tak ráda jezdila na velbloudech, měla toho teď zřejmě dost.

„Po Nilu… do el-Vásty a k tatínkovi!" začala si opakovat ospalým hláskem.

Protože se za předešlého odpočinku dost nevyspala, upadla znovu do hlubokého spánku, do takového, jakým spí lidé po velké únavě. Beduíni zatím hnali velbloudy bez oddechu a Staš zpozoroval, že směřují do pouště. Chtěl proto otřást Idrísovou jistotou, že se jim podaří uniknout pronásledovatelům, a zároveň mu ukázat, že najisto počítá se záchranou. Řekl mu tedy:

„Odjíždíme od Nilu a od Júsufova průplavu, ale to vám nic nepomůže, protože vás přece nebudou hledat u břehu, kde je jedna ves na druhé, ale v hloubi pouště.“

Avšak Idrís se zeptal:

„Jak víš, že se vzdalujeme od Nilu, když odtud nejsou vidět břehy?“

„Protože slunce, které je na východní straně nebe, hřeje nás teď do zad; to znamená, že jsme se stočili na západ.“

„Jsi chytrý chlapec,“ řekl s uznáním Idrís.

Za chvíli dodal:

„Ale ani stíhači nás nedohoní, ani ty neutečeš.“

„Ne,“ odpověděl Staš, „já neuteču… leda s ní,“ a ukázal na spící Nelu.

Dopoledne pádili skoro bez oddechu, ale když slunce vystoupilo vysoko a začalo připalovat, tu velbloudi, kteří se od přírody málo potí, se zalili potem a citelně zvolnili běh. Karavanu zas obklopily skály a prolákliny. Úžlabiny, které se v době dešťů proměňují v řečiště bystřin, zvaná „chóry“, vyskytovaly se stále častěji. Beduíni se nakonec zastavili v jednom z nich, úplně skrytém mezi skalami. Ale jen co sesedli z velbloudů, dali se do křiku a vrhli se kupředu. Přitom se co chvíli shýbali a házeli před sebe kamením. Stašovi, který ještě neslezl ze sedla, naskytl se zvláštní pohled. Ze spleti suchých křovisek, porůstajících dno chóru, vyplazil se velký had, vinul se rychlostí blesku mezi úlomky skal a prchal do nějakého známého úkrytu. Beduíni ho urputně pronásledovali a na pomoc jim přiskočil i Gebr s nožem v ruce. Avšak nerovnost půdy působila, že bylo těžké zasáhnout hada kamenem nebo ho přibodnout k zemi nožem, a proto se zakrátko všichni tři vrátili se zřejmým zděšením ve tvářích.

A zase zazněly u Arabů obvyklé výkřiky:

„Alláh!“

„Bismilláh!“

„Mašalláh!“

Potom oba Súdánci začali pohlížet jakýmsi podivným a zároveň zkoumavým zrakem na Staše, ale on vůbec nechápal, oč jde.

Zatím také Nela sestoupila z velblouda, a třebaže byla méně unavena než v noci, přece jen jí Staš rozprostřel plstěnou přikrývku ve stínu na rovném místě a přikázal jí, aby si lehla a narov-

nala si – jak řekl – nožky. Arabové se pustili do posledního jídla, které však tvořily jen suchary a datle s douškem vody. Velbloudi nedostali pít, protože pili v noci. Idrís, Gebr a beduíni vypadali pořád ustaraně a po celou dobu odpočinku mlčeli. Nakonec si Idrís zavolal Staše stranou a začal se ho vyptávat s tajuplným a neklidným výrazem v tváři.

„Viděl jsi hada?“

„Viděl.“

„Nezaklínal jsi ho, aby se nám zjevil?“

„Ne.“

„Nepotká nás nějaké neštěstí, když se těm hlupákům nepodařilo hada zabít?“

„Potká vás šibenice.“

„Mlč. Není tvůj otec čaroděj?“

„Je,“ odpověděl bez váhání Staš, když v jediném okamžiku pochopil, že tito divocí a pověrčiví lidé považují objevení hada za zlou věštbu a za znamení, že se jim útěk nepodaří.

„Tak tedy tvůj otec ho na nás poslal,“ odpověděl Idrís, „ale měl by pochopit, že se za jeho čáry můžeme pomstít na tobě.“

„Neuděláte mi nic, protože by váš čin odpykali synové Fatmy.“

„I to už jsi pochopil? Ale pamatuj, že kdyby nebylo mne, byl bys vykrvácel pod Gebrovým karabáčem – ty a malá bint také.“

„Proto se také přimluvím jen za tebe. Gebr skončí na oprátce.“

Po těchto slovech na něj Idrís chvíli pohlížel jakoby s údivem a řekl:

„Náš život ještě není v tvých rukou a ty už s námi mluvíš jako náš pán…“

Po chvíli pak dodal:

„Ty jsi divný valad, takového jsem ještě neviděl. Dosud jsem na vás byl hodný, ale ty se mírni a nevyhrožuj.“

„Bůh trestá zradu,“ odpověděl Staš.

Bylo však vidět, že jistota, s jakou chlapec mluvil, a zlá věštba v podobě hada, kterému se podařilo uniknout, Idríse nanejvýše znepokojily. Když už seděl na velbloudu, několikrát opakoval: „Ano, byl jsem na vás hodný!“ jako by to chtěl pro všecky případy vtisknout Stašovi do paměti, potom začal probírat korálky

růžence, vyrobené ze skořápek ořechů palmy „dum“, a modlit se.

Ke druhé hodině odpolední vedro neobvykle vzrostlo, třebaže bylo zimní období. Na nebi nebylo ani mráčku, ale okraje obzoru zešeřely. Nad karavanou se vznášelo několik supů, jejichž široce rozpjatá křídla vrhala pohyblivé černé stíny na plavý písek. V rozpáleném ovzduší bylo cítit jakýsi čmoud. Velbloudi sice neustávali v běhu, ale začali podivně chrchlat. Jeden z beduínů se přiblížil k Idrísovi.

„Chystá se něco zlého,“ řekl.

„Co myslíš?“ zeptal se Súdánec.

„Zlí duchové vzbudili vítr spící na západě pouště, ten vstal z písku a běží k nám.“

Idrís se poněkud napřímil v sedle, podíval se do dálky a odpověděl:

„Ano. Jde ze západu a z jihu, ale nebývá tak zuřivý jako chamsin.“

„Ale před třemi lety zasypal u Abú Hamedu celou karavanu a odvál ji až loni v zimě. Valláh! Může mít dost síly, aby ucpal nozdry velbloudům a vysušil vodu v měších.“

„Musíme uhánět, aby o nás zavadil jen jedním křídlem.“

„Běžíme mu do očí a nepodaří se nám ho minout.“

„Čím dřív přijde, tím dřív odejde.“

Po těchto slovech švihl Idrís velblouda bičem a ostatní následovali jeho příkladu. Po nějakou dobu bylo slyšet jen tupé rány silných bičů, podobné tleskání rukou, a výkřiky „jalla!“… Na jihozápadě ztemněl obzor až dosud bělavý. Supové se asi vznesli do velké výšky, neboť stíny jejich křídel stále slábly, až nakonec zanikly úplně.

Nastalo dusno.

Arabové křičeli na velbloudy, pokud jim hrdla nevyschla, potom umlkli a nastalo hrobové ticho, přerušované jen sténáním zvířat. Dvě malé stepní lišky s ohromnýma ušima se mihly kolem karavany a utíkaly opačným směrem.

Týž beduín, který předtím rozmlouval s Idrísem, ozval se znova jakýmsi podivným, nesvým hlasem.

„To nebude obyčejný vítr. Zlá kouzla nás pronásledují. Vším je vinen ten had…“

„Vím,“ odpověděl Idrís.

„Podívej se, vzduch se třese. To se v zimě nestává.“

Rozpálené ovzduší se začalo chvět a jezdcům, podléhajícím zrakovému klamu, se zdálo, že se chvěje i písek. Beduín sňal z hlavy propocenou čapku a řekl:

„Srdce pouště bije hrůzou.“

Vtom druhý beduín, jedoucí v čele, se obrátil a začal volat:

„Už jde! Už jde!“

Vítr skutečně přicházel. V dálce se objevil jakýsi černý mrak, který před očima stále rostl a blížil se ke karavaně. Tu se pohnuly nejbližší okolní vrstvy ovzduší a náhlé poryvy větru začaly vířit písek. Tu a tam se tvořily víry, jako by někdo vrtal holí do povrchu pouště. Místy se zdvíhaly rychlé víry, vypadající jako sloupy, dole tenké a do výše se rozšiřující jako chocholy. Ale to vše trvalo jen okamžik. Mrak, který první zpozoroval přední velbloudář, přiletěl s nepochopitelnou rychlostí. Jako by do lidí a zvířat uhodilo křídlo obrovského ptáka. V okamžiku se oči a ústa jezdců naplnily prachem. Oblaky prachu zahalily oblohu, zakryly slunce a na svět padl soumrak. Lidé se začali jeden druhému ztrácet z očí a i nejbližší velbloudy viděli nejasně jako v mlze… Nikoli šumění – neboť na poušti nerostou stromy – nýbrž hukot vichru přehlušil volání prvního velbloudáře a ryčení zvířat. Ve vzduchu bylo cítit zápach podobný uhelnému čmoudu. Velbloudi se zastavili, obrátili se po větru a natáhli dlouhé krky dolů, takže jejich nozdry se skoro dotýkaly písku.

Súdánci však nechtěli přivolit k zastávce, protože prý karavany, které se za uragánu zastaví, bývají často zasypány. Pak bylo nejlepší pádit po větru, ale to Idrís a Gebr nechtěli, neboť by se tak vraceli k Fajjúmu, odkud očekávali stíhatele. Proto když první nárazy přešly, hnali zase velbloudy dále.

Nastalo chvilkové ticho, ale rudý soumrak se rozptyloval jen velmi pomalu, neboť slunce nemohlo proniknout zdviženým pískem, který zůstal viset v povětří. Větší a těžší zrníčka písku začala však padat k zemi. Vyplnila všecky skuliny a štěrbiny a zachycovala se v záhybech šatů. Lidé i zvířata s každým vdechnutím sáli do sebe prach, který jim dráždil plíce a skřípal v zubech.

Přitom se vichr mohl zase rozpoutat a zaclonit svět úplně. Stašovi napadlo, že kdyby se ve chvíli takové tmy octl na jednom velbloudu s Nelou, mohl by jej obrátit a utíkat po větru k seve-

ru. Kdoví zda by si jich všimli uprostřed soumraku a běsnění živlů, a kdyby se jim podařilo dostat se do kterékoli vsi na Júsufově průplavu u Nilu, byli by zachráněni. Idrís a Gebr by se ani neodvážili je stíhat, aby nepadli do rukou místních „zábitů“.

Když to všecko Staš uvážil, dotkl se Idrísova ramene a řekl:

„Dej mi nádobu s vodou.“

Idrís neodmítl, ačkoli ráno zabočili hodně hluboko do pouště a byli dost daleko od řeky. Měli totiž vody dost a velbloudi se napili dosyta v době nočního odpočinku. Kromě toho jako člověk znalý pouště věděl, že po uragánu obyčejně přichází déšť a vyschlé chóry se za chvíli změní v potoky.

Staš měl opravdu žízeň, přihnul si tedy pořádně vody, ale nádobu nevracel a dotkl se znova Idrísova ramene.

„Zastav karavanu.“

„Proč?“ zeptal se Súdánec.

„Protože si chci přesednout na velblouda malé bint a dát jí vodu.“

„Dinah má větší nádobu na vodu než já.“

„Ale ona s ní nešetří a určitě už ji vypila. A také se jistě nasypalo mnoho písku do sedla, které jste udělali v podobě koše. Dinah si s tím nebude vědět rady.“

„Za chvilku se zdvihne vítr a zase všecko zasype.“

„Tím spíš bude malá bint potřebovat pomoc.“

Idrís šlehl bičem velblouda – a jeli chvíli mlčky.

„Proč neodpovídáš?“ zeptal se Staš.

„Protože se rozmýšlím, jestli by bylo lepší přivázat tě k sedlu nebo ti svázat ruce dozadu.“

„Zbláznil ses?“

„Ne. Ale uhádl jsem, co jsi chtěl udělat.“

„Stejně nás dostihnou, nemusím tedy nic dělat.“

„Poušť je v rukou božích!“

Umlkli znova. Hrubší písek již úplně spadl, v ovzduší zůstal jen jemňoučký červený prach, něco jako rez, kterou proráželo slunce jak měděný plech. Ale přece jen bylo již vidět dále. Před karavanou se teď táhla rovina, na jejímž okraji bystré oči Arabů postřehly nový mrak. Byl vyšší než předešlý a mimoto z něho tryskaly jakési sloupy jako obrovské, nahoře rozšířené komíny. Při tomto pohledu se zachvěla srdce Arabů i beduínů, neboť poznali velkou písečnou smršť. Idrís pozdvihl ruce, přiložil

dlaně k uším a začal se klanět letícímu vichru. Jeho víra v jediného Boha mu zřejmě nepřekážela ctít i jiné a bát se jich, neboť Staš zřetelně slyšel, jak řekl:

„Pane, jsme tvoje děti, a proto nás nepohlť!“

Ale „pán“ právě přiletěl a škubl s velbloudy s tak strašnou silou, že div nepadli na zem. Zvířata se nyní srazila do těsného houfu s hlavami směřujícími do středu kruhu. Pohnuly se celé masy písku. Karavanu obklopil soumrak hustší než dřívější a v tomto soumraku létaly kolem jezdců jakési nezřetelné, ještě temnější předměty jako obrovští ptáci nebo s uragánem se ženoucí velbloudi. Araby zachvátilo zděšení, neboť se jim zdálo, že jsou to duchové zvířat a lidí zahynuvších pod pískem. Uprostřed hukotu a vytí vichru bylo slyšet podivné hlasy, podobné štkaní, tu zase smíchu, tu zas volání o pomoc. Byly to však přeludy. Karavaně hrozilo stokrát strašnější, skutečné nebezpečí. Súdánci dobře věděli, že uchopí-li je některá z velkých smrští, tvořících se ustavičně v lůně uragánu, do svého víru, tak smete jezdce a rozpráší velbloudy, a zlomí-li se a spadne na ně, pak v okamžiku na ně nasype ohromnou pískovou mohylu, pod níž budou čekat, až příští uragán odvěje písek z jejich koster.

Stašovi se točila hlava, v prsou se mu nedostávalo dechu a písek ho oslepoval. Ale chvílemi se mu zdálo, že slyší pláč a volání Nely, a myslil tedy jen na ni. Využil toho, že velbloudi stáli v sraženém houfu a že Idrís na něj nemohl dohlížet, a rozhodl se, že potichu přeleze na dívčina velblouda, ne již proto, aby utekli, nýbrž aby jí mohl poskytnout pomoc a dodat odvahy. Sotvaže však spustil nohy pod sebe a natáhl ruce, aby se chytil okraje Nelina sedla, škubla jím obrovská pěst Idrísova. Súdánec ho popadl jako pírko, položil jej před sebe a začal ho svazovat palmovým provazem. Když mu spoutal ruce, převěsil si ho přes sedlo. Staš zatínal zuby a vzpíral se, jak mohl, ale marně. Vyschlým hrdlem a zasypanými ústy nemohl a nechtěl přesvědčovat Idríse, že chtěl pouze děvčátku přispět pomocí, a nikoli utéct.

Když však po chvíli cítil, že se dusí, začal volat přiškrceným hlasem.

„Zachraňte malou bint…! Zachraňte malou bint…!“

Ale Arabové raději myslili na vlastní životy.

Písečná vánice tak zhoustla, že se lidé nemohli udržet na velbloudech, ani velbloudi nemohli pořád stát na místě. Dva

beduíni s Chamisem a Gebrem seskočili na zem, aby drželi zvířata za postraňky přivázané ke kovovým kruhům pod jejich dolní čelistí. Idrís zatlačil Staše na zadek sedla a učinil totéž. Zvířata roztáhla nohy, jak mohla nejvíc, aby se opřela zuřící vichřici, ale nedostávalo se jim sil a tak karavana, bičovaná kamínky, které šlehaly jako stovky bičů, a pískem, který bodal jako jehly, začala tu pomaleji, tu rychleji ustupovat a couvat před náporem. Chvílemi jim vichr vyrýval pod nohama dolíky, tu zase písek a štěrk, odrážející se od boků velbloudů, tvořil za okamžik kopce, do kterých se bořili po kolena i výše. Tak míjela hodina za hodinou. Nebezpečí bylo stále strašnější. Idrís konečně pochopil, že jedinou záchranou bude nasednout znova na velbloudy a běžet s vichrem. Ale to by znamenalo vracet se k Fajjúmu, kde na ně čekal egyptský soud a šibenice.

Co se dá dělat, pomyslil si Idrís, uragán zadržel i pronásledovatele, a až ustane, pustíme se zas k jihu.

A začal křičet, aby všichni nasedli na velbloudy.

Vtom se stálo něco, co úplně změnilo situaci.

Sinavé světlo na okamžik přesvítilo temné, skoro černé mraky písku. Tma potom ještě zhoustla, ale zároveň vstal na výsostech spící s vichrem probuzený hrom, začal se převalovat mezi Arabskou a Libyjskou pouští, mohutný, hrozný, dalo by se říci rozhněvaný. Zdálo se, že se z nebe řítí hory a skály. Ohlušující rachot mohutněl, rostl, otřásal světem, oběhl celý obzor a místy vybuchoval silou tak strašnou, jako by se popraskaná nebeská klenba řítila na zem. Pak se zase valil s hlubokým, táhlým rachotem, znova propukal a znova se lámal, oslepoval blesky, bil hromy, snižoval se, létal do výše, hučel a neustával.

Vítr utichl jakoby polekán, a když se po dlouhé době – kdesi v nesmírné dáli – železná nebeská brána otřásla po úderu hromu, nastalo mrtvé ticho. Avšak po chvíli se v tomto tichu rozlehl hlas prvního velbloudáře:

„Bůh vládne nad větrem i bouří! Jsme zachráněni!“

Vydali se na cestu. Obklopovala je však noc tak neproniknutelná, že ačkoli velbloudi běželi blízko sebe, lidé se neviděli a museli se co chvíli hlasitě ozývat, aby se jeden druhému neztratili. Chvílemi pronikavý blesk, modravý nebo červený, osvítil písčité prostranství, ale po něm nastala opět tma tak hustá, že ji bylo možné skoro nahmatat.

Přes naději, kterou vlil do srdcí Súdánců výkřik prvního velbloudáře, neklid je ještě neopouštěl, právě proto, že šli kupředu naslepo a nevěděli jakým směrem. Nemohli vědět, zda snad nepostupují v kruhu, nebo zdali se nevracejí na sever. Zvířata každou chvíli klopýtala a nemohla rychle běžet. Přitom dýchala tak podivně a tak hlasitě, že se jezdcům zdálo, že celá poušť tak dýchá hrůzou. Konečně spadly první velké kapky deště, který skoro vždycky následuje po uragánu, a zároveň se ve tmě ozval hlas prvního velbloudáře:

„Chór…“

Byli nad úžlabinou. Velbloudi se zastavili na okraji a potom začali opatrně sestupovat dolů

.

IX

Chór byl široký, dole zasypaný kamením, mezi kterým rostla zakrslá trnitá křoviska. Jeho jižní stěnu tvořily vysoké skály, plné zlomů a suti. Arabové to všecko rozeznali ve světle tichých, ale stále častějších blesků. Brzy našli ve skalní stěně jakousi mělkou jeskyni či spíše prostorný výklenek, kde se lidé mohli stěsnat a v případě prudkého lijáku najít útočiště. Na mírné vyvýšenině hned před výklenkem bylo možné umístit i velbloudy. Beduíni a dva Súdánci s nich sňali i sedla, aby si mohli dobře odpočinout, a Chamis, syn Chadígího, zatím začal sekat trnité keře na oheň. Velké ojedinělé kapky deště ještě stále padaly, ale liják se spustil až tehdy, když se lidé ukládali ke spánku. Zpočátku to byly jen jakési šňůrky vody, potom provazy, a nakonec se zdálo, že se z neviditelných mraků valí na zem celé řeky. Právě takové deště, jaké se dostavují jednou za několik let, zdvíhají vodní hladinu v průplavech i v Nilu a v Adenu naplňují obrovské cisterny, bez kterých by město vůbec nemohlo existovat. Staš dosud nikdy neviděl něco podobného. Na dně chóru začal šumět potok, vchod do výklenku zakrývaly jakési záclony z vody a vůkol bylo slyšet jen šplíchot a hrčení vody. Velbloudi stáli na vyvýšenině a liják jim mohl nejvýš připravit koupel, ale Arabové přesto co chvíli vyhlíželi ven, zda zvířatům nehrozí nebezpečí.

Zato lidem se příjemně sedělo v jeskyni, chránící před deštěm, při jasném ohni z chrastí, které se jim podařilo nasbírat před lijákem. Z tváří jim zářila radost. Hned po příchodu rozvázal Idrís Stašovi ruce, aby mohl jíst, a teď se k němu obrátil a řekl s pohrdavým úsměvem:

„Mahdí je větší než všichni bílí čarodějové. Utišil uragán a seslal déšť."

Staš na to neodpověděl, protože se věnoval Nele, která sotva dýchala. Napřed jí vytřásl písek z vlasů, potom nařídil staré Dinah, aby rozbalila věci, které s sebou vzala z Fajjúmu v domnění, že děti jedou k otcům, vzal ručník, nemočil jej ve vodě a utřel jím děvčátku tvář i oči. Dinah sama to nemohla udělat, protože viděla jen na jedno oko, a to ještě špatně, a za uragánu přestala vidět skoro docela a ani omývání zanícených víček jí nepřineslo hned úlevu. Nela se trpně podrobovala všemu Stašovu úsilí, jen na něho pohlížela jako unavený ptáček – a teprv když jí zul střevíčky, aby z nich vysypal písek, a když jí pak ustlal její houni, vzala ho oběma rukama kolem krku.

I jeho srdce se naplnilo velkou lítostí. Cítil se ochráncem, starším bratrem a v této chvíli jediným přítelem Nely a zároveň poznal, že má tuto malou sestřičku nesmírně rád, mnohem víc než kdykoli dříve. Měl ji rád přece i v Port Saidu, ale pokládal ji za „cvočka" – například mu nikdy ani nenapadlo, aby jí na dobrou noc políbil ruku. Kdyby ho byl někdo k něčemu takovému pobídl, byl by usoudil, že mladý muž, který překročí čtrnáctý rok, nemůže bez újmy na své důstojnosti a věku něco takového udělat. Ale teď společné neštěstí v něm vzbudilo dřímající něžnost, a proto políbil dívce ne jednu, nýbrž obě ruce.

Když ulehl, nepřestal na ni myslit a umínil si, že vykoná nějaký neobyčejný čin, aby ji vysvobodil ze zajetí. Byl připraven na všecko, i na rány a smrt, jen s malou, v duchu utajenou výhradou, aby rány příliš nebolely a aby smrt nebyla opravdovou a konečnou smrtí, protože pak by nemohl vidět štěstí osvobozené Nely. Potom začal uvažovat o nejhrdinštějších způsobech záchrany, ale myšlenky se mu začaly mást. Chvíli se mu zdálo, že ho zasypávají celé mraky písku, potom že se mu všichni velbloudi tlačí do hlavy – a usnul.

Arabové opatřili své velbloudy a unaveni bojem s uragánem také usnuli hlubokým spánkem. Ohně pohasly, ve výklenku nastal

soumrak. Zakrátko se tu rozléhalo chrápání lidí a zvenčí sem doléhalo šplíchání lijáku a hrčení vody, tříštící se o kamení na dně chóru. Tak ubíhala noc.

Avšak před svítáním probudil Staše z tvrdého spánku pocit chladu. Ukázalo se, že voda, nahromaděná ve výmolech na povrchu skály, proniká zvolna, kapka za kapkou, nějakou štěrbinou ve stropě jeskyně a právě mu začíná stékat na hlavu. Hoch usedl na houni a chvilku zápolil s ospalostí, nemoha si uvědomit, kde je a co se s ním děje.

Za chvíli se však vzpamatoval.

Aha! pomyslil si. Včera byl uragán, my jsme uneseni a tohle je jeskyně, ve které jsme se ukryli před deštěm.

A začal se rozhlížet kolem dokola. Napřed s údivem zpozoroval, že přestalo pršet a že v jeskyni není úplná tma, protože ji osvětluje měsíc, blízký již západu a stojící tedy nízko nad obzorem. V jeho bledých paprscích bylo vidět celý vnitřek širokého, ale nehlubokého výklenku. Staš uzřel Araby ležící vedle něho a u druhé stěny bílé šatečky Nely, která spala vedle Dinah.

A zase mu velká něha zaplavila srdce.

Spí. Nela… spí, říkal si, a já nespím…, a musím ji zachránit.

Potom pohlédl na Araby a dodal v duchu:

Ach, chtěl bych všecky ty lotry…

Náhle sebou škubl.

Jeho pohled padl na kožené pouzdro, ve kterém byla kulovnice, jeho vánoční dárek, a na bedničku s náboji, ležící mezi ním a Chamisem, a to tak blízko, že stačilo jen natáhnout ruku.

Srdce mu začalo bušit jako kladivo. Kdyby se tak mohl zmocnit pušky a nábojů, stal by se prostě pánem situace. V takovém případě by stačilo tiše vyklouznout z jeskyně, skrýt se asi deset kroků opodál mezi úlomky kamenů a odtamtud hlídat východ jeskyně.

Až se Súdánci a beduíni probudí, myslil si, a zpozorují, že jsem pryč, vyběhnou najednou z jeskyně a pak dvěma výstřely složím první dva, a než druzí doběhnou, budu mít pušku zase nabitou. Zbude Chamis, ale s tím si budu snadno vědět rady.

Tu si představil čtyři mrtvoly ležící v krvi a zmocnil se ho strach a hrůza. Zavraždit čtyři lidi! Jsou to sice lotři, ale přesto je to hrozná věc. Vzpomněl si, jak jednou v Port Saidu viděl dělníka-feláha, zabitého klikou parního bagru, a jak strašným dojmem

na něho působily tyto tělesné pozůstatky v červené kaluži. A vzepřel se při pouhé vzpomínce. A teď by museli být čtyři…! Hřích a hrůza…! Ne, ne, to nikdy nedokáže!

Začal zápasit s myšlenkami. Pro sebe by to neudělal – ano! Ale tady běží o Nelu, o její obranu, záchranu a život, neboť ona to všecko nevydrží a jistě umře, ať již cestou nebo mezi divokými rozběsněnými hordami dervišů. Co znamená krev takových ničemů v porovnání s životem Nely, a je v podobné situaci vůbec možno váhat?

„Pro Nelu! Pro Nelu…!“

Avšak náhle jako vichr proletěla Stašovi hlavou myšlenka, při níž se mu zježily vlasy na hlavě. Co bude, když některý z těchto lupičů přiloží Nele nůž na prsa a prohlásí, že ji zavraždí, jestliže se Staš nevzdá a pušku jim nevrátí? Co pak?

„Pak se ihned vzdám,“ odpověděl hoch sám sobě.

V pocitu vlastní bezmoci se znova bezvládně vrhl na pokrývku.

Co kdyby vyklouzl se zbraní a skryl se mezi skalami a nezabíjel lidi, nýbrž postřílel velbloudy? Bylo by jich škoda a také mu bylo líto nevinných zvířat – to je pravda, ale co se dá dělat? Vždyť lidé zabíjejí zvířata nejen pro záchranu lidského života, ale i pro polévku a pečeni. Je tedy jisté, že kdyby se mu podařilo zabít čtyři nebo dokonce pět velbloudů, byla by další cesta nemožná. Nikdo z karavany by si netroufal vydat se do pobřežních vesnic a kupovat tam nové velbloudy. A pak by Staš lidem slíbil jménem obou otců beztrestnost, ba i peněžitou odměnu – a… nezbylo by jim nic jiného než se vrátit.

Ano. Ale co když mu nedopřejí času, aby mohl vyslovit své sliby a zabijí ho v prvním návalu zlosti?

Dopřát mu čas a vyslechnout ho musejí, protože s puškou v ruce je dovede udržet v příslušné vzdálenosti, pokud všecko nevypoví. Až to učiní, oni pochopí, že jejich jedinou záchranou je vzdát se. Pak se on postaví v čelo karavany a dovede ji rovnou k průplavu Júsufovu a k Nilu. Je pravda, že jsou nyní od nich dosti daleko, snad den nebo dva dny cesty, protože Arabové z opatrnosti zabočili značně daleko do pouště. Ale to nic nevadí, několik velbloudů přece zůstane a na jednom z nich pojede Nela. Staš si začal Araby pozorně prohlížet. Všichni spali tvrdě, jako spí lidé nesmírně unavení, ale protože se noc chýlila ke kon-

ci, mohli se zakrátko probudit. Bylo nutné jednat ihned. Zmocnit se krabice s náboji nebylo nijak těžké, neboť ležela hned vedle. Horší to bylo s puškou, kterou si Chamis položil ke svému druhému boku. Staš doufal, že se mu podaří se jí zmocnit, ale rozhodl se, že ji vyjme z pouzdra a složí, až bude aspoň deset kroků od jeskyně, protože se obával, že by úder železa o železo mohl spáče probudit.

Chvíle nadešla. Chlapec se prohnul nad Chamisem do oblouku, chytil pouzdro za ucho, zdvihl je a začal přendávat na svou stranu. Srdce i tepny mu prudce bily, v očích se mu dělaly mžitky, dech se zrychloval, ale on zaťal zuby a snažil se ovládnout své vzrušení. A přece když řemínky na pouzdru zlehka zavrzaly, vystoupily mu na čele kapky studeného potu. Tato vteřina mu připadala jako věčnost. Chamis se však ani nepohnul. Pouzdro opsalo nad ním oblouk a spočinulo tiše vedle bedničky s náboji. Staš si oddechl. Polovina práce byla vykonána. Teď bylo nutné vyklouznout bez šelestu z jeskyně, běžet několik kroků, pak se schovat za skalní útes, otevřít pouzdro, složit pušku, nabít ji a nacpat si aspoň tucet nábojů do kapsy. Pak mu bude celá karavana vydána na milost a nemilost.

Černá silueta Stašova zastínila jasnější pozadí otvoru jeskyně. Ještě vteřinu a už bude venku. Ještě minutu a skryje se za skalní útesy. A pak, i kdyby se některý z lupičů vzbudil, než zpozoruje, co se stalo, než probudí ostatní – bude už pozdě. Hoch z obavy, aby neshodil nějaký kámen, povalující se na prahu jeskyně, vysunul jednu nohu a začal jí hledat pevnou půdu.

Již vyklonil z otvoru jeskyně hlavu, užuž měl vykročit ven, když se náhle stalo něco takového, že se mu krev zastavila v žilách.

V hlubokém tichu zahřměl jako hrom radostný štěkot Saby, naplnil celou úžlabinu a vzbudil v ní spící ozvěny. Arabové rovnou ze spánku vyskočili jako jeden muž a první, co spatřili, byl Staš s pouzdrem v jedné a s bedničkou nábojů v druhé ruce.

Ach Sabo, cos to učinil ?

X

V okamžiku se všichni s hrozným křikem vrhli na Staše, vyrvali mu pušku i náboje, povalili ho na zem, svázali mu ruce a nohy postraňky a přitom ho bili a kopali, dokud je neodehnal Idrís, obávající se o chlapcův život. Potom začali mluvit v trhaných větách jako lidé, nad kterými se vznášelo strašné nebezpečí, z něhož je zachránila pouze náhoda.

„To je vtělený satan!“ zvolal Idrís s tváří bledou strachem a rozčilením.

„Byl by nás postřílel jako divoké husy!“ dodal Gebr.

„Ach, kdyby nebylo toho psa!“

„Bůh nám ho seslal!“

„A chtěli jste ho zabít!“ řekl Chamis.

„Ode dneška se ho nikdo nedotkne.“

„Dostane vždycky kosti i vodu.“

„Alláh! Alláh!“ opakoval Idrís, který se stále nemohl uklidnit. „Smrt byla nad námi. Uf!“

A začali pohlížet na ležícího Staše s nenávistí, ale i s určitým obdivem, že jeden malý chlapec jim mohl způsobit pohromu a záhubu.

„U proroka!“ ozval se jeden z beduínů, „musíme se postarat o to, aby nám ten iblísův syn nezakroutil krky. To vezeme Mahdímu pěkného hada! Co s ním chcete udělat?“

„Useknout mu pravou pěst!“ zvolal Gebr.

Beduíni k tomu neřekli nic, ale Idrís na to nechtěl přistoupit. Napadlo mu, že kdyby je stíhací oddíl chytil, pak trest za zmrzačení chlapce by byl tím strašnější. A konečně, kdo mohl zaručit, že Staš po takové operaci neumře? Pak by na výměnu za Fatmu a její děti zůstala jen Nela.

Když tedy Gebr vytáhl nůž, chtěje splnit svou hrozbu, chytil ho Idrís za zápěstí a zadržel:

„Ne!“ řekl. „Bylo by hanbou pro pět bojovníků Mahdího, kdyby se tolik báli jednoho křesťanského kluka, že by mu museli uřezávat pěst. Budeme ho na noc svazovat a za to, co teď chtěl udělat, dostane deset ran karabáčem.“

Gebr byl hned hotov vykonat rozsudek, ale Idrís ho zase odstrčil a určil k tomu jednoho z beduínů, kterému napřed pošeptal

do ucha, aby nebil příliš silně. Poněvadž Chamis – snad proto, že kdysi sloužil u inženýrů a snad i z jiné příčiny – se nechtěl do ničeho míchat, obrátil druhý beduín Staše zády vzhůru a exekuce již měla začít, když vtom se objevila nečekaná překážka.

Ve vchodu do výklenku se totiž objevila Nela se Sabou.

V jeskyni se zabývala svým miláčkem, který tam vpadl a hned se jí vrhl k nohám, a slyšela přitom křik Arabů. Ale nevšímala si ho, protože v Egyptě jak Arabové, tak i beduíni vřeští při každé příležitosti, jako by se chtěli vzájemně povraždit. Teprv když zavolala Staše a nedostala od něho odpověď, vyšla se podívat, nesedí-li snad již na velbloudu, a s úděsem spatřila v prvním rozbřesku dne Staše ležícího na zemi a nad ním beduína s karabáčem v ruce. Při tomto pohledu začala pronikavě křičet a dupat, a když beduín bez ohledu na to dal Stašovi první ránu, vrhla se kupředu a svým tělem chlapce přikryla.

Beduín zaváhal, neboť neměl rozkaz bít děvče, a zatím se ozval Nelin hlas, plný zoufalství a zděšení:

„Sabo! Sabo!“

Saba pochopil, oč jde, a jediným skokem se octl u dětí. Srst na hřbetě a na krku se mu zježila, oči červeně zasvítily a v mohutném hrdle se mu ozval jakýsi rachot.

Pak se pysky svraštěné tlamy zvolna zvedly do výše – a ukázaly se zuby a na palec dlouhé bílé tesáky až ke krvavým dásním. Ohromný hafan začal teď obracet hlavu vpravo i vlevo, jako by chtěl Súdáncům a beduínům dobře ukázat svou strašnou „garnituru“ a říct jim: „Podívejte se, čím budu děti bránit.“

Všichni spěšně ustoupili, neboť jednak věděli, že Saba jim zachránil život, a za druhé bylo zřejmé, že tomu, kdo by se v tuto chvíli přiblížil k Nele, by se rozzuřený hafan v okamžiku zakousl svými tesáky do hrdla. Stáli tu tedy bezradní a pohlíželi na sebe nejistými zraky, jako by se ptali jeden druhého, co teď dělat.

Jejich váhání trvalo tak dlouho, že Nela měla dost času, aby zavolala starou Dinah a poručila jí, aby Stašovi rozvázala pouta. Tu chlapec vstal a s rukou na Sabově hlavě se obrátil k útočníkům:

„Nechtěl jsem zabít vás, jenom velbloudy,“ řekl se zaťatými zuby.

Avšak i tato zpráva Araby tak poděsila, že by se byli nepochybně znovu vrhli na Staše, kdyby neviděli planoucí oči a ještě

zježenou srst Sabovu. Gebr chtěl k němu dokonce přiskočit, ale jediné dunivé zavrčení ho přikovalo na místo.

Nastala chvíle mlčení – a potom zazněl silný hlas Idrísův:

„Nasedat! Jedeme dál!“

XI

Uplynul den, noc a ještě jeden den, a únosci s dětmi neustále uháněli k jihu. Zastavovali se jen nakrátko v chórech, aby přespříliš neunavili velbloudy, aby je napojili a nakrmili a zároveň aby mezi sebe rozdělili jídlo a vodu. Z obavy před pronásledovateli se stočili ještě víc na západ, neboť po nějakou dobu nemuseli mít starost o vodu. Lijavec sice netrval víc než sedm hodin, ale byl tak vydatný, jako by se byla nad pouští protrhla mračna, a proto jak Idrís a Gebr, tak i beduíni věděli, že na dně chórů a na místech, kde skály tvoří přirozené prohlubně a nádržky, najdou po několik dní tolik vody, že stačí nejen pro ně a pro velbloudy, nýbrž dokonce i k pořízení zásob. Po velkém dešti nastalo, jak tomu obvykle bývá, překrásné počasí. Obloha byla bez mráčku a vzduch byl tak průzračný, že bylo vidět do nesmírné dálky. V noci obloha plná hvězd jiskřila a zářila jakoby tisíci démantů. Od písku pouště vál osvěžující chládek.

Hrby velbloudů se již zmenšily, ale zvířata, dobře krmená, byla stále podle arabského výrazu „hrdá“, to znamená, že neztrácela síly a běžela kupředu tak čile, že karavana postupovala jen o málo pomaleji než prvního dne, kdy vyrazila z el-Gharaku-es-Sultání. Staš s údivem zpozoroval, že v některých chórech ve skalních rozsedlinách, chráněných před deštěm, nalézají beduíni zásoby čiroku a datlí. Z toho usoudil, že před jejich únosem byly již učiněny určité přípravy a že to všecko bylo předem ujednáno mezi Fatmou, Idrísem a Gebrem na jedné a beduíny na druhé straně. Bylo možné snadno uhádnout, že tito dva lidé byli přívrženci a vyznavači Mahdího, kteří se k němu chtěli dostat, a proto se Súdánci snadno dali získat pro spiknutí. V okolí Fajjúmu a u el-Gharaku-es-Sultání bylo mnoho beduínů, kteří i s dětmi a velbloudy kočovali po poušti a přicházeli do el-Medíny

nebo na jiné železniční stanice za výdělkem. Tyto dva však Staš nikdy předtím neviděl – a oni také jistě nebyli předtím v el-Medíně, neboť – jak se ukázalo – dosud neznali Sabu.

Hochovi napadlo, zda by se neměl pokusit je podplatit, ale když si vzpomněl na jejich zanícené výkřiky, kdykoli před nimi někdo připomněl jméno Mahdího, uznal, že je to nemožné. Nepoddával se však trpně událostem, neboť v jeho chlapecké duši byla skryta obdivuhodná energie, kterou dosavadní neúspěchy ještě podněcovaly. „Všecko, co jsem chtěl podniknout," říkal si, „dopadlo tak, že mi nabili. Ale i kdyby mě měli mrskat karabáčem den co den a dokonce i zabít, nepřestanu myslit na to, jak vysvobodit Nelu a sebe z rukou těch lotrů. Jestli je dostihne stíhací oddíl, tím lépe, ale já budu jednat tak, jako bych jej vůbec neočekával." – A když si vzpomněl na to, co ho potkalo, a pomyslil na ty zrádné a kruté lidi, kteří mu vyrvali pušku, bili ho pěstmi a kopali, bouřilo se v něm srdce a rostla neústupnost. Cítil se nejen poraženým, ale i pokořeným ve své pýše bílého člověka. Především však cítil křivdu páchanou na Nele a tento pocit zároveň s trpkostí, která se v něm zahnízdila po posledním neúspěchu, změnil se v neúprosnou nenávist k oběma Súdáncům. Slyšel sice nejednou od otce, že nenávist zaslepuje a že jí podléhají jen takové duše, které nejsou schopny něčeho lepšího, ale prozatím ji v sobě nemohl potlačit ani ji nedovedl skrývat.

Nedovedl to natolik, že Idrís jeho nenávist postřehl a začal se zneklidňovat, neboť pochopil, že v případě, že je stíhací oddíl dopadne, nemůže již počítat s hochovou přímluvou. Idrís byl vždy připraven k nejodvážnějším činům, ale jako člověk, který neztratil rozum, soudil, že je nutné všecko předvídat a pro případ nezdaru si ponechat otevřená nějaká zadní dvířka. Z tohoto důvodu se chtěl po posledním sporu se Stašem jakžtakž usmířit, a proto s ním na první zastávce zapředl tuto rozmluvu:

„Po tom, co jsi chtěl udělat," řekl, „jsem tě musel potrestat, jinak by tě byli ti druzí zabili, ale zakázal jsem beduínovi bít tě příliš silně."

Když nedostal odpověď, za chvíli pokračoval:

„Poslouchej, sám jsi řekl, že bílí lidé vždycky dodržují přísahu. Jestliže mi tedy odpřisáhneš na svého Boha a na hlavu malé bint, že neuděláš nic proti nám, nebudu tě dávat na noc svazovat."

Staš na to neřekl ani slovo a jen z lesku jeho očí mohl Idrís poznat, že mu domlouvá nadarmo.

Ale přece ho přes protesty Gebra i beduínů nedával na noc svazovat, a když Gebr nepřestával naléhat, hněvivě mu odpověděl:

„Místo spaní budeš dnes stát na stráži. Ustanovuji také, že jeden z nás bude vždycky bdít, když ostatní budou spát.“

Od toho dne byly nastálo zavedeny stráže. To ztěžovalo a do velké míry mařilo všecky Stašovy záměry, neboť každý strážce mu věnoval bedlivou pozornost.

Zato však byla dětem ponechána větší svoboda, takže se k sobě mohly přibližovat a bez překážek spolu hovořit. Staš také hned na první zastávce usedl vedle Nely, neboť by jí byl rád co nejdřív poděkoval za pomoc.

Ačkoli k ní pociťoval velkou vděčnost, neuměl se vyjadřovat vzletně ani něžně, a proto jí jen potřásl oběma rukama.

„Nelo!“ řekl. „Jsi moc hodná a děkuji ti a kromě toho otevřeně říkám, že ses zachovala jako osoba aspoň třináctiletá.“

Ve Stašových ústech byla taková slova nejvyšší chválou, a proto dívčino srdce zaplálo radostí a pýchou. Zdálo se jí v tom okamžiku, že pro ni není nic nemožného.

„Jen až vyrostu, pak uvidí!“ odpověděla s bojovým pohledem.

Protože ještě nechápala, oč šlo a proč se všichni Arabové vrhli na Staše, začal jí hoch vyprávět, jak si umínil zmocnit se pušky, pozabíjet velbloudy a donutit všecky k návratu k řece.

„Kdyby se mi to bylo podařilo,“ pravil, „byli bychom již svobodní.“

„A oni se probudili?“ ptala se dívčinka s tlukoucím srdcem.

„Probudili. To způsobil Saba, který přiběhl a začal štěkat, že by vzbudil i mrtvého.“

Tu se její rozhorlení obrátilo proti Sabovi.

„Šeredný Saba! Šeredný! Ale až přiběhne, nepromluvím za to na něj ani slovo a řeknu mu, že je šereda.“

Na to se Staš usmál, třebaže mu nebylo vůbec do smíchu a zeptal se:

„Jak to uděláš, že na něj nepromluvíš ani slovo a zároveň mu řekneš, že je šereda?“

Obočí Nelino se povytáhlo do výše a holčička se zatvářila rozpačitě. Potom řekla:

„Vyčte mi to z obličeje.“

„Snad. Ale on za to nemůže, protože nemohl vědět, co se děje. A nezapomeň, že nám potom přišel na pomoc.“

Tato vzpomínka poněkud zmírnila Nelin hněv, ale přesto nechtěla viníkovi hned jen tak odpustit.

„Tak dobře,“ řekla, „ale kdo je skutečný džentlmen, nesmí štěkat na uvítanou.“

Staš se znova usmál:

„Skutečný džentlmen neštěká ani při loučení, ledaže je pes, a to Saba je.“

Ale za chvíli smutek zakalil hochovi oči. Vzdychl jednou, podruhé, a potom vstal z kamene, na kterém seděli, a řekl:

„Nejhorší je to, že jsem tě nemohl vysvobodit.“

Tu se Nela vzepjala na špičky a vzala ho kolem krku. Chtěla ho potěšit, chtěla mu zblízka, s nosíkem u jeho tváře zašeptat poděkování, ale protože neuměla najít vhodná slova, stiskla mu jen ještě silněji krk a políbila ho na ucho. Zatím Saba, který se vždycky opožďoval, ne snad proto, že by velbloudům nestačil, nýbrž proto, že cestou honil šakaly nebo štěkal na supy, sedící na skalních útesech, přiběhl s menším halasem než jindy. Když ho děti spatřily, zapomněly na všecko i na své těžké postavení, a hned začalo obvyklé mazlení a hraní, dokud je Arabové nepřerušili. Chamis dal psovi nažrat a napít a potom všichni usedli na velbloudy a vyrazili největším tryskem k jihu.

XII

Byla to nejdelší etapa, protože jen s malou přestávkou jeli víc než osmnáct hodin. Jen opravdu jezdečtí velbloudi s dobrou zásobou vody v žaludcích mohou vydržet takovou cestu. Idrís je nešetřil, neboť se skutečně bál pronásledovatelů. Chápal, že jsou již dávno na cestě, že je vedou oba inženýři a neztrácejí čas. Nebezpečí jim hrozilo od řeky, neboť bylo jisté, že hned po únosu dětí byly vyslány telegrafické rozkazy do všech pobřežních osad, aby šejchové podnikli výpravy do pouště po obou stranách Nilu a zadrželi všechny jezdce na velbloudech směřující k jihu. Chamis

ujišťoval, že vláda a inženýři jistě vypsali velké odměny na jejich dopadení a že se proto poušť nepochybně hemží pátrajícími. Na to byla jediná rada, odbočit co nejdál na západ. Ale na západě zas byla velká oáza el-Chárga, kam mohly depeše také dojít, a kromě toho kdyby zajeli příliš daleko od řeky, měli by po několik dní nedostatek vody a čekala by je smrt žízní.

Šlo také o potraviny. Ve dvou týdnech před únosem dětí sice připravili beduíni ve známých skrýších zásoby čiroku, sucharů a datlí, ale pouze do vzdálenosti čtyř dnů cesty od el-Medíny. Idrís se strachem myslil na to, že až se dostaví nedostatek potravin, bude nezbytně nutné posílat lidi do pobřežních vsí na nákup zásob a tito lidé při všeobecné zvýšené pozornosti v důsledku vypsaných odměn na dopadení uprchlíků mohou snadno upadnout do rukou místních šejchů – a prozradit celou karavanu. Situace byla opravdu těžká, téměř zoufalá, a Idrís viděl každým dnem jasněji, do jakého šíleného podniku se pustil.

„Jen abychom se dostali za Asuán! Jen za Asuán!“ říkal si s hrůzou a zoufalstvím v duši. Nevěřil Chamisovi, který tvrdil, že bojovníci Mahdího se blíží k Asuánu, protože to Staš vyvracel a Idrís již dávno postřehl, že bílý „valad“ ví víc než všichni ostatní. Ale předpokládal, že za prvními vodopády, kde je lid divočejší a méně podléhá vlivu Angličanů a egyptské vlády, najde se víc tajných vyznavačů proroka, kteří v případě potřeby jim poskytnou pomoc a dodají jim potraviny i velbloudy. Ale do Asuánu bylo – jak beduíni počítali – ještě asi pět dní cesty vedoucí stále horší pouští, a každou zastávkou se jim před očima zmenšovaly zásoby pro zvířata a lidi.

Naštěstí mohli pohánět velbloudy a běžet největším tryskem, protože úpal nevyčerpával jejich síly. Ve dne v poledních hodinách sice slunce pražilo prudce, ale ovzduší bylo stále svěží a noci tak chladné, že si Staš s Idrísovým souhlasem přesedl na Nelina velblouda, aby se mohl starat o její zdraví a chránit ji před nachlazením.

Jeho obavy však byly zbytečné, neboť Dinah, jejíž oči, či vlastně oko se značně zlepšilo, pečovala velmi starostlivě o svou svěřenku. Hoch se dokonce divil, že zdraví děvčátka dosud neutrpělo újmu a že dívka snášela tuto cestu se stále kratšími odpočinky stejně dobře jako on sám. Zármutek, strach a slzy, které prolévala ze stesku po tatínkovi, jí patrně příliš neuškodily. Snad trochu

zhubla a světlá tvářička jí ztmavěla od větru, ale v pozdějších dnech cesty se cítila mnohem méně unavena než na začátku. Je pravda, že Idrís jí dal nejlepšího velblouda a upravil sedlo tak znamenitě, že v něm mohla spát vleže, ale hlavně svěží vzduch pouště, který dýchala ve dne v noci, dodával jí sílu snášet útrapy svízelné cesty a únavu z nedostatku odpočinku.

Staš nejenže o ni pečoval, ale úmyslně ji zahrnoval jakousi úctou, kterou sám nepociťoval, přes svou nesmírnou oddanost k této malé sestřičce. Ale povšiml si, že tato úcta přechází i na Araby a ti že se mimovolně utvrzují v přesvědčení, že vezou něco neslýchaně cenného, jakousi výjimečně důležitou zajatkyni, se kterou se musí zacházet s největší opatrností. Idrís tomu přivykl už v el-Medíně – a tak všichni s ní zacházeli dobře. Dopřávali jí dostatek vody i datlí. Ukrutný Gebr by se již neopovážil na ni vztáhnout ruku. Snad k tomu přispívala neobyčejná krása děvčátka i to, že připomínala květinu nebo ptáčka, a tomuto půvabu nedovedly odolat ani divoké a nevědomé duše Arabů. Často když na zastávkách stávala u ohně, udržovaného jerišskými růžemi nebo trním, růžová odleskem plamene a stříbrná od měsíční záře, pak stejně Súdánci jako beduíni od ní nemohli oči odtrhnout, mlaskali podle svého zvyku obdivem a pobrukovali: „Alláh, Mašalláh, Bismilláh!“

Druhého dne v poledne po oné dlouhé etapě zažili Staš i Nela, kteří jeli tentokrát na témž velbloudu, chvíli radostného vzrušení. Hned po východu slunce se nad pouští vznášela jasná a průzračná mlha, která však brzy spadla. Když pak slunce vystoupilo výše, nastalo větší vedro než v předešlých dnech. Ve chvíli, kdy se velbloudi zastavovali, nebyl cítit ani nejmenší vánek, takže se zdálo, že jak ovzduší, tak i písek spí v teple, světle a tichu. Karavana právě vyjela na velkou, jednotvárnou rovinu, nerozrytou chóry, když se náhle očím dětí zjevil nádherný pohled. Řady štíhlých palem a pepřovníků, plantáže mandarínek, bílé domy, malá mešita se štíhlým minaretem a doleji zdi kolem zahrad. To všecko se jevilo tak zřetelně a v tak nevelké vzdálenosti, že to vyvolávalo domněnku, že za půl hodiny karavana dorazí mezi stromoví oázy.

„Co je to?“ zvolal Staš. „Nelo, Nelo, podívej se!“

Nela vstala a naráz zmlkla údivem, ale za chvíli začala křičet radostí:

„El-Medína! Chci k tatínkovi! K tatínkovi!“

I Staš zbledl vzrušením.

„Opravdu… Snad je to el-Chárga… Ale ne! Je to asi el-Medína… Poznávám minaret a vidím dokonce větrníky na studních.“

A skutečně, v dáli se leskly vysoko se tyčící větrníky „amerických“ studní, podobné velkým bílým hvězdám. Na zeleném pozadí stromů je bylo vidět tak zřetelně, že bystrý zrak Stašův mohl rozeznat červeně natřené okraje křídel.

„Je to el-Medína…!“

Staš věděl z knih i z vyprávění, že na poušti se vyskytují přeludy, zvané fata morgána, a že se cestujícím mnohdy stane, že vidí oázy, města, řady domů a jezera, která nejsou ničím jiným, než přeludem, hrou světla a odrazem skutečných, dalekých předmětů. Ale tentokrát byl úkaz tak zřetelný, skoro hmatatelný, že nemohl pochybovat, že vidí opravdovou el-Medínu. Hle, věžička na domě „mudírově“, tamhle minaret, pod jehož špičkou je zřízen okrouhlý ochoz, ze kterého muezzin volá k modlitbě, tu známé skupiny stromů a hlavně ty větrníky! Ne – to musí být skutečnost. Hochovi napadlo, že snad Súdánci po uvážení situace nabyli přesvědčení, že neuniknou, a aniž mu něco řekli, vrátili se do Fajjúmu. Ale jejich klid v něm vzbudil první pochybnosti. Kdyby to byl opravdu Fajjúm, copak by na ně hleděli tak lhostejně? Tento zjev přece viděli a ukazovali si naň prstem, ale v jejich očích nebylo znát ani nejmenší nejistoty nebo vzrušení. Staš se podíval ještě jednou a snad to způsobila lhostejnost Arabů, že mu obraz před očima zbledl. Pomyslil si také, že kdyby se doopravdy vraceli, karavana by se shlukla a lidé, třeba z pouhé obavy, by jeli více pohromadě. A zatím beduíny, kteří podle Idrísova rozkazu již několik dní jeli značně vpředu, nebylo vůbec vidět – a Chamis, jedoucí jako zadní hlídka, nevypadal z dálky o nic větší než při zemi letící sup.

„Fata morgána!“ řekl si Staš.

Zatím se k němu přiblížil Idrís a zvolal:

„Hej! popožeň velblouda! Vidíš el-Medínu?“

Řekl to zřejmě žertem a v jeho hlase bylo tolik škodolibosti, že v hochově duši zmizel poslední stín naděje, že má před sebou opravdovou el-Medínu.

S lítostí v srdci se obrátil k Nele a chtěl ji vyvést z klamu,

když se neočekávaně udála příhoda, která obrátila pozornost všech jinam.

Napřed se objevil beduín uhánějící k nim ze všech sil a mávající z daleka dlouhou arabskou puškou, kterou dřív nikdo v karavaně neměl. Když dorazil k Idrísovi, vyměnil s ním několik spěšných slov a hned poté karavana rychle zabočila do nitra pouště. Ale již za chvíli se objevil druhý beduín, který za sebou vedl na provaze tlustou velbloudici se sedlem na hrbu a s kožených vaky, zavěšenými na bocích. Znova začala krátká rozmluva, z níž však Staš nemohl nic pochytit. Karavana s velkým spěchem stále směřovala na západ a zastavila se až tehdy, když dorazila k úzkému chóru, plnému skalin, sutí a jeskyň, rozházených v divokém neladu. Jedna z nich byla tak prostorná, že v ní Súdánci ukryli lidi i velbloudy. Staš, ačkoli se více méně domýšlel, co se stalo, lehl si vedle Idríse a předstíral, že spí. Doufal, že Arabové, kteří mezi sebou dosud vyměnili o události jen několik slov, začnou o ní rozmlouvat. Tato naděje ho také nezklamala, neboť hned jak nasypali velbloudům obroku, zasedli beduíni a Súdánci i s Chamisem k poradě.

„Od nynějška můžeme jet jen v noci a ve dne se musíme skrývat," ozval se jednooký beduín. „Chórů teď bude hodně a v každém se najde bezpečná skrýš."

„Jste si jisti, že to byl strážník?" zeptal se Idrís.

„Alláh! Mluvili jsme s ním. Štěstí že byl sám. Stál zakryt skálou, takže jsme ho nemohli vidět, ale už z dálky jsme uslyšeli hlas velblouda. Proto jsme zvolnili běh a jeli jsme tak tiše, že nás spatřil, až když jsme byli od něho jen několik kroků. Hrozně se ulekl a chtěl na nás namířit pušku. Kdyby byl vystřelil, i kdyby nikoho z nás nezabil, mohli by výstřel uslyšet jiní strážníci, a proto mu rychle povídám: »Stůj! Stíháme lidi, kteří unesli dvě bílé děti, co nejdřív tu bude celý stíhací oddíl.« Chlapec byl mladý a hloupý, uvěřil nám, jenom nám poručil přísahat na korán, že je to pravda. Sestoupili jsme s velbloudů a přísahali… Mahdí nám dá rozhřešení…"

„A požehná vám…," řekl Idrís. „Pověz, co jste udělali potom."

„Nu," pokračoval beduín, „když jsme mu to odpřisáhli, povídám chlapci: »Ale kdo nám zaručí, že ty sám nepatříš k lupičům, kteří utíkají s bílými dětmi, a že tě tu nenechali, abys zdržel stíhatele?« A poručil jsem mu také přísahat. On s tím souhlasil

a tím spíš nám uvěřil. Začali jsme se ho vyptávat, zda došly nějaké rozkazy po měděném drátě od šejchů a zda je postaráno o pronásledování na poušti. Řekl, že ano, jsou prý slíbeny velké odměny, všecky chóry na dva dny cesty od řeky jsou střeženy a po řece prý se stále plaví velké bábúry s Angličany, s vojskem…“

„Nic jim nepomohou bábúry ani vojsko proti síle Alláhově a prorokově…“

„Staň se, jak pravíš.“

„A teď pověz, jak jste vyřídili toho chlapce.“

Jednooký beduín ukázal na svého druha.

„Abú Anga,“ řekl, „se ho ještě zeptal, není-li nablízku jiný strážník, a když odpověděl, že je sám, bodl ho nožem pod krk tak náhle, že strážník už ani nehlesl. Vhodili jsme ho do hluboké rozsedliny a přikryli kamením a trním. Ve vsi budou myslit, že utekl k Mahdímu, protože nám sám říkal, že se to stává.“

„Bůh žehnej těm, kteří utíkají, jako požehnal nám,“ řekl Idrís.

„Ano, požehnal nám,“ odvětil Abú Anga, „neboť teď víme, že se musíme držet na tři dny cesty od řeky a kromě toho jsme získali dojnou velbloudici a pušku, která nám scházela.“

„Měchy,“ dodal jednooký, „má naplněné vodou a ve vacích hodně prosa. Jen prachu jsme našli málo.“

„Chamis veze několik set nábojů do pušky bílého chlapce, ze které neumíme střílet. Prach je vždycky stejný a bude dobrý i do naší.“

Po těchto slovech se však Idrís zamyslil a na jeho tmavé tváři se zračila těžká starost. Pochopil, že mají-li na svědomí vraždu, pak kdyby padli do rukou egyptské vlády, neuchrání je před soudem a trestem ani přímluva Stašova.

Staš naslouchal s tlukoucím srdcem a napjatou pozorností. V této rozmluvě našel věci potěšující, zvláště to, že stíhání je skutečně v proudu, že odměny jsou vypsány a že šejchové pobřežních kmenů dostali rozkazy k zadržení karavan jedoucích k jihu. Hocha potěšila i zpráva o parnících, plných anglického vojska, jedoucích proti proudu řeky. Mahdího dervišové se mohli měřit s armádou egyptskou, a dokonce ji porazit, ale s Angličany to bylo něco docela jiného. Staš ani na chvíli nepochyboval, že první bitva skončí úplnou záhubou divokých hord. S radostí si tedy říkal: „I kdyby se s námi dostali až k Chartúmu, může se

stát, že než nás tam dovezou, nebude už žádný Mahdí, ani dervišové.“ Ale tuto útěchu mu kazilo pomyšlení, že v takovém případě je čekají ještě týdny cesty, která nakonec musí vyčerpat Neliny síly, a že po celou tu dobu budou ve společnosti lotrů a vrahů. Při vzpomínce na mladého Araba, kterého beduíni zařízli jako jehně, zmocňoval se Staše strach i lítost. Rozhodl se, že o tom Nele nic neřekne, aby ji nevyděsil a nezvětšoval smutek, který pociťovala, když zmizel klamný obraz fajjúmské oázy a města el-Medíny. Viděl před tím, než dojeli do úžlabiny, že se jí bezděčně hrnuly slzy do očí. Když se Staš z vyprávění beduínů dověděl všecko, co chtěl, předstíral, že se probudil, a šel k Nele. Ale ta seděla v koutě u Dinah, jedla datle a trochu je skrápěla slzami. Jakmile však spatřila Staše, vzpomněla si, že nedávno uznal její chování za hodné osoby aspoň třináctileté, a nechtěla se tedy zas projevit jako dítě. Stiskla proto zoubky ze všech sil pecku datle, aby potlačila vzlykot.

„Nelo,“ řekl hoch, „el-Medína byla jen přelud, ale zato vím určitě, že jsme stíháni, a proto se netrap a neplač.“

Nato k němu dívčinka zdvihla uslzené oči a odpověděla přerývaným hlasem:

„Ne, Staši, já nechci plakat… to se mi jen tak… potí oči…“

Ale v tom se jí bradička roztřásla, zpod sklopených řas se jí vyhrnuly velké slzy a holčička se rozeštkala docela.

Protože se však za tyto slzy styděla a čekala, že jí za ně Staš vyhubuje, ukryla ze studu a trochu i ze strachu svou hlavičku na jeho prsou a smáčela mu šaty slzami.

Staš ji hned začal utěšovat:

„Nelo, nedělej ze sebe fontánu. Viděla jsi, že odebrali nějakému Arabovi pušku a velbloudici? A víš, co to znamená? To znamená, že je na poušti plno stráží. Jednou se těm darebákům podařilo chytit strážníka, ale podruhé budou chyceni sami. Po Nilu jede množství lodí… Ano, vrátíme se, Nelo, vrátíme – a ještě k tomu parníkem… Neboj se…!“

Byl by ji tak těšil dál, kdyby byl jeho pozornost neupoutal podivný zvuk, doléhající sem zvenčí od písečných návějí, které poslední uragán navál na dno rokliny. Podobalo se to tenkému, kovovému hlasu třtinové píšťalky. Staš ustal v hovoru a začal naslouchat. Po chvíli se tyto tenoučké a žalostné hlasy ozvaly najednou z mnoha stran. Chlapci kmitla hlavou myšlenka, že snad

arabské stráže obklopují roklinu a svolávají se píšťalkami. Srdce se mu rozbušilo. Podíval se na Súdánce jednou, podruhé, s nadějí, že na jejich tvářích uvidí zděšení, ale ne! Idrís, Gebr a dva beduíni klidně chroupali suchary. Jen Chamis se tvářil trochu udiveně. Ale hlasy zněly dále. Po chvíli Idrís vstal a vyhlédl z jeskyně; a když se pak vracel, zastavil se u dětí a řekl:

„Začíná zpívat písek."

Staš byl tak zvědavý, že v této chvíli zapomněl na své předsevzetí, že už s Idrísem nebude mluvit, a zeptal se:

„Písek? Co to znamená?"

„To se stává a znamená to, že nebude dlouho pršet. Ale úpal nám neublíží, protože až do Asuánu pojedeme jen v noci."

A nebylo možné se od něho něco dovědět. Staš a Nela naslouchali dlouho těmto zvláštním zvukům, které se ozývaly až do chvíle, kdy se slunce sklonilo k západu. Potom nastala noc a karavana se vydala na další cestu.

XIII

Ve dne se schovávali na skrytých a těžko přístupných místech ve skalách a roklinách a v noci uháněli bez oddechu, dokud neminuli první katarakt. Až když konečně beduíni poznali podle polohy a tvaru chórů, že Asuán je již za nimi, spadl Idrísovi těžký kámen ze srdce. Protože už trpěli nedostatkem vody, přiblížili se k řece na půl dne cesty. Tam příští noci Idrís ukryl karavanu a poslal všecky velbloudy s beduíny k Nilu, aby se důkladně napojili na delší dobu. Úrodný pás podél řeky Nilu byl za Asuánem užší. Na některých místech sahala poušť až k řece. Vesnice ležely ve značné vzdálenosti od sebe. Beduíni, nikým nespatřeni, šťastně se vrátili se značnou zásobou vody. Teď museli myslit jen ještě na potraviny, neboť zvířata, málo krmená, za poslední týden velice zhubla. Krky se jim protáhly, hrby zmenšily, nohy zeslábly. Čirok a zásoby pro lidi mohly s velkou bídou vystačit tak na dva dny. Idrís se však domníval, že za dva dny bude možné, když ne ve dne, pak v noci, přiblížit se k pobřežním pastvinám a v nějaké vesnici snad nakoupit suchary a datle.

Saba už nedostával žrát ani pít a jen děti pro něj schovávaly zbytky jídla, ale pes si nějak věděl rady a na zastávky často přibíhal se zakrvácenou tlamou a se stopami kousnutí na krku i na hrudi. Nikdo nevěděl, zda kořistí těchto bojů byli šakalové nebo hyeny, pouštní lišky nebo gazely, ale stačilo, že na něm nebyl vidět velký hlad. Někdy také míval své černé pysky vlhké, jako by pil. Beduíni se domýšleli, že patrně vyhrabává hluboké jámy na dně roklin a tak se dostává k vodě, kterou čichem vycítil pod zemí. Tak nejednou rozkopávají dna roklin zbloudilí pocestní, a když někdy nenajdou vodu, skoro vždy se dostanou aspoň k vlhkému písku, který vysávají, a tak klamou trýzeň své žízně.

I Saba však prodělal značnou změnu. Hruď a krk měl stále mohutné, ale boky mu vpadly, takže se zdál ještě vyšší. Jeho oči se zarudlým bělmem dostaly teď jakýsi divoký a hrozivý výraz. K Nele a Stašovi byl přítulný jako dřív a dovoloval, aby si s ním dělali, co se jim líbilo. Na Chamise zavrtěl ještě tu a tam ohonem, ale na beduíny a Súdánce vrčel nebo klapal svými strašnými tesáky, které pak na sebe narážely jako ocelové laťáky. Idrís a Gebr se ho začali přímo bát a přes službu, jakou jim prokázal, pojali k němu takovou nenávist, že by ho byli pravděpodobně zastřelili, kdyby byli nechtěli přivést Smajnovi tak zvláštní zvíře a kdyby byli již neminuli Asuán.

Minuli Asuán! Staš na to myslil stále a do duše se mu ponenáhlu začala vkrádat pochybnost, zda je stíhací oddíly dohoní. Věděl sice, že nejen vlastní Egypt, který se končí za Vádí Halfou, tedy za druhým kataraktem, ale i celá Núbie je dosud v rukou egyptské vlády, ale chápal, že za Asuánem, a zvláště za Vádí Halfou bude stíhání těžší a vládní rozkazy tam budou nedbaleji prováděny. Měl ještě pořád naději, že otec s panem Rawlisonem zařídili stíhání z Fajjúmu a sami se vydali parníkem do Vádí Halfy a tam se s pomocí vládních vojáků na velbloudech budou snažit odříznout karavaně cestu od jihu. Hoch došel k úsudku, že by to tak sám udělal, kdyby byl na jejich místě, a proto svůj předpoklad považoval za velmi pravděpodobný.

Nepřestal však přemýšlet o záchraně na vlastní vrub. Súdánci potřebovali střelný prach do ukořistěné pušky, a proto si umínili, že rozeberou aspoň deset nábojů do kulovnice. Staš jim řekl, že to dovede udělat jen on, a že kdyby to dělal někdo z nich neodborně, pak mu náboj vybuchne v prstech a utrhne mu ruce. Idrís

se vůbec bál neznámých věcí a anglických vynálezů, a proto se nakonec rozhodl svěřit tuto práci hochovi. Staš se do ní ochotně pustil, neboť očekával, že silný anglický prach při prvním výstřelu starou arabskou pušku roztrhne, a doufal, že bude moci ukrýt trochu nábojů. Podařilo se mu to snáze, než si myslil. Arabové na něj zdánlivě dohlíželi při práci, ale za chvilku začali hovořit mezi sebou a brzy si hleděli víc řeči než dozoru. A tak jejich povídavost a vrozená liknavost Stašovi dovolila schovat v záňadří sedm nábojů. Teď už jen scházelo dostat se ke kulovnici.

Chlapec usuzoval, že za Vádí Halfou, to je za druhým kataraktem, to nebude příliš obtížné, neboť předvídal, že bdělost Arabů se bude zmenšovat tím více, čím blíže budou k cíli. Myšlenka, že bude muset pozabíjet Súdánce i beduíny, ba i Chamise, naplňovala ho vždycky hrůzou, ale po vraždě, kterou beduíni spáchali, nemusel si nic vyčítat. Říkal si, že jde přece o obranu, svobodu a život Nely; a proto se nemůže ohlížet na život nepřátel, zvláště když se nevzdají a dojde-li k boji.

Ale šlo o kulovnici. Staš si umínil dostat ji do rukou úskokem, a kdyby se naskytla příležitost, nečekat až do Vádí Halfy a přikročit k činu co nejdříve.

A také nečekal.

Již dva dny uplynuly, co minuli Asuán, a Idrís musel na úsvitě třetího dne konečně vypravit beduíny pro potraviny, které úplně došly. Při tak zmenšeném počtu protivníků si Staš řekl „teď – nebo nikdy“ a hned se obrátil k Súdánci s otázkou:

„Idrísi, víš, že země, která začíná hned za Vádí Halfou, je již Núbie?“

„Vím. Bylo mi patnáct let a Gebrovi osm, když nás otec přivezl ze Súdánu do Fajjúmu, a pamatuji se, že jsme tenkrát projeli na velbloudech celou Núbií. Ale ta země náleží ještě Turkům (Egypťanům).“

„Ano, Mahdí je teprv u Chartúmu – a vidíš, jak hloupě žvanil Chamis, když vám říkal, že vojsko dervišů dosahuje až k Asuánu. Ale já se tě chci zeptat na něco jiného. Četl jsem v knihách, že v Núbii je mnoho divokých zvířat a mnoho lupičů, kteří neslouží nikomu a přepadají jak Egypťany, tak i věřící Mahdího. Čím se budete bránit, napadnou-li vás divoká zvířata nebo lupiči?“

Staš úmyslně přeháněl, když mluvil o divokých zvířatech, ale

loupežné přepady v Núbii se vyskytovaly po vypuknutí války dost často zvláště v jižní části země, hraničící se Súdánem.

Idrís chvíli uvažoval o této otázce, která ho neočekávaně překvapila, protože dosud na toto nové nebezpečí nepomyslil, a odpověděl:

„Máme nože a pušku.“

„Taková puška je k ničemu.“

„Vím. Tvá je lepší, ale neumíme z ní střílet a tobě ji do ruky nedáme.“

„Ani nenabitou?“

„Ne. Může být očarovaná.“

Staš pokrčil rameny.

„Idrísi, kdyby to řekl Gebr, nic bych se nedivil, ale o tobě jsem si myslil, že máš víc rozumu. Z nenabité pušky nevystřelí ani váš Mahdí.“

„Mlč!“ přerušil ho přísně Idrís. „Mahdí by dovedl vystřelit i z prstu.“

„Tak si tedy střílej i ty.“

Súdánec rychle pohleděl chlapci do očí.

„Proč chceš, abych ti dal pušku?“

„Chci tě z ní naučit střílet.“

„Co ti na tom záleží?“

„Velice mnoho, protože přepadnou-li nás lupiči, mohou všecky pobít. Ale bojíš-li se pušky i mne, škoda řeči.“

Idrís umlkl. Bál se opravdu, ale nechtěl se k tomu přiznat. Velice mu záleželo na tom, aby se obeznámil s anglickou zbraní, neboť kdyby ji měl a dovedl s ní zacházet, zvýšilo by to jeho význam v táboře mahdistů, nehledě ani k tomu, že v případě nějakého přepadení by se mohl snáze ubránit.

Po krátkém rozmýšlení řekl:

„Dobrá, ať ti Chamis podá pušku a vyndej ji z pouzdra.“

Chamis lhostejně splnil rozkaz, kterému ani Gebr nemohl odporovat, protože byl zaměstnán opodál u velbloudů. Staš vyňal trochu roztřesenýma rukama pažbu, potom hlavně a podal je Idrísovi.

„Vidíš, že jsou prázdné,“ řekl.

Idrís vzal hlavně a podíval se skrze ně do výšky.

„Ano, není v nich nic.“

„Teď dej pozor,“ řekl Staš, „takhle se puška skládá (a při těch

slovech složil hlavně s pažbou dohromady) a takhle se otvírá. Vidíš? Rozložím ji znova a teď ji slož ty…“

Súdánec, který s velkou pozorností sledoval Stašovy pohyby, začal zkoušet. Nešlo mu to hned snadno, protože se však Arabové vyznamenávají velkou obratností, za chvíli se mu podařilo pušku složit.

„Otevři!“

Idrís snadno otevřel pušku.

„Zavři!“

Šlo to ještě snáze.

„Teď mi dej dvě prázdné patrony. Naučím tě nabíjet.“

Arabové schovávali vyprázdněné patrony, protože pro ně měly cenu mosazi. Idrís tedy podal dvě z nich Stašovi – a vyučování začalo nanovo.

Súdánec se v první chvíli trochu ulekl prásknutí kapslíků, které zůstaly v patronách, ale konečně se přesvědčil, že právě tak jako z prázdných hlavní, ani z prázdných patron nikdo nedokáže vystřelit. Důvěra k Stašovi se mu při tom vrátila i proto, že mu hoch co chvíli dával zbraň do ruky.

„Tak,“ řekl Staš, „teď už umíš kulovnici skládat, umíš ji otvírat, zavírat i držet u tváře a přitom stisknout kohoutek. Ale musíš se ještě naučit mířit. To je to nejtěžší. Vezmi prázdnou nádobu na vodu a postav ji v dálce sto kroků… tam na ty kameny, a pak se vrať sem ke mně – ukáži ti, jak se míří.“

Idrís vzal nádobu a bez nejmenšího váhání ji šel postavit na kameny. Ale než udělal prvních sto kroků, vyhodil Staš prázdné nábojnice a místo nich vložil plné náboje. Nejen srdce, ale i tepny na skráních mu začaly bušit s takovou silou, že myslil, že mu hlava praskne.

Rozhodná chvíle nadešla – chvíle svobody pro Nelu i pro něho – chvíle vítězství – zároveň strašná i vytoužená.

Hle, život Idrísův je v jeho rukou. Jedno stisknutí kohoutku a tento zrádce, který unesl Nelu, padne mrtev. Ale Staš, který měl v žilách polskou a francouzskou krev, náhle pocítil, že za nic na světě nedovede vystřelit na člověka, který je k němu obrácen zády. Ať se aspoň obrátí – ať pohlédne smrti v tvář! A co potom? Potom se přižene Gebr, a než uběhne deset kroků, bude také kousat prach. Zůstane Chamis. Ale Chamis ztratí hlavu, a i kdyby ji neztratil, bude dost času vsunout nové náboje do hlavní. Až

přijedou beduíni, najdou tu tři mrtvoly a sami neujdou osudu, který si zasloužili. Potom stačí vést velbloudy k řece.

Všecky tyto myšlenky a obrazy přeletovaly jako vichr Stašovi hlavou. Cítil, že to, co se má stát za několik minut, je zároveň strašné i nezbytné. V prsou mu zápasila pýcha z vítězství s pocitem hrozného odporu k takovému vítězství. Přišla chvíle, že váhal, ale vzpomněl si na trýzeň, jakou snášeli bílí zajatci, na otce, na pana Rawlisona, na Nelu, na Gebra, který uhodil Nelu karabáčem, a nenávist v něm propukla novou silou. „Je to nutné! Nutné!“ řekl si se zaťatými zuby a neúprosné rozhodnutí se zračilo v jeho tváři, která nyní byla jako vytesána z kamene.

Zatím Idrís umístil koženou nádobu na kameni vzdáleném asi sto kroků a vracel se. Staš viděl jeho usmívající se tvář i celou vysokou postavu na rovné písečné pláni. Naposled se mu kmitla hlavou myšlenka, že tento živý člověk za chvíli padne na zem a prsty bude rvát písek v posledních křečích umírání. Ale váhání hochovo se skončilo, a když Idrís ušel padesát kroků, začal Staš zvolna zvedat zbraň k oku.

Ale než se dotkl prstem kohoutku, ozvaly se za písečnými násypy, vzdálenými několik set kroků, prudké výkřiky a v téže minutě se asi dvacet jezdců na koních i na velbloudech vyrojilo na rovinu. Idrís při pohledu na ně zkameněl.

Staš užasl neméně, ale jeho údiv hned ustoupil nesmírné radosti. To je konečně očekávaný stíhací oddíl! Ano! Nemůže to být nic jiného. Beduíni byli zřejmě dopadeni ve vesnici a vypověděli, kde se skrývá zbytek karavany. Právě tak to pochopil i Idrís, který se vzpamatoval a přiběhl k Stašovi s tváří popelavou zděšením, a pokleknuv u jeho nohou, začal opakovat udýchaným hlasem:

„Pane, já jsem na vás byl vždycky hodný! Byl jsem na malou bint hodný – pamatujte na to…!“

Staš mechanicky vysypal náboje z hlavní – a díval se. Jezdci uháněli, pokud koním i velbloudům stačil dech, křičeli radostí a vyhazovali do výše dlouhé arabské pušky, které za jízdy chytali s neobyčejnou zručností. V jasném, průzračném vzduchu bylo na ně výborně vidět. V první řadě jeli jejich dva beduíni a mávali rukama i burnusy jako rozumu zbavení.

V několika minutách dorazil celý zástup ke karavaně. Někteří z jezdců seskakovali z koní i z velbloudů, někteří zůstali

v sedlech a stále z plna hrdla vřeštěli. V jejich křiku bylo možné rozeznat jen dvě slova:

„Chartúm! Gordon! Gordon! Chartúm!“

Nakonec jeden z beduínů – ten, jemuž jeho druh říkal Abú Anga – přiskočil k Idrísovi, skrčenému u Stašových nohou, a začal volat:

„Chartúm padl! Gordon zabit. Mahdí zvítězil!“

Idrís se vzpřímil, ale ještě nevěřil svým uším.

„A ti lidé?“ zeptal se chvějícími rty.

„Ti lidé nás měli stíhat, ale teď jdou s námi k prorokovi!'

Stašovi se zatmělo v očích…

XIV

A opravdu zhasla poslední naděje na útěk během cesty. Staš teď již věděl, že jeho nápady se neuskuteční, že je pronásledovatelé nedostihnou, a jestliže vydrží útrapy cesty, pak že je vydají do rukou Smajnových. Jediným povzbuzením mu teď byla myšlenka, že byli uneseni proto, aby je Smajn vyměnil za své děti. Ale kdy se to stane a co je do té doby může potkat? Jak strašný osud je čeká mezi divokými hordami, zpitými krví? Vydrží Nela všecky tyto útrapy a nepohodlí? Na to nikdo nemohl odpovědět. Zato bylo známo, že Mahdí a jeho derviši nenávidí křesťany a Evropany vůbec. Proto se v chlapcově duši vzbudila obava, zda vliv Smajnův bude postačitelný, aby je ochránil před potupou, týráním, krutostí a vztekem vyznavačů Mahdího, kteří vraždili i vládě věrné mohamedány. Poprvé od chvíle únosu se Staše zmocnilo hluboké zoufalství, ale zároveň i jakási pověrečná domněnka, že jsou pronásledováni zlým osudem. Vždyť sama myšlenka unést je z Fajjúmu a zavézt do Chartúmu byla přímo šílenstvím, kterého se mohli dopustit jen tak divocí a hloupí lidé jako Idrís a Gebr, kteří nechápali, že musejí překonat tisíce kilometrů na cestě krajem, podléhajícím egyptské vládě, a tudíž Angličanům.

Za normálních okolností by museli být chyceni již druhého dne, ale všecko se utvářelo tak, že teď už jsou nedaleko druhého

kataraktu a nedostihly je žádné přednější stíhací oddíly, a poslední, který je mohl zadržet, připojil se k nim a bude jim od nynějška nápomocen. K Stašovu zoufalství, k jeho strachu o osud malé Nely, připojil se ještě pocit pokoření, že si při tom všem neví rady, nedovede si již nic vymyslit, neboť i kdyby mu teď vydali pušku i náboje, nemůže přece postřílet všecky Araby, tvořící karavanu.

Soužil se těmito myšlenkami tím víc, že osvobození bylo již tak blízké. Kdyby Chartúm nebyl padl, nebo kdyby byl padl o několik dní později, pak titíž lidé, kteří teď přešli na stranu Mahdího, by je byli chytili a odevzdali do rukou vlády. Když Staš seděl na velbloudu za Idrísem a naslouchal jejich hovorům, přesvědčil se, že by tomu tak bylo beze vší pochyby. Neboť hned jak se vydali na cestu, náčelník stíhacího oddílu začal Idrísovi vyprávět, co je přimělo k zradě chedíva. Věděli předtím, že velká armáda – již nikoli egyptská, nýbrž anglická – vytáhla na jih proti dervišům za vedení generála Wolseleyho. Viděli mnoho lodí, které vezly hrozivé anglické vojáky z Asuánu do Vádí Halfy, odkud pro ně stavěli dráhu do Abú Hamedu. Po dlouhou dobu všichni pobřežní šejchové – i ti, kteří zůstali věrni vládě, i ti, kteří v hloubi duše přáli Mahdímu – byli přesvědčeni, že záhuba dervišů a jejich proroka je neodvratná, neboť Angličany nikdy nikdo neporazil.

„Alláh akbar," přerušil ho Idrís, vztahuje ruce do výše, „a přece jen byli poraženi!"

„Nikoli," odpověděl náčelník stíhacího oddílu, „Mahdí vyslal proti nim kmeny Džalnů, Barbarů a Dadžimů, celkem skoro třicet tisíc svých nejlepších bojovníků, kterým velel Músá, syn Heluův. U Abú Kleye došlo k strašné bitvě, ve které Bůh dal vítězství nevěřícím."

„Ano, Músá, syn Heluův, padl a z jeho vojáků se k Mahdímu vrátila jen hrstka. Duše ostatních jsou v ráji a těla leží v písku a čekají na den zmrtvýchvstání. Zpráva o tom se rychle rozběhla podél Nilu. Tenkrát jsme myslili, že Angličané potáhnou dále na jih a osvobodí Chartúm. Lidé opakovali: Konec, konec! A zatím to Bůh zařídil jinak."

„Jak? Co se stalo?" zeptal se netrpělivě Idrís.

„Co se stalo?" pravil s rozjasněnou tváří náčelník. „To, že Mahdí dobyl zatím Chartúmu a při útoku byla Gordonovi uťata

hlava. A protože Angličanům šlo jen o Gordona, tu jak se dověděli o jeho smrti, vrátili se nazpátek na sever. Alláh! Zase jsme viděli lodě s obrovitými vojáky, jedoucí po řece dolů, ale nechápali jsme, co to znamená. Angličané rychle rozšiřují jen dobré zprávy, ale špatné tají. Někteří z našich již říkali, že Mahdí zahynul. Ale konečně vyšla pravda najevo. Tato země náleží ještě vládě. Ve Vádí Halfě a dál až k třetímu a snad ke čtvrtému kataraktu jsou ještě posádkou vojáci chedívovi, ale teď po ústupu Angličanů již věříme, že Mahdí dobude nejen Núbii a Egypt, nejen Mekku i Medínu, ale celý svět. Proto místo abychom vás chytili a odevzdali do rukou vlády, jdeme společně s vámi k prorokovi."

„Došly tedy rozkazy, abyste nás stíhali?"

„Do všech vesnic, všem šejchům, všem vojenským posádkám. Kam nevede měděný drát, po kterém přilétají rozkazy z Káhiry, tam přijíždějí zábitové s oznámením, že kdo vás chytí, dostane tisíc liber odměny. Mašalláh… to je velké bohatství… velké!"

Idrís pohlédl podezřívavě na mluvícího:

„A vy dáváte přednost požehnání Mahdího?"

„Ano. Vždyť on dobyl tak ohromnou kořist a tolik peněz v Chartúmu, že měří egyptské libry na pytle od obroku a rozdává je svým věrným…"

„Jsou-li však egyptští vojáci ještě ve Vádí Halfě a dále, mohou nás cestou chytit."

„Ne. Jen si musíme pospíšit, dokud se nevzpamatují. Po ústupu Angličanů docela ztratili hlavu – jak vládě věrní šejchové, tak i vojáci a zábitové. Všichni myslí, že Mahdí přitáhne každou chvíli, a proto my, kteří jsme mu tajně přáli, utíkáme teď směle k němu a nikdo nás nestíhá, protože v těchto prvních chvílích zmatku nikdo nevydává rozkazy a nikdo neví, koho má poslouchat."

„Ano," odpověděl Idrís, „ale pravdu jsi řekl, že si musíme přispíšit, než se vzpamatují, protože do Chartúmu je ještě daleko."

Stašovi, který pozorně vyslechl celou rozmluvu, zasvitl zas na okamžik ztracený paprsek naděje. Mají-li egyptští vojáci ještě obsazena různá pobřežní místa v Núbii, pak vzhledem k tomu, že Angličané zabrali všecky lodě, musí ustupovat před Mahdího hordami po souši. A v takovém případě se může přihodit, že

karavana narazí na některý z ustupujících oddílů a bude obklíčena. Staš si vypočítal i to, že zpráva o dobytí Chartúmu se sice zdržela, poněvadž egyptská vláda a Angličané ji tajili; když se však roznesla i po arabských kmenech sídlících severně od Vádí Halfy, uběhlo jistě dost času, aby přestala bezradnost, která nesporně v první chvíli mezi Egypťany zavládla. Nezkušenému chlapci však nenapadlo, že buď jak buď pád Chartúmu a smrt generála Gordona dají lidem zapomenout na všecko ostatní a že šejchové věrní vládě i místní egyptské úřady budou teď mít na práci něco jiného než myslit na záchranu dvou bílých dětí.

A skutečně Arabové, kteří se připojili ke karavaně, se pronásledování příliš neobávali. Jeli sice velmi spěšně a velbloudy nešetřili, ale drželi se blízko Nilu a v noci často zajížděli k řece, aby napojili zvířata a nabrali zásobu vody do kožených měchů. Někdy se odvážili zajet do vesnic i ve dne. Pro jistotu vysílali napřed na zvědy několik lidí, kteří pod záminkou nákupu potravin se dovídali, co se v okolí proslýchá, není-li v blízkosti egyptské vojsko a nejsou-li tu obyvatelé věrni „Turkům“.

Když přišli na obyvatele přející tajně Mahdímu, tak do vsi zajížděla celá karavana – a často se stávalo, že ji opouštěla zvětšena o několik, někdy o víc než deset mladých Arabů, kteří také chtěli utéci k Mahdímu.

Idrís se také dověděl, že skoro všecky egyptské oddíly stojí na straně Núbijské pouště, tedy na pravém, východním břehu Nilu. Aby se vyhnul setkání s nimi, stačilo jen držet se levého břehu a vyhýbat se větším městečkům a osadám. To ovšem cestu velmi prodlužovalo, protože řeka – počínajíc od Vádí Halfy – tvoří obrovský oblouk, sahající daleko na jih, a znova se obrací na severovýchod až k Abú Hamedu, odkud vede již přímo k jihu. Zato však tento levý břeh – zvláště od oázy Selímovy – nebyl skoro vůbec střežen, a tak cesta Súdáncům vesele ubíhala ve zvětšené společnosti při hojnosti vody a zásob.

Když minuli třetí katarakt, přestali dokonce spěchat – jeli pouze v noci a ve dne se ukrývali mezi písčitými návršími a v roklinách, kterými je celá poušť prostoupena. Teď se nad nimi prostíralo nebe bez jediného mráčku, na obvodu obzoru šedé a uprostřed vyklenuté jako obrovská kopule, tiché a klidné. Ale čím dál postupovali k jihu, byl úpal den za dnem strašnější, a dokonce v roklinách, v hlubokém stínu, trýznil žár lidi i zvířata. Zato

noci byly velmi chladné, ozářené mihotavými hvězdami, které tvořily jakési větší i menší houfce.

Staš zpozoroval, že už to nejsou souhvězdí, která svítila v noci nad Port Saidem. Často sníval o tom, že by chtěl někdy v životě spatřit Jižní kříž, a teď jej za el-Orde konečně spatřil. Ale nyní mu jeho svit zvěstoval jen neštěstí. Již po několik dní jim každou noc svítilo také bledé, rozptýlené a smutné světlo zvířetníkové, které po zhasnutí večerních červánků stříbřilo do pozdních hodin západní stranu oblohy.

XV

Čtrnáct dní po odjezdu z okolí Vádí Halfy dojela karavana do území dobytého Mahdím. Skokem projeli pahorkatou pouští Gezírou a poblíž Chendi, kde předtím Angličané rozprášili vojsko Músy valad Helu, vjeli do krajiny, která se poušti vůbec nepodobala. Písek ani přesypy tu nebyly vidět. Kam oko dohlédlo, prostírala se step, porostlá zčásti zelenou trávou, zčásti džunglí, ve které rostly skupiny ostnaté akácie, dávající známou arabskou gumu, a tu a tam ojedinělé obrovské stromy nabaku, tak rozložité, že pod jejich korunami mohlo najít ochranu před sluncem sto lidí. Občas míjela karavana vysoké, sloupům podobné kupy termitů, kterými se hemží celá meziobratníková Afrika. Zeleň pastvisek a akácií lahodila očím po jednotvárné, neurčité barvě písku pouště.

Na místech, kde step přecházela v louku, pásla se stáda velbloudů, střežená ozbrojenými bojovníky Mahdího. Když spatřili karavanu, zdvíhali se jako draví ptáci, běželi k ní, obklopili ji ze všech stran, potřásali kopími a přitom vřeštěli ze všech sil a vyptávali se jezdců, proč táhnou od severu a kam mají namířeno. Občas se chovali tak hrozivě, že Idrís musel s velikým spěchem odpovídat na otázky, aby se vyhnul násilí.

Staš, který si představoval, že obyvatelé Súdánu se liší ode všech Arabů obývajících Egypt jen tím, že věří v Mahdího a nechtějí uznat vládu chedívovu, seznal, že se docela mýlil. Lidé, kteří teď každou chvíli zastavovali karavanu, měli většinou ještě

tmavší kůži než Idrís a Gebr a ve srovnání s oběma beduíny skoro černou. Černošská krev v nich převažovala nad arabskou. Tváře a prsa měli tetované a tetování znázorňovalo buď různé kresby nebo citáty z koránu. Někteří byli skoro nazí, jiní měli na sobě „gubby“, košile bez rukávů z bílé bavlněné látky s našívanými různobarevnými záplatami. Mnozí z nich měli nozdrami, rty a ušima protaženy korálové větvičky nebo kousky slonové kosti. Velitelé nosili na hlavách bílé čapky z téže tkaniny, z jaké byly gubby, prostí vojíni měli hlavy nepokryté, ne však oholené jako Arabové v Egyptě, nýbrž naopak porostlé ohromnými kučeravými kadeřemi, často spálenými do ruda vápnem, kterým si mazali vlasy na obranu proti hmyzu. Ozbrojeni byli především kopími, strašnými v jejich rukou, ale nescházely jim ani Remingtonovy pušky, které ukořistili ve vítězných bojích s egyptským vojskem a při pádu Chartúmu. Jejich vzhled byl hrozivý a chování ke karavaně nepřátelské, protože se domnívali, že ji tvoří egyptští kupci, kterým hned po vítězství Mahdí zakázal vstup do Súdánu.

Obyčejně sotvaže obstoupili karavanu, napřahovali s řevem a hrozbami lidem kopí na prsa a Idrís musel odpovídat křikem, že on i jeho bratr patří ke kmeni Dangalů, ke kterému patří i Mahdí, a že vezou prorokovi bílé děti jako otroky. To jediné zdržovalo divochy od násilí. V Stašovi, když se konečně setkal s tak strašnou skutečností, byla malá dušička při pomyšlení, co je oba čeká v příštích dnech, a ani Idrís, který předtím žil dlouhá léta v civilizované zemi, si nic podobného nepředstavoval. A tak byl rád, když jednoho večera je obklopil ozbrojený oddíl emíra el-Tadhíla a zavedl je do Chartúmu.

Núr el-Tadhíl, dřív než přeběhl k Mahdímu, byl egyptským důstojníkem v chedívově černošském pluku, nebyl tedy tak divoký jako ostatní mahdisté, a Idrís se s ním mohl snadno dorozumět. Ale i zde ho očekávalo zklamání. Představoval si, že jeho příjezd s bílými dětmi do tábora Mahdího vzbudí obdiv, přinejmenším pro úžasnou námahu a nebezpečí spojené s cestou. Očekával, že ho mahdisté přijmou s nadšením, s otevřenou náručí, a že ho v triumfu doprovodí k prorokovi, který ho zahrne zlatem a chválou jako člověka, který neváhal nasadit život, aby prokázal službu jeho příbuzné Fatmě. Zatím však mahdisté napřahovali kopí na prsa účastníků karavany a Núr el-Tadhíl

poslouchal dost lhostejně vyprávění o cestě. Když se ho Idrís nakonec zeptal, zdali zná Smajna, muže Fatmy, řekl:

„Ne. V Omdurmánu a v Chartúmu je víc než sto tisíc bojovníků, je tedy těžké se setkat, a ne všichni důstojníci se spolu znají. Prorokova říše je obrovská, a proto mnoho emírů vládne ve vzdálených městech, v Sennáře, v Kordofánu a v Dárfúru, i okolo Fášódy. Je možné, že ten Smajn, na kterého se ptáš, není teď po boku prorokově."

Idríse se nemile dotkl jaksi pohrdavý tón, s jakým Núr mluvil o „tom Smajnovi", a odpověděl mu tedy s odstínem nevrlosti:

„Smajn má za ženu sestřenici Mahdího, jsou tedy Smajnovy děti příbuznými proroka."

Núr el-Tadhíl pokrčil rameny.

„Mahdí má mnoho příbuzných a nemůže na všecky pamatovat."

Chvíli jeli mlčky, ale pak se Idrís znova otázal:

„Kdy asi dojedeme do Chartúmu?"

„Před půlnocí," odpověděl Tadhíl, dívaje se na hvězdy, které se začaly objevovat na východní straně oblohy.

„Dostaneme tam v tak pozdní hodině potraviny a píci? Od posledního odpočinku v poledne jsme nic nejedli…"

„Dnes vám dám nocleh a jídlo ve svém domě, ale zítra se v Omdurmánu musíš sám postarat o jídlo – a předem tě upozorňuji, že to nebudeš mít snadné."

„Proč?"

„Protože je válka. Lidé po několik let neosívali pole a živili se jen masem, a když nastal i nedostatek dobytka, přišel hlad. V celém Súdánu je hlad a pytel čiroku stojí dnes víc než otrok."

„Alláh akbar!" zvolal udiveně Idrís. „Viděl jsem však na stepi stáda velbloudů a hovězího dobytka."

„Ta jsou majetkem proroka, šlechetných a chalífů… Ano… Dangalové, z jejichž kmene pochází Mahdí, a Baggarové, jejichž náčelníkem je nejvyšší chalífa Abdulláhi, mají ještě dost početná stáda, ale ostatním kmenům se žije stále hůř."

Tu se Núr el-Tadhíl poklepal po břiše a řekl:

„Ve službě prorokově mám vyšší hodnost, víc peněz a vyšší moc, ale břicho jsem měl větší ve službě chedívově…"

Když však zpozoroval, že snad řekl příliš mnoho, dodal po chvíli:

„Ale to všecko přejde, až pravá víra zvítězí.“

Když Idrís uslyšel tato slova, bezděčně si pomyslil, že přece jen ve Fajjúmu ve službě u Angličanů nikdy nepoznal hlad a vydělat se dalo snadno – a proto se silně zamračil.

Pak se vyptával dále:

„Zítra nás dovedeš do Omdurmánu?“

„Ano. Chartúm má být na rozkaz prorokův opuštěn a málokdo tam už bydlí. Teď tam bourají větší domy a odvážejí cihly s ostatní kořistí do Omdurmánu. Prorok nechce bydlet ve městě poskvrněném nevěřícími.“

„Pokloním se mu zítra k zemi a on poručí, abych dostal potraviny a krmivo pro velbloudy.“

„Nu, jestliže opravdu patříš k Dangalům, pak snad budeš připuštěn před jeho tvář. Ale věz, že jeho dům střeží ve dne v noci sto mužů opatřených karabáči a ti nelitují rány těm, kdo by se bez povolení chtěli dostat k Mahdímu. Jinak by davy nenechaly svatého muže odpočinout ani na chvilku… Alláh! Viděl jsem i Dangaly s krvavými pruhy na zádech.“

Idríse se zmocňovalo stále větší zklamání.

„Tedy věřící,“ ptal se, „nevídají proroka?“

„Věřící ho vídají každý den na poli modlitby, když klečí na ovčí kůži a vztahuje ruce k Bohu nebo když učí zástupy a utvrzuje je v pravé víře. Ale dostat se k němu a mluvit s ním je těžké – a koho potká to štěstí, tomu závidí všichni, neboť na něho sestupuje milost boží, která smývá všechny dosavadní hříchy.“

Nastala hluboká noc a zároveň s ní se dostavilo citelné chladno. Z řady oddílu se ozvalo ržání koní a přechod z denního úpalu do nočního chladu byl tak silný, že se z kůže koní začalo kouřit a oddíl jel jako v mlze. Staš se za Idrísem nachýlil k Nele a zeptal se:

„Není ti zima?“

„Ne,“ odpovědělo děvčátko, „ale… už nás nikdo neubrání…“

A slzy ztlumily její další slova.

Staš pro ni tentokrát nenašel slova útěchy, neboť sám byl také přesvědčen, že pro ně není záchrany. Hle, teď vjížděli do kraje nouze, hladu, zvířecí krutosti a krve. Byli jako dva nepatrné lístky uprostřed bouře, která přinášela smrt a zničení nejen jednotlivým lidským hlavám, ale celým osadám a plemenům. Jaká ruka by

z ní mohla vytrhnout a zachránit dvě malé, bezbranné děti?

Měsíc vystoupil vysoko na oblohu a proměnil větévky mimóz a akácií v jakási stříbrná pírka. V hustých džunglích se tu a tam rozléhal pronikavý a zároveň jaksi radostný smích hyen, které v této krvavé krajině nacházely nadbytek lidských mrtvol. Občas se oddíl doprovázející karavanu potkával s jinými hlídkami a vyměňoval s nimi smluvená hesla. Konečně dojeli k pobřežním pahorkům a dlouhou úžlabinou dorazili k Nilu. Lidé, koně i velbloudi nastoupili na široké a ploché „dahabíje“ a zakrátko těžká vesla začala mírným pohybem brázdit a čeřit hladkou tůň řeky, posetou démanty hvězd.

Po uplynutí půlhodiny na jižní straně, k níž proti proudu směřovaly dahabíje, zakmitala světla, která se postupně, jak se k nim prámy přibližovaly, měnila v pruhy červené záře ležící na vodě. Núr el-Tadhíl šťouchl Idríse do ramene, potom natáhl před sebe ruku a řekl:

„Chartúm!“

XVI

Ubytovali se na okraji města v domě, který dřív býval majetkem bohatého italského obchodníka. Ten byl v době útoku na město zavražděn a dům při dělení kořisti připadl Tadhílovi. Emírovy ženy se ujaly dosti soucitně Nely, polomrtvé únavou, a ačkoli v celém Chartúmu byl citelný nedostatek potravin, našly pro malou „džanem“ trochu sušených datlí i trochu rýže s medem a potom ji zavedly do poschodí a uložily ke spánku.

Staš, který nocoval mezi velbloudy a koňmi venku, musel se spokojit s jedním sucharem, zato však měl dostatek vody, neboť vodotrysk v zahradě podivnou náhodou nebyl zničen. Přes ohromnou únavu nemohl dlouho usnout, jednak kvůli štírům, lezoucím neustále po houni, na níž ležel, jednak pro smrtelný nepokoj, aby ho neodloučili od Nely, protože by už nad ní nemohl bdít. Tento nepokoj s ním zřejmě sdílel i Saba, který větřil kolem sebe a občas vyl, což vojáky zlobilo. Staš ho uklidňoval

jak uměl, protože se bál, aby mu někdo neublížil. Naštěstí obrovský pes vzbudil takový obdiv samého emíra a všech dervišů, že na něj nikdo nevztáhl ruku.

Idrís také nespal. Od včerejška se necítil zdráv. Po rozmluvě s Núr el-Tadhílem ztratil mnoho klamných iluzí – a do budoucnosti se díval jako skrz hrubou záclonu. Byl rád, že se zítra přeplaví do Omdurmánu, odděleného jen šířkou Bílého Nilu. Doufal, že tam najde Smajna, ale co dál? Během cesty se mu všecko jevilo jaksi jasnější a mnohem skvělejší. Upřímně věřil v proroka a srdce ho k němu táhlo tím více, že oba pocházeli z jednoho kmene. Ale zároveň byl jako každý pravý Arab chtivý a náročný. Snil o tom, že ho zahrnou zlatem a udělají nejméně emírem; snil o vojenských výpravách proti „Turkům“, o dobytých městech a kořisti.

A zatím teď, po tom, co slyšel od Tadhíla, začal se obávat, zda všechny jeho činy nezaniknou vedle mnohem větších událostí, jako kapka deště v moři. Snad si nikdo ani nevšimne, co jsem vykonal, pomyslil si s hořkostí, a Smajn ani nebude rád, že jsem mu děti přivezl. Tato myšlenka ho trápila. Zítřejší den měl rozptýlit nebo potvrdit jeho obavy, a proto jej Idrís očekával netrpělivě.

V šest hodin ráno vyšlo slunce a mezi derviši začal ruch. Zakrátko se objevil Tadhíl a rozkázal jim, aby se přichystali na cestu. Přitom jim oznámil, že k přívozu půjdou pěšky vedle jeho koně. K velké radosti Stašově přivedla Dinah z prvního poschodí Nelu a hned nato se pustili po hradbách kolem celého města až na místo, kde stály převozní lodi. Tadhíl jel vpředu na koni. Staš vedl za ruku Nelu, za nimi šli Idrís, Gebr a Chamis se starou Dinah a se Sabou a zároveň třicet emírových vojáků. Ostatní členové karavany zůstali v Chartúmu.

Staš se rozhlížel kolem dokola a nemohl pochopit, jak mohlo padnout město tak silně opevněné a ležící na ostrohu utvořeném Bílým a Modrým Nilem, tedy ze tří stran obklopené vodou a přístupné pouze od jihu. Teprv později se dověděl od křesťanských otroků, že voda řeky tenkrát opadla a odkryla široké pruhy písku, které usnadnily přístup k hradbám. Posádka ztratila naději, že se jí dostane pomoci, a oslabena hladem, nemohla odolat útoku rozzuřených divochů. Když bylo města dobyto, došlo k hromadnému vraždění obyvatelů. Ačkoliv od útoku uplynul již měsíc,

byly kolem hradeb všude patrny stopy bojů. Uvnitř trčely trosky zbořených domů, na nichž se vybila první zuřivost dobyvatelů, a vnější příkop byl plný mrtvol, které nikdo nehodlal pohřbít. Než došli k přívozu, napočítal jich Staš víc než čtyři sta. Nekazily však ovzduší, neboť súdánské slunce je vysušilo na mumie. Všecky byly šedé jako pergamen, takže těla Evropanů, Egypťanů a černochů nebylo možné od sebe rozeznat. Mezi mrtvolami se hemžily malé šedé ještěrky, které se před přicházejícími lidmi rychle schovávaly pod lidské ostatky, často do jejich úst nebo mezi vyschlá žebra.

Staš vedl Nelu tak, aby neviděla tento hrůzný obraz, a vybídl ji, aby se dívala na druhou stranu, k městu. Ale i směrem od města se dály věci, které naplňovaly úžasem oči i srdce děvčátka. Pohled na zajaté „anglické“ děti a na Sabu, vedeného Chamisem na řemenu, vábil dav, který každou chvíli rostl, jak se průvod blížil k přívozu. Za chvíli vznikla taková tlačenice, že se museli zastavit. Ze všech stran se ozývaly hrozivé výkřiky. Strašné tetované tváře se skláněly nad Stašem i Nelou. Někteří z divochů při pohledu na ně propukali v smích a plácali se radostí rukama po bedrech, jiní jim zlořečili, někteří řvali jako divá zvěř, cenili zuby a kouleli očima a nakonec jim vyhrožovali a sápali se na ně noži. Nela, jen zpola při vědomí, se se strachem přimkla k Stašovi a on ji chránil – jak mohl – v přesvědčení, že pro ně nadešla poslední hodinka. Naštěstí se taková dotěrnost rozzuřeného davu nakonec zprotivila i Tadhílovi. Asi tucet vojáků na jeho rozkaz obklopilo děti a ostatní začali bez milosrdenství práskat povykující zástup karabáči. Vpředu se sběh sice rozptýlil, ale zato za oddílem se začal houf hromadit a s divokým řevem je doprovodil až k lodi.

Během převozu si děti oddychly. Staš těšil Nelu, že až si derviši zvyknou na jejich tváře, přestanou jim hrozit, a ujišťoval ji, že Smajn je bude oba, zvláště ji, chránit a bránit, neboť kdyby se jim stalo něco zlého, neměl by koho vyměnit za své potomstvo. Byla to pravda, ale dřívější útoky děvčátko tak vyděsily, že popadlo Staše za ruku a nechtělo ji ani na chvíli pustit, opakujíc stále jako v horečce: „Bojím se, bojím!“ Staš si opravdu z plna srdce přál, aby se co nejdřív dostali do rukou Smajnových, neboť je odedávna znal a v Port Saidu jim projevoval velké přátelství, nebo je aspoň předstíral. Buď jak buď nebyl to člověk tak divoký

jako jiní súdánští Dangalové a zajetí v jeho domě mohlo být snesitelnější.

Šlo jen o to, zda ho v Omdurmánu najdou. O tom rozmlouval Idrís s Núr el-Tadhílem, který si nakonec vzpomněl, že před rokem, když dlel z pověření chalífy Abdulláhiho daleko od Chartúmu, v Kordofánu, slyšel o jakémsi Smajnovi, který učil derviše střílet z děl dobytých na Egypťanech a potom se stal velkým lovcem otroků. Núr radil Idrísovi tento způsob, jak nalézt emíra:

„Až uslyšíš po poledni hlas umbájí, buď zároveň s dětmi na poli modlitby, kam prorok každodenně dochází, aby povzbuzoval věřící příkladem zbožnosti a utvrzoval je ve víře. Tam vedle svaté osoby Mahdího uvidíš všechny šlechetné a také tři chalífy zároveň s paši a emíry; mezi emíry najdeš Smajna.“

„A co mám dělat a kam jít až do doby polední modlitby?“

„Zůstaň mezi mými vojáky.“

„A ty, Núr el-Tadhíle, nás opustíš?“

„Já se odeberu pro rozkazy k chalífu Abdulláhimu.“

„To je nejvyšší chalífa? Přicházím zdaleka, a třebaže jména vůdců dolétla k mým uším, přece jen od tebe potřebuji o nich důkladnější poučení.“

„Abdulláhi, můj velitel, toť meč Mahdího.“

„Ať Alláh učiní ho synem vítězství.“

Na chvíli zavládlo na plujících lodích mlčení. Bylo slyšet jen nárazy vesel o boky lodi a někdy šplouchnutí vody, způsobené úderem ocasu krokodýla. Mnoho těchto strašných plazů se nahrnulo z jihu až k Chartúmu, kde našli hojnost potravy, neboť řeka se hemžila nejen mrtvolami lidí, povražděných po dobytí města, ale i mrtvolami zemřelých na nemoci rozšířené mezi mahdisty a hlavně mezi jejich otroky. Rozkazy chalífů sice zakazovaly „kazit vodu“, ale nikdo jich nedbal, a těla, která krokodýli nestačili pozřít, plavala ve vodě tváří dolů k šestému kataraktu, ba i dále až k Berberu.

Ale Idrís myslil teď na něco jiného a za chvíli znova řekl:

„Dnes ráno jsme nedostali nic jíst. Vydržíme do hodiny modliteb o hladu — a kdo nám potom dá jíst?“

„Nejsi otrok,“ odpověděl Tadhíl, „a můžeš jít na tržiště, kde kupci vykládají své zásoby. Tam dostaneš sušené maso, někdy čirok, ale za hodně peněz, protože, jak jsem ti řekl, v Omdurmánu je hlad.“

„A zatím mi zlí lidé unesou nebo zabijí děti.“

„Vojáci je ubrání — a dáš-li některému z nich peníze, ochotně ti sám dojde pro potraviny.“

Idrísovi, který mnohem radši peníze přijímal, než vydával, se tato rada příliš nelíbila, ale než se vzmohl na odpověď, přirazily lodi ke břehu.

Omdurmán měl pro děti docela jinou tvářnost než Chartúm. Tam byly zděné patrové domy, byla tam „mudírija“, palác guvernérův, kde hrdinsky zahynul Gordon, byl tam kostel, nemocnice, misijní budovy, arzenál, velké kasárny pro vojsko a mnoho větších i menších zahrad s nádherným subtropickým rostlinstvem. Omdurmán však vypadal spíš jako velké tábořiště divochů. Pevnůstka, která stávala na severní straně osady, byla na Gordonův rozkaz zbořena. Jinak kam zrak dosáhl, rozprostíralo se město z okrouhlých kuželovitých chat, narychlo zbudovaných z čirokové slámy, zde zvané dochnu. Úzké plůtky z trní oddělovaly tyto chaty od sebe navzájem i od ulice. Tu a tam bylo také vidět stany, dobyté zřejmě na Egypťanech. Jinde několik palmových rohoží pod kusem špinavého plátna, rozpjatého na bambusech, tvořilo celé obydlí. Obyvatelé se uchylovali pod střechy jen v období dešťů nebo výjimečných veder, jinak sedali, rozdělávali oheň, připravovali si potravu, žili a umírali venku.

Proto bylo na ulicích jako v úle, takže místy se oddíl jen s obtížemi prodíral davem. Omdurmán byl dříve bídnou vesnicí, ale nyní se tam nahrnulo – počítáme-li v to i otroky – víc než dvě stě tisíc lidí. I Mahdího a chalífy znepokojovala tato spousta lidí, kterým hrozily nemoci a hlad. Vysílali proto stále nové výpravy na sever k dobývání krajů a měst, ještě věrných egyptské vládě.

Když se objevily bílé děti, rozléhaly se i zde nepřátelské výkřiky, ale chátra jim aspoň nevyhrožovala smrtí. Snad to nesměla činit v blízkosti Mahdího, nebo snad spíš uvykla pohledu na zajatce, kteří po dobytí Chartúmu byli hned přiváděni do Omdurmánu. Staš a Nela však přesto uviděli peklo na zemi. Spatřili Evropany i Egypťany bité karabáči do krve, hladové, žíznivé, shrbené pod břemeny, která museli nosit, nebo pod vědry s vodou. Viděli evropské ženy a děti, vychované kdysi v dostatku, nyní žebrající o hrst čirokového zrní nebo o kousek

sušeného masa – zahalené do hadrů, vyhublé, podobné mátohám, s tvářemi zčernalými bídou a s šílenými zraky, ve kterých strnula hrůza a zoufalství. Viděli, jak divoši při pohledu na ně propukali v smích, jak je strkali a bili. Ve všech ulicích a uličkách nebyla nouze o výjevy, od kterých se oči odvracely s hrůzou a odporem. V Omdurmánu řádila strašně úplavice a tyfus, hlavně však neštovice. Nemocní, pokrytí vředy, leželi u vchodů do chat a šířili nákazu.

Zajatci odnášeli mrtvoly nedávno zemřelých, ovinuté plátnem, aby je pochovali v písku za městem, kde se však o jejich skutečný pohřeb postaraly hyeny. Nad městem se vznášelo hejno supů, jejichž křídla vrhala na osvětlený písek smuteční stíny. Když to Staš všecko viděl, pomyslil si, že pro něho i pro Nelu by bylo nejlepší co nejdřív umřít.

A přece i v tomto moři bídy a lidské zloby vykvétalo občas milosrdenství, jako rozkvétá bledý kvítek na hnijícím bahně. V Omdurmánu žila hrstka Řeků a Koptů, které Mahdí ušetřil, protože je potřeboval. Ti nejenže volně chodili, ale zabývali se obchodem a rozličnými záležitostmi, a někteří – zvláště ti, kdo předstírali, že změnili víru – byli dokonce prorokovými úředníky, a to jim dodávalo mezi divokými derviši značné vážnosti.

Jeden z takových Řeků zastavil oddíl a začal se dětí vyptávat, kde se tu vzaly. Když se k svému údivu dověděl, že sem zrovna přijely a že byly uneseny až z Fajjúmu, slíbil, že se o nich zmíní Mahdímu a bude se na ně poptávat i v budoucnu. Zatím pokýval soustrastně hlavou nad Nelou, a dal oběma po pořádné hrsti sušených divokých fíků a po stříbrném tolaru s obrazem rakouské císařovny Marie Terezie. Potom přikázal vojákům, aby se děvčátku neopovažovali ubližovat, a když odcházel, opakoval anglicky: „Poor little bird!“

XVII

Křivolakými uličkami konečně došli na náměstí, ležící uprostřed města. Cestou viděli mnoho lidí s uťatou rukou nebo nohou. To byli provinilci, kteří zatajili kořist, anebo zloději. Tresty vyměřované chalífy nebo emíry za neposlušnost nebo za překročení zákonů vyhlášených prorokem, byly strašné, a dokonce za lehké přestupky jako například za kouření tabáku, trestalo se bitím karabáčem do krve a bezvědomí. Avšak sami chalífové se řídili předpisy jen naoko, doma však si dovolovali všecko, takže tresty postihovaly jen chudé lidi, kterým brali vše, co měli. Nezbývalo jim pak nic jiného než žebrat, a protože v Omdurmánu bylo vůbec málo zásob, umírali tedy hladem.

Také kolem krámků s potravinami se hemžilo plno žebráků. Avšak první předmět, který na sebe upoutal pozornost dětí, byla lidská hlava, nabodnutá na vysokém bambusu, zasazeném doprostřed náměstí. Obličej této hlavy byl vyschlý a skoro černý, kdežto vlasy a vousy byly bílé jako mléko. Jeden z vojáků Idrísovi vysvětlil, že je to hlava Gordonova. Když to Staš uslyšel, zmocnila se ho nesmírná lítost, rozhořčení a palčivá pomstychtivost, ale přitom mu strachem stydla krev v žilách. Tak tedy skončil tento hrdina, rytíř bez bázně a hany, přitom muž spravedlivý a dobrý, oblíbený i v Súdánu. Angličané mu nepřišli včas na pomoc, dokonce ustoupili a nechali jeho tělo bez křesťanského pohřbu všanc zhanobení! V této chvíli ztratil Staš víru v Angličany. Dosud se naivně domníval, že za sebemenší křivdu, způsobenou některému z jejích občanů, je Anglie hotova k válce s celým světem. Na dně duše dosud choval naději, že k záchraně Rawlisonovy dcery vytáhnou po nezdařeném stíhání hrozivé zástupy Angličanů třeba do Chartúmu, ba i dále. Nyní se přesvědčil, že egyptská vláda stejně jako Anglie myslí spíš na to, jak ubránit Egypt před dalšími výboji mahdistů, a nikoli na vysvobození evropských zajatců ze zajetí.

Pochopil, že oba, Nela i on, spadli do propasti, ze které není záchrany, a toto pomyšlení ve spojení s hrůzami, jaké viděli na ulicích Omdurmánu, ho připravilo o všecku naději. Jeho obvyklá energie na chvíli ustoupila trpnému podřízení osudu a strachu z budoucnosti. Zatím se začal skoro bezmyšlenkovitě

rozhlížet po náměstí a po krámcích, kde Idrís smlouval při nákupu potravin. Ženy – hlavně Súdánky a černošky – prodávaly tu džubby, bílé plátěné kabátce, pošité různobarevnými záplatami, akáciovou gumu, duté tykve, skleněné korálky, síru a rohože všeho druhu. Krámků s potravinami bylo málo a tísnily se kolem nich celé davy. Mahdisté kupovali za přehnané ceny zvláště sušené pruhy masa z hovězího dobytka a také z buvolů, antilop a žiraf. Datle, fíky, maniok a čirok nebyly vůbec. Prodávala se jen tu a tam voda s medem divokých včel a proso, máčené v odvaru z ovoce tamaryšků. Idrís propadl zoufalství, neboť se ukázalo, že při takových cenách utratí zakrátko všecky peníze, které dostal na živobytí od Fatmy Smajnové, a potom snad bude muset žebrat. Teď byl jeho jedinou nadějí jen Smajn a bylo zvláštní, že i Staš teď počítal jen se Smajnovou pomocí.

Za hodinu se vrátil Núr el-Tadhíl od chalífy Abdulláhiho. Bylo zřejmé, že ho tam potkalo něco nepříjemného, protože byl po návratu ve špatné náladě. Proto také na Idrísovu otázku, zdali se dověděl něco o Smajnovi, odpověděl nevrle:

„Hlupáku, copak si myslíš, že chalífa a já nemáme nic lepšího na práci než pro tebe hledat Smajna?“

„Co tedy se mnou uděláš?“

„Dělej si sám, co chceš. Dal jsem ti nocleh ve svém domě a přidal několik dobrých rad a teď o tobě nechci nic vědět.“

„Nu dobře, ale co si počnu v noci?“

„To je mi docela jedno.“

A po těch slovech zavolal své vojáky a odešel s nimi. Idrís ho jen taktak uprosil, aby mu poslal na náměstí jeho velbloudy a zbytek karavany i s Araby, kteří se k nim přidali cestou mezi Asuánem a Vádí Halfou. Tito lidé přišli teprve v poledne, a jak se ukázalo, všichni dohromady nevěděli, co si mají počít. Oba beduíni se začali hádat s Idrísem a Gebrem a tvrdili, že ti dva jim slibovali docela jiné uvítání a že je podvedli. Po dlouhých hádkách a poradách konečně ujednali, že si na okraji města vystavějí chýše z proutí a z prosné slámy, aby si zajistili na noc přístřeší, další pak ponechají na vůli Prozřetelnosti a – budou čekat.

Po zbudování chýší, které Súdáncům a černochům nezabere mnoho času, odebrali se všichni – kromě Chamise, který měl uchystat večeři – na pole veřejných modliteb. Mohli je snadno

nalézt, protože tam proudily davy z celého Omdurmánu. Místo bylo rozsáhlé, ohrazené plotem z trní a částečně i hliněnou zdí, kterou začali nedávno stavět. Uprostřed stálo dřevěné pódium. Prorok na ně vystupoval jen tehdy, když chtěl lid učit. Před pódiem byly na zemi rozloženy ovčí kůže pro Mahdího, chalífy a znamenité šejchy. Po stranách byly umístěny korouhve emírů, které vlály ve větru, míhaly se a hrály všemi barvami jako velké květy. Čtyři strany pole těsně uzavíraly řady dervišů. Vůkol bylo vidět nespočetný les vztyčených kopí, jimiž byli ozbrojeni skoro všichni bojovníci.

Idrís, Gebr a ostatní účastníci karavany měli opravdu štěstí, že byli považováni za průvod jednoho z emírů, a tak se dostali do prvních řad shromážděného davu. Příchod Mahdího oznámily nejprve krásné a slavnostní zvuky umbájí; když se objevil na místě modliteb, rozlehly se pronikavé hlasy píšťal, víření bubnů, rachot kamenů, natřásaných v prázdných tykvích, a pískání na sloní přední zuby, což všecko dohromady působilo pekelný rámus. Davu se zmocnilo nepopsatelné nadšení. Jedni padali na kolena, jiní křičeli ze všech sil: „Ó Bohem seslaný, ó vítězný, ó milosrdný, ó laskavý!“ Trvalo to tak dlouho, až Mahdí vystoupil na kazatelnu. Pak nastalo hrobové ticho. Mahdí potom zdvihl ruce, přiložil palce k uším a chvíli se modlil.

Děti nestály daleko a mohly si ho dobře prohlédnout. Byl to muž středního věku, podivně tlustý, jakoby napuchlý a skoro černý. Staš, který měl neobyčejně bystrý zrak, zpozoroval, že má tetovaný obličej. V jednom uchu nosil velký kroužek ze slonové kosti. Byl oblečen v bílou džubbu, na hlavě měl bílou čapku a byl bos. Když vystoupil na pódium, zul si červené střevíce a zanechal je u ovčích koží, na nichž se potom měl modlit. V jeho šatě nebyl ani nejmenší přepych. Jen chvílemi zanesl vítr od něho silnou santálovou vůni, kterou věřící nozdrami chtivě lapali, a přitom rozkoší kroutili očima. Staš si vůbec představoval docela jinak strašného proroka, který prý oloupil a zavraždil tolik tisíc lidí. Nemohl se prostě zbavit údivu, když nyní hleděl na jeho tlustou tvář mírného výrazu, s uslzenýma očima a s úsměvem jakoby utkvělým na rtech. Myslil, že takový člověk jistě nosí na ramenou hlavu hyeny nebo krokodýla, a místo toho před sebou viděl baňatou dýni, podobnou kresbám, představujícím měsíc v úplňku.

Ale prorok začal vyučování. Jeho hluboký a zvučný hlas bylo po celém místě modlitby slyšet, takže každé slovo docházelo k uším věřících. Mluvil napřed o trestech, jaké Bůh sesílá na ty, kdo neposlouchají přikázání Mahdího a utajují kořist, opíjejí se „merisou“, kradou, šetří v bitvách nepřátele nebo kouří tabák. Pro tyto zločiny sesílá Alláh na hříšníky hlad a tu nemoc, která mění tvář v plástev medu. Vezdejší život je jako děravý okov na vodu. Bohatství a rozkoše vsáknou do písku, kterým se zasypávají mrtví. Pouze víra je jako kráva, dávající sladké mléko. Ale ráj se otevře pouze vítězům. Kdo poráží nepřítele, získává si spasení. Kdo ztrácí život pro víru, vstane z mrtvých navěky, šťastní, stokrát šťastní ti, kdo padli v boji…!

„Chceme zemřít pro víru!“ odpověděly davy jediným prudkým výkřikem.

A na chvíli se zase rozpoutal pekelný povyk. Ozvaly se zvuky umbájí a bubnů. Bojovníci tloukli meči o meče a kopími o kopí. Válečné nadšení se šířilo jako plamen. Někteří volali: „Víra zvítězí!“ Jiní: „Smrtí do ráje!“ Staš nyní pochopil, proč těmto divokým zástupům nemohlo odolat egyptské vojsko.

Když nastalo poněkud ticho, ujal se prorok zase slova. Vyprávěl o viděních, jaká mívá, a – o poslání, kterým ho pověřil bůh. Alláh mu poručil, aby očistil víru a rozšířil ji po celém světě. Kdo ho neuzná za Mahdího, za Vykupitele, ten je odsouzen k zatracení. Konec světa se blíží, ale před ním je povinností věřících dobýt Egypta, Mekky a všech zemí, ve kterých za moři žijí pohané. Taková je vůle boží a nic ji nemůže změnit. Ještě mnoho krve poteče, mnoho bojovníků se nevrátí k ženám a dětem, pod své stany, ale štěstí těch, kteří padnou, nedovede vylíčit žádný lidský jazyk.

Potom vztáhl ruce ke shromážděným a skončil takto:

„Tak tedy já, Vykupitel a sluha boží, žehnám svaté válce i vám, bojovníci. Žehnám vašemu strádání, ranám i smrti, žehnám vítězství a pláči nad vámi jako otec, který si vás oblíbil…“

A rozplakal se. Ryk a vřava se rozlehly, když sestupoval z kazatelny. Pláč zachvátil všecky. Dole oba chalífové, Abdulláhi a Alí valad Helu vzali proroka pod paží a doprovodili ho na ovčí kůže, na které Mahdí poklekl. V této krátké chvíli se Idrís horečně vyptával Staše, není-li mezí emíry Smajn.

„Ne!“ odpověděl chlapec, který marně očima hledal známou tvář. „Nevidím ho nikde. Snad padl při dobytí Chartúmu.“

Modlitby trvaly dlouho. Mahdí při nich házel rukama i nohama jako panák nebo zdvíhal u vytržení oči a opakoval: „Toť on! Toť on!“ Slunce se již začalo chýlit k západu, když vstal a šel domů. Děti se teď mohly přesvědčit, jakou úctou obklopují derviši svého proroka, neboť celé houfy lidí se vrhaly na jeho stopy a drápaly půdu na místech, jichž se dotkly jeho nohy. Docházelo při tom k hádkám i půtkám; všichni věřili, že taková půda zabezpečuje zdravé a uzdravuje nemocné.

Pole modlitby se zvolna prázdnilo. Idrís sám nevěděl, co má dělat, a již se chtěl s dětmi a s celým doprovodem vrátit na noc do chýší k Chamisovi, když nenadále před ním stanul týž Řek, který ráno dal Stašovi a Nele po tereziánském tolaru a po hrsti datlí.

„Mluvil jsem o vás s Mahdím,“ řekl arabsky, „a prorok si přeje vás vidět.“

„Díky Alláhovi i tobě, pane,“ zvolal Idrís. „A najdeme po boku Mahdího i Smajna?“

„Smajn je ve Fášódě,“ odpověděl Řek.

Potom se obrátil a řekl anglicky Stašovi:

„Možná že vás prorok vezme pod svou ochranu, protože jsem se snažil ho k tomu přemluvit. Řekl jsem mu, že sláva jeho milosrdenství se pak rozletí mezi všecky bílé národy. Tady se dějí strašné věci a bez jeho ochrany tu docela jistě zahynete hladem, útrapami, nemocemi nebo rukou šílenců. Ale musíte si ho získat a to záleží na tobě.“

„Co mám dělat, pane?“ zeptal se Staš.

„Nejprve, až se octneš před ním, padni na kolena, a podá-li ti ruku, pak ji s úctou polib a pros ho, aby vás oba vzal pod svá ochranná křídla.“

Tu se Řek odmlčel a zeptal se:

„Nerozumí z těchto lidí nikdo anglicky?“

„Ne. Chamis zůstal v chýši, Idrís a Gebr rozumějí jen několik jednotlivých slov – a ostatní ani to.“

„To je dobře. Poslyš tedy dále, neboť je nutné předvídat všecko. Mahdí se tě pravděpodobně zeptá, zdali jsi ochoten přijmout jeho víru. Na to odpověz ihned, že ano – a že hned při prvním pohledu splynulo na tebe neznámé světlo milosti. Zapamatuj si

to: »neznámé světlo milosti…!« To mu zalichotí a snad tě zařadí mezi mulázimy, to je mezi své osobní služebníky. Pak byste měli dostatek a všecko pohodlí, které vás uchrání před nemocemi… Kdybys jednal jinak, vydal bys v nebezpečí sebe, tu malou chuděru i mne, který chce vaše dobro. Rozumíš?“

Staš zaťal zuby a neřekl nic, jen mu tvář zkameněla a oči ponuře zasvítily, což Řek zpozoroval, a proto pokračoval:

„Vím, hochu, že je to bolestné, ale není jiné rady! Ti, kdo se zachránili po vraždění v Chartúmu, všichni přijali učení Mahdího. Nesouhlasilo s tím jen několik katolických misionářů a několik jeptišek, ale to je něco jiného. Korán zakazuje vraždit kněze, tedy ač jejich osud je strašný, nehrozí jim aspoň smrt. Zato pro světské lidi nebylo jiné záchrany. Opakuji ti, že všichni přijali mohamedánskou víru: Němci, Italové, Koptové, Angličané, Řekové… já sám…“

A zde přes Stašovo ujištění, že nikdo v houfci nerozumí anglicky, ztlumil přece jen hlas:

„Nemusím ti přitom říkat, že to není žádné zapření víry, ani zrada, ani odpadlictví. V duchu každý zůstal tím, čím byl, Bůh to vidí… Před násilím – je nutné se pokořit, i když jen naoko… Povinností člověka je chránit si život a bylo by šílenstvím, ba hříchem, vydávat se v nebezpečí – a proč? Pro vnější zdání, pro několik slov, která můžeš zároveň v duchu odvolat? A pak pamatuj, že máš v ruce život nejen svůj, ale i život své malé družky, který nemůžeš jen tak dávat všanc. Samozřejmě…! Mohu ti zaručit, že vysvobodí-li tě někdy Bůh z těchto rukou, ani sám sobě nebudeš mít co vyčítat, a ani kdo jiný ti nebude dělat výčitky – právě tak jako nám všem…“

Řek touto řečí snad oklamával vlastní svědomí, ale mátlo ho i Stašovo mlčení, které nakonec považoval za strach. Rozhodl se tedy dodat hochovi trochu odvahy.

„Tady jsou domy Mahdího,“ řekl. „On bydlí raději v těchto dřevěných boudách v Omdurmánu než v Chartúmu, kde by se mohl usadit v Gordonově paláci. Jen směle! Neztrácej hlavu! Na otázky odpovídej rozhodně. Tady oceňují odvahu. Nemysli také, že Mahdí na tebe hned zařve jako lev. Ne! On se vždycky usmívá – ba i tenkrát, když nezamýšlí nic dobrého.“

Po těchto slovech začal volat na houfy stojící před domem, aby udělaly místo prorokovým „hostům“.

XVIII

Když vstoupili do místnosti, ležel Mahdí na měkkém lehátku, obklopen ženami, z nichž dvě ho ovívaly velkými pštrosími péry, a dvě mu lehounce škrabaly chodidla. Kromě žen byli přítomni jen chalífa Abdulláhi a chalífa Šerif, neboť třetí chalífa Alí valad Helu vypravoval v té době vojsko na sever, a to do Berberu a Abú Hamedu, které již předtím byly derviši dobyty. Když prorok viděl, kdo vstupuje, poslal ženy pryč a usedl na lehátku. Idrís, Gebr a dva beduíni padli na tváře a potom poklekli s rukama zkříženýma na prsou. Řek pokynul Stašovi, aby udělal totéž, ale chlapec předstíral, že to nevidí, jen se poklonil a zůstal stát vzpřímen. Tvář mu zbledla, ale oči mu silně jiskřily a z celé jeho postavy a hrdě vztyčené hlavy a zaťatých rtů bylo zjevné, že cosi v něm zvítězilo, že nejistota a bázeň přešly a že dospěl k nějakému nezlomnému rozhodnutí, od kterého neustoupí. Řek to zřejmě pochopil, neboť v jeho rysech se zračilo velké znepokojení. Mahdí přejel letmo pohledem obě děti, rozjasnil svou tlustou tvář obvyklým úsměvem a potom se obrátil napřed k Idrísovi a Gebrovi.

„Přijeli jste z dalekého severu," řekl.

Idrís udeřil čelem o zem.

„Ano, ó Mahdí! Náležíme ke kmeni Dangalů, proto jsme opustili své domy ve Fajjúmu, abychom mohli pokleknout u tvých blahoslavených nohou."

„Viděl jsem vás v poušti. Byla to strašná cesta, ale poslal jsem vám anděla, který vás ostříhal a chránil před smrtí z rukou nevěřících. Vy jste ho neviděli, ale on bděl nad vámi."

„Děkujeme ti, Vykupiteli!"

„A ty děti jste přivezli Smajnovi, aby je mohl vyměnit za vlastní, které Turci uvěznili i s Fatmou v Port Saidu."

„Chtěli jsme sloužit tobě."

„Kdo mně slouží, slouží vlastnímu spasení, otevřeli jste si tedy cestu do ráje. Fatma je má příbuzná… Ale zajisté, pravím vám, až si podmaním celý Egypt, pak má příbuzná a její potomstvo stejně zase získají svobodu."

Mahdí přivřel oči, pak je otevřel, dobrotivě se usmál a pokynul Stašovi:

„Přistup blíže, chlapče.“

Staš postoupil o několik metrů energickým, jakoby vojenským krokem, poklonil se podruhé, vypjal se jako struna a hleděl Mahdímu přímo do očí. Čekal.

„Jste rádi, že jste ke mně přijeli?“ zeptal se Mahdí.

„Ne, proroku. Byli jsme uneseni od svých otců proti své vůli.“

Tato přímá odpověď učinila nepochybně dojem – i na vládce zvyklého pochlebenství, i na ostatní přítomné. Chalífa Abdulláhi svraštil brvy. Řek se kousal do rtů a pohrával si prsty, Mahdí se však nepřestával usmívat.

„Ale,“ řekl, „zato jste u zřídla pravdy. Chceš se napít tohoto zřídla?“

Nastala chvíle mlčení, a tu Mahdí v domněnce, že hoch nerozuměl otázce, opakoval ji zřetelněji:

„Chceš přijmout mé učení?“

Na to se Staš rukou, kterou měl položenou na prsou, nenápadně pokřižoval, jako by měl z tonoucí lodi skočit do rozbouřených vln.

„Proroku,“ pravil, „tvé učení neznám, kdybych je přijal, udělal bych to jen ze strachu jako zbabělec a podlý člověk. A záleží ti snad na tom, aby tvou víru vyznávali zbabělci a podlí lidé?“

Současně hleděl Mahdímu přímo do očí. Nastalo takové ticho, že bylo slyšet bzučení much. Ale stala se věc neobyčejná. Mahdí upadl do rozpaků a nedovedl hned najít odpověď. Úsměv mu zmizel z tváře a místo něho se na ní objevily rozpaky a znechucení. Natáhl obě ruce, uchopil tykev naplněnou vodou a medem a začal pít, ale zřejmě jen proto, aby získal čas a zakryl rozpaky.

Statečný hoch, pravý potomek obránců křesťanství, pravá krev vítězů od Chotima a Vídně, stál se vztyčenou hlavou, očekávaje rozsudek. Na vyhublých, pouštním větrem opálených tvářích vykvetly mu jasné rumělnce, oči se zaleskly a tělem mu zachvívala horečka nadšení. Tak tedy, řekl si, všichni ostatní přijali jeho učení, ale já jsem nezapřel víru ani duši. Strach před tím, co mohlo a mělo nastat, zmizel v této chvíli z jeho srdce a na jeho místo vstoupila radost a hrdost.

Zatím Mahdí postavil tykev a otázal se:

„Ty tedy odmítáš mé učení?“

„Jsem křesťan jako můj otec…“

„Kdo si ucpává uši před hlasem božím,“ řekl zvolna změněným hlasem Mahdí, „je jenom dřevo na topení.“

Nato chalífa Abdulláhi, známý svou zlobou a ukrutností, blýskl svými bílými zuby jako divoká šelma a zvolal:

„Opovážlivá je řeč tohoto chlapce, a proto ho, pane, potrestej nebo dovol, abych ho ztrestal já.“

Dokonáno jest, pomyslil si Staš.

Avšak Mahdí vždycky toužil po tom, aby sláva jeho milosrdenství se šířila nejen mezi derviši, nýbrž i v celém světě, a pomyslil si tedy, že příliš přísné rozhodnutí, zvláště proti malému chlapci by mohlo uškodit jeho slávě.

Chvíli přesouval korálky růžence a uvažoval, až konečně řekl:

„Ne. Tyto děti byly uneseny pro Smajna, a já se nebudu pouštět do žádného vyjednávání s nevěřícími, je nutno je poslat jemu. Taková je má vůle.“

„Stane se podle ní,“ odpověděl chalífa.

Mahdí však ukázal na Idríse, Gebra a beduíny:

„Tyto lidi odměň za mne, Abdulláhi, neboť vykonali velkou a nebezpečnou cestu, aby posloužili Bohu a mně.“

Potom pokynul na znamení, že slyšení je skončeno, a hned rozkázal Řekovi, aby také odešel. Ten, když se zas octl ve tmě na poli modliteb, popadl Staše za rameno a začal jím cloumat, pln hněvu a zoufalství.

„Prokletý! Zahubil jsi to nevinné dítě,“ říkal, ukazuje na Nelu, „zahubil jsi sebe a snad i mne.“

„Nemohl jsem jinak,“ odpověděl Staš.

„Nemohl jsi! A já ti povím, že jste odsouzeni k nové cestě, stokrát horší, než byla první. A to znamená smrt – rozumíš? Ve Fášódě vás zimnice zabije za týden. Mahdí ví, proč vás posílá Smajnovi.“

„V Omdurmánu bychom zemřeli také.“

„To není pravda! Nezemřeli byste v domě Mahdího, v domě dostatku a pohodlí. A on byl připraven vzít vás pod svá ochranná křídla. Vím, že byl připraven! Také mně jsi krásně odplatil za to, že jsem se za vás přimluvil. Ale teď si dělejte, co chcete! Abdulláhi vysílá velbloudí poštu do Fášódy za týden, tak ten týden si dělejte, co chcete! Mne už neuvidíte!“

Po těchto slovech odešel, ale za chvíli se zas vrátil. Byl mnohomluvný jako všichni Řekové a potřeboval se vymluvit. Chtěl si na Stašovi vylít žluč, která se v něm nahromadila. Nebyl krutý a neměl zlé srdce, ale přál si, aby hoch pochopil ještě důkladněji strašnou odpovědnost, jakou na sebe vzal, když neposlechl jeho rady a výstrahy.

„Kdo by ti zabránil, abys v duši zůstal křesťanem?“ pravil. „Myslíš, že já jím nejsem? Ale nejsem hlupák. Ty ses chtěl holedbat svým falešným hrdinstvím. Prokazoval jsem velké služby bílým zajatcům, ale teď už jim je nebudu moci poskytovat, protože se Mahdí na mne rozhněval. Všichni zahynou. A tvá malá družka v neštěstí určitě. Zabil jsi ji! Ve Fášódě i dospělí Evropané hynou zimnicí jako mouchy a co teprve takové dítě! A jestliže vám poručí jít pěšky vedle koní a velbloudů, pak ona padne hned první den. To jsi ty natropil! Těš se teď… ty křesťane…!“

A vzdálil se, kdežto oni odbočili z pole modliteb tmavými uličkami k chýším. Šli dlouho, protože město bylo rozptýlené na ohromném prostranství. Nela, vysílená námahou, hladem, strachem a hroznými dojmy tohoto dne, nemohla dál. Idrís a Gebr ji poháněli, aby šla rychleji. Ale za chvíli pod ní nohy umdlévaly docela. Staš ji vzal bez rozmýšlení na ruku a nesl ji. Cestou na ni chtěl promluvit, chtěl se před ní ospravedlnit, že nemohl jednat jinak, ale myšlenky mu náhle strnuly a odumřely v hlavě, takže stále jen opakoval: „Nelo, Nelo, Nelo!“ – a tiskl ji k sobě, aniž ze sebe mohl dostat slovo. Po několika desítkách kroků Nela vyčerpáním usnula a Staš šel mlčky tichem spících uliček, rušeným jen rozhovorem Idríse a Gebra.

Jejich srdce byla přeplněna radostí, což bylo pro Staše štěstí, jinak by ho byli patrně chtěli zase potrestat za drzé odpovědi Mahdímu. Byli však tak zaujati tím, co je potkalo, že nemohli myslit na nic jiného.

„Cítil jsem se nemocen,“ říkal Idrís, „ale pohled prorokův mě uzdravil.“

„On je jako palma na poušti a jako studená voda v parný den a jeho slova jsou jako zralé datle,“ odpověděl Gebr.

„‚Núr el-Tadhíl lhal, když říkal, že nás prorok nepřipustí před svou tvář. Připustil, požehnal nám a poručil Abdulláhimu, aby nás odměnil.“

„A ten nás štědře odmění, neboť vůle Mahdího je svatá.“

„Bismilláh! Ať se stane, jak říkáš," ozval se jeden z beduínů.

Gebr začal snít o celých stádech velbloudů, hovězího dobytka, koní a o pytlích plných piastrů.

Z tohoto snění jej vyrušil Idrís, který ukázal na Staše, nesoucího spící Nelu, a zeptal se:

„Co uděláme s tím sršněm a s tou mouchou?"

„No, Smajn nás za ně musí odměnit zvlášť."

„Když prorok říká, že nedovolí žádné vyjednávání s nevěřícími, pak na nich už nebude záležet ani Smajnovi."

„Pak ovšem lituji, že se nedostali do rukou chalífových. Ten by byl to štěně naučil, co znamená štěkat proti pravdě a božímu vyvolenci."

„Mahdí je milosrdný," odpověděl Idrís.

Pak se na chvíli zamyslil a řekl:

„Když bude Smajn mít obě děti v rukou, má jistotu, že Turci ani Angličané nezabijí jeho děti a Fatmu."

„Snad nás odmění."

„Ano. Ať je Abdulláhiho pošta odveze do Fášódy. My budeme mít po starosti. A až se sem Smajn vrátí, přihlásím se u něho o zaplacení."

„Ty tedy říkáš, že zůstaneme v Omdurmánu?"

„Alláh! Nemáš dost cesty z Fajjúmu do Chartúmu? Teď přišel čas odpočinku."

Chýše byly již nedaleko. Staš však zpomalil krok, protože už byl na konci svých sil. Nela, třebaže lehká, tížila ho víc a více. Súdánci, kteří spěchali spát, na něj křičeli, aby si pospíšil. A potom ho poháněli ranami pěstí. Gebr ho dokonce bolestně píchl nožem do lopatky. Chlapec to všecko snášel mlčky, chráně především svou malou sestřičku. Když jeden z beduínů do něho strčil tak, že by byl málem upadl, řekl jim zaťatými zuby:

„Máme se dostat do Fášódy živi."

Tato slova zadržela Araby, neboť se báli překročit příkaz Mahdího. Ještě účinněji je však zchladilo to, že Idrís náhle dostal takovou závrať, že se musel opřít Gebrovi o rameno. Závrať po chvíli přešla, ale Súdánec se polekal a řekl:

„Alláh! Není mi nějak dobře. Snad na mne nejde nějaká nemoc?"

„Viděl jsi Mahdího, nepostihne tě žádná nemoc," odpověděl mu Gebr.

Konečně se dostali k chýším. Staš s vypětím posledních sil odevzdal spící Nelu do rukou staré Dinah, která připravila pro svou slečinku dosti pohodlné lůžko, ačkoli byla sama nemocná. Súdánci a beduíni zhltli několik plátků syrového masa a potom padli na své houně jako klády. Staš nedostal k jídlu nic, jen stará Dinah mu podstrčila do ruky hrst máčeného čiroku, který ukradla velbloudům. Jemu se však nechtělo ani spát ani jíst.

Vždyť břemeno, které teď spočívalo na jeho ramenou, bylo opravdu příliš těžké. Cítil, že odmítnutím milosti Mahdího, za kterou se platilo zapřením víry a cti, zachoval se tak, jak mu kázala povinnost, a že jeho chování by u jeho otce vyvolalo pocit radosti a pýchy. Zároveň si však myslil, že přivedl do záhuby Nelu, družku v neštěstí, malou milovanou sestřičku, za kterou by byl ochotně vycedil poslední kapku krve.

Proto když všichni usnuli, propukl v zoufalý pláč – a leže na kousku houně, dlouho vzlykal jako dítě, jímž konečně ještě byl.

XIX

Návštěva u Mahdího a rozmluva s ním Idríse zřejmě neuzdravily, neboť se ještě v noci těžce roznemohl a k ránu upadl již do bezvědomí. Chamis, Gebr a dva beduíni byli pozváni k chalífovi, který je několik hodin hostil a chválil jejich odvahu. Vrátili se však ve velmi špatné náladě a se skrývanou zlostí, neboť očekávali bůhvíjaké odměny a zatím Abdulláhi dal každému z nich egyptskou libru a koně.

Beduíni se pustili s Gebrem do hádky, která se taktak neproměnila ve rvačku, a nakonec prohlásili, že pojedou zároveň s velbloudí poštou do Fášody, aby se u Smajna přihlásili o zaplacení. K nim se připojil Chamis, který doufal, že Smajnova ochrana bude pro něj výhodnější než pobyt v Omdurmánu.

Dětem nastal týden hladu a nouze, protože Gebrovi ani nenapadlo je živit. Naštěstí měl Staš dva tereziánské tolary, které dostal od Řeka, a šel do města nakoupit datle a rýži. Súdánci mu v odchodu nebránili, protože věděli, že z Omdurmánu již

nemůže utéci a že nikdy neopustí malou bint. Neodbylo se to však bez různých příhod, neboť zjev chlapce v evropských šatech, který kupuje na tržišti potraviny, zase přilákal zástupy polodivokých dervišů, kteří ho vítali se smíchem a řevem. Naštěstí mnoho z nich vědělo, že byl včera u Mahdího, a ti teď zadržovali ty, kteří se na něj chtěli vrhnout. Jenom děti po něm házely pískem a kamením, ale tomu Staš vůbec nevěnoval pozornost.

Ceny na trhu byly přemrštěné. Datle nemohl Staš vůbec sehnat a značnou část rýže mu odňal Gebr „pro nemocného bratra“. Chlapec se tomu bránil ze všech sil, až to skončilo tahanicí a rvačkou, ze které slabší ovšem vyšel s množstvím modřin a boulí. Přitom se projevila Chamisova krutost. Svou přízeň dával najevo jen Sabovi a krmil ho syrovým masem. Naproti tomu s největší lhostejností hleděl na bídu dětí, které znal přece odedávna a které na něj byly vždycky hodné. Když se k němu Staš obrátil s prosbou, aby aspoň Nele dával trochu jídla, odpověděl mu se smíchem:

„Jdi si žebrat.“

A došlo nakonec k tomu, že Staš žebral po několik dalších dnů, když chtěl zachránit Nelu před smrtí hladem. Nebylo to vždycky bezvýsledné. Občas nějaký voják nebo důstojník egyptského chedíva mu dal pár piastrů nebo několik sušených fíků a slíbil mu pomoc ještě pro zítřek.

Jednou potkal misionáře s milosrdnou sestrou, kteří zaplakali nad osudem obou dětí, když vyslechli, co zažily, a třebaže byli sami vysíleni hladem, rozdělili se se Stašem o všecko, co měli. Slíbili mu také, že je navštíví v chýších, a druhého dne opravdu přišli s nadějí, že se jim podaří vzít děti k sobě až do té doby, než pošta vyjede. Ale Gebr s Chamisem je zahnali karabáči. Druhého dne je však Staš potkal znova a dostal od nich misku rýže a dva chininové prášky, které měl podle misionářovy rady pečlivě uschovat, protože misionář předvídal, že ve Fášódě nepochybně oba dostanou zimnici.

„Teď pojedete,“ pravil, „územím, kde se rozlévá Bílý Nil, čili kolem takzvaných »suddů«. Řeka nemůže volně téci přes zátarasy nakupené z rostlin a listí, které proud vody přináší a usazuje na mělčích místech, a tam tvoří rozsáhlá bahniska, plná nákazy, kde zimnice neušetří ani černochů. Střezte se zvláště noclehů bez ohně, na holé zemi.“

„My bychom už chtěli umřít,“ odpověděl skoro s pláčem zoufalý Staš.

Tu pozdvihl misionář svou vyhublou tvář, chvíli se modlil, potom hochovi požehnal a řekl:

„Doufej v Boha. Nezapřel jsi ho, proto tě bude provázet jeho milosrdenství a ochrana.“

Staš se pokoušel nejen žebrat, ale i pracovat. Když jednou viděl zástupy lidí, kteří pracovali na poli modlitby, připojil se k nim a začal nosit hlínu na zeď, kterou mělo být místo obehnáno. Smáli se mu a všelijak jím cloumali a strkali, ale večer mu starý šejch, který dozíral na stavbu, dal dvanáct datlí. Staš měl z tohoto výdělku nesmírnou radost, neboť datle byly vedle rýže jediným zdravým pokrmem pro Nelu a v Omdurmánu o ně byla stále větší nouze.

Přinesl je tedy s hrdostí malé sestřičce, které dával všecko, co mohl sehnat, a sám se už týden téměř výhradně živil čirokem, kradeným velbloudům. Nela se velice zaradovala, když spatřila oblíbené ovoce, ale chtěla, aby se s ní Staš rozdělil. Postavila se na špičky, položila mu ruce na ramena, zaklonila hlavičku, dívala se mu upřeně do očí a začala prosit:

„Staši, sněz polovic, sněz!“

Ale Staš jí odpověděl:

„Já už jsem jedl a jak! Och, najedl jsem se dosyta!“

Usmíval se, ale hned se začal kousat do rtů, aby se nedal do pláče, protože měl velký hlad. Sliboval si, že zítra zase půjde za výdělkem. Ale zatím se stalo jinak. Ráno přišel mulázim od Abdulláhiho s oznámením, že velbloudí pošta odjíždí pozdě večer do Fášódy, a s rozkazem chalífovým, aby se Idrís, Gebr, Chamis a dva beduíni připravili zároveň s dětmi na cestu. Gebra tento rozkaz překvapil a rozhořčil, takže prohlásil, že nikam nepojede, neboť jeho bratr je nemocen a není zde nikdo, kdo by ho ošetřoval, a i kdyby byl zdráv, že se oba beztoho rozhodli zůstat v Omdurmánu.

Ale mulázim mu odpověděl:

„Mahdí má jen jednu vůli a Abdulláhi, jeho chalífa a můj pán, nemění nikdy své rozkazy. Tvého bratra bude ošetřovat otrok a ty pojedeš do Fášódy.“

„Půjdu tedy a ohlásím mu, že nepojedu.“

„K chalífovi vcházejí jen ti, které on sám chce vidět. Jestliže

se k němu vetřeš násilím, bez dovolení, pak tě odvedou – na šibenici.“

„Alláh akbar! Řekni mi tedy rovnou, že jsem tu otrokem!“

„Mlč a poslouchej rozkazy!“ odpověděl mulázim.

Súdánec viděl v Omdurmánu šibenice, ohýbající se pod tíhou oběšenců, které byly každý den na rozkaz Abdulláhiho ověšovány novými těly – a zalekl se. To, co mu řekl mulázim, že Mahdí má jen jednu vůli a Abdulláhi jen jednou rozkazuje, opakovali všichni derviši. Nebylo tedy pomoci, musel jet.

Už neuvidím Idríse! myslil si Gebr.

I v jeho tygřím srdci se tajila jakási příchylnost k staršímu bratrovi, neboť při pomyšlení, že ho musí v nemoci opustit, zmocnilo se ho zoufalství. Marně mu Chamis a beduíni vykládali, že se mohou ve Fášódě mít lépe než v Omdurmánu a že Smajn je pravděpodobně odmění hojněji, než to učinil chalífa. Žádná slova nemohla zmírnit lítost a zlost Gebrovu, a svou zlost si Gebr vyléval většinou na Stašovi.

Byl to pro chlapce opravdu mučednický den. Neměl dovoleno jít na místo modlitby a nemohl si tedy nic vydělat ani vyprosit a musel pracovat jako otrok při chystání zavazadel, která si připravovali na cestu. Bylo to pro něho tím těžší, že byl hladem a únavou velmi zesláblý. Již byl přesvědčen, že cestou zemře, ne-li pod Gebrovým karabáčem, pak vysílením.

Naštěstí Řek, který měl dobré srdce, přišel před večerem navštívit děti a rozloučit se s nimi a zároveň je vypravit na cestu. Přinesl jim též několik chininových prášků a kromě toho trochu skleněných korálků a něco potravin. Když se dověděl o nemoci Idrísově, obrátil se především ke Gebrovi a také k Chamisovi a beduínům.

„Vězte,“ řekl jim, „že sem přicházím z rozkazu Mahdího.“

A když po těchto slovech udeřili čelem o zem, pokračoval:

„Máte po cestě děti živit a dobře s nimi nakládat. Děti mají podat Smajnovi zprávu o tom, jak jste s nimi zacházeli. Smajn o tom napíše prorokovi. Přijde-li na vás jakákoli žaloba, přiveze vám další pošta rozsudek smrti.“

Nová poklona byla jedinou odpovědí na tato slova, Gebr a Chamis se tvářili jako psi, kterým nasadili náhubky.

Řek jim pak poručil, aby odstoupili, a potom řekl dětem anglicky:

„To jsem si všecko vymyslil, neboť Mahdí nevydal žádné nové rozkazy, které by se vás týkaly. Ale protože řekl, že máte jet do Fášódy, je nutné, abyste tam dojeli živi. Počítám také s tím, že žádný z těch lidí před odjezdem už neuvidí ani Mahdího, ani chalífu.“

Pak se obrátil k Stašovi:

„Na tebe jsem se, hochu, zlobil a ještě se zlobím. Víš, že jsi mě málem přivedl do záhuby? Mahdí se rozhněval i na mne; abych si získal jeho odpuštění, musel jsem značnou část svého jmění darovat Abdulláhimu, a ještě nevím, zda jsem se zachránil natrvalo. Buď jak buď nebudu moci pomáhat zajatcům tak, jak jsem pomáhal dosud. Ale vás je mi líto a zvláště (a tu ukázal na Nelu) jí… Mám dcerku téhož věku… a mám ji radši než vlastní život… Pro ni jsem dělal všecko to, co jsem udělal… Kristus mě za to bude soudit… Ona dosud nosí pod šaty na prsou stříbrný křížek… Jmenuje se jako ty, maličká. Kdyby nebylo jí, i já bych radši zemřel, než žil v tomto pekle.“

A byl dojat. Chvíli mlčel, nakonec si přetřel čelo rukou a začal mluvit o něčem jiném.

„Mahdí vás posílá do Fášódy v domnění, že tam zemřete. Tak se pomstí, hochu, za tvůj vzdor, který se ho hluboce dotkl, a neztratí slávu »milosrdného«. Takový je vždycky… Ale kdoví komu je smrt dříve určena? Abdulláhi mu našeptal, aby rozkázal těm psům, kteří vás unesli, jet s vámi. Odměnil je uboze a teď se bojí, aby se to nerozhlásilo. Přitom on i prorok si přejí, aby ti lidé nevyprávěli, že v Egyptě jsou ještě vojáci, děla, peníze a Angličané… Bude to těžká a daleká cesta. Pojedete krajem pustým a nezdravým – proto hlídejte jako oko v hlavě prášky, které jsem vám dal.“

„Rozkažte, prosím, ještě jednou Gebrovi, aby se neopovažoval Nelu mořit hladem a bít,“ poprosil Staš.

„Nebojte se. Svěřil jsem vás starému šejchovi, který veze poštu. Je to můj starý známý. Dal jsem mu hodinky a tím jsem vám zajistil jeho ochranu.“

Těmito slovy se s nimi začal loučit. Vzal Nelu za ruku, přitiskl ji na prsa a opakoval:

„Ať ti Bůh žehná, dítě…!“

Zatím slunce zašlo a nastala hvězdnatá noc. Ve tmě se ozývalo ržání koní a sténání velbloudů pod těžkými břemeny.

XX

Starý šejch Hatím věrně dodržel slib daný Řekovi a svědomitě se staral o děti. Cesta proti Bílému Nilu byla těžká. Jeli přes Ketajnu, el-Deuejm a Kavu, pak minuli Abbu, lesnatý nilský ostrov, kde před válkou bydlel ve vykotlaném stromě Mahdí jako derviš poustevník. Karavana často musela obcházet rozsáhlé, papyrem zarostlé bažiny zvané „suddy“, od kterých vítr přinášel otravný zápach hnijícího listí, naneseného sem proudem vody. Angličtí inženýři prorazili svého času tyto zátarasy a parníky mohly jezdit z Chartúmu do Fášódy i dále. Teď však byla řeka zase ucpána, a protože voda nemohla protékat, volně se rozlévala na obě strany.

Okolní krajina byla na pravém i levém břehu porostlá vysokou džunglí, ze které vyčnívaly kupy termitů a jednotlivé obrovské stromy. Tu a tam dosahovaly lesy až k řece. Na sušších místech rostly akáciové háje. V prvních týdnech projížděli osadami a arabskými městečky, jejichž domy měly podivné baňaté střechy, upletené ze slámy „dochnu“, ale za Abbou, od osady Góz Abú Gum vjeli už do země černochů. Toto území však bylo docela vylidněné, protože derviši pochytali skoro všecko místní černošské obyvatelstvo a rozprodali je na trzích v Chartúmu, Omdurmánu, Dary, Fašelu, el-Obejdu a v jiných městech súdánských, dárfúrských a kordofánských. Obyvatele, kterým se podařilo skrýt před otroctvím v houštinách a v lesích, vyhubil hlad a neštovice, které se neobyčejnou měrou rozšířily podél Bílého a Modrého Nilu. Sami derviši se vyjádřili, že na ně vymíraly „celé národy“. Někdejší čirokové, maniokové a banánové plantáže pokryla džungle. Jen divoká zvěř, kterou nikdo nepronásledoval, se tu hojně rozmnožila. Nejednou za večerních červánků vídaly děti z dálky stáda slonů, vypadajících jako pohyblivé skály, jak směřují volným krokem ke svým obvyklým napajedlům. Když je viděl Hatím, někdejší obchodník slonovinou, mlaskal, vzdychal a důvěrně říkal Stašovi:

„Mašalláh! Jaké je to bohatství! Ale teď se nevyplatí lovit, protože Mahdí zakázal egyptským kupcům přijíždět do Chartúmu a není komu prodávat kly, leda emírům na umbáje.“

Kromě slonů potkávali i žirafy, které při spatření karavany

kvapně utíkaly těžkým klusem, kývajíce dlouhými krky, jako by byly kulhavé. Za Góz Abú Gumou se objevovali čím dál tím častěji buvoli a celá stáda antilop. Když byl nedostatek čerstvého masa, lidé z karavany je lovili, ale skoro vždy bezvýsledně, neboť ostražitá a rychlá zvířata jim nedovolovala, aby se k nim přiblížili nebo je obklíčili.

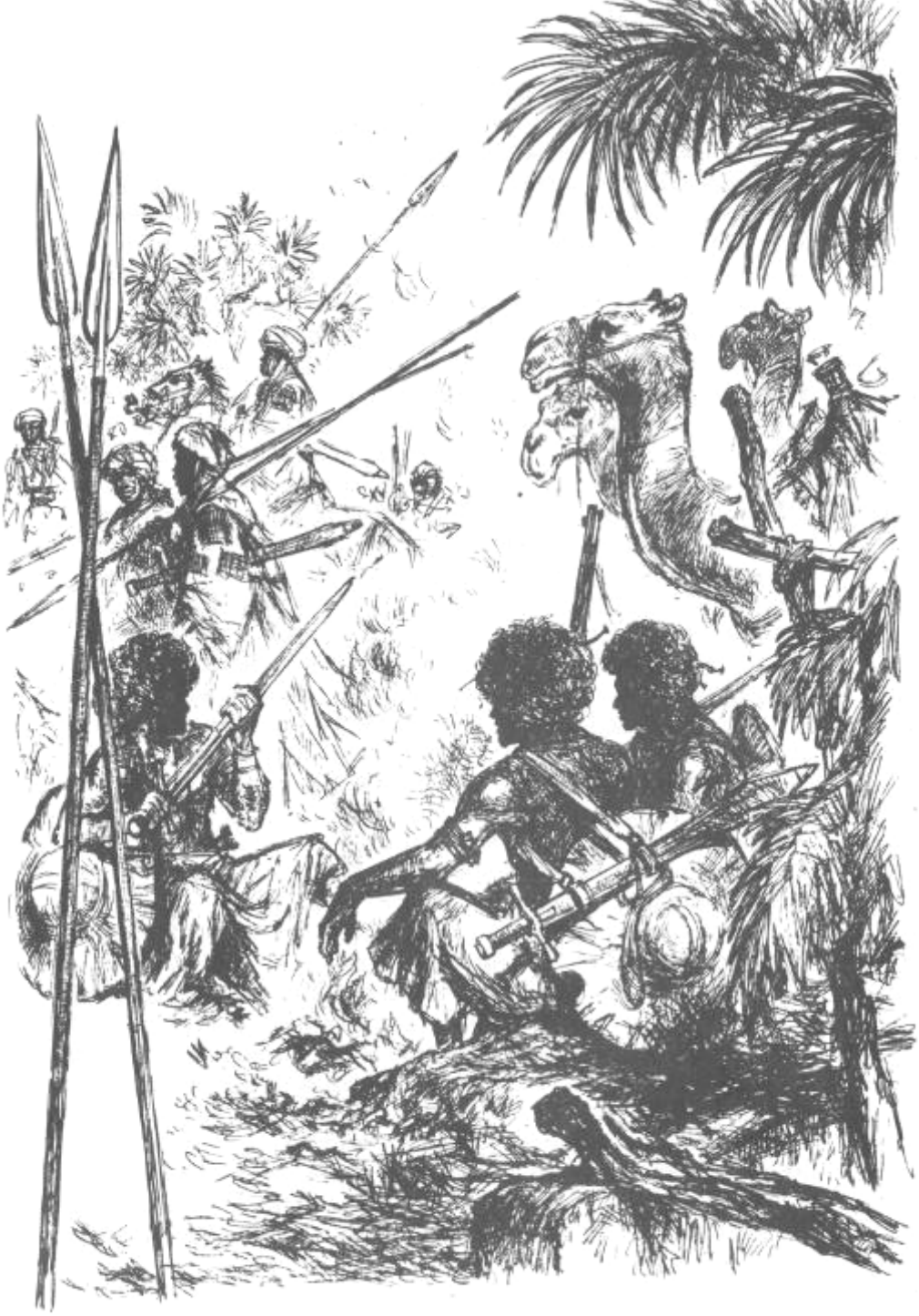
Potravin bylo vůbec málo, neboť ve vylidněné zemi se nedalo získat ani proso, ani banány, ani ryby, které v dřívějších dobách dodávali karavanám černoši kmenů Šilúků a Dinků, vyměňujíce je ochotně za skleněné korálky a mosazný drát.

Hatím však nenechal děti mřít hladem, ba co víc, držel na uzdě Gebra, a když jednou Gebr uhodil Staše, který před nocováním odsedlával velbloudy, rozkázal, aby Gebra položili na zem a vysázeli mu po třiceti ranách bambusem na každou patu. Ukrutný Súdánec mohl dva dny chodit jen po špičkách a proklínal chvíli, kdy opustil Fajjúm. Mstil se za to na mladém otroku, jménem Kali, kterého dostal darem.

Staš byl zpočátku skoro rád, že opustili zamořený Omdurmán a že vidí kraje, o kterých vždycky snil. Jeho silný organismus dosud velmi dobře snášel obtíže cesty a hojnější strava mu vrátila energii. Občas cestou i na odpočincích zase šeptal sestřičce do ucha, že by se dalo utéci i od Bílého Nilu a že se tohoto úmyslu vůbec nezřekl. Znepokojovalo ho však její zdraví. Po třech týdnech od výjezdu z Omdurmánu Nela sice ještě nedostala zimnici, ale zhubla v tváři a místo aby se opálila, byla den ode dne průsvitnější a její malé ručky vypadaly, jako by byly z vosku. Nechyběla jí péče, ba ani takové pohodlí, jaké jí mohl Staš a Dinah s pomocí Hatímovou zajistit, ale scházel jí zdravý vzduch pouště. Vlhkost a parné podnebí, spojené s námahou cesty, podkopávaly čím dál tím víc síly útlého dítěte.

Od Góz Abú jí Staš denně dával půl chininového prášku a strašně se trápil myšlenkou, že mu tento lék nadlouho nevystačí a že jej později nikde nedostane. Ale nic jiného se nedalo dělat, neboť především bylo nutné zabránit zimnici. Chvílemi propadal zoufalství. Klamal se iluzí naděje, že Smajn, bude-li je oba chtít vyměnit za vlastní děti, musí pro ně najít nějakou zdravější krajinu, než je okolí Fášódy.

Zdálo se však, že neštěstí stále pronásleduje své oběti. Den před příjezdem do Fášódy Dinah, která již v Omdurmánu byla

velice zesláblá, náhle omdlela při rozvazování tlumoku s Nelinými věcmi, které s sebou vzali z Fajjúmu, a spadla z velblouda. Staš s Chamisem ji vzkřísili jen s největším úsilím. Nenabyla však hned vědomí, nýbrž až kvečeru, a to jen proto, aby se v slzách rozloučila se svou milovanou slečinkou a umřela. Gebr chtěl mrtvé rozhodně uříznout uši, aby je mohl předložit Smajnovi na důkaz, že umřela cestou, a žádat tak zvláštní odměnu i za její únos. Tak se to dělalo s otroky zemřelými cestou. Ale na Stašovu a Nelinu prosbu s tím Hatím nesouhlasil, a tak ji tedy pochovali se vší úctou a její hrob zabezpečili kamením a trním před hyenami. Děti se teď cítily ještě osamělejší, neboť v ní ztratily jedinou blízkou a jim oddanou duši. Zvláště pro Nelu to byla hrozná rána a Staš se ji marně snažil upokojit po celou noc i příští den.

Nadešel šestý týden cesty. Druhého dne v poledne karavana dorazila do Fášódy, ale našla tu jen spáleniště. Mahdisté tábořili pod širým nebem nebo v chatrčích narychlo upletených z trávy a proutí. Před třemi dny osada úplně vyhořela. Zbyly tu jen kouřem začouzené zdi hliněných okrouhlých chýší a přímo u vody stojící velká dřevěná kolna, která v dobách egyptské vlády sloužila za skladiště slonoviny a ve které nyní bydlel vůdce dervišů emír Seki Tamala. Byl to mezi mahdisty znamenitý muž, tajný nepřítel chalífy Abdulláhiho, ale zato osobní přítel Hatímův. Pohostinně přijal u sebe starého šejcha i s dětmi, avšak hned ze začátku jim sdělil nepříznivou novinu.

Smajna ve Fášódě nezastihnou. Přede dvěma dny se vydal na jihovýchod od Nilu na lov otroků a není známo, kdy se vrátí, protože nejbližší okolí je již vylidněno, takže lidské zboží musí hledat velmi daleko. Blízko u Fášódy byla ovšem Habeš, se kterou byli derviši také ve válce. Ale Smajn měl jen tři sta lidí a s těmi se nemohl odvážit překročit habešské hranice, nyní bedlivě střežené bojovným obyvatelstvem a vojáky krále Jana.

Proto tedy Seki Tamala a Hatím začali uvažovat o tom, co si počít s dětmi. Porada se konala hlavně při večeři, ke které emír pozval také Staše a Nelu.

„Já,“, pravil Hatímovi, „musím zakrátko vytáhnout se všemi lidmi na dalekou výpravu na jih proti pašovi Emínovi, který táboří v Lado, kde má parníky i vojsko. Takový rozkaz jsi mi přivezl, Hatíme… Ty se musíš vrátit do Omdurmánu, takže ve

Fášódě nezůstane živá duše. Bydlet tu není kde, jíst není co a řádí zde nemoci. Vím ovšem, že běloši neonemocní na neštovice, ale zimnice děti zabije, než uplyne měsíc.“

„Nařídili mi je dovézt do Fášódy,“ odpověděl Hatím, „tedy jsem je sem přivezl a nemusel bych se o ně už starat. Ale doporučil mi je můj přítel, Řek Kaliopulis, a proto bych nechtěl, aby tu pomřely.“

„A to se najisto stane.“

„Co tedy dělat?“

„Nenechávej je v prázdné Fášódě, ale odešli je Smajnovi zároveň s lidmi, kteří je přivezli do Omdurmánu. Smajn se vydal do hor, do suché a vysoko položené krajiny, kde zimnice tak nezabíjí jako u řeky.“

„A jak Smajna najdou?“

„Po stopách ohně. Smajn bude vypalovat džungli jednak proto, aby zahnal zvěř do skalnatých roklin, kde ji může snadno obklíčit a pobít, a také proto, aby z houštin vyplašil pohany, kteří se v nich skryli před pronásledováním. Najít Smajna nebude nic těžkého.“

„Ale dohoní ho?“

„On se bude někdy zdržovat i týden na jednom místě, protože musí udit maso. A když se vydají na cestu tak za dva nebo za tři dny, jistě ho dohoní.“

„A proč ho mají honit? Vždyť on se i tak vrátí do Fášódy.“

„Nevrátí. Jestliže se mu podaří lov na otroky, odvede je na trhy do měst…“

„Co tedy dělat?“

„Měj na paměti, že když oba odejdeme z Fášódy, pak tu děti umřou hladem, i kdyby je nezabila zimnice.“

„U proroka! To je pravda!“

Skutečně nebylo jiné rady než poslat děti na novou cestu. Hatím, který – jak se ukázalo – byl docela hodný člověk, měl starost jen o to, aby Gebr, jehož krutost poznal během cesty, děti netýral. Ale hrozný Seki Tamala, který budil strach i u vlastních vojáků, dal si Súdánce zavolat a oznámil mu, že musí dovézt Smajnovi děti živé a zdravé a přitom musí s nimi dobře zacházet, jinak že bude oběšen. Dobrý Hatím uprosil ještě emíra, aby malé Nele daroval otrokyni, která by jí sloužila a starala se o ni cestou i ve Smajnově táboře. Nela měla z tohoto daru

velkou radost, zvláště když se ukázalo, že otrokyně je mladá dívka z kmene Dinků, s milým pohledem a sladkým výrazem v tváři.

Staš věděl, že Fášóda znamená smrt, proto Hatíma ani dost málo neprosil, aby je neposílal na novou, již třetí cestu. V duchu si také myslil, že při jízdě na jihovýchod se musí značně přiblížit hranicím Habeše a že jim bude možné uprchnout. Doufal, že na suchých výšinách se snad Nela uchrání před zimnicí a ze všech těchto důvodů se s ochotou a horlivostí pustil do příprav na cestu.

Ani Gebr, Chamis a dva beduíni se nestavěli proti výpravě, neboť počítali s tím, že se jim podaří po boku Smajnově ulovit značný počet otroků a výnosně je prodat na trzích. Věděli, že obchodníci s otroky se někdy domohou velkého jmění, a tak raději jeli, než aby zůstali na místě pod mocí Hatíma a Seki Tamaly.

Přípravy zabraly však hodně času, zvláště proto, že děti si musely odpočinout. Na této cestě nebylo již možné užívat velbloudů, a proto Arabové a s nimi i Staš a Nela měli jet na koních a Kali, Gebrův otrok, a Mea, jak pojmenovali na Stašův návrh Nelinu službu, měli jít při koních pěšky. Hatím se také postaral o osla, který nesl stan, určený pro děvčátko, a o potravu pro děti na tři dny. Víc jim Seki Tamala nemohl dát. Pro Nelu zřídili cosi na způsob ženského sedla z houně, palmových rohoží a bambusu.

Tři dny věnovaly děti odpočinku ve Fášódě, ale nesmírné množství komárů u řeky činilo pobyt přímo nesnesitelným. Ve dne se objevovaly roje velikých modrých much, které sice neštípaly, ale byly tak dotěrné, že lezly do uší, sedaly na oči, ba vnikaly i do úst. Staš slyšel již v Port Saidu, že komáři a mouchy roznášejí zimnici a nakažlivý zánět očí, a tak nakonec sám prosil Seki Tamalu, aby je vypravil co nejdřív, zvláště proto, že se blížila jarní doba dešťů.

XXI

„Staši, proč pořád jedeme a po Smajnovi není vidu ani slechu?“

„Nevím. Asi jde rychle kupředu, aby se co nejdřív dostal do krajin, kde bude moci pochytat hodně černochů. Chtěla bys snad, abychom se už spojili s jeho oddílem?“

Děvčátko přikývlo svou plavou hlavičkou na znamení, že by o to velice stálo.

„Co ti na tom tak záleží?“ zeptal se Staš.

„Protože před Smajnem snad nebude Gebr smět tak strašně bít chudáka Kaliho.“

„Smajn jistě není lepší. Všichni jsou tu nemilosrdní k svým otrokům.“

„Ano?“

Dvě slzičky jí skanuly po vyhublých tvářičkách.

Bylo to devátého dne cesty. Gebr, který byl teď vůdcem, zpočátku snadno nalézal stopy Smajnova postupu. Jeho cestu ukazovaly pásy vypálené džungle a tábořiště, plná ohryzaných kostí a různých zbytků. Ale po pěti dnech přišli na nesmírné prostranství vypálené stepi, na níž vítr roznesl požár na všecky strany. Stopy byly už nejasné a spletité, neboť Smajn zřejmě rozdělil svůj oddíl na několik menších, aby jim usnadnil obkličování zvěře a získávání potravy. Gebr nevěděl, jakým směrem se dát, a často se stávalo, že karavana po dlouhém bloudění se vrátila na místo, odkud vyšla. Potom narazili na lesy, a když jimi pronikli, dostali se do skalnaté krajiny, kde půdu pokrývaly ploché balvany nebo drobné kamení, rozmetané po velkých prostranstvích tak hustě, že dětem připomínalo městskou dlažbu. Rostlinstva tam bylo málo. Jen tu a tam ve skalních rozsedlinách rostly euforbie, cinerárie, mimózy a ještě řidčeji štíhlé, světle zelené stromy, kterým Kali v jazyce svahilském říkal „mli“, a jejichž listí bylo dobrým krmivem pro koně. V této krajině neteklo říčky ani potoky, naštěstí však již začínalo občas pršet, takže voda zůstávala ve skalních korytech a vyhloubeninách.

Zvěř zaplašily Smajnovy oddíly a karavana by byla zemřela hladem, nebýt množství křepelek, které každou chvíli vyletovaly koním pod nohama a večer se usazovaly na stromech tak hustě,

že stačilo střelit tím směrem a hned jich několik spadlo na zem. Nebyly ani příliš plaché a dovolovaly člověku přijít do samé blízkosti a vzlétaly tak těžce a loudavě, že Saba, běžící před karavanou, je chytal a každého dne jich několik zadávil.

Chamis jich zabíjel denně aspoň tucet starou kapslovkou, kterou vyčachroval od jednoho z dervišů podřízených Hatímovi cestou z Omdurmánu do Fášódy. Broků však měl jen tak na dvacet ran a znepokojoval se myšlenkou, co bude, až vyčerpá celou zásobu. Ačkoli odtud byla zvěř vyplašena, objevovala se občas mezi skalami stádečka ariel, krásných antilop, žijících v celé střední Africe, jenže na ariely se muselo střílet z kulovnice. Ale nikdo z nich neuměl zacházet se Stašovou puškou a Gebr nedovolil dát mu ji do ruky.

Súdánec se rovněž začal znepokojovat dlouhou cestou. Chvílemi ho to ponoukalo, aby se vrátili do Fášódy. Mohlo se totiž stát, že by se minuli se Smajnem a mohli zabloudit v divokých územích, kde kromě hladu jim hrozilo přepadení divokými zvířaty a ještě divočejšími černochy, hořícími pomstou za lovy, které na ně byly pořádány. Protože však Gebr nevěděl, že Seki Tamala se chystá proti Emínovi, neboť hovor o tom se odbyl v jeho nepřítomnosti, trnul strachem při myšlence, že by měl stanout před tváří mocného emíra, který mu poručil dovézt děti Smajnovi a dal mu pro něho dopis, ohlásiv mu přitom, že nevykoná-li náležitě svůj úkol, čeká ho oprátka. To všecko dohromady mu naplňovalo duši hořkostí a zlobou. Za své zklamání se však již nesměl mstít na Stašovi a Nele, zato však záda ubohého Kaliho se zalévala každého dne krví pod karabáčem. Mladý otrok se přibližoval k svému ukrutnému pánu vždy s chvěním a hrůzou. Ale marně mu objímal nohy a líbal ruce, marně před ním padal na tvář. Kamenným srdcem nepohnula ani pokora, ani nářek, a karabáč rozdíral tělo nešťastného chlapce pro sebemenší příčinu, ba často i bez příčiny. Na noc poutali mu nohy do prkna s otvory, aby neutekl. Ve dne šel na provaze vedle Gebrova koně, což Chamise neobyčejně bavilo. Nela oplakávala Kaliho zlý osud, Staš se bouřil v srdci a několikrát se chlapce horlivě zastal, ale když zpozoroval, že to Gebra popuzuje ještě víc, zatínal jen zuby a mlčel.

Avšak Kali pochopil, že ti dva se ho ujímají, a miloval je z celého svého bolavého, ubohého srdce.

Dva dny již jeli skalnatou roklinou s vysokými, strmými stěnami. Podle nánosu kamenů, bez ladu rozházených, dalo se snadno poznat, že v době dešťů se tato roklina naplňovala vodou, ale teď bylo její dno úplně suché. Pod stěnami po obou stranách rokliny rostlo trochu trávy, mnoho trní a tu a tam dokonce i stromy. Gebr se pustil do tohoto kamenného koryta proto, že stoupalo stále do výše, a proto soudil, že ho dovede na nějakou výšinu, ze které snáze dohlédne v dáli ve dne kouř a v noci ohně ze Smajnova tábora. Místy se roklina tak zužovala, že mohli jít vedle sebe jen dva koně, místy se rozšiřovala v malé okrouhlé doliny, jakoby obklopené kamennými zdmi, na kterých seděli velcí paviáni, kteří si tam spolu hráli, štěkali a cenili zuby na karavanu.

Bylo pět hodin odpoledne. Slunce se už sklánělo k západu. Gebr pomýšlel na nocleh; chtěl jen dorazit do nějaké dolinky, kde by bylo možné zřídit „zeribu“, to znamená obklopit karavanu i s koňmi plotem z ostnatých mimóz a akácií na ochranu proti útoku divokých zvířat. Saba běžel napřed, poštěkával na opice, které znepokojeně utíkaly, jak ho jen spatřily, a neustále mizel v zákrutech rokliny. Ozvěna hlasitě opakovala jeho štěkot.

Náhle však umlkl a za chvíli kvapně přiběhl ke koním se zježenou srstí a s ocasem staženým pod sebe. Beduíni i Gebr pochopili, že ho něco jistě poděsilo. Pohlédli tázavě na sebe, a protože se chtěli přesvědčit, co to může být, pustili se dále. Když však projeli malou zatáčkou, strhli koně a v tom se zastavili jako do země vrytí při pohledu, který je ohromil.

Na nevelkém skalisku právě uprostřed rokliny, na tomto místě dosti širokém, ležel lev.

Dělilo je od něho nejvýš sto kroků. Když mohutné zvíře spatřilo jezdce a koně, zdvihlo se na přední tlapy a hledělo na příchozí. Slunce, stojící již nízko nad obzorem, osvětlovalo jeho ohromnou hlavu a hřivnatý krk. V tomto rudém osvětlení se lev podobal jedné ze sfing, jaké zdobí vchody do starověkých egyptských chrámů.

Koně se vzpínali na zadní nohy, točili se a couvali. Užaslí a poděšení jezdci nevěděli, co si počít, a tu od úst k ústům jim létala úzkostná a bezradná slova:

„Alláh! Bismilláh! Alláh akbar!“

A král pouště na ně pohlížel shůry, nepohnutý, jako ulitý z bronzu.

Gebr a Chamis slyšeli od kupců, vezoucích slonovinu a gumu ze Súdánu do Egypta, že lvi si někdy lehají do cesty karavanám, které je proto musejí zvláště objíždět. Ale zde nebylo kam se vyhnout. Zdálo se, že by bylo nejlepší obrátit a utíkat. Ano, ale pak bylo skoro jisté, že se strašné zvíře pustí za nimi a bude je pronásledovat.

A zase se ozvaly horečné otázky:

„Co dělat?“

„Co dělat?“

„Alláh! Snad se nám vyhne!“

„Nevyhne!“

A zase nastalo ticho. Bylo slyšet jen ržání koní a zrychlený dech lidských prsou.

„Pusť Kaliho z provazu,“ ozval se náhle Chamis, „a my prchněme na koních. Pak ho lev dohoní prvního a zabije jenom jeho.“

„Udělej to!“ opakovali beduíni.

Avšak Gebr uhodl, že v takovém případě se Kali v okamžiku vyšplhá na skalní stěnu a lev se požene za koňmi. Proto mu napadla jiná krutá myšlenka. Zařízne chlapce a hodí ho před sebe; až šelma za nimi skočí a uvidí na zemi krvavé tělo, zastaví se, aby je sežrala.

Přitáhl tedy Kaliho provazem k svému sedlu a již zdvihl nůž, když ho Staš chytil za široký rukáv džubby.

„Co děláš, lotře?“

Gebr se mu chtěl vyškubnout, a kdyby ho byl hoch chytil za ruku, byl by se mu vytrhl hned. Ale s rukávem to nešlo tak snadno; proto při tahanici začal zároveň chrčet hlasem ztlumeným vztekem:

„Pse, a když nestačí on, podřežu i vás! Alláh! Podřežu, podřežu!“

Tu Staš smrtelně zbledl, neboť jako blesk jím projela myšlenka, že lev, který se požene především za koňmi, může v běhu opravdu minout mrtvolu Kaliho a potom Gebr se vší určitostí zařízne postupně je oba.

Proto ho zatáhl s dvojnásobnou silou za rukáv a vzkřikl:

„Dej mi pušku…! Zabiji lva!“

Beduíny uvedla tato slova v úžas, ale Chamis, který viděl ještě v Port Saidu, jak Staš střílí, začal hned volat:

„Dej mu pušku! On lva zabije!“

Gebr si hned vzpomněl na výstřely na jezeře Kárúnském a za tohoto strašného nebezpečí rychle zanechal odporu. Dokonce velmi rychle podal chlapci kulovnici a Chamis kvapně otevřel bedničku s náboji, z níž si Staš nabral plnou hrst.

Potom seskočil s koně, vsunul náboje do hlavně a šel kupředu.

Po několik prvních kroků byl jako omámený a viděl jen sebe a Nelu s krky podřezanými Gebrovým nožem. Ale brzy ho bližší a strašnější nebezpečí přimělo, aby zapomněl na všecko jiné. Měl před sebou lva! Při pohledu na zvíře se mu zatmělo v očích. Pocítil chlad ve tvářích a v nose, cítil, že má nohy jako olověné a že se mu nedostává dechu. Měl prostě strach. V Port Saidu čítal, dokonce i při vyučování, o lovech na lvy, ale něco jiného je prohlížet si obrázky v knihách a něco jiného stanout tváří v tvář netvoru, který právě teď na něj pohlížel s údivem a vraštil své široké, terči podobné čelo.

Arabové zatajili dech v prsou, neboť nikdy v životě neviděli nic podobného. Z jedné strany malý hoch, který se mezi vysokými skalami zdál ještě menší, a z druhé strany mohutné zvíře, zlaté v slunečních paprscích, nádherné, hrozné – „pán s velkou hlavou“, jak říkají Súdánci.

Staš přemohl vší silou své vůle bezvládnost nohou a postoupil dále. Ještě před chvílí se mu zdálo, že mu srdce stoupá až do krku, a to trvalo tak dlouho, dokud nezvedl pušku k líci. Teď musel myslit na něco jiného. Má se ještě víc přiblížit, nebo již střelit? Kam mířit? Čím menší vzdálenost, tím jistější výstřel… tak tedy dále, dále! Čtyřicet kroků, ještě mnoho – třicet – dvacet! Vánek již přináší ostrý zvířecí pach…

Hoch se zastavil.

Kulku mezi oči, nebo je po mně! pomyslil si. Ve jménu Otce i Syna…

Avšak lev se zdvihl, protáhl hřbet a sklonil hlavu. Pysky se mu začaly chvět, obočí se mu svraštilo až nad oči. Takováhle drobná osůbka se osmělila přiblížit se nad všecku míru – chystal se tedy ke skoku a s chvěním stehen přisedal na zadní tlapy…

Ale Staš v tom okamžiku viděl, že muška kulovnice míří na čelo zvířete, a stiskl spoušť.

Zahřměl výstřel. Lev se vzepjal tak, že chvíli stál vzpřímen v celé své výšce, ale pak se svalil naznak, všemi čtyřmi vzhůru.

V poslední křeči se skutálel ze skály na zem.

Staš ho měl ještě několik minut na mušce. Když viděl, že sebou přestává škubat a že se obrovské plavé tělo bezvládně napjalo, otevřel pušku a znova ji nabil.

Skalní stěny se ještě ozývaly dunivou ozvěnou. Gebr, Chamis a beduíni nemohli zprvu dohlédnout, co se stalo, protože předešlé noci pršelo a kouř ve vlhkém vzduchu zaclonil všecko v těsné roklině. Teprve když se dým rozptýlil, dali se do křiku radostí a chtěli přijet blíž k chlapci, ale byla to marná snaha, neboť žádná síla nedovedla donutit koně ke kroku vpřed.

Avšak Staš se obrátil, změřil zrakem všecky čtyři Araby a vpil se očima do Gebra.

„Tak dost!“ řekl se zaťatými zuby. „Překročil jsi míru. Nezabiješ ani Nelu, ani nikoho jiného!“

Náhle pocítil, že tváře a nos mu zase blednou, ale byl to jiný chlad, pramenící ne ze strachu, nýbrž ze strašného a neúprosného rozhodnutí, které na chvíli proměňuje srdce v prsou v kus chladného železa.

„Ano! Jsou to přece lotři, kati, vrahové a Nela je v jejich rukou…!“

„Už ji nezavraždíš!“ opakoval.

Přiblížil se k nim – znova se zastavil – a náhle s rychlostí blesku zdvihl pušku k líci.

Dva výstřely jeden za druhým vyvolaly ozvěnu v roklině. Gebr spadl na zem jako pytel písku a Chamis se zachytil v sedle a udeřil krvavým čelem o koňský krk.

Dva beduíni vykřikli úžasem, seskočili s koní a rozběhli se k Stašovi. Zákrut cesty byl nedaleko za nimi, a kdyby byli utíkali dozadu, což si Staš v hloubi srdce přál, byli by se mohli zachránit před smrtí. Ale jim, zaslepeným hrůzou a vztekem, se zdálo, že dopadnou chlapce dřív, než se mu podaří znova nabít pušku, a že ho probodnou noži. Hlupáci! Sotvaže uběhli několik kroků, puška znova zlověstně cvakla, roklina zahřměla ozvěnou nových výstřelů a oba beduíni padli tvářemi na zem, zmítajíce se a tlukouce sebou jako ryby na suchu.

Jeden – ve spěchu jen těžce zraněný – se ještě zdvihl a vzepřel na ruce, ale v tom okamžiku mu Saba zaťal tesáky do hrdla.

Nastalo hrobové ticho.

Přerušil je teprv nářek Kaliho, který padl na kolena, vztahoval před sebe ruce a volal v lámaném jazyce ki-svahili:

„Bvana kubva! (Velký pane!) Zabít lva, zabít zlé lidi, ale nezabíjet Kaliho!“

Staš však ani nevnímal jeho volání. Chvíli stál jako omámený, pak si všiml zbledlé tvářičky Neliny a jejích zpola bezvědomých a zděšených rozevřených očí, a přiskočil k ní:

„Nelo! Neboj se!… Nelo, jsme svobodni…!“

A opravdu byli svobodni, ale i ztraceni v divokém, liduprázdném pralese, v propasti „černé pevniny“.

XXII

Než Staš s mladým černochem odtahali na stranu zabité Araby a těžké tělo lva, kleslo slunce k západu a zakrátko měla nastat noc. Ale nebylo možné nocovat v sousedství mrtvol, třebaže Kali, když ukazoval na zabité zvíře, hladil se po břiše a opakoval, mlaskaje jazykem: „Msuri ňama“ (dobré maso). Staš mu nedovolil zabývat se „ňamou“ a poručil mu, aby schytal koně, kteří se po střelbě rozutekli. Černý chlapík splnil úkol s neobyčejnou obratností, neboť nehonil koně roklinou, kde by mu byli utíkali dál a dále, nýbrž vyšplhal se nahoru, zkrátil si cestu nadběhnutím a postavil se splašeným koním do cesty zpředu. Tak snadno chytil dva a další dva nadehnal Stašovi. Jen Gebrova a Chamisova koně již nemohli najít, ale i tak jim zůstali čtyři, nepočítaje osla, nesoucího stan a věci, který přijal tragické události s opravdu filozofickým klidem. Nalezli ho za zatáčkou, kde s důkladností, ale beze spěchu škubal trávu, rostoucí na dně rokliny.

Malí súdánští koníci jsou celkem uvyklí pohledu na divoká zvířata, ale lvů se bojí, a proto je jen s velkými potížemi převedli kolem skály, u které se černala kaluž krve. Koně ržáli, roztahovali nozdry a natahovali krky k zakrváceným kamenům, když však klidně přešel osel, jen trochu stříhaje ušima, přešli také. Noc již skoro nastávala, ušli však asi kilometr a zastavili se až na místě, kde se roklina zase rozšiřovala v malou amfiteatrální dolinku, hustě zarostlou trním a keři ostnaté mimózy.

„Pane,“ řekl mladý černoch. „Kali zapálit oheň, velký oheň!“

Pak vzal velký súdánský široký meč, který odňal mrtvému

Gebrovi, a začal jím sekat trní, ba i větší stromky. Když rozdělal oheň, sekal dále, dokud nenashromáždil tak velkou zásobu, aby vystačila na celou noc.

Potom se Stašem postavili stan pro Nelu těsně pod vysokou a svislou skalní stěnou a do půlkruhu ho obklopili širokým a vysokým trnitým plotem, zvaným „zeriba“. Z líčení afrických výprav Staš věděl, že se takovým způsobem cestovatelé zabezpečují před útoky divokých zvířat. Koně se však nemohli za plot vejít, a proto je chlapci odsedlali, sňali s nich plechové nádoby i vaky a jen jim spoutali nohy, aby se příliš nevzdálili při hledání trávy nebo vody. Mea ostatně našla vodu docela blízko ve skalní prohlubni, která tvořila jakýsi malý bazén pod protějšími skalami. Bylo jí dostatek, takže stačila i pro koně a na uvaření křepelek, které Chamis ráno zastřelil. Ve vacích, které kromě stanu nesl osel, našly se i tři věrtele čiroku, několik hrstí soli a také svazeček sušených hlíz manioku.

To vydalo na hojnou večeři. Ale využili jí převážně jen Kali a Mea. Mladý černoch, kterého Gebr krutě mořil hladem, snědl tolik jídla, že by stačilo nasytit dva lidi. Byl za to také z plna srdce vděčen svým novým pánům a hned po večeři padl na tvář před Stašem a Nelou na znamení, že chce zůstat až do konce svého života jejich otrokem, potom složil stejný hold i Stašově pušce, neboť mu bylo jasné, že je bezpečnější zjednat si přízeň tak hrozného nástroje. Pak prohlásil, že v době spánku „velkého pána“, a „bibi“ bude střídavě s Meou bdít, aby oheň nevyhasl – a usedl u něho na bobek, pobroukávaje si nějakou písničku, ve které se co chvíli opakovala slova: „Simba kufa, simba kufa!“ což ve svahilském jazyce znamená „lev je zabit“.

Ale „velký pán“ ani malá „bibi“ nemohli usnout. Nela na naléhavé prosby Stašovy snědla jen několik soust křepelky a několik zrnek vařeného čiroku. Říkala, že se jí nechce spát, ani nemá hlad, jen žízeň. Staše se zmocnila obava, zda Nela nemá horečku, ale přesvědčil se, že má ruce chladné, ba až příliš studené. Přemluvil ji však, aby šla do stanu, kde má ustlané lůžko, když napřed pečlivě prohlédl trávu, nejsou-li v ní štíři. Sám usedl na kámen s kulovnicí v ruce, aby ji bránil proti útoku divokých zvířat pro případ, že by se oheň ukázal nedostatečnou ochranou. Zmocnila se ho nesmírná únava a vyčerpání. V duchu si opakoval: Zabil jsem Gebra a Chamise, zabil jsem beduíny,

zabil jsem lva a jsme svobodni. Ale připadalo mu, že tato slova šeptá někdo jiný a že on sám dobře nerozumí, co znamenají. Měl jen pocit, že jsou svobodni, ale že se zároveň stalo něco strašného, co ho naplnilo neklidem a co ho tížilo na prsou jako těžký kámen.

Konečně mu smysly začaly otupovat. Dlouhou dobu sledoval velké můry, kroužící nad plamenem, a nakonec začal klímat a podřimovat. Kali dřímal také, ale chvílemi se probouzel a přikládal větve na oheň.

Nastala hluboká noc, a co se zřídka stává mezi obratníky, velice tichá. Bylo slyšet jen praskot hořícího chrastí a sykot plamene, který osvětloval v půlkruhu okolní vyčnívající skály. Měsíc neozařoval hloubku rokliny, ale nahoře se míhaly roje neznámých hvězd. Vzduch se tak ochladil, že se Staš probudil, setřásl se sebe ospalou strnulost a začal se starat o to, zda Nela nebude trpět zimou.

Uklidnil se však, když si vzpomněl, že jí ve stanu na houních nechal přikrývku, kterou Dinah s sebou vzala ještě z Fajjúmu. Napadlo mu také, že stoupají-li stále od Nilu, i když jen sotva znatelně, za tolik dní již jistě vyjeli dost vysoko a do krajin, kde je zimnice již tak neohrožuje jako u nízko položeného řečiště. Pronikavý noční chlad zřejmě potvrzoval tuto domněnku.

Tato myšlenka mu dodala důvěry. Přistoupil na chvíli ke stanu, aby si poslechl, zda Nela klidně spí, pak se vrátil, usedl blíž k ohni a znovu začal dřímat, než upadl v hluboký spánek.

Náhle ho vzbudilo vrčení Saby, který se předtím uložil ke spánku těsně u jeho nohou.

Kali také procitl a oba začali neklidně pohlížet na psa, který napjat jako struna nastavoval uši, vrčel a větřil směrem, kterým přijeli, a upřeně pohlížel do tmy. Srst na krku i hřbetě se mu zježila a prsa se mu nadouvala, jak s vrčením vtahoval do plic vzduch.

Mladý otrok přiložil co nejrychleji suché chrastí na oheň.

„Pane," šeptal, „vzít pušku, vzít pušku!"

Staš vzal pušku a postavil se před oheň, aby lépe viděl do temné hloubi rokliny. Sabovo vrčení se změnilo v trhané poštěkávání. Dlouhou chvíli nebylo nic slyšet, potom však dolehl k Stašovým a Kaliho uším z dálky hluchý dusot, jako by nějaká velká zvířata rychle běžela směrem k ohni. Tento dusot se za nočního

ticha odrážel ozvěnou od skalních stěn a duněl stále hlasitěji.

Staš pochopil, že se blíží smrtelné nebezpečí. Ale co to může být? Snad nějaký pár nosorožců, který hledá východ z rokliny? Pak je ovšem karavana ztracena, nezaplaší-li a neobrátí je houknutí výstřelu, neboť tato zvířata, neméně zlomyslná a útočná než šelmy, nebojí se ohně a rozdupají všecko, co jim stojí v cestě…

Byl by to snad nějaký oddíl Smajnův, který narazil na mrtvoly v roklině a teď stíhá vrahy? Staš sám nevěděl, co by bylo lepší rychlá smrt, nebo nové zajetí? Přitom mu prolétlo hlavou, že bude-li v oddílu sám Smajn, pak je snad ušetří, ale není-li tu, pak je derviši hned zavraždí, anebo ještě hůře, budou je před smrtí ukrutným způsobem mučit. Ach, pomyslil si, dej Bože, aby to byla zvířata, a ne lidé!

Zatím hřmot rostl a změnil se v dusot kopyt - až se nakonec ze tmy vynořily blýskavé oči, rozšířená chřípí a v běhu vlající hřívy.

„Koně!“ zvolal Kali.

A opravdu to byli Gebrův a Chamísův kůň. Oba přiběhli v divém cvalu, hnáni zřejmě hrůzou, ale když vpadli do kruhu světla a spatřili své připoutané druhy, vzepjali se na zadních nohách a pak se s divokým ržáním zaryli kopyty do země a chvíli zůstali nehybně stát.

Staš však neodložil pušku od líce. Byl si jist, že se každou chvíli objeví za koňmi kosmatá hlava lva nebo plochá lebka pardála. Ale čekal marně. Koně se pomalu uklidnili, a co víc, Saba přestal za chvíli větřit, několikrát se otočil na místě, jak to obyčejně psi dělají, lehl si, svinul se do klubka a zavřel oči. Bylo zřejmé, že jestliže nějaká dravá šelma koně pronásledovala, pak už daleko utekla, když ucítila kouř nebo spatřila záři ohně.

„Ale něco je jistě pořádně vyděsilo,“ řekl Staš Kalimu, „když se nebáli proběhnout kolem mrtvol lidí a lva.“

„Pane,“ odpověděl chlapec, „Kali se domýšlet, co se stalo. Moc, moc hyen a šakalů vejít do rokliny a jít k mrtvolám. Koně před nimi utíkat, ale hyeny je nehonit, protože ony jíst Gebra a tamty ostatní…“

„To je možné, ale ty nyní jdi, odsedlej koně, vezmi nádoby a vaky a přines je sem. A neboj se, protože puška tě ochrání.“

„Kali se nebát,“ odpověděl chlapec.

Odsunul trochu trní těsně u skály a vyplížil se za zeribu. Zatím vyšla ze stanu Nela.

Saba se hned zdvihl, strčil do ní čumákem a hlásil se tak o obvyklé pohlazení. Nela sice nejdřív vztáhla ruku, ale hned jí zas ucukla jakoby s odporem.

„Staši, co se stalo?“ ptala se.

„Nic. Přiběhli ostatní koně. Jejich dusot tě vzbudil?“

„Probudila jsem se už dřív a chtěla jsem dokonce vyjít ven, ale…“

„Jaké ale?“

„Myslila jsem, že se budeš zlobit.“

„Já? Na tebe?“

Ale Nela zdvihla oči a hleděla na něj tak zvláštním pohledem, jaký u ní dosud nikdy neviděl. Po Stašově tváři přelétl velký údiv, neboť z jejích slov i pohledu vyčetl zřejmý strach.

Ona se mne bojí! pomyslil si.

V první chvíli pocítil jakýsi záblesk uspokojení. Lichotila mu myšlenka, že potom, co vykonal, i Nela ho považuje nejen za zcela dospělého muže, ale i za strašného bojovníka, který kolem sebe rozsévá hrůzu. Ale trvalo to jen krátce, neboť zlý osud zbystřil v něm mysl a pozorovací schopnost. Proto postřehl, že v zneklidněných dívčiných očích je kromě hrůzy i odpor k tomu, co se stalo, k prolité krvi i k té strašné věci, které byla dnes svědkem. Připomněl si, jak před chvílí stáhla ruku, když nechtěla pohladit Sabu, který dorazil jednoho z beduínů. Ano!

Vždyť Staš sám cítil na prsou velkou tíhu. Něco jiného bylo číst v Port Saidu o amerických kovbojích, zabíjejících na Dalekém západě po tuctech indiánské rudokožce, a něco jiného je vykonat to sám a vidět lidi, před chvílí živé, jak ve smrtelné křeči chroptí v kaluži krve. Ano! Nela má nepochybně srdce plné děsu, ale i odporu, který v ní zůstane navždy.

Bude se mne bát, pomyslil si Staš, ale v hloubi srdce, a snad i bezděčně mi to nepřestane mít za zlé a to bude má odměna za všecko, co jsem pro ni udělal.

Při této myšlence mu velká trpkost naplnila hruď, neboť si velmi dobře uvědomoval, že nebýt Nely, byl by již dávno zabit, nebo by byl utekl. Pro ni to všecko protrpěl a všechna muka a hlad mu vynesly jen to, že ona teď před ním stojí vyděšeně, jako by to už nebyla ta malá sestřička, a zdvíhá k němu oči ne

již s někdejší důvěrou, nýbrž s údivem a bázní. Staš se náhle cítil velmi nešťastný. Poprvé v životě pocítil, co je to lítost. Do očí se mu bezděčně hrnuly slzy, a kdyby byl nevěděl, že se nesluší, aby se „strašný bojovník“ rozplakal, byl by to jistě udělal.

Ovládl se však, obrátil se k děvčátku, zeptal se:

„Bojíš se snad, Nelo?“

Tu Nela tiše odpověděla:

„Tak nějak… strašně!“

Na to Staš rozkázal Kalimu, aby přinesl houně zpod sedel, jednou pokryl kámen, na kterém předtím dřímal, druhou rozprostřel na zemi a řekl:

„Sedni si tu u mne k ohni… Viď, jak chladná je noc! Přemůže-li tě spánek, opřeš si o mne hlavu a usneš.“

Nela však opakovala:

„Tak nějak strašně…!“

Staš ji pečlivě zabalil do plédu a chvíli tak seděli v mlčení, opřeni o sebe a osvětleni růžovým odleskem, který se plazil po skalách a mihotavě jiskřil na šupinkách slídy, jimiž byly skalní útesy prostoupeny.

Za zeribou bylo slyšet ržání koní a chrupání trávy v jejich zubech.

„Poslyš, Nelo,“ začal Staš, „já jsem to musel udělat… Gebr hrozil, že nás podřeže, jestliže se lev nespokojí s Kalim a požene se za námi dále. Slyšelas…? Pomysli si, že tím hrozil nejen mně, ale i tobě. A byl by to udělal! Řeknu ti, že nebýt té výhrůžky… třebaže jsem na to už dřív pomýšlel, nebyl bych je zastřelil. Myslím, že bych nemohl… Ale on překročil míru. Vidělas, jak ukrutně předtím týral Kaliho? A Chamis? Jak ničemně nás prodal! A víš také, co by se bylo stalo, kdyby byli nenašli Smajna? Gebr by nás byl týral právě tak… i tebe. Hrůza pomyslit, že by tě bil karabáčem. Byl by nás oba umučil a po naší smrti by se byl vrátil do Fášódy a byl by hlásil, že jsme zemřeli na zimnici… Nelo, já jsem to neudělal ze žádné krutosti, ale musel jsem myslit na to, jak bych tě zachránil… Šlo mi jen o tebe…“

V jeho hlase bylo zřetelně znát lítost, kterou mu překypovalo srdce. Nela to zřejmě pochopila, neboť se k němu blíž přitulila, a když Staš přemohl chvilkové pohnutí, pokračoval:

„Já se přece nezměním a budu tě hlídat a chránit jako dřív. Pokud oni žili, neměli jsme žádnou naději na záchranu. Teď

můžeme utéci do Habeše. Habešané jsou černí a divocí, ale jsou křesťané a nepřátelé dervišů. Jen abys zůstala zdráva, pak se nám to podaří, protože do Habeše není příliš daleko. A i kdyby se nám to nepodařilo a upadli bychom do rukou Smajnových, nemysli si, že by se na nás mstil. On nikdy v životě neviděl Gebra ani beduíny. Znal jen Chamise, ale co mu na něm záleží? Nemusíme ani Smajnovi říkat, že Chamis byl s námi. Podaří-li se nám dostat se do Habeše, pak budeme zachráněni, a když se to nepodaří, nebude ti hůř, jenom líp, protože takoví ukrutníci, jako byli tamti, už snad na světě ani nejsou… Neboj se mne, Nelo…!“

A chtěje vzbudit její důvěru a zároveň jí dodat odvahy, začal ji hladit po plavé hlavičce. Děvčátko poslouchalo a nesměle k němu zdvíhalo oči. Bylo zřejmé, že chce něco říci, ale že váhá a bojí se. Nakonec sklonila hlavu tak, že jí vlasy úplně zakryly obličej, a zeptala se ještě tišeji než dřív, trochu se chvějícím hlasem:

„Staši…?“

„Co, dušinko…?“

„A oni sem nepřijdou …?“

„Kdo?“ zeptal se s údivem Staš.

„Tamti… zabití?“

„Co to mluvíš, Nelo…?“

„Bojím se, bojím se…!“

Její zbledlá ústa se roztřásla.

Nastalo mlčení. Staš nevěřil, že by zabití mohli vstát z mrtvých, ale protože byla noc a jejich těla ležela nedaleko, bylo mu přece jen jaksi nevolno a mráz mu přeběhl po zádech.

„Co to mluvíš, Nelo?“ opakoval. „To Dinah tě naučila bát se duchů… Mrtví ne…“

Ale nedořekl, neboť v tom okamžiku se stalo něco děsivého. Uprostřed nočního ticha na dně rokliny, směrem, kde ležely mrtvoly, rozlehl se náhle jakýsi nelidský strašný smích, v němž bylo zoufalství, radost, krutost, bolest, lkání a výsměch – srdcervoucí a křečovitý smích šílenců nebo zatracenců.

Nela vykřikla a vší silou objala Staše pažemi. I jemu vstaly všecky vlasy na hlavě. Saba vyskočil a začal vrčet.

Avšak opodál sedící Kali zdvihl klidně hlavu a řekl skoro vesele:

„To hyeny se smát Gebrovi a lvovi.“

XXIII

Velké události předešlého dne a noční dojmy Staše i Nelu tak unavily, že když je konečně přemohl spánek, usnuli oba jako by je do vody hodil, a děvčátko vyšlo ze stanu až před polednem. Staš vyskočil o něco dřív z houně rozložené u ohniště. Zatímco čekal, až se jeho družka probudí, uložil Kalimu, aby se postaral o snídani, která pro pozdní hodinu měla být zároveň obědem.

Jasné denní světlo zahnalo noční strachy; oba se vzbudili nejen odpočinuti, ale i posilněni na duchu. Nela vypadala líp a cítila se silnější, a protože oba chtěli odjet co nejdál od místa, kde leželi postřílení Súdánci, vsedli hned po snídani na koně a pustili se dále.

V této denní době se všichni, kdo cestují po Africe, zastavují k polednímu odpočinku, a dokonce i karavany, které tvoří černoši, uchylují se do stínu velkých stromů. To jsou takzvané „bílé hodiny“ – hodiny úpalu a mlčení, kdy slunce praží nemilosrdně a pohlíží z výšky, jako by hledalo, koho má zabít. Všechna zvěř se ukrývá do nejstinnějších houštin, ustává zpěv ptáků, ustává i bzukot hmyzu, a celá příroda se noří do ticha a choulí se, jako by se chtěla skrýt před okem zlého božstva.

Oni však jeli roklinou, kde jedna ze stěn vrhala hluboký stín, takže mohli postupovat kupředu, aniž se vystavovali úpalu. Staš nechtěl opustit roklinu předně proto, že nahoře by je mohly z dálky uvidět Smajnovy oddíly, a za druhé proto, že ve skalních rozsedlinách snáze nalézali vodu, která se na nekrytých místech vsakovala do země nebo se pod žhavými slunečními paprsky měnila v páru.

Cesta stále stoupala, i když sotva znatelně. Ve skalních stěnách bylo místy vidět žluté žíly síry. Rovněž voda ve skulinách byla proniknuta sirným zápachem, což oběma dětem nemile připomínalo Omdurmán a mahdisty, kteří si mazali vlasy mastí, promíšenou sirným práškem. Na jiných místech bylo cítit pižmovou vůni a tam, kde z vysokých skalních převisů spadaly až na dno rokliny nádherné kaskády lián, šířila se omamující vůně vanilky. Malí cestovatelé se rádi zastavovali ve stínu těchto záclon, vyšívaných purpurovými a fialovými květy, které svým listím poskytovaly potravu koním.

Zvířata vidět nebylo, pouze tu a tam na skalních útesech seděly na bobku opice, které vypadaly na pozadí oblohy jako fantastická pohanská božstva, jaká v Indii zdobí římsy svatyní. Velcí samci s hřívou cenili zuby na Sabu nebo protahovali pysky do trubky na znamení podivu a hněvu, při tom poskakovali, mrkali očima a drbali se na bocích. Ale Saba, který již uvykl pohledu na ně, všímal si málo jejich hrozeb.

Jeli rychle. Radost ze získané svobody svalila Stašovi ze srdce kámen, který ho v noci tak tížil. Hlavu teď zaměstnával jen myšlenkami, co dělat dál, jak vyvést sebe a Nelu z krajin, kde jim hrozilo nové otroctví u dervišů, co mají podnikat za dlouhé cesty pralesem, aby nezemřeli hladem a žízní, a nakonec: kam jít? Věděl ještě od Hatíma, že z Fášódy k habešské hranici není vzdušnou čarou víc než pět dní cesty, a vypočítal si, že to činí asi sto anglických mil. Od jejich odjezdu z Fášódy uplynulo skoro čtrnáct dní. Bylo tedy jasné, že nešli nejkratší cestou, nýbrž tím, že se vydali hledat Smajna, odbočili zřejmě k jihu. Vzpomněl si, že šestého dne cesty překročili řeku, ale nebyl to Nil, a potom, ještě než začali stoupat, že jeli kolem nějakých velkých bažin. Ve škole v Port Saidu se učili velmi důkladně zeměpisu Afriky a Stašovi zůstal v paměti název Ballor, označující krajinu, kde se rozlévá málo známá řeka Sobát, vlévající se do Nilu. Nebyl si sice jist, zda jeli právě kolem těchto rozlivů, ale předpokládal, že tomu tak bylo.

Napadlo mu, že chce-li Smajn ulovit otroky, nemůže je hledat přímo na východ od Fášódy, neboť tam byla země již úplně vylidněná derviši a neštovicemi, nýbrž že musí jít k jihu, do území dosud nenavštěvovaného otrokářskými výpravami. Staš z toho usuzoval, že jdou ve stopách Smajnových – a tato myšlenka ho v první chvíli vyděsila.

Začal tedy uvažovat, nemají-li opustit roklinu, která se stáčela čím dál tím víc k jihu, a jít přímo na východ. Ale po chvíli úvahy od tohoto záměru upustil. Naopak, táhnout ve stopách Smajnovy tlupy ve vzdálenosti dvou nebo tří dnů pochodu se mu zdálo nejbezpečnější, neboť bylo naprosto nepravděpodobné, že by se Smajn vracel s lidským zbožím touž klikatou cestou, místo aby směřoval přímo k Nilu. Staš také pochopil, že do Habeše je možné se dostat pouze od jihu, kde se tato země stýká s divokým pralesem, a ne od západní hranice, bedlivě střežené derviši.

Proto se rozhodl pustit se co nejdál na jih. Tam sice mohli narazit na černochy, buď uprchlé od břehů Bílého Nilu nebo místní. Z těchto dvou zel dával Staš přednost setkání s černochy než s mahdisty. Počítal při tom i s tím, že Kali a Mea mu mohou být nápomocni v případě, že by se setkali s uprchlíky nebo přišli na zdejší osady. Stačilo se podívat na mladou černošku, aby člověk uhodl, že náleží ke kmeni Dinků nebo Šiluků, neboť měla neobyčejně dlouhé a tenké nohy, jakými se vyznačují oba tyto kmeny, obývající břehy Nilu a brodící se jako čápi nebo jeřábi v jeho rozlivech.

Kali pak, ač při zacházení, které zakoušel od Gebra, vypadal jako kostlivec, měl postavu jinou. Byl menšího vzrůstu a silné konstrukce; paže měl svalnaté a chodidla v porovnání s chodidly Mey poměrně malá.

Protože neuměl skoro nic arabsky a špatně mluvil jazykem svahilským, kterým je možné se domluvit skoro po celé Africe a kterému se Staš naučil od Zanzibarců, pracujících na průplavu, bylo patrno, že pocházel z nějakých vzdálených končin.

Staš si umínil, že se ho vyptá, z kterých.

„Kali, jak se jmenuje tvůj národ?“ zeptal se.

„Va-hima,“ odpověděl mladý černoch.

„Je to velký národ?“

„Velký. Bojuje se zlými Sambury a bere jim dobytek.“

„A kde leží tvá ves?“

„Daleko, daleko…! Kali nevědět kde.“

„V takové krajině, jako je tahle?

„Ne. Tam je velká voda a hory.“

„Jak nazýváte tu vodu?“

„Nazýváme ji Temná voda.“

Staš si pomyslil, že hoch asi pochází z okolí Albertova jezera, které bylo dosud v rukou Emína paši. Chtěl se o tom přesvědčit a ptal se dále:

„Nebydlí tam bílý náčelník, který má černé kouřící lodi a vojsko?“

„Ne. Starší lidé u nás vyprávět, že vidět bílé lidi (tu Kali roztáhl prsty) jeden, dva, tři…! Být tři v dlouhých bílých šatech. Hledat kly… Kali je nevidět, protože nebýt ještě na světě, ale otec Kaliho je uvítat a dát jim mnoho klů…“

„Čím je tvůj otec?“

„Králem Va-himů.“

Stašovi trochu zalichotilo, že má za sluhu královského syna.

„Chtěl bys vidět otce?“

„Kali chtít vidět matku.“

„Co bys udělal, kdybychom se setkali s kmenem Va-himů, a co by udělali oni?“

„Va-himové padnout na tvář před Kalim.“

„Doveď nás tedy k nim, ty zůstaneš u nich a budeš po otci vládnout a my půjdeme dál až k moři.“

„Kali k nim netrefit a nezůstat, protože Kali milovat velkého pána a dceru Měsíce.“

Staš se obrátil vesele k své družce a řekl:

„Nelo, stala ses dcerou Měsíce!“

Když však na ni pohlédl, náhle posmutněl, neboť mu napadlo, že ta zubožená dívka s bledou a průsvitnou tváří opravdu vypadá spíš na měsíční než pozemskou bytost.

Mladý černoch na chvíli umlkl a potom opakoval:

„Kali milovat bvana kubva, protože bvana kubva nezabít Kaliho, jen Gebra, a Kalimu dávat moc jíst.“

A začal se hladit po břiše a opakoval se zřejmou rozkoší:

„Moc masa, moc masa.“

Staš se chtěl ještě dovědět, jakým způsobem se chlapec dostal do otroctví k dervišům, ale vyšlo najevo, že od doby, kdy ho jedné noci chytili u jam, vykopaných k chytání zeber, prošel tolikerýma rukama, že z jeho odpovědi se nebylo možné nijak orientovat, jakými kraji a kudy se dostal až do Fášódy. Staše zaráželo jen to, co říkal o „Temné vodě“, neboť kdyby byl pocházel z okolí Albertova jezera nebo jezera Alberta Eduarda, nebo Viktoriina, u kterých ležely státy Unioro a Uganda, byl by nepochybně něco slyšel o Emínu pašovi, o jeho vojsku a parnících, které u černochů vzbuzovaly obdiv a strach. Tanganika byla příliš vzdálená, zbývala jen domněnka, že národ Kaliho má svá sídla někde blíž. Proto také setkání s lidmi Va-himů nebylo tak docela nemožné.

Po několika hodinách jízdy počalo slunce klesat. Úpal se značně zmírnil. Došli do široké doliny, kde byla voda a kde rostlo několik divokých fíkovníků, a proto se tu zastavili, aby popřáli oddech koním a posilnili se ze svých zásob. Protože skalní stěny byly na tomto místě nižší, poručil Staš Kalimu, aby vylezl nahoru a podíval se, zda v okolí není vidět nějaký kouř.

Kali splnil rozkaz a v okamžiku se octl na hřebenu skal. Když se dobře rozhlédl na všecky strany, spustil se zas po silné lodyze liány a oznámil, že kouř tam není, ale je tam „ňama“. Bylo si snadno domyslit, že nemluví o křepelkách, nýbrž o nějaké větší zvěři. Ukázal totiž na Stašovu pušku a pak si přiložil prsty k hlavě na znamení, že je to zvěř rohatá.

Teď zas vylezl Staš nahoru, vychýlil opatrně hlavu nad hřeben a zahleděl se před sebe. Nic mu nezaclánělo vyhlídku do dálky, neboť dřívější vysoká džungle byla spálena, a nová, která již vyrazila ze zčernalé země, byla jen několik palců vysoká. Kam oko dohlédlo, bylo vidět jen řídce roztroušené velké stromy s ohořelými kmeny. Ve stínu jednoho z nich se páslo stádo antilop gnu, čili pakoňů, kteří se tělem podobají koni a hlavou buvolu. Slunce pronikající listovím baobabu vrhalo světelné skvrny na jejich hnědé hřbety. Staš napočítal devět kusů.

Nebyly od něho dál než sto kroků a vítr vál od zvířat k roklině. Pásla se tedy klidně a netušila nebezpečí. Staš chtěl karavaně opatřit čerstvé maso, a proto vystřelil na nejblíže stojící kus, který se svalil na zem jako zasažený bleskem. Zbytek stáda se rozprchl a s nimi i velký buvol, kterého předtím nepostřehli, protože ležel skryt za kamenem. Chlapec, ne z nějaké potřeby, ale z lovecké vášně vyčíhal volnou chvíli, kdy se zvíře k němu obrátilo bokem, a poslal za ním kulku. Buvol se po výstřelu silně otřásl, stáhl zadek, ale běžel dál, a než Staš postačil znova nabít, zmizel v nerovném terénu.

Než se dým rozptýlil, seděl již Kali na antilopě a páral jí břicho Gebrovým nožem. Staš k němu přikročil, aby si prohlédl zvíře zblízka, a velice se podivil, když mu po chvíli mladý černoch podával zakrvácenýma rukama ještě kouřící játra antilopy.

„Proč mi to dáváš?“ zeptal se.

„Msuri, msuri! Bvana kubva hned jíst.“

„Sněz si je sám!“ odpověděl Staš dopálený návrhem.

To si Kali nedal dvakrát opakovat a v okamžiku již trhal játra zuby a chtivě polykal syrové kusy, a když viděl, že Staš na něj pohlíží s odporem, opakoval mezi jednotlivými sousty: „Msuri, msuri!“

Tak snědl víc než polovinu jater a pak se pustil do stahování antilopy. Dělal to neobyčejně rychle a dovedně, takže zakrátko byla kůže stažena a kýty odděleny od hřbetu. Tu Staš, trochu

udiven, že Saba není při této práci, hvízdl na něj, aby ho pozval k velké hostině z předku zvířete.

Saba se však vůbec neobjevil, zato Kali, skloněný nad antilopou, zdvihl hlavu a řekl:

„Velký pes letět za buvolem.“

„Viděl jsi ho?“ zeptal se Staš.

„Kali vidět.“

Po těchto slovech si černoch naložil hřbet antilopy na hlavu, kýty na ramena a pustil se k roklině. Staš zahvízdal ještě několikrát a čekal, když však viděl, že je to marné, šel za Kalim. V roklině se již Mea zabývala sekáním trní na zeribu, Nela sama škubala malými prstíky poslední křepelku a ptala se:

„Ty jsi hvízdal na Sabu? On běžel za vámi.“

„Běžel za buvolem, kterého jsem postřelil, mám o něj starost,“ odpověděl Staš. „To jsou zvířata velmi houževnatá a tak silná, že i lev se je bojí napadnout. Se Sabou může být zle, pustí-li se do boje s takovým protivníkem.“

Když to Nela uslyšela, silně se znepokojila a prohlásila, že nepůjde spát, dokud se Saba nevrátí. Když Staš viděl její zármutek, zlobil se sám na sebe, že před ní nezatajil nebezpečí, a začal ji těšit.

„Šel bych za nimi s puškou,“ řekl, „ale jistě jsou již velmi daleko a brzy nastane noc a nebude vidět stopy. Buvol je těžce postřelen a doufám, že padne. Ztráta krve ho jistě oslabí, a i kdyby se na Sabu vrhl, Saba mu dovede utéci…! Ano! Snad se vrátí až v noci, ale vrátí se jistě.“

Když to říkal, sám mnoho nevěřil vlastním slovům, neboť si pamatoval, co čítával o neslýchané zavilosti afrického buvola, který, třeba těžce raněn, běhá dokola a číhá u stezky, kterou jde lovec, potom znenadání na něj zaútočí, nabere ho na rohy a vyhazuje do výše. Sabovi se snadno mohlo stát něco podobného, nemluvě o jiných nebezpečích, která mu hrozí na zpáteční cestě – v noci.

Noc také brzy nastala. Kali a Mea zřídili zeribu, rozdělali oheň a připravovali večeři. Saba se nevracel.

Nela se trápila čím dál tím víc a nakonec se dala do pláče. Staš ji stěží donutil, aby ulehla, a sliboval, že bude čekat na Sabu, a jakmile se rozední, půjde ho sám hledat a přivede ho. Nela sice odešla do stanu, ale každou chvíli vyhlížela zpod plátna a ptala

se, zda se pes už nevrátil. Spánek ji přemohl teprv po půlnoci, když Mea vyšla, aby vystřídala Kaliho, který bděl nad ohněm.

„Proč dcera Měsíce plakat?“ zeptal se Staše mladý černoch, když se oba ukládali ke spánku na koňské houně. „Kali to nechce.“

„Je jí líto Saby, kterého buvol jistě zabil.“

„A snad nezabil,“ odpověděl černý chlapec.

Poté umlkli a Staš tvrdě usnul. Byla však ještě tma, když se probudil, protože mu bylo zima. Oheň vyhasínal. Mea, která jej měla hlídat, usnula a po nějakou dobu nepřidávala chrastí na ohniště.

Houně, na které spal Kali, byla prázdná. Staš sám přiložil na oheň, pak se dotkl černošky a zeptal se:

„Kde je Kali?“

Chvíli na něj pohlížela nechápavě, ale když procitla, řekla:

„Kali vzal Gebrův meč a vyšel za zeribu. Myslila jsem, že chce nasekat víc chrastí, ale on se už nevrátil.“

„Je to dávno, co odešel?“

„Dávno.“

Staš delší chvíli čekal, ale když se černoch dlouho neobjevoval, otázal se bezděčně sám sebe:

„Utekl?“

A srdce se mu sevřelo nepříjemným pocitem, jaký budí lidský nevděk. On se přece Kaliho vždycky ujímal a bránil ho tenkrát, když ho Gebr po celé dny týral, a nakonec mu zachránil život. Nela na něj byla vždy hodná a plakala nad jeho zlým osudem a oba s ním zacházeli co nejlépe. A on utekl! Sám přece říkal, že neví, v kterou stranu leží osady kmene Va-himů, a že by k nim netrefil, a teď utekl! Staš si znova vzpomněl na africké cesty, o kterých čítal v Port Saidu, a na vyprávění cestovatelů o hlouposti černochů, kteří zahazují břemena a utíkají i tenkrát, když jim na útěku hrozí jistá smrt.

Rozumí se, že i Kali, který nemá jinou zbraň než súdánský Gebrův meč, nepochybně zemře hladem, neboť neupadne-li znova do otroctví dervišů, stane se kořistí divokých zvířat.

„Ach! Nevděčník a hlupák!“

Staš začal přemýšlet i o tom, oč bude cesta bez Kaliho pro ně obtížnější, namáhavější a práce těžší. Napájet koně a uvazovat je na noc, rozkládat stan, stavět zeribu, dávat po cestě pozor, aby neztratili žádné zásoby a vaky s věcmi, stahovat a rozřezávat

zabitá zvířata – to vše, když tu mladý černoch není, bylo teď jeho úkolem a sám v duchu přiznával, že o některých z těchto prací, například o stahování zvěře, nemá ani potuchy.

Co se dá dělat, řekl si, budu muset!

Zatím vyšlo slunce nad obzor a – jak tomu bývá mezi obratníky – ve chvilce byl den. Za chvíli začala šplouchat ve stanu voda na mytí, kterou na noc připravila Mea pro slečinku, což znamenalo, že Nela vstala a obléká se. Zakrátko se také objevila, již oblečená, ale s hřebenem v ruce a s vlasy ještě rozcuchanými.

„A Saba?“ ptala se.

„Ještě tu není.“

Ústa děvčátka se hned roztřásla.

„Snad se ještě vrátí,“ řekl Staš. „Pamatuješ se, že na poušti někdy nepřišel i dva dny a potom nás vždycky dohonil.“

„Říkal jsi, že ho půjdeš hledat.“

„Nemohu.“

„Proč, Staši?“

„Protože tě nemohu nechat v roklině jen s Meou.“

„A Kali?“

„Kali tu není.“

Umlkl, nevěděl, má-li jí povědět celou pravdu, ale protože stejně se to nedá zatajit, pomyslil si, bude nejlíp, když jí to řeknu hned.

„Kali sebral Gebrův meč,“ řekl, „a odešel v noci neznámo kam. Kdoví zda neutekl. Černoši to dělají často, třeba k vlastní záhubě. Je mi ho líto… Ale snad ještě pochopí, jakou udělal hloupost…!“

Další slova přerušil radostný štěkot Saby, který naplnil celou roklinu. Nela hodila hřeben na zem a chtěla mu běžet naproti – zadrželo ji však trní zeriby.

Staš je začal co nejrychleji odstraňovat, ale než udělal průchod, už tu byl Saba a za ním Kali, lesklý a mokrý od rosy jako po největším dešti.

Ohromná radost se zmocnila obou dětí, a když Kali, nemoha únavou popadnout dechu, octl se za hradbou zeriby, objala Nela bílými pažemi jeho černý krk a stiskla ho vší silou.

Ale on řekl:

„Kali nechtít vidět bibi plakat, proto Kali najít psa.“

„Hodný Kali,“ odpověděl Staš, poklepávaje mu po rameni.

„Ale nebál ses, že se v noci setkáš se lvem nebo pardálem?“

„Kali se bát, ale Kali jít,“ odpověděl chlapec.

Těmito slovy si ještě víc získal srdce dětí. Staš na Nelinu žádost vytáhl z jednoho vaku šňůru skleněných korálků, kterými je při odjezdu z Omdurmánu zásobil Řek Kaliopulis, a nádherně jí ozdobil krk Kaliho. Kali pak, celý šťastný z takového daru, podíval se hned s velkou pýchou na Meu a řekl:

„Mea nemít korále a Kali mít, protože Kali je »velký svět«.“

Tak byla odměněna obětavost černého chlapce. Zato Saba dostal ostrý výtopek, ze kterého se podruhé ve službách Nelinýchdověděl, že je šereda, a jestliže ještě jednou provede něco podobného, že ho budou vodit na provázku jako malé štěně. Saba poslouchal a vrtěl dost podezřele ohonem. Nela však tvrdila, že mu bylo vidět v očích, jak se stydí, a že se určitě začervenal, což prý nebylo vidět jen proto, že má čumák porostlý srstí.

Pak přišla snídaně, skládající se z výborných divokých fíků a ze hřbetu antilopy gnu. Při snídani vyprávěl Kali své příhody, které Staš překládal Nele do angličtiny, protože nerozuměla svahilskému jazyku. Buvol, jak se ukázalo, utekl daleko. Kali ztěžka nacházel stopu, protože v noci nesvítil měsíc. Naštěstí přede dvěma dny pršelo a půda nebyla příliš tvrdá, takže kopyta těžkého zvířete v ní zanechávala stopy. Kali je nahmatával prsty u nohou a šel dlouho. Buvol konečně padl. A padl asi už mrtvý, protože tam nebylo žádných stop boje mezi ním a Sabou. Když je Kali našel, Saba již sežral větší část přední kýty buvola, ale třebaže už nemohl žrát, bránil přístupu k masu dvěma hyenám a několika šakalům, kteří stáli kolem a čekali, až silnější šelma ukončí své hody a odejde.

Hoch si stěžoval, že pes vrčel i na něho; pohrozil mu však hněvem velkého pána a bibi, potom ho vzal za obojek, odtáhl ho od buvola a pustil teprve v roklině.

Tím skončilo vyprávění o nočních příhodách Kaliho. Pak všichni v dobré náladě vsedli na koně a jeli dále.

Jen dlouhonohá Mea, ač tichá a pokorná, pohlížela se závistí na náhrdelník mladého černocha i na obojek Sabův a myslila si se smutkem v duši:

„Oni jsou oba »velký svět« a já mám jen mosaznou obroučku na jedné noze.“

XXIV

Po další tři dny jeli pořád roklinou a neustále stoupali. Dny byly většinou parné, noci buď chladné, nebo dusné. Blížila se doba dešťů. Nad obzor vystupovaly tu a tam mraky bílé jako mléko, ale hluboké a těžké. Po stranách již bylo vidět pruhy deště a daleké duhy. Třetího dne k ránu pukl nad nimi takový mrak jako sud, ze kterého spadla obruč, a pokropil je teplým, hojným, ale naštěstí jen krátkým deštěm. Pak se zas vyčasilo a mohli pokračovat v cestě. Křepelky se zas objevovaly v takovém množství, že je Staš mohl střílet, aniž slezl z koně, a ulovil tak pět kusů, což bylo víc než na oběd, i když počítali se Sabou. Cesta v osvěženém vzduchu nebyla vůbec namáhavá a hojnost zvěře a vody zaplašovala obavy před hladem a žízní. Vůbec se jim šlo lépe, než očekávali, a proto byl Staš neustále v dobré náladě. Jel vedle děvčátka, vesele s ním hovořil a chvílemi i žertoval:

„Víš co, Nelo," pravil, když na chvíli zastavili koně pod velkým chlebovníkem, ze kterého Kali s Meou odsekávali ovoce podobné velkým melounům, „někdy se mi zdá, že jsem potulný rytíř."

„A co je to potulný rytíř?" zeptala se Nela, obracejíc k němu svou hezkou hlavičku.

„V dávných dobách, ve středověku, byli takoví rytíři, kteří jezdili po světě a hledali dobrodružství. Bojovali s obry a draky, a víš co? Každý z nich měl svou dámu, o kterou pečoval a kterou chránil."

„Já jsem tedy taková dáma?"

Staš chvíli uvažoval a potom odpověděl:

„Ne, na to jsi ještě malá. Tamty byly všechny dospělé!"

A ani mu nenapadlo, že snad žádný potulný rytíř nevykonal pro svou dámu tolik, kolik on pro tuto malou sestřičku – zdálo se mu prostě, že to, co udělal, rozumělo se samo sebou.

Nela se však cítila jeho slovy dotčena, proto nahněvaně našpulila ústa a řekla:

„Ale jednou v poušti jsi mi řekl, že jsem se zachovala jako osoba třináctiletá. Ne snad?"

„Jednou ano. Ale je ti osm let."

„Tak mi za deset let bude osmnáct!"

„To je toho! A mně čtyřiadvacet! Když je člověku tolik let, nemyslí už na žádné dámy, protože má jiné věci na práci. To se ví!“

„A co budeš dělat?“

„Budu inženýrem nebo námořníkem, nebo bude-li v Polsku válka, pojedu tam bojovat jako můj otec.“

Nela se zeptala neklidně:

„Ale vrátíš se do Port Saidu?“

„Napřed se tam musíme vrátit oba.“

„K tatínkovi!“ odpověděla dívčinka.

Oči se jí zamžily smutkem a steskem. Naštěstí letělo nad nimi zrovna v té chvíli hejno překrásných papoušků, šedých s růžovými hlavami a s růžovou podsadou na spodu křídel. Děti hned zapomněly na dřívější rozhovor a sledovaly očima jejich let.

Hejno zakroužilo nad skupinou euforbií a usadilo se na nedaleko rostoucí sykomoře, z jejichž větví se hned ozvaly hlasy, podobné hlučné poradě nebo hádce.

„To jsou papoušci, kteří se nejsnáze naučí mluvit,“ řekl Staš. „Až se někde zastavíme na delší dobu, vynasnažím se ti jednoho chytit.“

„Ó Staši, děkuji ti!“ odpověděla s radostí Nela. „Bude se jmenovat Dézi…“

Zatím Mea a Kali odsekali zásobu ovoce chlebovníku, naložili je na koně a malá karavana se pustila dále. Odpoledne se však začaly stahovat mraky a chvílemi se spouštěly krátké dešťě, které naplnily všecky dolíky a prohlubně v půdě. Kali předpovídal velký liják, a proto Stašovi napadlo, že roklina, která se čím dál tím víc zužovala, nebude dost bezpečným místem k nočnímu táboření, protože se může proměnit v potok. Rozhodl se proto, že budou nocovat nahoře. Toto rozhodnutí potěšilo i Nelu, zvláště když se vrátil Kali, vyslaný na výzvědy, a vyprávěl, že nedaleko je lesík, ve kterém rostou různé stromy, a že je tam mnoho malých opiček, ne tak šeredných a zlých jako paviáni, se kterými se doposud setkávali.

Když přišli na místo, kde byly skalní stěny nízké a mírně se rozvíraly, vyvedli koně, a než se setmělo, připravili si ležení na nocleh. Nelin stan stál na vysokém a suchém místě u velké kupy termitů, která úplně uzavírala přístup z jedné strany a usnadňovala tím zřízení zeriby.

Opodál stál mohutný strom se široce rozloženými větvemi, jejichž husté listí mohlo být dobrou ochranou před deštěm. Před zeribou rostly jednotlivé skupiny stromů a dále byl hustý, liánami protkaný les, nad kterým vysoko k obloze trčely koruny jakýchsi podivných palem, které vypadaly jako obrovské vějíře nebo rozvinuté paví ocasy.

Staš se dověděl od Kaliho, že před druhým obdobím dešťů, tedy na podzim, je nebezpečné nocovat pod těmito palmami, protože dozrávají jejich ohromné plody a ty se pak nenadále utrhávají a padají ze značné výše s takovou silou, že mohou zabít člověka, ba i koně. Teď však byly plody teprve v zárodku a z dálky, než slunce zašlo, bylo možné pod korunami pozorovat mrštné opičky, jak se vzájemně honí a vesele skáčou.

Staš s Kalim uchystali velkou zásobu dříví, aby vystačila na celou noc. Protože chvílemi zaduly silné poryvy horkého větru, zpevnili zeribu kůly, které mladý černoch zaostřoval Gebrovým mečem a zarážel do země. Tato opatrnost nebyla nijak zbytečná, neboť silný vítr mohl rozmetat trnité větve, z nichž byla zeriba postavena, a usnadnit útok šelmám.

Ale hned po západu slunce vítr ustal, zároveň však nastalo parno a dusno. V mezerách mezi mraky prosvítaly zpočátku tu a tam hvězdy, potom však nastala úplně černá noc, takže nebylo vidět ani na krok. Malí cestovatelé se shromáždili u ohně a naslouchali křiku a vřeštění opic, které v blízkém lese tropily nehorázný povyk. Přidružovalo se k němu kňučení šakalů a různé jiné neznámé hlasy, v nichž byl patrný strach a neklid z toho, co pod pláštěm tmy hrozí v pralese každé živé bytosti.

Náhle nastalo ticho, že bys slyšel trávu růst, neboť z hluboké tmy se ozvalo zařvání lva.

Koně, pasoucí se opodál v mladé džungli, přibližovali se k světlu, poskakujíce na spoutaných předních nohách, a obvykle bojovný Saba zježil srst a se staženým ocasem se choulil k lidem, hledaje u nich ochranu.

Řev se ozval znova – jakoby pod zemí – řev hluboký, těžký, namáhavý, jako by jej zvíře s námahou dobývalo z mohutných plic. Táhl se nízko nad zemí, střídavě sílil a tichl, přecházeje chvílemi v temné, hrozně ponuré lkání.

„Kali, přilož na oheň!“ ozval se Staš.

Černoch přiložil na oheň náruč dříví s takovým chvatem, že

napřed vytryskl celý sloup jisker a pak teprve vyrazil do výše vysoký plamen.

„Staši, nepřepadne nás lev? Viď že ne!“ šeptala Nela a tahala chlapce za rukáv.

„Ne, nepřepadne. Podívej, jak máme vysokou zeribu…“

Když říkal tato slova, opravdu věřil, že jim nebezpečí nehrozí, ale strachoval se o koně, kteří se tlačili stále blíž k ohradě a mohli ji pošlapat.

Zatím přešel řev v protáhlý dunivý ryk, při kterém strne každý živý tvor, a lidem, kteří jinak nevědí, co je to strach, chvějí se nervy jako okenní tabulky od dalekých dělových výstřelů.

Staš letmo pohlédl na Nelu. Když viděl její roztřesenou bradičku a vlhké oči, řekl:

„Neboj se, neplač!“

Ale Nela odpověděla právě tak jako kdysi na poušti:

„Já nechci plakat… mně se jen tak… potí oči. Ach!“

Poslední výkřik se jí vydral z úst proto, že v tom okamžiku zazněl od lesa druhý ryk, ještě mohutnější než první, protože byl bližší. Koně se začali přímo tlačit na zeribu, a nebýt dlouhých a jako ocel tvrdých ostnů akáciových větví, byli by ji prolomili. Saba vrčel a zároveň se třásl jako list, Kali začal trhavým hlasem opakovat:

„Pane, dva! Dva…! Dva!“

Když se teď lvi navzájem ucítili, nepřestávali řvát a strašný koncert pokračoval ve tmě bez přestávky; když jedno zvíře zmlklo, druhé začalo. Staš nemohl hned rozeznat, odkud hlasy přicházejí, neboť ozvěna je opakovala v roklině, skála je podávala skále, zněly horem i dolem, plnily les i džungli, a sytily celou temnotu rachotem a hrůzou.

Jediná věc se chlapci zdála jistou, že se totiž víc a více blížily. Kali také zpozoroval, že lvi obíhají tábořiště ve stále menších kruzích a že je od útoku udržuje jen záře plamene, a proto vyjadřují řevem svou nespokojenost a obavy.

Patrně však i on usoudil, že nebezpečí hrozí jen koním, neboť roztáhl prsty a řekl:

„Lvi zabít jeden, zabít dva – ne všecky, ne všecky…!“

„Přilož na oheň!“ opakoval Staš.

Zase vyrazil živější plamen. Řev náhle ustal. Ale Kali zdvihl hlavu a hledě do výše, začal naslouchat.

„Co se děje?“ tázal se Staš.

„Prší,“ odpověděl černoch.

Staš také zbystřil sluch. Větve stromu zakrývaly stan i celou zeribu, proto zde nepadla ještě ani kapka, ale nahoře bylo slyšet šelest listí. Protože parným vzduchem nepohnul ani vánek, bylo snadné si domyslit, že v houštině začíná šumět déšť.

Šelest vzrůstal každým okamžikem a za chvíli spatřily děti stékat z listí kapky, které ve svitu ohně vypadaly jako velké růžové perly. Jak Kali předpověděl, začínal lijavec. Šelest se měnil v hukot. Padalo víc a víc kapek až nakonec začaly hustým listím pronikat proudy vody.

Ohniště ztemnělo. Marně Kali přikládal celé náruče větví. Mokré větve nahoře jen doutnaly, uhlíky zespodu syčely, a sotvaže plamen zesílil, hned zas pohasínal.

„Když déšť ulije oheň, bude nás chránit ještě zeriba,“ řekl Staš, aby uklidnil Nelu.

Poté zavedl dívku pod stan a zabalil ji do plédu, sám však rychle vyšel ven, neboť krátký přerývaný řev se zas ozval. Teď již zněl mnohem blíž a zněla z něho jakási radost.

Lijavec sílil každým okamžikem. Déšť bubnoval na tuhé listí nabaku a pleskal. Kdyby ohniště nebylo chráněno větvemi, bylo by vyhaslo hned, ale i tak z něho stoupal většinou jen kouř, kterým probleskovaly úzké modré plamínky. Kali uznal, že je všecko marné, a proto přestal přikládat další chrastí. Zato přehodil provaz kolem stromu a šplhal s jeho pomocí po kmeni stále výše.

„Co to děláš?“ zvolal Staš.

„Kali lézt na strom.“

„Na co?“ vykřikl hoch, rozzlobený černochovým sobectvím.

Jasný, pronikavý blesk rozčísl tmu a odpověď Kaliho přehlušil náhlý rachot, který otřásl nebem i pralesem. Zároveň se strhla vichřice, která zalomcovala korunou stromu, rozmetla v okamžiku ohniště, uchvátila pod popelem ještě řeřavé uhlíky a odnesla si je jako snopy jisker do džungle.

Neproniknutelná tma zastřela na chvíli tábořiště. Strašná tropická bouře se rozběsnila na zemi i na nebi. Hrom stíhal hrom, blesk stíhal blesk. Krvavé klikaté blesky rozdíraly oblohu, černou jako pohřební příkrov. Na blízkých skalách se objevila podivná modrá koule, která se chvíli valila podél rokliny, potom vybuchla oslňujícím světlem a praskla s tak strašným rachotem, až

se zdálo, že se skály tímto otřesem rozsypou na prach.

Pak zase nastala tma.

Staš dostal strach o Nelu a šel po hmatu ke stanu. Stan, chráněný kupou termitů a obrovským kmenem, ještě stál, ale první silnější úder vichru mohl přetrhat provazy a odnést jej bůhvíkam. Vítr chvílemi slábl a zas vybuchoval se zuřivou silou, přinášeje vlny deště a celé chomáče listí a větví urvaných v blízkém lese. Staše se zmocňovalo zoufalství. Nevěděl, má-li Nelu ponechat ve stanu, nebo ji z něho vyvést. V prvním případě se mohlo stát, že by se zapletla do provazů a byla odnesena i s kusy plachty, v druhém případě jí hrozilo promočení a mohla být ostatně také unesena vichrem, neboť i Staš, ač neporovnatelně silnější, držel se na nohou jen s vypětím všech sil.

Otázku rozřešil vichr, který za chvíli poté utrhl střechu stanu. Plátěné stěny už neskýtaly ochranu. Nezbývalo nic jiného než čekat, až bouře přejde, v temnotách, v nichž pobíhali dva lvi.

Staš předpokládal, že lvi se ukryli před přívalem v blízkém lese, ale byl si jist, že se vrátí, až bouřka přejde. Hrozivost situace zvyšovalo i to, že vichr docela rozmetal zeribu.

Všechno hrozilo záhubou. Stašova puška tu nebyla nic platná, ani jeho energie. Proti bleskům, bouři, uragánu, dešti, tmě a proti lvům, kteří snad číhali jen několik kroků odtud, cítil se bezmocným a bezbranným. Plátěné stěny, zmítané vichrem, polévala voda ze všech stran, a proto Staš objal Nelu paží a vyvedl ji ze stanu. Pak se oba přimkli ke kmeni nabaku, očekávajíce smrt nebo smilování boží.

Vtom, mezi jedním a druhým nárazem vichru dolehl k nim hlas Kaliho, sotva slyšitelný ve šplíchotu deště.

„Velký pane, na strom, na strom!“

A současně se dotkl hochova ramene konec mokrého provazu, spouštěného shůry.

„Přivázat bibi a Kali ji vytáhnout!“ volal černoch.

Staš neváhal ani na chvíli. Zavinul Nelu do houně, aby se jí provaz nezařezával do těla, uvázal ji v pase, zdvihl ji vzepřenými pažemi a zvolal:

„Táhni!“

První větve stromu vyrůstaly dost nízko, takže Nelina vzdušná cesta nebyla dlouhá. Kali ji záhy uchopil silnýma rukama a posadil ji mezi kmen a obrovskou větev, kde bylo dost místa i pro

půl tuctu takových drobných bytůstek. Odtamtud je nemohl sfouknout žádný vítr, a kromě toho víc než deset stop silný kmen ji chránil aspoň před novými proudy šikmo sráženého deště.

Když zabezpečil malou bibi, spustil černoch znova provaz pro Staše, ale ten jako kapitán, který opouští tonoucí loď poslední, poručil Mee, aby vylezla před ním.

Kali jí nemusel vůbec vytahovat, protože ve chvilce vyšplhala po provaze s takovým cvikem a zručností, jako by byla vlastní sestrou šimpanze. Stašovi to šlo mnohem hůř, avšak také on byl dost vycvičený, než aby nepřekonal tíži vlastního těla i s puškou a menšími zásobami nábojů, kterými si naplnil kapsy.

Tak se všichni čtyři octli na stromě. Staš si už tak zvykl v každé situaci myslit na Nelu, že i nyní především zjišťoval, nemůže-li spadnout, má-li dost místa a může-li pohodlně ležet. Když se uklidnil, začal si lámat hlavu otázkou, jak by ji bylo možné uchránit před deštěm. Zde však byla každá rada drahá. Postavit jí nějakou stříšku nad hlavu by bylo snadné ve dne, ale teď je obklopovala taková tma, že na sebe vůbec neviděli. Kdyby aspoň bouře přešla a kdyby se jim podařilo rozdělat oheň, bylo by možné Nele usušit šaty. Staš myslil se zoufalstvím na to, že dívčina, promočená do poslední nitky, dostane zítra nepochybně první záchvat zimnice.

Bál se, že časně zrána po bouři nastane chladno, jak tomu bývalo v minulých nocích. Dosud však byly poryvy větru spíše horké a déšť jakoby ohřátý. Staše jen udivovalo dlouhé trvání deště, neboť věděl, že čím prudší bývají tropické bouře, tím kratší mívají trvání.

Teprv po dlouhé době utichlo hřmění a nárazy větru se zmírnily, ale pršelo stále, i když ne tolik jako dřív, přece však ještě tak vydatně a hustě, že listí nabaku jim neposkytovalo před deštěm žádné ochrany. Zdůli doléhal šumot vody, jako by se byla celá džungle proměnila v jediné jezero. Staš si pomyslil, že v roklině by je byla čekala neodvratná smrt. Ohromnou lítostí ho naplňovala myšlenka, co se stalo se Sabou – s Nelou o něm nesměl mluvit. Doufal, že chytrý pes si našel bezpečný útulek mezi skalami trčícími nad roklinou. Nebylo však možné mu poskytnout jakoukoli pomoc.

Seděli tedy jeden vedle druhého mezi rozložitými větvemi, mokli a čekali, až se rozední. Po několika dalších hodinách se

ovzduší začalo ochlazovat a déšť konečně ustal. Voda také již zřejmě stekla po svahu na nižší místa, neboť nebylo slyšet pleskot ani šumot. Staš si v předchozích dnech všiml, že Kali umí roznítit oheň i z mokrých větví, a proto mu napadlo, že poručí černochovi, aby slezl a pokusil se, zda se mu to nepodaří i tentokrát. Avšak v okamžiku, kdy se k němu obrátil, stalo se něco, co všem čtyřem zmrazilo krev v žilách.

Hluboké noční ticho přerušil náhle koňský kvik, strašný, děsivý, plný bolu, hrůzy a smrtelného děsu. Ve tmě něco zavířilo, ozvalo se krátké chrčení, potom temné zasténání, chroptění, druhý koňský kvik, ještě děsivější, načež všecko umlklo.

„Lvi, velký pane, lvi zabíjet koně!“ šeptal Kali.

Bylo něco hrozného v tomto nočním útoku, v přesile netvorů a v náhlém vraždění bezbranných zvířat, že Staš na chvíli strnul a zapomněl na pušku. Co by ostatně pomohlo střílet do takové tmy? Nejvýš by to mohlo způsobit, že by lvi, polekaní světlem a ránou, opustili zabité již koně a hnali se za těmi, kteří se rozprchli a vzdálili od tábořiště tak daleko, jak jen mohli doběhnout se spoutanýma nohama.

Stašovi naskočila husí kůže, když si pomyslil, co by se bylo stalo, kdyby byli zůstali dole. Nela, přitulena k němu, třásla se tak, jako by již měla první záchvat zimnice, ale strom je zabezpečoval aspoň před útokem. Kali jim prostě zachránil život.

Byla to však strašná noc, nejstrašnější z celé cesty.

Seděli jako zmoklí ptáci na větvi, naslouchajíce, co se děje dole. Tam po nějakou dobu trvalo hluboké ticho, ale záhy se ozvalo mručení, chlemstání, mlaskání při trhání masa a zároveň chraptivé oddychování a supění netvorů.

Zápach syrového masa a krve pronikal až ke stromu, neboť lvi hodovali ne dál než dvacet kroků od zeriby.

A hodovali tak dlouho, až Staše nakonec zachvátila zlost. Popadl pušku a vypálil směrem, odkud zvuky přicházely.

Odpovědělo mu však jen přerývané, hněvivé zařvání, po němž se rozlehl praskot kostí, drcených mohutnými čelistmi. V pozadí se modře a červeně leskly oči hyen a šakalů, kteří čekali, až na ně přijde řada.

Tak míjely dlouhé noční hodiny.

XXV

Konečně vyšlo slunce a ozářilo džungli, skupiny stromů a les. Lvi zmizeli ještě dřív, než první paprsek zasvitl na obzoru. Staš nařídil Kalimu, aby rozdělal oheň, a Mee, aby vyňala Neliny věci z koženého vaku, ve kterém byly uloženy, vysušila je a co nejdřív holčičku převlékla. Sám vzal s sebou pušku a šel obhlédnout tábořiště a přitom také zjistit, jaké zpustošení způsobila bouře a oba noční vrahové.

Hned za zeribou, ze které zbyly jen kůly, ležel první kůň, sežraný skoro do poloviny, o sto kroků dál druhý, sotva načatý, a hned za ním třetí s rozsápaným břichem a roztříštěnou hlavou. Pohled na všecky byl strašný, neboť oči měli otevřené, plné ztuhlé hrůzy, a zuby vyceněné. Půda byla zdupána, v dolících stály celé kalužiny krve. Staše zachvátila taková zlost, že si v tom okamžiku skoro přál, aby se z některé houštiny vynořila chlupatá hlava zákeřníka, zlenivělého po nočních hodech, aby do ní mohl vpálit kulku. Pomstu však musel odložit na pozdější dobu, protože teď měl jinou práci. Bylo nutné najít a pochytat ostatní koně. Hoch soudil, že se jistě ukryli v lese, právě tak jako Saba, jehož mrtvolu tu nikde nenalézal. Naděje, že němý druh v neštěstí se nestal obětí šelem, Staše tak potěšila, že nabyl dobré mysli, a jeho radost se ještě zvýšila, když našel osla. Ukázalo se, že moudrý ušatec se ani nechtěl namáhat příliš dalekým útěkem. Vmáčkl se prostě do vnějšku zeriby, do kouta, který tvořila kupa termitů a strom – a tam, s hlavou a boky v bezpečí, čekal, co bude dále, pro případ nutnosti připraven odrazit útok hrdinským kopnutím.

Avšak lvi ho patrně vůbec nezpozorovali. Když vyšlo slunce a nebezpečí minulo, považoval za vhodné ulehnout a odpočinout si po dramatických nočních dojmech.

Při obchůzce kolem tábořiště našel Staš konečně v rozmoklé půdě otisky koňských kopyt. Stopy vedly k lesu a stáčely se do rokliny. To byla příznivá okolnost, neboť schytat koně v rokline nebylo příliš obtížné. O několik kroků dále našel v trávě pouto, které jeden z koní na útěku přetrhl. Ten zaběhl jistě tak daleko, že prozatím ho bylo nutné považovat za ztraceného. Zato dva ostatní zpozoroval Staš za nízkou skálou, ne v roklině samé, nýbrž

na jejím okraji. Jeden z nich se povaloval, druhý škubal mladou, světle zelenou trávu. Oba vypadali neobyčejně unaveni jako po dlouhé cestě. Avšak denní světlo zahnalo strach z jejich srdcí, neboť uvítali Staše krátkým přátelským zaržáním.

Kůň ležící na zemi se vzchopil a Staš přitom zpozoroval, že i tento kůň se zbavil pout, naštěstí však patrně zůstal raději u svého druha, než aby utíkal, kam ho oči povedou a nohy ponesou.

Staš nechal oba pod skálou a došel na okraj rokliny, aby se přesvědčil, může-li tudy pokračovat v cestě. Viděl, že pro značný spád půdy voda již stekla a že dno rokliny je skoro suché. Po chvíli upoutal jeho pozornost jakýsi bělavý předmět, zachycený na liánách, visících z protější skalní stěny. Ukázalo se, že je to střecha stanu, kterou náraz vichru zanesl až sem a vecpal do houštiny tak, že ji voda nemohla odnést. Stan zajišťoval malé Nele rozhodně lepší útulek než chatrč, narychlo spletená z větví, a proto měl Staš z tohoto nálezu velkou radost.

Jeho radost však ještě vzrostla, když ze skalní rozsedliny, ukryté trochu výš pod liánami, vyskočil Saba, držící v zubech jakési zvíře, jehož hlava a ocas mu visely po obou stranách tlamy. Mohutný pes se v okamžiku vydrápal nahoru, složil Stašovi k nohám hyenu žíhanou s přeraženým hřbetem a ukousnutou nohou, a začal vrtět ohonem a poštěkávat, jako by chtěl říct:

„Zachoval jsem se zbaběle před lvy, přiznávám se, ale i vy jste seděli na stromě jako perličky. Ale podívej se, že jsem noc nepromarnil.“

A byl na sebe tak hrdý, že ho Staš stěží přiměl, aby páchnoucí zvíře nechal zde a nenesl je jako dar Nele.

Když se oba vrátili, hořel již v táboře velký oheň a v nádobách vřela voda, ve které se vařil čirok, dvě perličky a uzené pruhy svíčkové z pakoně. Nela se již převlékla do suchých šatů, ale vypadala špatně a byla tak bledá, že Staš o ni dostal strach, vzal ji za ruku, aby se přesvědčil, nemá-li horečku, a zeptal se jí:

„Nelo, co je ti?“

„Nic Staši, jen se mi chce hrozně spát.“

„To věřím! Po takové noci! Ruce máš bohudík chladné. Ach, to byla noc! To se rozumí, že se ti chce spát. Mně také. Ale nejsi snad nemocná?“

„Trochu mě bolí hlava.“

Staš jí položil dlaň na čelo. Hlava byla právě tak chladná jako ruce, to však svědčilo o velkém vyčerpání a zesláblosti, a proto hoch vzdychl a řekl:

„Sněz něco teplého, lehni si a budeš spát až do večera. Dnes je aspoň krásně a nebude to tak jako včera.“

Nela však na něj pohlédla se strachem:

„Ale snad nebudeme nocovat tady?“

„Tady ne, protože tu leží zabití koně. Najdeme si nějaký jiný strom nebo sejdeme do rokliny a tam si postavíme takovou zeribu, jakou ještě svět neviděl. Budeš spát klidně jako v Port Saidu.“

Nela však sepjala ručky a se slzami v očích prosila Staše, aby jeli dále, protože na tom strašném místě nebude moci ani oka zamhouřit a jistě se rozstůně. A tak ho prosila, tolikrát opakovala, hledíc mu do očí: „Co Staši, ano?“ až souhlasil se vším.

„Pojedeme tedy roklinou,“ řekl, „protože je tam stín. Jen mi slib, že mi povíš, až nebudeš mít dost sil nebo až ti bude nevolno.“

„Ne, budu mít dost sil, dost! Přivážeš mě k sedlu a já se cestou moc dobře prospím.“

„Ne. Sednu si na tvého koně a budu tě držet. Kali a Mea pojedou na druhém koni a osel ponese stan.“

„Dobře, dobře!“

„Hned po snídani se musíš trochu vyspat. Beztoho se nemůžeme vydat na cestu před polednem, protože máme hodně práce. Musíme chytit koně, složit stan a jinak uspořádat vaky. Část věcí tu necháme, protože teď máme jen dva koně. To všechno nám zabere několik hodin času, ty se zatím prospíš a posilníš. Dnes bude vedro, ale pod stromem budeš mít stín.“

„A co ty, Mea a Kali? Mne to tak mrzí, že já jediná budu spát a vy se musíte namáhat…“

„Ale co, i pro nás se najde chvilka odpočinku. O mne buď bez starosti. V Port Saidu v době zkoušek jsem často nespal celé noci a můj otec to ani nevěděl… Spolužáci také nespali. Ale něco jiného je muž a něco jiného taková muška jako ty. Nemáš ponětí, jak dnes vypadáš… úplně jako skleněná! Zůstaly ti jen oči a vlasy, tváře nemáš vůbec.“

Řekl to žertem, ale v duchu měl strach, neboť při silném denním světle měla Nela tvář přímo chorobnou; poprvé jasně pocho-

pil, že půjde-li to tak dál, pak toto ubohé dítě nejen může, ale musí zemřít. Při tomto pomyšlení se pod ním zachvěly nohy, neboť náhle pocítil, že kdyby Nela zemřela, ani on by neměl proč žít a proč se vrátit do Port Saidu.

Co bych také potom dělal? pomyslil si. Odvrátil se na chvíli od Nely, aby v jeho očích nezpozorovala lítost a strach, a šel k věcem složeným pod stromem, odhodil houni, která přikrývala bedničku s náboji, otevřel ji a začal v ní něco hledat. Ukrýval tam v malé skleněné lahvičce poslední chininový prášek a střežil jej jako oko v hlavě, „až bude nejhůř“, pro případ, že by Nela dostala zimnici. Ale teď si byl skoro jist, že po takové noci se nepochybně dostaví první záchvat, a proto se rozhodl, že mu zabrání. Činil to s těžkým srdcem, s myšlenkou na to, co bude později, a nebýt toho, že se nesluší na muže a náčelníka karavany, aby plakal, byl by se snad nad posledním práškem opravdu rozplakal.

Chtěje tedy zakrýt své vzrušení, zatvářil se velice přísně, a když se k dívčině vrátil, zvolal:

„Nelo, vezmi před jídlem zbytek chininu.“

Nela se ho zeptala:

„A co když dostaneš zimnici ty?“

„Tak se budu třást. Vezmi jej, říkám ti.“

Vzala prášek bez dalšího odporu, neboť od té doby, co Staš postřílel Súdánce, trochu se ho bála přes všechnu péči, jakou jí věnoval a přes dobrotu, jakou jí projevoval. Potom usedli k snídani a po noční únavě jim výborně chutnala horká polévka z perličky.

Nela usnula hned po jídle a spala několik hodin. Staš, Kali a Mea zatím znovu uspořádali karavanu, přinesli z rokliny střechu stanu, osedlali koně, naložili i osla a pod kořeny nabaku zakopali věci, které s sebou nemohli vzít. Při této práci na ně hrozně dotírala ospalost, ale Staš z obavy, aby nezaspali, dovolil sobě i jim po řadě jen malé zdřímnutí.

Byly asi dvě hodiny, když se vydali na další cestu. Staš držel před sebou Nelu, Kali s Meou jeli na druhém koni. Nezajeli však hned do rokliny, nýbrž postupovali mezi jejím okrajem a lesem. Mladá džungle za tuto jedinou noc značně povyrostla, avšak půda pod ní byla černá a jevila stopy ohně. Dalo se snadno uhodnout, že tudy šel Smajn se svým oddílem, nebo že požár,

přihnaný zdaleka vichrem, proletěl suchou džunglí, a když konečně narazil na vlhký les, proklouzl po nepříliš širokém pruhu mezi roklinou a lesem a pokračoval dále. Staš by byl chtěl zjistit, zdali na tomto pruhu nenajdou nějaké zbytky po Smajnově táboření nebo otisky kopyt; ke své radosti se přesvědčil, že nic takového tu není. Kali, který se v takových věcech dobře vyznal, tvrdil, že oheň sem byl nepochybně zanesen větrem a že od té doby již uplynulo mnoho dní.

„To dokazuje," poznamenal Staš, „že Smajn se svými mahdisty je už bůhvíkde; vůbec nám tedy nehrozí nebezpečí, že mu padneme do rukou."

Poté si s Nelou začali prohlížet zajímavé rostliny, neboť do té doby dosud nikdy nebyli v takové blízkosti tropického lesa. Jeli teď po jeho okraji, aby měli hlavy ve stínu. Půda tu byla vlhká a měkká, zarostlá tmavozelenou trávou, mechem a kapradinami. Tu a tam ležely staré, zpráchnivělé kmeny, pokryté jako kobercem překrásnými orchidejemi s pestrými květy, vypadajícími jako motýli, a se stejně pestrým kalichem uprostřed okvětí. Kam proniklo slunce, tam byla země pozlacena jinými podivnými orchidejemi, drobnými a žlutými, jejichž okvětní plátky, rostoucí po stranách třetího plátku, vypadaly jako hlavy zvířátka s velkýma, ostře zakončenýma ušima. Na některých místech tvořily lesní podrost keře divokého jasmínu, sepjaté girlandami růžově kvetoucích tenkých popínavých rostlin.

V mělkých úžlabinách a dolících rostly kapradiny, sražené v neproniknutelnou houštinu: tu nízké a rozložité, tu zas vysoké, s kmeny ovinutými jakousi koudelí, sahaly až ke korunám stromů a rozprostíraly se pod nimi jako jemňoučká zelená krajka. V lese nerostly stromy téhož druhu. Rostly tu vedle sebe palmy datlové a vějířové, rafie, sykomory, chlebovníky, euforbie, obrovské druhy cinerárií, akácií, stromů s listím tmavým a lesklým, světlým nebo zas červeným jako krev, kmen u kmene, spleteny haluzemi, z nichž vyrážely žluté i nachové květy, vypadající jako svícny. V některých částech pralesa nebylo stromy vůbec vidět, neboť od země až ke korunám je pokrývaly popínavé rostliny, které přeskakovaly z kmene na kmen a tvořily jakási velká písmena W a M, visící jako girlandy, záclony a celé opony. Kaučukové liány přímo dusily stromy tisíci hadovitými pletenci a měnily je v pyramidy, obsypané bílými květy jako sněhem.

Kolem větších lián se ovíjely menší a směsice se stávala tak nevídanou, že utvořila skoro stěnu, kterou člověk ani zvíře nemohli proniknout. Pouze na místech, kudy se prodírali sloni, jejichž síle nic neodolá, byly v houštinách proraženy jakési hluboké a křivolaké chodby.

Ptačí zpěv, který zpříjemňuje evropské lesy, nebyl zde slyšet vůbec, zato se ve vrcholcích stromů rozléhaly podivné hlasy, podobné zvukům, jaké vydává pila, nebo rachotu bubnů, klapotu čápů nebo skřípotu starých dveří, tleskání rukou, mňoukání koček, ba i hlasitému, vzrušenému lidskému hovoru. Tu a tam se vzneslo nad stromy hejno šedých, zelených nebo bílých papoušků nebo houf pestře opeřených tukanů, tichoučce létajících v pravidelných vlnách. Na sněhobílém pozadí kaučukových lián se někdy míhaly jako lesní duchové smuteční opičky, úplně černé až na bílý ocas, bílé pásy po bocích a stejné licousy, lemující tvář jako uhel.

Děti hleděly s úžasem na tento panenský les, na kterém snad ještě nikdy nespočinuly oči bílého člověka. Saba se každou chvíli ponořoval do houštiny, odkud se ozýval jeho veselý štěkot. Malá Nela okřála po chininu, snídani a odpočinku. Tvářička jí oživla a nabyla trochu barvy, oči hleděly veseleji. Každou chvíli se ptala Staše na jména různých stromů a ptáků, a on odpovídal, jak uměl. Nakonec prohlásila, že chce slézt s koně a natrhat si hodně květin.

Hoch se však usmál a odpověděl:

„Hned by tě tam sežraly siafu.“

„Co je to siafu? Něco horšího než lev?“

„Horšího i nehoršího. Jsou to mravenci, hrozně kousaví. Je jich plno na větvích, se kterých padají lidem na záda jako ohnivý déšť. Ale běhají také po zemi. Jen si zkus slézt z koně a vejít trochu do lesa a hned začneš poskakovat a pištět jako opička. I lvu se spíš ubráníš. Občas táhnou v obrovských proudech a všecko jim ustupuje z cesty.“

„Ty by sis s nimi věděl rady?“

„Já? To se ví!“

„A jak?“

„S pomocí ohně nebo vařící vody.“

„Ty si vždycky víš rady,“ řekla Nela s hlubokým přesvědčením.

Stašovi její slova velmi lichotila a odpověděl tedy domýšlivě, ale zároveň i vesele:

„Jen zůstaň zdráva, to ostatní můžeš ponechat mně.“

„Mne už ani hlava nebolí.“

„Chvála Bohu, chvála Bohu!“

Za takové rozmluvy minuli les, který jen jednou stranou dosahoval k roklině. Slunce stálo ještě vysoko na nebi a mocně pražilo, neboť se krásně vyčasilo a na nebi nebylo ani mráčku. Koně byli celí zpocení a Nela si začala naříkat na vedro. Proto Staš vyhledal vhodné místo a zabočil do rokliny, jejíž západní stěna vrhala hluboký stín. Bylo tam chladněji a voda, která zůstala v rozsedlinách po včerejším lijavci, byla také poměrně chladná. Nad hlavami malých cestovatelů stále přeletovali z jednoho břehu rokliny na druhý tukani s nachovými hlavami, modrými náprsenkami a žlutými křídly, a tak Staš začal Nele vyprávět, co věděl z knih o jejich životě.

Víš,“ pravil, „je takový druh tukanů, kteří si v době hnízdění vyhledají dutinu ve stromě. Samička tam snese vajíčka, sedí na nich a sameček oblepí otvor hlínou tak, že je jí vidět jen hlava. Teprv když se písklata vylíhnou, rozbije sameček svým velikým zobanem hliněnou stěnu a pustí samičku na svobodu.“

„A co samička po tu dobu jí?“

„Sameček ji krmí. Lítá neustále okolo a nosí ji různé bobule.“

„A dovoluje jí spát?“ ptala se Nela dále ospalým hlasem.

Staš se usmál.

„Chce-li se paní tukanové tolik spát jako teď tobě, pak jí to dovolí.“

A opravdu v chladné roklině začala dívčinku mořit nepřemožitelná ospalost, neboť od rána do časného odpoledne bylo odpočinku příliš málo. Staš měl velkou chuť následovat jejího příkladu, ale nemohl spát, protože ji musel držet z obavy, aby nespadla. Přitom seděl hrozně nepohodlně, obkročmo, na plochém a širokém sedle, které pořídili Hatím se Seki Tamalou pro Nelu ještě ve Fášódě. Nesměl se však pohnout a řídil koně co nejpozorněji, aby ji neprobudil.

Nela se zatím naklonila dozadu, opřela mu hlavu o rameno a tvrdě usnula.

Ale dýchala tak pravidelně a klidně, že Staš přestal litovat

posledního prášku chininu. Naslouchaje jejímu oddychování, cítil, že nebezpečí zimnice bylo protentokrát odvráceno a tak začal uvažovat:

Roklina neustále stoupá a nyní dokonce strmě. Čím dál jdeme, tím se ocitáme výš a krajina je stále sušší. Budeme muset vyhledat nějaké vyvýšené místo, dobře kryté, u pramene vody, a tam se usadit, dopřát maličké několik týdnů odpočinku a snad tam přečkat i celou „masiku“, období dešťů. Jiná by nevydržela ani desetinu takových útrap, ale teď potřebuje odpočinek. Po takové noci by jiná dostala zimnici a ona – jak dobře spí! Bohudík!

Tyto myšlenky ho uvedly do výborné nálady, takže při pohledu na Nelinu hlavičku, opřenou o jeho prsa, říkal si vesele, ale zároveň ne bez údivu:

„Je to zvláštní, jak tu dívku mám rád! Je pravda, že jsem ji měl rád vždycky, ale teď víc a víc!“

Když nevěděl, jak si to vysvětlit, připadl na tuto domněnku:

„Je to tím, že jsme spolu tolik zažili a že je pod mou ochranou.“

Zatím držel dívku s velkou opatrností pravou rukou za pásek, aby mu nespadla ze sedla a nenatloukla si nos. Postupovali krok za krokem mlčky, jen Kali si polohlasně prozpěvoval chvalozpěv na Staše:

„Velký pán zabít Gebra, zabít lva a buvola! Ach, velký pán zabít ještě moc lvů, ach! Moc masa, moc masa, ach, ach!“

„Kali,“ zeptal se tiše Staš, „loví kmen Va-himů lvy?“

„Va-hima se bát lvů, ale Va-hima kopat hluboké jámy, a když tam lev v noci spadne, Va-hima se smát.“

„Co děláte potom?“

„Va-hima házet mnoho oštěpů, až lev je jako ježek. Potom ho vytáhnout z jámy a sníst. Lev dobrý.“

A podle svého zvyku se pohladil po břiše.

Stašovi se takový způsob lovu příliš nelíbil a začal se tedy vyptávat, jaká jiná zvěř je v zemi Va-himů. Hovořili dále o antilopách, pštrosech, žirafách a nosorožcích tak dlouho, dokud k jejich uším nedolehl šum vodopádu.

„Co to?“ zvolal Staš. „Před námi je řeka a vodopád?“

Kali přikývl na znamení, že opravdu tomu tak je.

Na chvíli přidali do kroku a naslouchali šumotu, který zněl stále zřetelněji.

„Vodopád!“ opakoval Staš, ve kterém se probudila zvědavost.

Sotvaže však přejeli první i druhou zatáčku, objevila se před nimi náhle překážka, která jim nepřekonatelně tarasila další cestu.

Nela, kterou předtím uspal pohyb kráčejícího koně, hned se probudila.

„Už se zastavujeme na nocleh?“ ptala se.

„Ne, ale podívej se,“ odpověděl Staš, „roklinu uzavírá skála!“

„Co tedy uděláme?“

„Kolem ní se protáhnout nemůžeme, protože je tu příliš málo místa, musíme se tedy trochu vrátit, dostat se nahoru a objet překážku, ale do večera máme ještě dvě hodiny, je tedy času dost. Ať si koně trochu oddechnou! Slyšíš vodopád?“

„Slyším.“

„Zastavíme se u něho na nocleh.“

Potom se obrátil ke Kalimu a poručil mu, aby vylezl na okraj rokliny a podíval se, není-li dno rokliny dále zavaleno podobnými překážkami. Sám si začal pozorně prohlížet skálu, a po chvíli dodal:

„Skála se utrhla a spadla nedávno. Vidíš, Nelo, její lom? Podívej se, jak je čerstvý. Není na něm ani mech, ani rostliny. Rozumím, už rozumím!“

Rukou ukázal děvčátku na baobab rostoucí na okraji rokliny, jehož obrovský kořen visel ze stěny podél místa lomu.

„Tenhle kořen se zapustil do štěrbiny mezi stěnou a skálou, a jak rostl, odloupl nakonec skálu. To je velmi zvláštní případ, protože kámen je přece tvrdší než dřevo, ale vím, že v horách se to často stává. Pak něco otřese balvanem, který se jen taktak drží – a balvan se odtrhne.“

„Co jím mohlo otřást?“

„Na to je těžká odpověď. Snad nějaká dřívější bouře, snad včerejší.“

Vtom přiběhl Saba, který dříve zůstal za karavanou, náhle se zastavil, jako by ho někdo zezadu chytil za ocas, zavětřil, vtlačil se do úzké štěrbiny mezi stěnou a odtrženou skálou, ale hned začal couvat se zježenou srstí.

Staš slezl s koně, aby se podíval, co psa tak vyděsilo.

„Staši, nechoď tam," prosila Nela, „může tam být lev."

Ale hoch, který byl trochu sebevědomý a který měl od včerejší noci neobyčejně svrchu na lvy, odpověděl:

„To je toho, lev ve dne!"

Než se však přiblížil k průchodu, rozlehl se shora hlas Kaliho:

„Bvana kubva! Bvana kubva!"

„Co se stalo?" zeptal se Staš.

Černoch v okamžiku sjel po lodyze liány. Z obličeje se mu dalo snadno vyčíst, že přináší nějakou důležitou novinu.

„Slon!" zvolal.

„Slon?"

„Ano," odpověděl mladý černoch, mávaje rukama. „Tam hřmící voda a tady skála. Slon nemůže vyjít. Velký pán zabít slona a Kali ho jíst, ach, jíst, jíst!"

A při té myšlence ho zachvátila taková radost, že začal skákat, plácat se rukama do kolen, smát se jako blázen, koulet očima a blýskat svými bílými zuby.

Staš hned nepochopil, proč Kali říká, že slon nemůže vyjít z rokliny, a proto se chtěl sám podívat, co se stalo. Vsedl na koně, svěřil Nelu Mee, aby měl v případě potřeby volné ruce k výstřelu, poručil Kalimu, aby si sedl za něj. Pak se všichni vraceli a začali hledat místo, kudy by se mohli dostat nahoru. Cestou se Staš vyptával, jak se mohl slon octnout tam, kde byl. Z odpovědí Kaliho si víceméně domyslil, co se stalo.

Slon zřejmě při požáru džungle utíkal roklinou před ohněm, cestou silně vrazil do skály a ta se zřítila a uzavřela mu zpáteční cestu. Když doběhl na konec rokliny, octl se na okraji propasti, do které padala řeka, a tak zůstal uzavřen.

Po určité době našli mladí cestovatelé východ, ale dosti strmý, takže museli sesednout s koní a vést je za sebou. Protože podle černochova ujišťování bylo k řece velmi blízko, šli dále pěšky. Konečně došli na vysoký ostroh, ohraničený z jedné strany řekou, z druhé roklinou. Když pohlédli dolů, uviděli na dně kotliny slona.

Obrovské zvíře leželo na břiše a k velkému podivu Stašovu se ani nevzchopilo, když je spatřilo, jen když Saba začal dobíhat k okraji doliny a zuřivě štěkat, zahýbalo na chvíli mohutnýma ušima, zdvihlo chobot, ale hned jej zase spustilo.

Děti se držely za ruce a dlouho na něj hleděly v mlčení, které přerušil teprve Kali.

„On umírat hladem!“ zvolal.

Slon byl opravdu vyhublý do té míry, že jeho hřbet tvořil po délce těla jakýsi trčící hřeben; boky měl vpadlé, pod kůží se i přes její tloušťku výrazně rýsovala žebra a dalo se snadno uhodnout, že nevstává proto, že již nemá dost sil.

Roklina, při svém ústí dosti široká, změnila se v kotlinu, z obou stran uzavřenou svislými stěnami, na jejímž dně rostlo několik stromů. Tyto stromy byly polámány, kůra s nich servána, na větvích ani lístečku. Liány visící ze skal byly rovněž potrhány a sežrány a tráva v kotlině byla vyškubána do posledního stébélka.

Když si Staš důkladně obhlédl situaci, sdělil své postřehy Nele, ale pod dojmem neodvratné smrti obrovského zvířete mluvil potichu, jako by se bál, aby mu nerušil poslední chvíle života.

„Ano, skutečně umírá hladem. Vězí tu jistě už čtrnáct dní, to jest od doby, kdy požár spálil starou džungli. Sežral všecko, co se dalo, a teď se jen trápí, dokonce o to více, že tady nahoře rostou chlebovníky a akácie s velkými lusky, a on je vidí a nemůže se k nim dostat.“

Tak se na něho mlčky dívali dál a slon také co chvíli na ně upíral svá malá hasnoucí očka – a z hrdla se mu draly jakési bublavé zvuky.

„Opravdu,“ ozval se hoch, „bude nejlíp, když mu zkrátíme trápení.“

Po těchto slovech zdvihl pušku k líci, ale Nela ho chytila za halenu, a vzpírajíc se oběma nohama, odtahovala ho vší silou od okraje rokliny.

„Staši, nedělej to! Staši, dáme mu žrát! Je tak ubohý! Nechci, abys ho zabíjel, nechci, nechci!“

Dupajíc nožkama nepřestávala ho táhnout a Staš na ni hleděl s velikým údivem. Všiml si, že má oči plné slz a řekl:

„Ale Nelo…“

„Nechci! Nedám ho zabít! Dostanu zimnici, jestli ho zabiješ…“

Stašovi stačila tato hrozba, aby se vzdal svých vražedných úmyslů, nejen pokud jde o slona, kterého měli před sebou, ale i pokud jde o všecky ostatní na světě. Chvíli ještě mlčel, neboť

nevěděl, co má maličké odpovědět, ale potom řekl:

„No dobrá, dobrá…! Říkám ti, že dobrá! Nelo, pusť mě!“

Ale Nela ho hned objala a v jejích uplakaných očích probleskl úsměv. Nyní jí šlo jen o to, aby slon dostal co nejdřív žrát. Kali a Mea se velice divili, když se dověděli, že bvana kubva nejen slona nezabije, nýbrž že mají ihned pro něj natrhat tolik plodů chlebovníku, tolik lusek akácií a tolik býlí, listí a trávy, kolik jen dovedou. Súdánský Gebrův meč s oboustranným ostřím se Kalimu velice hodil k této práci. Kdyby jej neměli, nešlo by to tak snadno. Nela však nechtěla čekat, až s tím budou hotovi. Jakmile první chlebovníkový plod podobný melounu spadl do trávy, popadla jej oběma rukama, nesla jej k roklině a rychle opakovala, jako by se bála, aby to neudělal někdo jiný:

„Já! Já! Já!“

Stašovi však ani nenapadlo připravit ji o toto potěšení, nýbrž jen z obavy, aby v přílišné horlivosti nesletěla dolů i s melounem, zachytil ji za pásek šatů a zvolal:

„Hoď!“

Obrovský plod se kutálel po strmém svahu a spadl slonovi k nohám. Slon ihned vytáhl chobot, uchopil meloun, potom ohnul chobot, jako by si chtěl plod vložit pod krk – a už jej děti neviděly.

„Sežral!“ zvolala rozradostněná Nela.

„To si myslím!“ odpověděl se smíchem Staš.

Slon k nim natáhl chobot, jako by chtěl prosit o další, a ozval se mohutným hlasem:

„Hrrumf!“

„Chce ještě!“

„To si myslím!“ opakoval Staš.

Druhý meloun putoval za prvním a zmizel v okamžiku právě tak, potom třetí, čtvrtý, desátý, pak začaly lítat lusky akácií a celé otýpky trávy a velkých listů. Nela nedovolila nikomu, aby házel místo ní. Když se její malé ruce unavily prací, shazovala nožkama nové a nové zásoby, slon jen žral, a zvedaje občas chobot, vydával své hřímavé „hrrumf“ na znamení, že děkuje.

Ale Kali a Mea se nakonec unavili prací, kterou vykonávali velmi horlivě, v domnění, že bvana kubva chce slona nejdřív vykrmit a pak ho teprv zabít. Konečně však bvana kubva jim poručil, aby přestali, protože se slunce již silně sklonilo

k západu a byl čas, aby se začalo se stavbou zeriby. Naštěstí to nebylo nic těžkého, neboť dvě strany trojúhelníkového ostrohu byly naprosto nedostupné, takže bylo třeba zahradit jen třetí stranu. Akácií s obrovskými trny tu bylo sdostatek.

Nela neodstupovala ani na krok od rokliny, seděla na bobku a oznamovala z dálky Stašovi, co slon dělá. Její tenký hlásek se ustavičně ozýval:

„Hledá kolem sebe chobotem!“

Nebo:

„Hýbá ušima. Má ohromné uši!“

A konečně:

„Staši, Staši, vstává! Ach!“

Staš rychle přiskočil a uchopil Nelu za ruku. Slon skutečně vstal a teď teprve mohly děti spatřit jeho velikost. Předtím viděly několikrát velké slony, které převáželi Suezským průplavem na lodích z Indie do Evropy, ale žádný z nich se nemohl ani porovnat s tímto kolosem, který vypadal jako břidlicová skála, chodící po čtyřech nohách. Lišil se také od nich nesmírnými kly, které dosahovaly pěti i více stop délky, a jak již Nela postřehla, také přímo báječnýma ušima. Přední nohy měl velmi vysoké, ale poměrně tenké, což nepochybně způsobil mnohadenní půst.

„To je ale kousek!“ zvolal Staš. „Kdyby se postavil a dobře natáhl chobot, mohl by tě chytit za nohu.“

Avšak kolos neměl ani pomyšlení, aby se stavěl na zadní nohy, ani aby někoho chytal za nohu. Vrávoravým krokem se přiblížil k ústí rokliny, díval se chvíli do propasti, na jejímž dně vířila voda, pak se obrátil ke stěně, ležící blíže k vodopádu, zamířil k němu chobotem, ponořil jej, jak mohl nejhlouběji, a začal pít.

„Má štěstí,“ řekl Staš, „že dosáhne chobotem do vody. Jinak by byl zdechl.“

Slon pil tak dlouho, že se děvčátka nakonec zmocnil neklid.

„Staši, a neuškodí si?“ zeptala se.

„Nevím,“ odpověděl Staš se smíchem, „ale když jsi ho už vzala pod ochranu, tak ho napomeň.“

Nela se tedy naklonila nad okraj kotliny a volala:

„Dost už, milý slone, dost!“

A milý slon, jako by byl pochopil, oč jde, přestal hned pít, ale zato se začal polévat vodou. Napřed si postříkal nohy, potom hřbet a pak oba boky.

Ale zatím se setmělo a Staš tedy odvedl dívku do zeriby, kde na ně již čekala večeře.

Oba byli ve výborné náladě: Nela, že zachránila slonovi život, a Staš, že viděl její oči, zářící jako dvě hvězdičky, a radostnou tvářičku, která vypadala svěžeji a zdravěji než kdykoli jindy od jejich odjezdu z Chartúmu. K hochově spokojenosti přispívalo i to, že si sliboval poklidnou a příjemnou noc. Ze dvou stran nepřístupný ostroh je naprosto zabezpečoval před napadením a na třetí stranu snesli Kali s Meou vysokou stěnu z trnitých větví a mučenek, takže nemohlo být ani řeči o tom, že by se jakákoli šelma mohla dostat přes takovou překážku. Přitom nastalo krásné počasí a obloha byla hned po západu slunce poseta hvězdami. Příjemně se dýchal vzduch, ochlazený blízkým vodopádem a prosycený vůní džungle a čerstvě nalámaných větví.

Tahle dívka nedostane zimnici! myslil si s radostí Staš.

Potom začali hovořit o slonu, neboť Nela nedovedla mluvit o ničem jiném a nepřestávala být nadšena jeho velikostí, chobotem i kly, které měl skutečně obrovské. Nakonec se zeptala:

„Staši, viď, že je rozumný?“

„Jako Šalomoun,“ odpověděl Staš. „Ale z čeho tak soudíš?“

„Když jsem ho poprosila, aby už nepil, hned mě poslechl.“

„Jestli předtím nechodil na hodiny angličtiny, a přece ti rozumí, je to učiněný zázrak.“

Nela zpozorovala, že Staš si z ní tropí žerty, prskla tedy po něm jako kočka a potom řekla:

„Říkej si, co chceš, ale já vím určitě, že je velice rozumný a že se rychle ochočí.“

„Jestli rychle, to nevím, ale ochočit se může. Afričtí sloni jsou sice divočejší než indičtí, ale myslím, že například Hannibal používal afrických slonů.“

„A kdo to byl Hannibal?“

Staš se na ni podíval shovívavě, ale s politováním.

„Ovšem,“ řekl, „ve tvém věku lidé takové věci nevědí. Hannibal byl velký kartaginský vojevůdce, který užíval slonů ve válce s Římany, a protože Kartágo bylo v Africe, musel tedy používat afrických…“

Další rozmluvu přerušil hlučný ryk slona, který když se najedl a napil, začal si troubit, neznámo zda z radosti nebo ze stesku po svobodě. Saba se vzchopil, začal štěkat a Staš zvolal:

„Teď to máš! Teď svolává své druhy. Krásně dopadneme, až jich sem přitáhne celé stádo.“

„On řekne ostatním, že jsme k němu byli hodní!“ odpověděla rychle Nela.

Ale ve skutečnosti se Staš neznepokojoval, neboť počítal s tím, že i kdyby jich přiběhlo celé stádo, zaplaší je zář ohně. Usmál se vzdorně a řekl:

„Dobrá, dobrá! Až se sloni objeví, nebudeš plakat strachem, kdepak – jenom se ti budou potit oči jako už dvakrát.“

A začal se jí posmívat:

„Já nepláču, jen se mi potí oči.“

Když však Nela viděla jeho veselou tvář, dovtípila se, že jim žádné nebezpečí nehrozí.

„Až ho ochočíme,“ řekla, „nebudou se mi už oči potit, i kdyby deset lvů řvalo.“

„Proč?“

„Protože on nás ubrání.“

Staš utišil Sabu, který nepřestával slonovi odpovídat, chvíli uvažoval a potom prohlásil:

„Nepomyslila jsi na jednu věc, Nelo. My tu přece navěky nezůstaneme, ale půjdeme dál. Neříkám, že hned… Naopak, místo je dobré, rozhodl jsem se tu zůstat… snad týden, snad dva, protože ty i my všichni potřebujeme odpočinek! No dobře. Pokud tu zůstaneme, budeme slona krmit, i když to bude pro všecky znamenat ohromnou práci. Ale vždyť je uvězněný a nemůžeme ho vzít s sebou. Co tedy potom? Půjdeme a on tu zůstane a zase se bude trápit hladem, pokud nezdechne. Pak nám ho bude tím víc líto…“

Nela velmi posmutněla a chvíli seděla mlčky, neboť zřejmě nevěděla, co odpovědět na tuto správnou poznámku, ale po chvíli zdvihla hlavu, odhodila kadeř, která jí spadla do očí, a pohlédla na hocha zrakem plným důvěry:

„Vím,“ řekla, „že když budeš chtít, vyvedeš ho z rokliny.“

„Já?“

Nela natáhla prstíček, dotkla se jím Stašovy ruky a opakovala:

„Ty.“

Maličká chytrá osůbka pochopila, že její důvěra chlapci zalichotí a že on od tohoto okamžiku začne přemýšlet, jak by bylo možné slona osvobodit.

XXVI

Noc minula klidně; třebaže se na jižní straně oblohy nakupilo mnoho mraků, ráno bylo krásně. Na Stašův příkaz se Kali s Meou hned po snídani pustili do shromažďování melounů, akáciových lusků a čerstvého listí, trávy a potravy všeho druhu pro slona a snášeli ji na okraj rokliny. Protože Nela rozhodně chtěla krmit svého nového přítele sama, udělal jí Staš z mladého rozsochatého fíkovníku něco na způsob vidlí, aby mohla snáze shazovat zásoby na dno rokliny.

Slon troubil od rána a domáhal se zřejmě snídaně. Když pak spatřil na okraji kotliny bílou bytůstku, která mu včera dala potravu, uvítal ji radostným bubláním a hned k ní vztáhl chobot. V ranním světle připadal dětem ještě obrovitější než včera. Byl velmi hubený, ale vypadal čileji a obracel k Nele svá malá bystrá očka skoro vesele. Nela dokonce tvrdila, že jeho přední nohy přes noc zesílily a začala mu shazovat potravu s takovou horlivostí, že ji Staš musel zdržovat a nakonec – když se příliš udýchala – vystřídat ji v práci. Oba se bavili výborně a zvláště je bavily slonovy „grimasy“. Zpočátku žral všecko, co mu padlo k nohám, ale brzy, když zahnal první hlad, začal si vybírat. Když přišel na rostlinu, která mu chutnala méně, otřepal ji o přední nohy a vyhodil ji chobotem do výše, jako by chtěl říci: „Tuhle pochoutku si snězte sami!“ Nakonec po ukojení hladu a žízně začal mávat ohromnýma ušima s očividnou spokojeností.

„Jsem si jista,“ pravila Nela, „že kdybychom teď k němu sestoupili, neudělal by nám nic zlého.“

A začala na něj volat:

„Slone, milý slone, viď, že bys nám neudělal nic zlého?“

Když slon kývl chobotem v odpověď, obrátila se k Stašovi:

„Vidíš, povídá, že ne.“

„Je to možné,“ odpověděl Staš. „Jsou to zvířata velmi inteligentní a tenhle už nepochybně pochopil, že oba jsme mu užiteční. Kdoví zdali k nám nepociťuje i trochu vděčnosti: ale bude jistější zatím to nezkoušet, a zvláště ať to nezkouší Saba, protože jeho by určitě zabil. Ale časem se mohou spřátelit i oni.“

Další projevy nadšení nad slonem přerušil Kali, který předvídal, že teď bude každý den muset pracovat pro výživu obra.

Přistoupil k Stašovi a řekl mu s povzbuzujícím úsměvem:

„Velký pán zabít slona a Kali ho jíst místo sbírat trávu, ovoce a větve.“

Ale velký pán už neměl v úmyslu zabít slona, a protože byl od přírody nesmírně vznětlivý, odpověděl bez rozmýšlení:

„Jsi osel.“

Naneštěstí zapomněl, jak se řekne osel ve svahilském jazyce, a řekl anglicky donkey. Protože Kali neuměl anglicky, považoval tento výraz zřejmě za nějakou poklonu nebo pochvalu, neboť za chvíli děti slyšely, jak se obrátil k Mee a říkal jí vychloubačně:

„‚Mea mít černou kůži a černý mozek, ale Kali je donkey.“

Potom dodal pyšně:

„Sám velký pán říkat, že Kali je donkey.“

Staš zatím oběma rozkázal, aby střežili slečinku jako oko v hlavě, a kdyby se cokoli přihodilo, aby ho hned zavolali; sám šel s puškou k utržené skále, která uzavírala roklinu. Když došel na místo, pozorně je prohlédl, prozkoumal všecky skalní trhliny, vsunul prut do štěrbiny, kterou našel v dolejší části balvanu a změřil pečlivě její hloubku. Pak se vrátil volným krokem do tábořiště, kde otevřel bedničku s náboji a začal je počítat.

Sotva však napočítal do tří set, když se z baobabu, rostoucího padesát kroků od stanu, rozlehl Mein hlas:

„Pane, pane!“

Staš udělal několik kroků k obrovskému stromu, jehož kmen, dole zpráchnivělý, vypadal jako věž, a zeptal se:

„Copak chceš?“

„Tam blízko vidět moc zeber a trochu dál se pást antilopy.“

„Dobře. Vezmu pušku a půjdu, protože si musíme naudit maso. Ale proč jsi lezla na strom a co tam děláš?“

Děvče na to odpovědělo svým smutným, zpěvným hlasem:

„Mea uviděla hnízdo šedivých papoušků a chtěla přinést mladé slečince, ale hnízdo je prázdné, a tak Mea nedostane korálky na krk.“

„Dostaneš je za to, že máš slečinku ráda.“

Mladá černoška slezla co nejrychleji po krabaté kůře a s očima zářícíma radostí opakovala:

„Ach, ano, ano! Mea jí má moc ráda – a korálky taky!“

Staš ji laskavě pohladil po hlavě, vzal pušku, zavřel bedničku s náboji a pustil se směrem, kde se pásly zebry. Za půl hodiny dolétl do tábořiště ohlas střelné rány a za hodinu se malý lovec vrátil s dobrou zprávou, že zastřelil mladou zebru a že okolí je plné zvěře, neboť z výšiny viděl kromě zeber i četná stáda antilop arieli a zároveň i houfce vodních koz, pasoucích se v blízkosti řeky.

Potom nařídil Kalimu, aby si vzal koně a vypravil se pro zabitý kus, sám začal pečlivě prohlížet obrovský kmen baobabu, obcházet jej dokola a klepat pažbou na jeho krabatou kůru.

„Co to děláš?“ zeptala se Nela.

„Podívej se, jaký je to obr. Kdyby se patnáct lidí vzalo za ruce, neobjali by tento strom, který snad pamatuje časy faraónů. Ale kmen je v dolejší části ztrouchnivělý a dutý. Vidíš ten otvor, kterým je možné snadno se dostat dovnitř? Snad by se tam dala zřídit nějaká větší místnost, kde bychom mohli všichni bydlet. Napadlo mě to, když jsem viděl Meu ve větvích a když jsem šel na zebry, už jsem na to stále myslil.“

„Ale my přece máme utíkat do Habeše.“

„Ano. Musíme si však odpočinout a říkal jsem ti včera, že jsem se rozhodl tady zůstat týden nebo i dva. Ty nechceš opustit svého slona a já se zas kvůli tobě bojím doby dešťů, která již začala a za které je zimnice jistá. Dnes je pěkně, ale vidíš, že se mraky kupí stále hustěji, a kdoví, zda se déšť nespustí ještě před večerem. Stan tě dostatečně neochrání a v baobabu, není-li zpráchnivělý až do koruny, můžeme si tropit žerty z největšího lijáku. Bylo by v něm i bezpečněji než ve stanu, protože když každého večera obložíme trním otvor a okénka, která naděláme pro světlo, může si kolem stromu řvát tolik lvů, kolik bude chtít. Jarní doba dešťů netrvá déle než měsíc a čím dál víc je mi jasnější, že ji tu musíme přečkat. A když ano, pak lépe zde než kdekoli jinde, lépe v tomto obrovském stromě než pod stanem.“

Nela vždycky souhlasila se vším, co chtěl Staš. Souhlasila i nyní, tím spíše, že nápad zůstat u slona a bydlet v baobabu se jí neobyčejně zalíbil. Začala si také hned vymýšlet, jak si rozdělí pokoje, jak je zařídí a jak se budou navzájem zvát na čaje a na obědy. Nakonec se rozveselili oba a Nela se hned chtěla rozhlédnout po novém bytě, ale Staš, který každým dnem nabýval více zkušeností, ji zadržel před příliš náhlým hospodařením.

„Než se tam sami nastěhujeme," řekl, „musíme dát výpověď dřívějším nájemníkům, jsou-li tam nějací."

Po těchto slovech nařídil Mee, aby do nitra baobabu vhodila několik zapálených a silně čadících čerstvých větví.

Ukázalo se, že učinil dobře, protože obrovský strom byl obydlen takovými hospodáři, s jejichž pohostinností se nedalo počítat.

XXVII

Ve stromě byly dva otvory: jeden velký, půl metru od země, druhý menší ve výši asi prvního poschodí městského domu. Sotva Mea vhodila do nižšího otvoru zapálené dýmající větve, ihned začali z hořejšího vyletovat velcí netopýři a oslepeni slunečním jasem pištěli a kroužili jako omámení kolem stromu. Avšak za chvíli z dolního otvoru vyrazil jako blesk vlastní pán domu, obrovský hroznýš, který tam zřejmě v polospánku trávil zbytky poslední hostiny. Když mu dým začpěl do nozder, probudil se a pomyslil na záchranu. Když Staš spatřil jakoby železné tělo, které jako nestvůrná pružina vyskočilo z kouřícího otvoru ve stromě, popadl Nelu za ruku a běžel s ní k otevřené džungli.

Ale plaz, sám vyděšený, nepomýšlel na to, aby je pronásledoval, nýbrž proklouzával mezi trávou a rozloženými zavazadly a prchal nečekanou rychlostí směrem k roklině, kde se chtěl skrýt ve skalních rozsedlinách a slujích.

Děti se vzpamatovaly. Staš postavil Nelu na zem, uchopil pušku a spěchal za hadem k roklině. Nela mu běžela v patách. Avšak po několika krocích se jejich očím naskytla tak neobyčejná podívaná, že se oba zastavili jako do země vrytí. Vysoko nad roklinou se objevilo na okamžik hadí tělo, opsalo oblouk ve vzduchu a padalo zase dolů. Po chvíli se ukázalo podruhé a zase spadlo. Děti doběhly k okraji a spatřily s údivem, že jejich nový přítel slon si takto pohrává s hadem. Když ho tak dvakrát poslal na vzdušnou pouť, šlapal mu teď důkladně na hlavu svou obrovskou nohou, podobnou kládě. Jakmile skončil tuto činnost, znova zdvihl ještě chvějící se tělo, ale tentokrát je nevyhodil do výše,

nýbrž přímo do vodopádu. Poté kolébaje se na obě strany a mávaje ušima pohlížel bystře na Nelu a nakonec k ní vztáhl chobot, jako by se hlásil o odměnu za svůj hrdinský a zároveň velmi rozumný skutek.

Nela běžela hned do stanu. Když se vrátila se zástěrkou plnou divokých fíků, začala mu je házet po několika najednou, slon je pečlivě vyhledával v trávě a vkládal si jeden po druhém do tlamy. Ty, které mu zapadly do hlubších štěrbin, vyfukoval s takovou silou, že zároveň s fíky létaly do výše kameny velikosti lidské pěsti. Děti přijímaly tyto výkony s potleskem a smíchem. Nela se několikrát vrátila pro novou zásobu a nepřestávala tvrdit za každým fíkem, že slon už je úplně ochočený a že by k němu mohla sejít třeba hned.

„Vidíš, Staši, to budeme mít obránce…! Vždyť ten se nebojí nikoho v pralese: ani lva, ani hada, ani krokodýla. A je velmi hodný a jistě nás má rád."

„Jestli se ochočí," řekl Staš, „a budu-li tě moci nechávat pod jeho ochranou, pak bych mohl skutečně s úplným klidem chodit na lov, protože lepšího ochránce bych ti nemohl najít v celé Africe."

Po chvíli dodal:

„Zdejší sloni jsou sice divočejší, ale četl jsem, že například indičtí mají podivnou náklonnost k dětem. V Indii se nikdy nestane, že by slon ublížil dítěti, a jestliže se někdy rozzuří, což se občas stává, pak místní kornakové posílají děti, aby ho uklidnily."

„Tak vidíš, vidíš!"

„Rozhodně jsi udělala dobře, žes mi ho nedovolila zabít."

Neliny oči přitom zahořely jako dva zelenavé ohýnky. Stoupla si na špičky, položila Stašovi obě ruce na ramena, zaklonila hlavičku dozadu, dívala se mu do očí a ptala se:

„Jednala jsem, jako by mi bylo kolik let? Řekni! Kolik let?"

A on odpověděl:

„Nejméně sedmdesát."

„Ty vždycky jen žertuješ."

„Jen se zlob, zlob! Ale kdo osvobodí slona?"

Když to Nela uslyšela, začala se k němu hned tulit jako koťátko.

„Ty – a budu tě za to mít moc ráda a on také."

„Myslím na to," řekl Staš, „ale bude to obtížná práce a neudělám ji hned, nýbrž až později, až se budeme chtít vydat na další cestu."

„Proč?"

„Protože kdybychom ho osvobodili dřív, než se úplně ochočí a přilne k nám, hned by si šel po svých."

„Ó, ode mne neodejde."

„Ty si myslíš, že on už je taky takový jako já!" odpověděl trochu nakvašeně Staš.

Další hovor jim přerušil příchod Kaliho, který přivezl zabitou zebru a její mládě, zakousnuté Sabou. Pes měl štěstí, že odběhl s Kalim a nebyl při příhodě s hadem, neboť by ho byl jistě pronásledoval, a až by ho byl dopadl, byl by zahynul v jeho vražedném objetí, dřív než by mu byl Staš mohl přijít na pomoc. Za zakousnutí zebřího hříbátka dostal však od Nely za uši, což si ostatně nebral příliš k srdci, protože ani neschoval vyplazený jazyk, se kterým přiběhl z lovu.

Staš zatím oznámil Kalimu, že hodlá zařídit obydlí ve stromě, a vyprávěl mu, co se stalo při vykuřování kmene a jak si slon dovedl poradit s hadem.

Myšlenka usadit se v baobabu, který je mohl chránit nejen před deštěm, ale i před divokými zvířaty, se černochovi velice líbila, zato však jednání slona se u něho vůbec nesetkalo s uznáním.

„Slon je hloupý," řekl, „,a proto hodil ňoku (hada) do hřmící vody, ale Kali ví, že ňoka je dobrá, a proto ji za hřmící vodou vyhledá a upeče, protože Kali je moudrý a donkey."

„Donkey jsi, to je pravda," odpověděl Staš, „ale snad nechceš jíst hada?"

„Ňoka dobrý," opakoval Kali.

A ukazuje na zabitou zebru, dodal:

„Lepší než ta ňama."

Pak se oba odebrali k baobabu a věnovali se přípravě obydlí. Kali vyhledal nad řekou plochý kámen jako velké řešeto, postavil jej do kmene, nasypal na něj řežavé uhlíky a dosypával stále další, dávaje jen pozor, aby uvnitř nechytila práchnivina a nezpůsobila požár celého stromu. Říkal, že to dělá proto, aby nic nekouslo velkého pána a bibi. Jak se ukázalo, nebyla tato opatrnost nijak zbytečná, neboť jak jen čmoud vyplnil vnitřek stromu

a obklopil jej i zvenčí, počaly ze štěrbin v kůře vylézat nejrozmanitější tvorové; brouci černé a višňové barvy, chlupatí pavouci velikosti švestek, odporné housenky, pokryté jakýmisi ostny a tlusté jako prst, a také jedovatí štíři, jejichž bodnutí může způsobit smrt. A podle toho, co se objevilo na povrchu kmene, dalo se snadno domyslit, kolik podobných tvorů jistě zadusil uhelný plyn uvnitř. To, co z kůry a nižších větví spadlo do trávy, rozmačkával Kali nemilosrdně kameny, přitom stále pozoroval hořejší i dolejší otvor, jako by se obával, že každou chvíli z nich vyrazí ještě něco nového.

„Proč tam tak koukáš?“ ptal se ho Staš. „Myslíš snad, že se ve stromě může ještě ukrývat druhý had?“

„Ne. Kali se bát mzimu.“

„Co je to mzimu?“

„Zlý duch.“

„Viděl jsi někdy v životě mzimu?“

„Neviděl, ale Kali slyšet hrozný rámus, jaký tropit mzimu v chatách čarodějů.“

„A vaši čarodějové se ho nebojí?“

„Čarodějové ho dovedou zaklít a potom chodit po chatách a říkat, že mzimu se hněvá, a černoši jim tedy nosit banány, med, pombu, vejce a maso, aby usmířili mzimu.“

Staš pokrčil rameny.

„Je vidět, že je dobré být u vás čarodějem. Ale snad tedy ten had byl mzimu?“

Kali zavrtěl hlavou.

„Potom by slon nezabít mzimu, ale mzimu zabít slona. Mzimu je smrt…“

Jakýsi podivný hluk a šumot uvnitř stromu přerušil náhle jejich vyprávění. Z dolejšího otvoru vyrazil podivný rudý prach, a pak se rozlehl hluk ještě silnější než dříve.

V tom okamžiku padl Kali tváří k zemi a začal pronikavě křičet:

„Aka! Mzimu! Aka, aka, aka!“

Staš v první chvíli také ustoupil, ale brzy se mu vrátila chladnokrevnost, a když Nela s Meou přiběhly, začal jim vysvětlovat, co se mohlo stát.

„Je pravděpodobné,“ řekl, „že spousty práchniviny, které jsou uvnitř kmene, se horkem roztáhly, a proto nakonec spadly

a zasypaly uhlíky. A Kali si myslí, že je to mzimu. Ať Mea chrstne několikrát vodu do otvoru. Jestliže uhlí neuhasne pro nedostatek vzduchu, začne od něho doutnat práchnivina a mohl by nám vzplanout celý strom.“

Když viděl, že Kali pořád ještě leží a nepřestává opakovat s hrůzou „aka, aka!“, vzal pušku, kterou obyčejně teď střílíval perličky, vypálil ránu dovnitř a řekl, dotýkaje se chlapce pažbou:

„Tvé mzimu je zabito. Neboj se!“

Kali se sice vzchopil, ale zůstal na kolenou.

„Ó, velký pán, velký! Pán se nebát ani mzimu?“

„Aka, aka!“ zvolal Staš, napodobuje černocha.

A dal se do smíchu.

Kali se za chvíli docela uklidnil, a když zasedl k jídlu, připravenému Meou, ukázalo se, že chvilkové zděšení ho nijak nepřipravilo o chuť k jídlu, neboť kromě porce uzeného masa snědl ještě syrová játra zebřího mláděte, nepočítaje divoké fíky, které jim hojně dodávala nablízku rostoucí sykomora. Pak se oba se Stašem vrátili ke stromu, kde na ně čekalo ještě mnoho práce. Vyhazování práchniviny, uhlíků, celých stovek spálených brouků a velkých stonožek, jakož i několik upečených netopýrů stálo je víc než dvě hodiny práce. Staš se dokonce divil, že netopýři mohli bydlet v bezprostředním sousedství s hadem, domyslil si však, že obrovský hroznýš buď pohrdal tak drobnou zvěřinou, nebo se k nim nemohl dostat, protože se uvnitř kmene nemohl kolem ničeho ovinout. Žár uhlí, který způsobil zřícení nahromaděné práchniviny, znamenitě vyčistil vnitřek – a pohled na něj naplnil Staše radostí, neboť byl tak prostorný jako velký pokoj a mohl poskytnout útulek ne čtyřem, ale deseti lidem. Dolní otvor zastával dveře, horní otvor sloužil za okno, které působilo, že v obrovském kmeni nebylo ani temno, ani dusno. Staš se rozhodl, že prostor rozdělí stanovým plátnem na dvě místnosti, z nichž jedna bude určena pro Nelu a Meu, druhá pro něho, Kaliho a Sabu. Strom nebyl ztrouchnivělý až do horní části kmene, a proto déšť nemohl proniknout dovnitř a k úplnému zajištění před ním stačilo zdvihnout a podepřít nad oběma otvory kůru tak, aby tvořila dva okapy. Spodek vnitřku se rozhodli vysypat říčním pískem, vypraženým sluncem, a písek vystlat suchým mechem.

Práce byla opravdu těžká, zvláště pro Kaliho, protože on kromě toho musel ještě udit maso, napájet koně a pamatovat na potravu pro slona, který se o ni troubením ustavičně hlásil. Ale mladý černoch se pustil do úpravy nového obydlí s velkou chutí, ba s nadšením, jehož příčinu vysvětlil Stašovi ještě téhož dne:

„Až se velký pán a bibi ubytují ve stromě," pravil, podpíraje si boky, „nebude muset Kali stavět na noc velkou zeribu a bude moci každý večer zahálet."

„Ty rád zahálíš?"

„Kali je muž, Kali rád zahálet, protože pracovat muset jenom ženy."

„A přece vidíš, že já pracuji pro bibi."

„Ale zato bibi, až doroste, bude muset pracovat pro velkého pána, a když nebude chtít, velký pán ji jistě bít."

Staš ovšem při pouhém pomyšlení na bití bibi vyskočil, jako by ho něco píchlo, a vzkřikl hněvivě:

„Hlupáku, víš, kdo je bibi?"

„Nevím," odpověděl se strachem černý chlapík.

„Bibi je… to je… dobré… mzimu!"

Kali se ulekl, až si sedl.

Po skončené práci se nesměle přiblížil k Nele, padl před ní na tvář a začal opakovat ne sice zděšeným, ale úpěnlivým hlasem:

„Aka, aka, aka!"

Tu dobré mzimu na něj vytřeštilo své krásné oči barvy mořské vody, nechápajíc vůbec, co se stalo a oč Kalimu jde.

XXVIII

Nové obydlí, kterému Staš dal jméno „Krakov", bylo zařízeno za tři dny. Dříve však byla složena nejdůležitější zavazadla v „pánském pokoji" a ve chvílích prudkého lijáku nalézala mladá čtveřice v obrovském kmeni výborný útulek ještě před ukončením úpravy bytu. Doba dešťů začala v plném rozsahu, ale nebyly to naše dlouhé podzimní deště, za kterých se obloha

zatahuje temnými mraky a nudná, protivná nepohoda trvá celé týdny.

Zde víc než desetkrát za den prohánět vítr po obloze těžké mraky, které hojně smáčely zem. Potom zase zasvitlo slunce, jasné, jakoby čerstvě vykoupané, a zalévalo zlatým světlem skály, řeku, stromy a celou džungli. Tráva rostla skoro před očima. Stromy se pokrývaly bohatým listím, a dřív než staré ovoce spadlo, už se tvořily zárodky nového. Vzduch přesycený množstvím vodních par stal se tak průzračný, že i vzdálené předměty bylo vidět docela zřetelně a zrak pronikal do nesmírných dálek. Na obloze se rozpínaly nádherné sedmibarevné duhy a vodopád jimi byl zahalen skoro neustále. Krátce trvající ranní a večerní červánky hrály tisíci nádhernými odstíny, že ani v Libyjské poušti neviděly děti nic podobného. Nejnižší, zemi blízké oblaky se barvily višňově, horní, lépe osvětlené, rozlévaly se v nachová a zlatá jezera a drobné zvlněné beránky měnily barvy jako rubíny, ametysty a opály. Za noci, mezi jednotlivými přívaly deště, proměňoval měsíc krůpěje rosy, visící na listech mimóz a akácií v brilianty, a zvířetníkové světlo svítilo v osvěženém vzduchu jasněji než v jiných ročních dobách.

Z rozlivů, které vytvářela řeka pod vodopádem, doléhalo neklidné skřehotání žab a melancholické kuňkání ropuch, svatojánské mušky podobné velkým létavicím přelétaly z břehu na břeh mezi trsy bambusů a třtin.

Když však mraky chvílemi pokryly hvězdnaté nebe a začalo pršet, nastávala hluboká tma a uvnitř baobabu bylo černo jako ve sklepě. Aby tomu Staš odpomohl, dal vyškvařit tuk ze zabitých zvířat a z plechovky pořídil lampu, kterou zavěsil pod horní otvor, kterému děti říkaly okno. Světlo, vycházející z tohoto okna, bylo ve tmě viditelné z dálky a zahánělo divoká zvířata; zato však přitahovalo netopýry, ba i ptáky, takže Kali musel nakonec v okně zřídit jakousi záclonu z trní, podobnou té, kterou na noc uzavíral dolní otvor.

Ale ve dne, když bylo hezky, děti Krakov opouštěly a rozbíhaly se po celém ostrohu. Staš podnikal výpravy na antilopy arieli a pštrosy, jejichž početná stáda se objevila dole u řeky, Nela chodila k svému slonovi, který zpočátku troubil jen o potravu, ale později začal troubit i tenkrát, když se bez své malé přítelkyně nudil. Vždycky ji také vítal s patrnou radostí a hned nastavoval

své obrovské uši, jak jen z dálky uslyšel její hlas nebo kroky.

Když jednou Staš odešel na lov a Kali lovil ryby za vodopádem, rozhodla se Nela, že půjde ke skále uzavírající roklinu, aby se podívala, jak si s ní Staš poradí a jestli už něco neudělal. Mea byla zaměstnána obědem a nepovšimla si jejího odchodu. Nela sbírala cestou kvítky zvláštní begónie, rostoucí hojně ve skalních trhlinách, přiblížila se ke svahu, sešla dolů a octla se u skály. Velký balvan odtržený od mateřské stěny uzavíral ústí rokliny tak jako dříve, Nela si však všimla, že mezi ním a stěnou je průchod tak široký, že i dospělý člověk by se jím mohl snadno protáhnout. Chvíli váhala, potom však jím prošla a octla se na druhé straně. Ale tam byl zákrut, který člověk musel obejít, aby se dostal do širokého ústí uzavřeného vodopádem. Nela se začala rozmýšlet: Půjdu ještě trochu dál, stoupnu si za skálu a podívám se na slona, který mě vůbec nespatří, a vrátím se. Při tomto rozmýšlení se posouvala krok za krokem dál a dál, až konečně došla na místo, kde se roklina náhle rozšiřovala v malou dolinku, a spatřila slona. Stál odvrácen zády k ní, s chobotem ponořeným do vodopádu, a pil. To jí dodalo odvahy, proto se přitiskla ke skále a postoupila ještě několik kroků – a ještě několik – a vtom obrovské zvíře, které si chtělo polít boky, obrátilo hlavu, spatřilo děvčátko a pustilo se hned k němu.

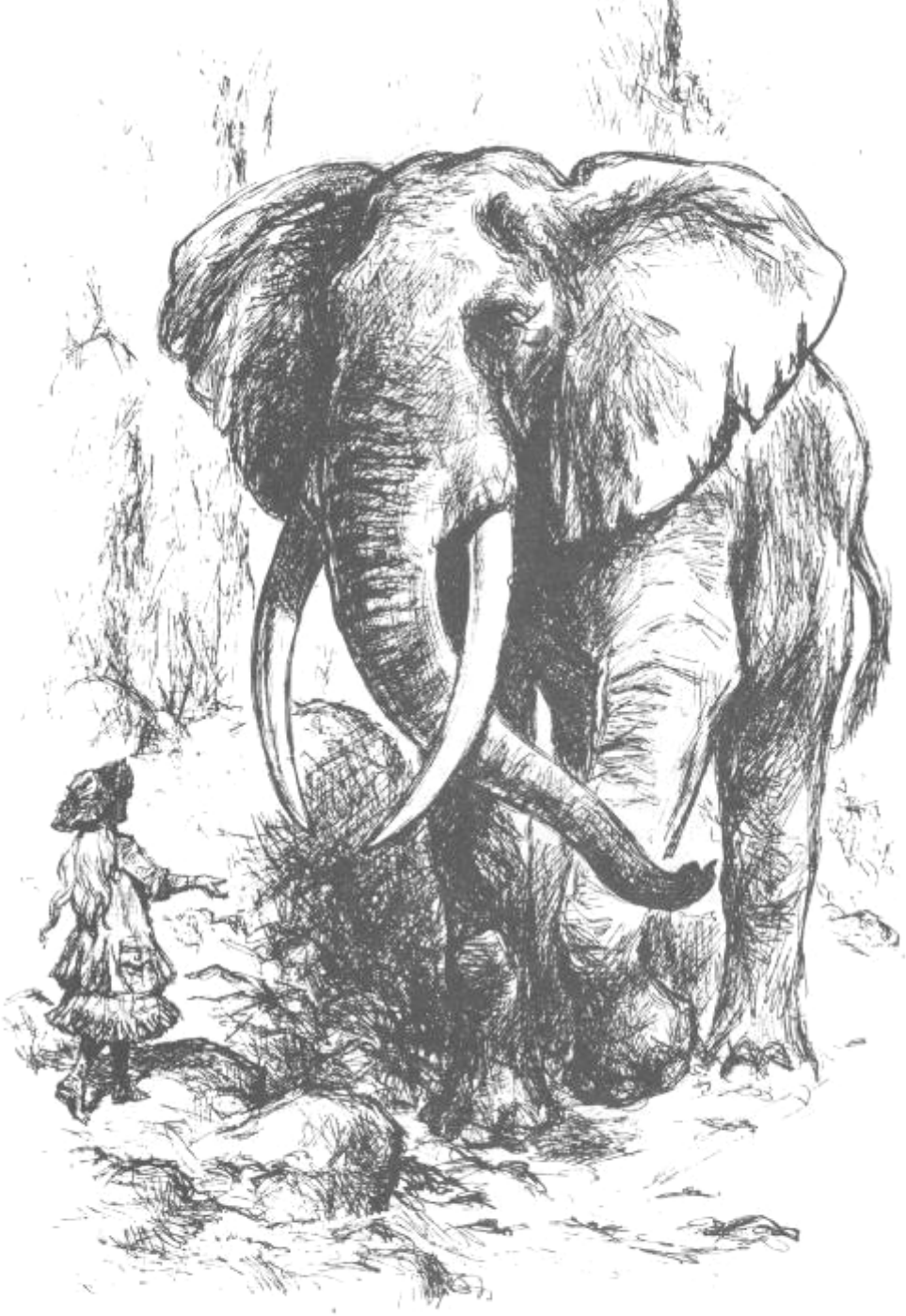
Nela se ulekla, protože však nebylo dost času k ústupu, stiskla kolínko ke kolínku, poklonila se slonu, jak nejlépe uměla, natáhla ruku s begóniemi a ozvala se trochu roztřeseným hláskem:

„Dobrý den, milý slone! Vím, že mi neuděláš nic zlého, a proto jsem ti přišla říct dobrý den… a mám jen tyhle kytičky…“

Ale kolos se blížil, natáhl chobot, vzal z Neliných prstíků kytičku begónií a vložil si je do tlamy. Avšak hned je pustil na zem, neboť mu zřejmě nechutnaly ani chlupaté listy, ani květy. Nela teď nad sebou spatřila chobot jako ohromného černého hada, který se natáhl a zase ohnul: dotkl se jedné její ruky, pak druhé, potom obou ramen a nakonec spustil slon chobot dolů a začal se mírně pohupovat na obě strany.

„Věděla jsem, že mi neuděláš nic zlého,“ opakovala dívka, ačkoli ji strach ještě neopustil.

Slon stáhl dozadu své ohromné boltce, svinoval a pro změnu zas rozvinoval chobot a radostně bublal právě tak jako vždy, kdykoli se děvčátko přiblížilo k okraji rokliny.

Jako kdysi Staš se lvem, tak nyní stáli tito dva proti sobě – on obr, podobný domu nebo skále – a ona, drobná bytůstka, kterou mohl rozmáčknout jediným hnutím, třeba ani ne ze zlosti, jen z neopatrnosti.

Ale hodné a rozumné zvíře neudělalo ani hněvivý, ani nepozorný pohyb a zřejmě bylo rádo a potěšeno příchodem malého hosta.

Nela se ponenáhlu osmělovala, až konečně zdvihla oči a s takovým pohledem, jako by se dívala na vysokou střechu, se zeptala, natahujíc nesměle ručku:

„Smím ti pohladit chobot?“

Slon sice neuměl anglicky, ale z pohybu její ruky hned pochopil, oč jde, a podstrčil pod její dlaň konec svého dvoumetrového nosu.

Nela mu pohladila chobot zpočátku jednou rukou a opatrně, potom oběma, a konečně jej objala oběma pažemi a přitulila se k němu s celou dětskou důvěrou.

Slon přešlapoval z nohy na nohu a stále bublal radostí.

Za chvíli ovinul chobotem drobné tílko děvčátka, zdvihl je do výše a začal je lehce houpat vpravo i vlevo.

„Ještě, ještě!“ volala rozveselená Nela.

Hra trvala dost dlouho, až dívka, úplně již osmělená, vymyslila si jinou. Když se octla na zemi, pokoušela se vylézt po přední noze slonově jako po stromě, nebo schovávajíc se pod něj ptala se ho, zdali ji najde. Ale při těchto žertících si povšimla, že v předních a zvláště v zadních nohách slona vězí četné trny, kterých se mohutné zvíře nedovedlo zbavit, jednak proto, že na zadní nohy si nemohlo volně dosáhnout chobotem, a za druhé i proto, že se zřejmě bálo zranit si prst, kterým je chobot zakončen a bez kterého by ztratilo všechnu zručnost a jistotu. Nela ovšem nevěděla, že takové trny jsou trýzní pro slony v Indii, a ještě více v afrických džunglích, tvořených z větší části trnitými rostlinami. Protože jí bylo líto dobráckého obra, sedla si bez rozmýšlení na bobek k jeho noze a začala mu jemně vytahovat napřed větší a pak menší trny, nepřestávajíc přitom štěbetat a ujišťovat ho, že mu tam nenechá ani jeden. Slon výborně pochopil, oč jde, ohnul nohu v koleně, aby jí tak ukázal, že v chodidlech mezi kopyty pokrývajícími prsty vězí také ostré trny, které mu působí ještě větší trýzeň.

Ale zatím se Staš vrátil z lovu a začal se Mey vyptávat, kde je slečinka. Když dostal odpověď, že je určitě ve stromě, už chtěl nahlédnout do vnitřku baobabu, když vtom se mu zdálo, že slyší její hlas z rokliny. Nechtěl věřit vlastním uším a přiskočil ihned k okraji, a jak pohlédl dolů, strnul. Děvčátko sedělo u nohy obra, který stál tak klidně, že kdyby byl nepohyboval chobotem a ušima, mohl by si člověk myslit, že je vytesán z kamene.

„Nelo!“ vykřikl Staš.

Ale Nela, zabrána do své práce, odpověděla mu vesele:

„Hned, počkej!“

Nato chlapec, který neměl ve zvyku váhat před nebezpečím, zdvihl jednou rukou pušku, druhou se pevně chytil suché lodyhy liány, sevřel ji nohama a v okamžiku se spustil na dno rokliny.

Slon pohnul neklidně ušima, ale v témž okamžiku Nela vstala, objala mu chobot a zvolala rychle:

„Neboj se, slone, to je Staš.“

Staš hned zpozoroval, že jí žádné nebezpečí nehrozí, ale nohy se pod ním ještě třásly, srdce mu prudce tlouklo; než se vzpamatoval z leknutí, začal mluvit tlumeným hlasem, plným lítosti a hněvu:

„Nelo, Nelo, jak jsi to mohla udělat?“

Nela mu začala vysvětlovat, že neudělala nic zlého, protože slon je hodný a již ochočený, že se na něj chtěla jen podívat a vrátit se, ale on ji zadržel a začal si s ní hrát, že ji houpal velmi opatrně a že jestli Staš chce, pohoupá i jeho.

Při těchto slovech vzala slona jednou rukou za konec chobotu a přitáhla jej k Stašovi, druhou pak několikrát mávla vpravo a vlevo a zároveň slonovi říkala:

„Pohoupej, slone, i Staše.“

Moudré zvíře zase odhadlo z jejích pohybů, co od něho chce – a Staš, zachycen za pásek od kalhot, octl se v okamžiku v povětří. Přitom na něm byl patrný jakýsi podivný a zábavný rozpor mezi jeho ještě rozhněvanou tváří a tímto houpáním nad zemí, že se malé mzimu začalo smát, až mu slzy tekly, a tleskalo a křičelo tak, jako dříve:

„Ještě, ještě!“

Protože však člověk nemůže zachovávat náležitou vážnost a dávat mravní ponaučení, zrovna když visí na konci sloního chobotu a mimovolně vykonává pohyby podobné pohybům

kyvadla, chlapec se nakonec dal do smíchu. Ale za chvíli zpozoroval, že se pohyby chobotu zvolňují a že ho slon chce postavit na zem, a tu přišel nečekaně nový nápad: využil chvíle, kdy se octl v blízkosti obrovského ucha, chytil se za ně oběma rukama, vylezl po něm slonovi na hlavu a usedl mu na krk.

„Aha!“ zavolal shůry na Nelu, „ať pochopí, že mě musí poslouchat.“

A začal ho plácat dlaní po hlavě jakožto vládce a pán.

„Dobrá!“ volala zdůli Nela, „ale jak se teď dostaneš dolů?“

„To je nejmenší starost,“ odpověděl Staš.

Svěsil nohy slonu přes čelo, objal jimi chobot a svezl se po něm jako po stromě.

„Vidíš, už jsem dole…!“

Potom začali oba vytahovat zbývající trny slonovi z chodidel a on se tomu podroboval s neobyčejnou trpělivostí.

Zatím spadly první kapky deště, a proto chtěl Staš odvést Nelu hned do Krakova, ale tu nastala neočekávaná potíž. Slon se s ní za nic na světě nechtěl rozloučit a pokaždé, když se pokoušela vzdálit, vracel ji chobotem zpět a přitahoval k sobě. Situace se stávala obtížnou a veselá hra při umíněnosti zvířete mohla špatně skončit. Chlapec nevěděl, co si počít, neboť pršelo stále hustěji a hrozil lijavec. Oba sice trochu ustupovali k východu, ale velmi nepatrně, a slon postupoval za nimi.

Nakonec se Staš zastavil mezi ním a Nelou, upřel svůj ostrý zrak do jeho očí a zároveň řekl Nele tichým hlasem:

„Neutíkej, ale ustupuj pořád až k úzkému průchodu.“

„A ty, Staši?“ zeptala se dívka.

„Ustupuj,“ opakoval s důrazem, „nebo jinak musím slona zastřelit.“

Pod vlivem této hrozby uposlechla Nela rozkazu tím spíše, že měla neomezenou důvěru ve slona, a byla si jista, že slon rozhodně Stašovi neublíží.

Chlapec stál čtyři kroky od obra a nespouštěl z něho oči.

Tak uplynulo několik minut. Nastala chvíle přímo hrozivá. Sloní uši sebou několikrát pohnuly, malá očka jaksi podivně zasvítila a chobot se náhle vznesl do výše.

Staš pocítil, že bledne.

Smrt! pomyslil si.

Ale kolos se neočekávaně obrátil k okraji doliny, kde obyčejně

vídal Nelu, a začal troubit tak lítostivě jako nikdy před tím.

Staš šel klidně k průchodu a za skálou našel Nelu, která se bez něho nechtěla vrátit do stromu.

Chlapec měl velkou chuť jí říct: „Vidíš, co jsi provedla. Málem bych byl kvůli tobě zahynul.“ Ale na domluvy nebylo času, neboť déšť se změnil v liják a bylo nutné se vrátit co nejrychleji. Nela promokla do poslední nitky, třebaže ji Staš zavinul do svého kabátu.

Ve stromě nařídil černošce, aby Nelu hned převlékla, sám pak odvázal napřed v pánském pokoji Sabu, kterého předtím přivázal z obavy, aby neběžel za ním a neplašil mu zvěř, potom začal prohledávat ještě jednou každý kus oděvu a zavazadel v naději, že snad najde nějakou zapomenutou špetku chininu.

Nenašel však nic. Jen na dně tubičky, kterou mu dal misionář v Chartúmu, bylo ve štěrbinkách trochu bílého prášku, ale tak málo, že stačilo tak na obílení konce prstu. Rozhodl se, že nalije do tubičky horkou vodu a roztok dá Nele vypít.

Když lijavec ustal a zase zasvitlo slunko, vyšel ze stromu, aby se podíval na ryby, které přinesl Kali. Černoch jich nalovil asi tucet na udici, zhotovené z tenkého drátu. Byly většinou malé, ale tři mezi nimi byly stopu dlouhé, stříbrně kropenaté a kupodivu lehké. Mea, která byla vychována na březích Modrého Nilu, ryby znala a říkala, že jsou dobré k jídlu a že kvečeru vyskakují velmi vysoko nad vodu. Jak se při kuchání objevilo, byly tak lehké proto, že měly uvnitř neobyčejně velké vzdušné měchýře. Staš vzal jeden z těchto měchýřů velikosti velkého jablka a donesl jej ukázat Nele.

„Podívej se,“ řekl, „co v sobě ryby mají. Z několika takových měchýřů bychom si mohli pořídit tabulku do našeho okna.“

A ukázal na hořejší otvor ve stromě.

Ale chvíli přemýšlel a dodal:

„A ještě něco.“

„Copak?“ ptala se zvědavě Nela.

„Také draky.“

„Takové, jaké jsi pouštěl v Port Saidu? Tak dobře, udělej!“

„Udělám. Ze štípaných tenkých bambusů zhotovím rámečky a tyhle blány mi poslouží místo papíru. Budou dokonce lepší než papír, protože jsou lehčí a déšť je nerozmočí. Takový drak se vznese do veliké výšky a při silném větru zaletí bůhvíkam…“

Tu se náhle uhodil do čela:

„Mám nápad.“

„Jaký?“

„Uvidíš. Až si to ještě lépe promyslím, pak ti to řeknu. Náš slon teď řve, že není slova slyšet…“

A skutečně, slon steskem po Nele a snad po obou dětech troubil tak, že se třásla celá roklina i s blízkými stromy.

„Musíme se mu ukázat,“ řekla Nela, „to ho uklidní.“

Odešli tedy k roklině. Ale Staš byl úplně zaujat svou myšlenkou a začal mluvit polohlasně:

„Nela Rawlisonová a Stanislav Tarkowski z Port Saidu prchli dervišům z Fášódy a jsou nyní…“

Tu se zarazil a ptal se:

„Jak označit kde?“

„Co, Staši?“

„Nic, nic. Už vím: »jsou měsíc cesty na východ od Bílého Nilu a prosí o rychlou pomoc…« Bude-li vítr vát na sever nebo na východ, pustím takových draků dvacet, padesát, sto, a ty, Nelo, mi je pomůžeš lepit.“

„Draky?“

„Ano – a řeknu ti jen tolik, že nám mohou prokázat větší službu než deset slonů.“

Zatím došli k okraji. A tu teprv začal obr přešlapovat z nohy na nohu, kývat sebou, mávat ušima, bublat a zase žalostně troubit, když se Nela pokusila vzdálit aspoň na chvíli. Nakonec začala holčička vysvětlovat „milému slonovi“, že nemůže pořád u něho vysedávat, protože musí také spát, jíst, pracovat a hospodařit v Krakově. Slon se však uklidnil, až když mu vidlemi shodila potravu přichystanou Kalim – ale i pak začal večer zase vytrubovat.

Děti ho téhož večera pojmenovaly King, poněvadž se Nela zaručila, že než se dostal do rokliny, byl docela jistě králem všech slonů v Africe.

XXIX

Po několik dní trávila Nela všechen čas, kdy nepršelo, u Kinga, který se už neprotivil jejímu odchodu, protože pochopil, že dívka se vrací několikrát za den. Kali, který se bál slonů vůbec, pohlížel na to s neobyčejným údivem, ale nakonec došel k přesvědčení, že mocné „dobré mzimu“ obra očarovalo, a začal ho také navštěvovat. King se k němu a také k Mee choval přátelsky, ale pouze Nela si s ním dělala, co chtěla, takže za týden se odvážila přivést k němu i Sabu. Pro Staše to bylo velké ulehčení, protože nyní mohl s úplným klidem ponechat Nelu pod ochranou, nebo jak se vyjadřoval „pod chobotem“ slona a chodit beze všech obav na lov, ba dokonce někdy brát s sebou i Kaliho. Byl si teď jist, že ušlechtilé zvíře je za žádných okolností již neopustí, a začal uvažovat, jak jen je vyprostit z uvěznění.

Ale po pravdě řečeno na řešení přišel již dávno, byl to však způsob, který si vyžadoval takové oběti, že se Staš bránil myšlence ho použít, a proto odkládal rozhodnutí ze dne na den. Protože neměl s kým o tom promluvit, rozhodl se konečně zasvětit do svých záměrů Nelu, třebaže ji považoval za dítě.

„Skálu je možné roztrhnout,“ řekl, „ale kvůli tomu bych musel zkazit mnoho nábojů, to znamená vyjmout z nich kulky, vysypat prach a udělat z něho velikou nálož. Taková nálož se vrazí do nejhlubší spáry, jaká se tam najde, potom se ucpe a zapálí. Skála se pak roztrhne na několik nebo na desítky kusů a Kinga budeme moci odvést.“

„Ale nelekne se slon, když to udělá velkou ránu?“

„Tak ať se lekne!“ odsekl Staš. „Na tom mi málo záleží. S tebou se opravdu nedá vážně mluvit.“

Ale přece jen mluvil dále, nebo spíše myslil dále nahlas:

„Když užiju příliš málo nábojů, skála se neroztrhne a zbytečně je promarním; když jich vezmu dostatečné množství, zas nám jich málo zůstane. A kdyby nám došly před koncem cesty, pak nám hrozí prostě smrt. Protože čím budu pak lovit a čím se bránit v případě nějakého útoku? Víš přece dobře, že kdyby nebylo této pušky a těchto nábojů, byli bychom dávno zahynuli buď rukou Gebrovou, nebo hladem. A je skutečné štěstí, že máme koně, neboť sami bychom nemohli unést ani věci, ani náboje.“

Nato Nela zdvihla prstík do výše a pronesla se vší jistotou:

„Když já Kingovi řeknu, ponese všecko.“

„Jaké náboje ponese, když nám jich zůstane málo?“

„Zato nás bude bránit…“

„Ale nebude přece střílet zvěř svým chobotem jako já kulovnicí.“

„Pak můžeme jíst fíky a ty velké dýně, co rostou na stromech, a Kali nachytá vždycky ryby.“

„Dosud zůstaneme u řeky. Dobu dešťů tady musíme přečkat, protože neustálé lijavce by ti jistě způsobily zimnici. Pamatuj však, že až se vydáme na další cestu, můžeme narazit na poušť.“

„Na takovou, jako je Sahara?“ zeptala se ustrašeně Nela.

„Ne, ale na takovou, kde nejsou řeky ani ovocné stromy a kde rostou jen nízké akácie a mimózy. Tam se dá žít jen z toho, co se uloví. King tam najde trávu a já antilopy, ale když je nebudu mít čím střílet, King je nenachytá.“

Staš měl skutečně oč se starat, protože teď, když se slon už ochočil a tak upřímně se s nimi spřátelil, nebylo možné ho opustit a vydat smrti hladem. A osvobodit ho znamenalo zbavit se větší části střeliva a vydat se všanc neodvratné záhubě.

Staš tedy odkládal práci ze dne na den a každý večer si v duchu opakoval:

„Snad zítra přijdu na nějaký jiný způsob.“

Ale zatím se k této starosti přidružily jiné. Nejprve Kaliho dole u řeky strašně poštípaly divoké včely, ke kterým ho dovedl nevelký, šedozelený, v Africe známý pták včelovod. Černému chlapíkovi se z lenosti nechtělo včely dostatečně vykouřit, med přinesl, ale byl tak poštípaný a oteklý, že za hodinu upadl do bezvědomí. „Dobré mzimu“ za pomoci Mey z něho tahalo žihadla až do večera a potom ho obkládalo hlínou, kterou Staš poléval vodou. Ale k ránu se zdálo, že ubohý černoch dokonává. Naštěstí péče ošetřovatelů a jeho silný organismus přemohly nebezpečí – zdraví však nabyl až po deseti dnech.

Druhá nehoda potkala koně. Staš, který je po dobu Kaliho onemocnění musel sám poutat a vodit k vodě, zpozoroval, že začínají strašně hubnout. Nedalo se to vysvětlit nedostatkem píce, protože po deštích tráva vybujela vysoko a výborné pastvy bylo nadbytek. A přece se koně ztráceli téměř před očima. Po několika dnech jim srst zšedla, oči pohasly a z nozder jim tekl

hustý sliz. Nakonec přestali žrát, zato chtivě pili, jako by je stravovala horečka. Když se Kali uzdravil, byli už jako dva kostlivci. Jemu stačilo se na ně podívat a ihned pochopil, co se s nimi stalo.

„Tse-tse!“ řekl, obraceje se k Stašovi. „Oni muset umřít.“

Staš to také pochopil, neboť ještě v Port Saidu mnohokrát slyšel o africké mouše, zvané tse-tse, která je tak strašnou metlou některých krajin, že tam, kde se tato moucha trvale usadí, nemají černoši vůbec dobytek a tam, kde se neočekávaně rozmnoží třeba jen za dočasně příznivých podmínek, dobytek hyne. Kůň, vůl nebo osel, štípnutý mouchou tse-tse, chřadne a hyne za dva až tři týdny, někdy i za několik dní.

Zdejší zvířata znají nebezpečí, jaké jim hrozí od této mouchy, neboť se stává, že jakmile se u napajedla ozve její bzukot, celá stáda hovězího dobytka propadají šílené hrůze a rozbíhají se na všecky strany.

Stašovi koně byli poštípáni; koně a s nimi i osla natíral teď Kali každý den jakousi neobyčejně čpící rostlinou, zápachem připomínající cibuli, kterou našel v džungli. Říkal, že její zápach tse-tse odpuzuje, ale i přes tento ochranný prostředek koně hubli. Staš s hrůzou myslil na to, co bude, až zvířata padnou. Jak potom pobere věci, Nelu, houně, stan, náboje a nádoby? Bylo toho tolik, že by to snad jen King dokázal všecko unést. Ale k vyproštění Kinga by musel obětovat aspoň dvě třetiny nábojů.

Stále větší starosti se stahovaly nad Stašovou hlavou, zrovna jako mraky, které nepřestávaly napájet džungli deštěm. A nakonec přišla pohroma největší, vedle které se zmenšovaly všecky ostatní: zimnice!

XXX

Jednoho dne při večeři, když Nela nesla k ústům kousek uzeného masa, náhle je s odporem odstrčila a řekla:

„Dnes nemohu jíst.“

Staš, který se předtím dověděl od Kaliho, kde jsou včely, a skoro každý den je vykuřoval, aby je oloupil o med, byl přesvědčen, že maličká přes den snědla mnoho medu, a její nechuti k jídlu

nevěnoval pozornost. Nela však za chvíli vstala a začala rychle obcházet ohniště ve stále větších kruzích.

„Nechoď příliš daleko," volal na ni hoch, „nebo tě ještě něco odnese."

Ve skutečnosti se však ničeho nebál, neboť šelmy udržovala v uctivé vzdálenosti přítomnost slona, kterého cítily, i jeho troubení, které doléhalo k jejich bdělým uším. To zajišťovalo bezpečnost jak lidem, tak koním, neboť i nejstrašnější šelmy džungle, jako lev, pardál a levhart, nerady přicházejí do styku se slonem, a zvláště se nepřibližují k jeho klům a chobotu.

Když však dívka nepřestávala kroužit stále rychleji, šel Staš za ní a zeptal se:

„Hej, malá můrečko, proč tak lítáš kolem ohně?"

Ptal se ještě vesele, ale byl už zneklidněn a jeho neklid ještě vzrostl, když Nela odpověděla:

„Nevím, nevydržím sedět na místě."

„Co je ti?"

„„Je mi tak divně a necítím se ve své kůži…"

Vtom mu náhle opřela hlavu o prsa, a jako by se přiznávala k vině, zvolala pokorným, slzami přerývaným hlasem:

„Staši, já jsem asi nemocná."

„Nelo!"

Pak jí položil ruku na čelo, které bylo sice suché, ale zároveň ledové. Vzal ji tedy na ruku a odnesl k ohništi.

„Je ti zima?" ptal se cestou.

„I zima i horko, ale víc zima…"

A opravdu jí zoubky jektaly a tělíčko se chvělo stálou třesavkou. Staš neměl už ani nejmenší pochybnosti, že dostala zimnici.

Nařídil hned Mee, aby ji dovedla do stromu, svlékla a uložila; pak ji pokryl vším, čím mohl, neboť viděl v Chartúmu i ve Fášódě, že lidé nemocní zimnicí se přikrývali ovčími kožemi, aby se zapotili. Rozhodl se, že prosedí u Nely celou noc a bude jí dávat pít horkou vodu s medem. Ale ona zpočátku nechtěla pít. Při světle kahanu, zavěšeného uvnitř stromu, viděl Staš její žhnoucí oči. Za chvíli si začala stěžovat na horko a zároveň se třásla pod houněmi i pod plédem. Ruce i čelo měla stále studené, ale kdyby byl Staš něco věděl o příznacích zimnice, byl by poznal podle jejích neklidných pohybů, že má jistě strašnou horečku. Se strachem si povšiml, že na Meu, přinášející horkou vodu, pohlížela

dívčina s jakýmsi podivem, dokonce se strachem; zdálo se, že ji nepoznává. S ním však mluvila rozumně. Říkala mu, že nemůže ležet, a prosila, aby jí dovolil vstát a běhat, potom se zas ptala, zdali se na ni nehněvá za to, že stůně. Když ji ujistil, že ne, zakrývala řasami slzy, které se jí draly do očí, a ujišťovala, že zítra bude úplně zdráva.

Toho večera, či spíše této noci byl slon nějak podivně neklidný a neustále řval, čímž zase podněcoval Sabu k štěkotu. Když Staš zpozoroval, že to nemocnou znepokojuje, vyšel ze stromu, aby je uklidnil. Se Sabou mu to šlo snadno, ale poručit slonovi, aby byl zticha, bylo těžší; proto Staš s sebou vzal několik melounů, aby mu je mohl hodit a aspoň na chvíli tak ucpat jeho troubu. Když se vracel, spatřil při světle ohně Kaliho, který se s kusem uzeného masa vzdaloval kamsi po proudu řeky.

„Co tam děláš a kam jdeš?“ zeptal se černocha.

Černý chlapec se zastavil, a když se Staš k němu přiblížil, řekl s tajemnou tváří:

„Kali jít k jinému stromu položit maso zlému mzimu.“

„Proč?“

„Proto, aby zlé mzimu nezabilo dobré mzimu.“

Staš chtěl něco odpovědět, avšak lítost mu náhle sevřela srdce, proto jen zaťal zuby a mlčky odešel.

Když se vrátil do stromu, měla Nela zavřené oči. Ruce ležící na houni se jí sice silně třásly, ale zdálo se, že usíná.

Staš si k ní přisedl a v obavě, aby ji nevzbudil, seděl po nějakou dobu bez hnutí. Mea seděla z druhé strany a každou chvíli si upravovala kousky slonoviny, trčící jí v uších, aby se tak bránila dřímotě. Nastalo ticho, jen zdůli od řeky ze strany rozlivu sem doléhalo skřehotání žab a smutné kuňkání ropuch.

Nela náhle usedla na loži.

„Staši!“

„Tady jsem, Nelo!“

Ale Nela, třesoucí se jako list ve větru, začala hledat jeho ruku a opakovat rychle za sebou:

„Bojím se, bojím se, dej mi ruku!“

„Neboj se, jsem u tebe!“

Uchopil její ruku, která tentokrát byla rozpálená jako oheň; sám nevěděl, co dělat, a tak začal ubohé vyhublé prsty pokrývat polibky.

„Neboj se, Nelo, neboj se!“

Potom jí podal vodu s medem, která zatím vystydla. Nela tentokrát pila chtivě a přidržovala mu ruku s nádobou, když se ji pokusil odtáhnout jí od úst. Zdálo se, že chladný nápoj nemocnou uklidňuje.

Nastalo mlčení. Ale sotva uplynulo půl hodiny, Nela znova usedla na lůžku a v jejích rozšířených očích se zračila strašlivá hrůza.

„Staši!“

„Co je ti, miláčku?“

„Proč,“ ptala se přerývaným hlasem, „Gebr a Chamis chodí kolem stromu a nahlížejí sem ke mně?“

Stašovi se v tom okamžiku zdálo, že po něm lezou tisíce mravenců.

„Co to mluvíš?“ řekl. „Tady nikdo není! To Kali chodí okolo stromu.“

Nela však upřeně hleděla do tmavého otvoru a zvolala, jektajíc zuby:

„A beduíni také! Proč jsi je pozabíjel?“

Staš ji objal paží a přitulil k sobě.

„Ty víš proč! Nekoukej tam, nemysli na to! To už bylo dávno.“

„Dnes, dnes!“

„Ne, Nelo, dávno…!“

Ačkoli to bylo dávno, vrátilo se to jako vlna odražená od břehu – a naplnilo znovu hrůzou mysl nemocného dítěte.

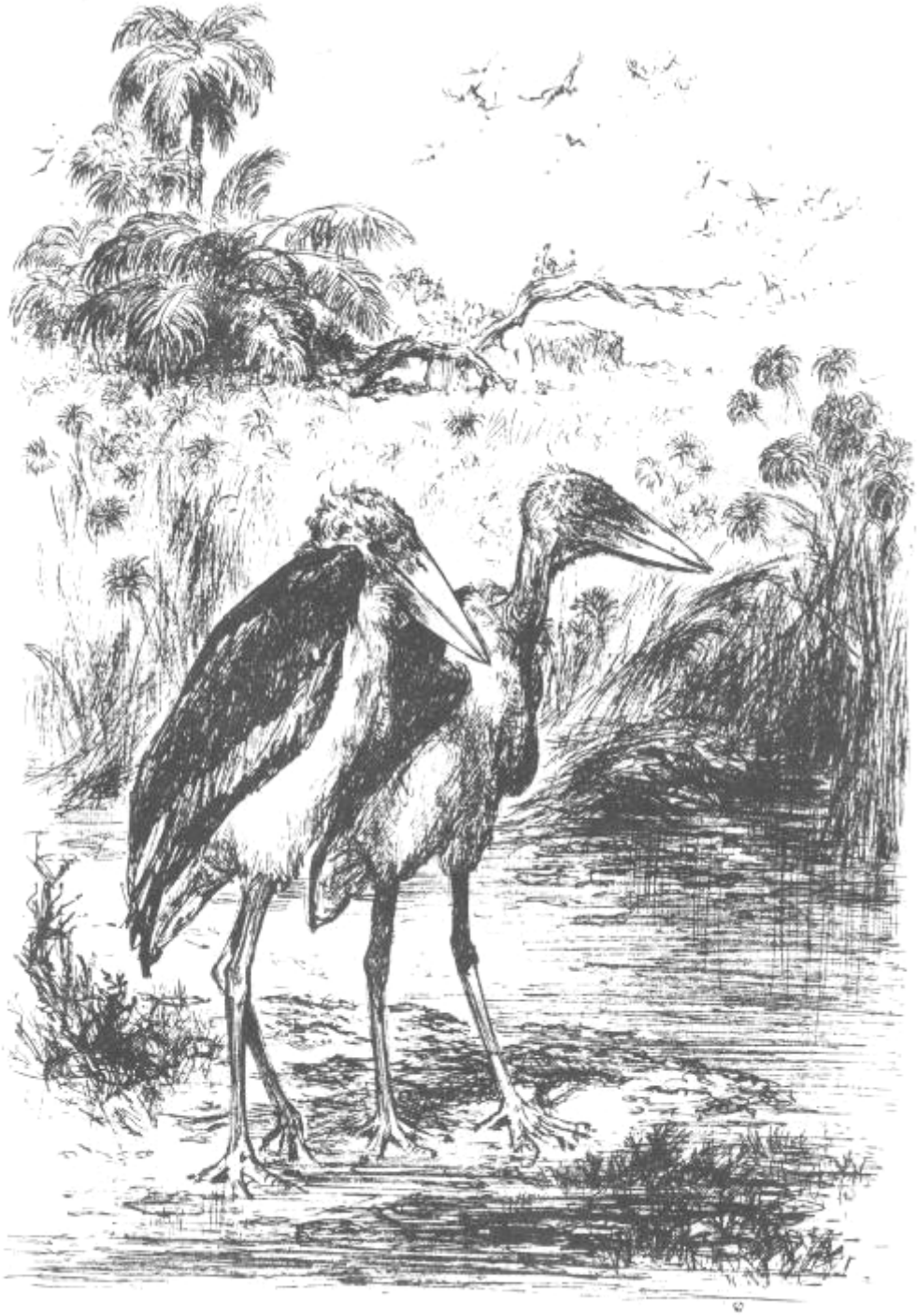
Všechno chlácholení bylo marné. Oči se jí rozšiřovaly víc a více, srdce jí tlouklo tak prudce, že se zdálo, že každou chvíli pukne. Pak sebou děvčátko začalo házet jako ryba na suchu, a tak to trvalo až do rána. Teprve k ránu se její síly vyčerpaly docela a hlava jí klesla na lůžko.

„Je mi mdlo, tak mdlo!“ opakovala. „Staši, já letím někam dolů.“

Potom zavřela oči.

Staš se v první chvíli strašně vyděsil, neboť myslil, že umřela. Ale byl to jen konec prvního záchvatu strašné africké zimnice, zvané „zhoubná“, jejíž dva záchvaty mohou vydržet silní a zdraví lidé. Třetí nevydržel dosud nikdo.

Vyprávěli o tom často v Port Saidu v domě pana Rawlisona

cestovatelé a ještě častěji katoličtí misionáři, vracející se do Evropy, které pan Tarkowski u sebe pohostinně přijímal. Druhý záchvat přicházel po několika dnech, třetí pak – nedostavil-li se do čtrnácti dnů – nebyl smrtelný, neboť se počítal zas jako první druhého opakování nemoci. Staš věděl, že jediným lékem, který může přerušit nebo oddálit záchvaty, jsou silné dávky chininu, ale toho již neměl ani špetku.

Když však viděl, že Nela dýchá, trochu se uklidnil a začal se za ni modlit. Zatím se slunce vyhouplo nad skály rokliny a nastal den. Slon se již hlásil o snídani a od rozlivu, který utvořila řeka, ozýval se křik vodního ptactva. Chlapec chtěl zastřelit několik perliček na polévku pro Nelu, vzal brokovnici a šel podél řeky ke skupině vysokých stromů, kde tito ptáci obyčejně v noci sedávali.

Byl však nevyspalý a jeho myšlenky byly tak zaujaty nemocí děvčátka, že celé hejno perliček kolem něho přeběhlo, jedna za druhou cestou k vodě, a on je vůbec nezpozoroval. Stalo se tak i proto, že se stále modlil. Myslil na zabití Gebra, Chamise a beduínů, a zdvíhaje oči, říkal s hrdlem sevřeným pláčem: „Udělal jsem to, Panebože, pro Nelu, protože jinak jsem ji nemohl osvobodit, ale je-li to hřích, pak potrestej mne, ale ona ať se uzdraví…!“

Cestou potkal Kaliho, který se byl podívat, zdali zlé mzimu snědlo včera obětované maso. Mladý černoch měl rád malou bibi a modlil se za ni, ale modlil se docela jinak. Řekl totiž zlému mzimu, že uzdraví-li se bibi, bude mu denně nosit kousek masa, ale zemře-li, pak ač se ho bojí a ač ví, že pak zahyne, vyklepe mu kůži tak, že zlé mzimu na to bude navěky pamatovat. Nabyl však dobré mysli, protože maso, které včera položil ke stromu, zmizelo. Mohl je ovšem sebrat nějaký šakal, ale i mzimu mohlo na sebe vzít podobu šakala.

Kali podal zprávu o tomto příznivém výsledku Stašovi, ale ten se na něj podíval, jako by mu vůbec nerozuměl, a šel dále. Minul skupinu keřů, ale perličky tam nenašel a zatím se přiblížil k řece. Její břehy byly porostlé vysokými stromy, se kterých visela dolů jako dlouhé punčochy hnízda snovačů, hezkých žlutých ptáků s černými křídly, a také vosí hnízda, podobná velkým růžím, jenže barvy šedého pijavého papíru.

Na jednom místě tvořila řeka rozliv několik desítek kroků

široký, částečně porostlý papyrem. Na tomto rozlivu se vždy hemžilo vodním ptactvem. Bývali tam čápi, zrovna takoví jako u nás v Evropě, i čápi s velkým silným zobanem zakončeným hákem, ptáci černí jako samet s nohama červenýma jako krev – i plameňáci a ibisové, bílé volavky s růžovými křídly, které mají zobáky podobné lžícím, i jeřábi s chocholy na hlavě, množství sluk, pestrých i šedivých jako myši, běhajících rychle sem a tam jako drobní lesní duchové, na dlouhých nohách, tenkých jako stébla slámy.

Staš zastřelil dvě velké kachny krásné skořicové barvy a šlapaje po mrtvých bílých motýlcích, kteří po tisících pokrývali břeh, dobře se napřed rozhlédl, nejsou-li na mělčině krokodýlové, pak se přebrodil vodou a zdvihl kořist. Výstřel zřejmě rozehnal ptactvo; zůstali tu jen dva čápi marabu, stojící asi dvacet kroků od něho v zadumání nad vodou; vypadali jako dva starci s lysými, do ramen vtisknutými hlavami. Ani se nepohnuli. Chlapec chvíli hleděl na jejich ohyzdné masné laloky visící jim na prsa, a když si všiml, že vosy začínají kolem něho kroužit stále hustěji, vrátil se do tábořiště.

Nela ještě spala a Staš odevzdal kachny Mee, vrhl se na houni a ihned usnul hlubokým spánkem. Vzbudili se teprve po poledni – on dříve, Nela později. Dívka se cítila trochu svěžejší, hustá a silná polévka povzbudila její síly, vstala a vyšla ze stromu, aby se mohla podívat na Kinga a na slunce.

Ale teprv nyní, na denním světle, bylo vidět, jak ji jediná noc horečky změnila. Pleť měla žlutou a průzračnou, ústa zčernalá, pod očima kruhy a tvářičky zestárlé. Ba i oči se zdály bledší než obyčejně. Ukázalo se také, že přes všecko ujišťování, že se cítí dosti silná a přes objemný šálek polévky, který vypila hned po probuzení, mohla jen stěží dojít vlastními silami k roklině. Staš zoufale myslil na druhý záchvat a na to, že nemá ani léky, ani jiné prostředky, kterými by mu mohl čelit.

A déšť zaléval zem víc než desetkrát za den a zvyšoval tak vlhkost vzduchu.

XXXI

Nastaly těžké a strašné dny čekání. Druhý záchvat přišel teprve za týden a nebyl tak silný jako první, ale Nela se po něm cítila ještě slabší. Byla vyhublá a zbědovaná tak, že už to nebyla dívka, nýbrž jen její stín. Plamínek Nelina života doutnal tak slabě, že se zdálo, že stačí jen fouknout, aby zhasl. Staš chápal, že smrt nemusí čekat ani na třetí záchvat, aby si ji vzala, a očekával ji každý den, každou hodinu.

Sám také zhubeněl a zšedl ve tváři, neboť neštěstí přesahovalo jeho síly a rozum. Když hleděl na její voskovou tvářičku, denně si říkal: „Proto jsem ji střehl jako oko v hlavě, abych ji tu pochoval v džungli?“ A vůbec nechápal, proč to tak má být. Chvílemi si zas vyčítal, že ji snad dost nehlídal, že k ní nebyl dost hodný, a tu mu sevřela srdce taková lítost, že by se byl málem zalkl bolestí. Neštěstí prostě přesahovalo míru.

Nela teď skoro pořád spala a to ji snad udrželo při životě. Staš ji však budil několikrát denně a nutil ji, aby jedla. Když nepršelo, prosila ho, aby ji vynesl na čerstvý vzduch, protože sama se už nemohla udržet na nohou. Stávalo se také, že mu usnula na ruce. Věděla již, že je těžce nemocná a že může každý den zemřít. Ve chvílích, kdy byla živější, o tom se Stašem rozmlouvala a vždycky přitom plakala, neboť se bála smrti.

„Já už se k tatínkovi nevrátím,“ řekla mu jednou, „ale ty mu řekni, že mi toho bylo moc líto, popros ho, aby sem ke mně přijel…“

„Vrátíš se,“ odpověděl Staš.

Ale dále nemohl mluvit, aby nepropukl v pláč.

Nela pokračovala sotva slyšitelným, ospalým hlasem:

„A tatínek přijede, a ty někdy přijedeš… ano?“

Při této myšlence jí úsměv rozjasnil zbědovanou tvářičku, za chvíli se však ozvala znova, ještě tišeji:

„Ale je mi tak líto…“

Po těchto slovech mu opřela hlavu o rameno a dala se do pláče, Staš přemohl vlastní žal, přitulil si ji k prsům a živě odpověděl:

„Nelo, já se bez tebe nevrátím a… a vůbec nevím, co bych na světě dělal bez tebe…“

Nastalo mlčení, za kterého Nela znovu usnula. Staš ji odnesl do stromu, ale sotvaže vyšel ven, přiběhl od vrcholu ostrohu Kali, a mávaje rukama, volal s tváří rozčilenou a vylekanou:

„Velký pane, velký pane!“

„Co chceš?“ zeptal se Staš.

Tu černoch natáhl ruku a ukazuje k jihu, řekl:

„Kouř!“

Staš si zaclonil rukou oči, napjal zrak naznačeným směrem a skutečně v rudavé záři zapadajícího slunce spatřil pruh kouře, stoupající daleko v džungli mezi vrcholy ještě vzdálenějších, dost vysokých dvou hor.

Kali se celý třásl, protože si příliš dobře pamatoval strašné otroctví u dervišů a byl si jist, že je to jejich tábořiště. Stašovi také napadlo, že to nemůže být nikdo jiný než Smajn, a v první chvíli se také hrozně ulekl. To tak ještě scházelo! Kromě Neliny smrtelné nemoci – derviši! A zase zajetí a zas návrat do Fášódy nebo i do Chartúmu do rukou Mahdího nebo pod bič Abdulláhiho. Jestli je dopadnou, Nela umře prvního dne, a on zůstane otrokem do konce života. A kdyby i někdy utekl, co je mu po životě, co je mu po svobodě bez Nely? Jak by se mohl podívat do očí otci nebo panu Rawlisonovi, kdyby ji derviši po smrti pohodili napospas hyenám a on by ani nedovedl ukázat, kde je její hrob.

Takové myšlenky letěly mu hlavou jako blesky. Náhle pocítil nepřekonatelnou touhu vidět Nelu, a proto zamířil ke stromu. Po cestě poručil Kalimu, aby uhasil oheň a neopovažoval se jej na noc rozdělat, a vešel dovnitř.

Nela nespala a cítila se zdravější. Tuto zprávu také hned sdělila Stašovi. Saba ležel u ní a zahříval jí svým obrovským tělem. Nela ho hladila po hlavě a usmívala se, když chňapal po jemňoučkém prášku práchniviny, vířícím ve světelném pruhu, který ve stromě vytvořily poslední paprsky zapadajícího slunce. Byla zřejmě v lepší náladě, poněvadž se po chvíli obrátila k Stašovi s trochu veselejším výrazem obličeje.

„A snad přece neumřu!“

„Určitě neumřeš,“ odpověděl Staš. „Když se po druhém záchvatu cítíš silnější, pak třetí nepřijde vůbec.“

Nela však začala mhouřit oči, jako by o něčem přemýšlela – a řekla:

„Kdybych měla takový hořký prášek, co mi tak pomohl po té noci se lvy, pamatuješ se – tak by mi ani nenapadlo umírat, ani takhle!“

A ukázala na prstě, jak málo by byla ochotna umřít.

„Ach,“ ozval se Staš, „dal bych nevímco za špetku chininu.“

Pomyslil si, že kdyby ho měl dost, dal by Nele hned dva prášky najednou, ovinul by ji plédem, posadil před sebe na koně – a pustil by se s ní přímo na opačnou stranu, než bylo tábořiště dervišů.

Zatím slunce zapadlo a džungle se náhle pohroužila do tmy.

Děvčátko povídalo ještě půl hodiny a potom usnulo a Staš přemýšlel dál o derviších a o chininu. Jeho utrápená, ale neobyčejně důvtipná hlava začala pracovat a tvořit plány, jedny smělejší a odvážnější než druhé. Napřed začal uvažovat o tom, zda kouř na jižní straně skutečně pochází z tábora Smajnova. To se ví, že to mohli být derviši, ale mohli to být i Arabové od mořského pobřeží, kteří podnikali velké výpravy do vnitrozemí za slonovou kostí a otroky. Ti neměli nic společného s derviši, kteří jim kazili obchod. Mohl to být také tábor Habešanů nebo nějaká černošská podhorská vesnice, do které se lovci lidí dosud nedostali. Neměl by se o tom přesvědčit?

Arabové ze Zanzibaru, z okolí Bagamojo, z Vitu a z Mombasy a vůbec z mořského pobřeží byli lidé, kteří se ustavičně stýkali s bělochy, tedy kdoví, zda by se za velkou odměnu neuvolili dovést je oba do některého z nejbližších přístavů. Staš dobře věděl, že může takovou odměnu slíbit a že se jeho slibu uvěří. Napadla mu i jiná myšlenka, která ho hluboce vzrušila. Věděl, že v Chartúmu bylo mnoho dervišů, zvláště z Núbie, nemocných zimnicí právě tak jako běloši, a ti se léčili chininem, o který olupovali Evropany, nebo jej kupovali za váhu zlata od odrodilých Řeků nebo Koptů, pokud se těm podařilo jej ukrýt. Dalo se proto očekávat, že Arabové od oceánu jej jistě mít budou.

Půjdu, řekl si Staš, půjdu kvůli Nele.

Když uvažoval čím dál tím usilovněji o situaci, dospěl nakonec k přesvědčení, že by tam měl jít, i kdyby to byl oddíl Smajnův. Připomněl si, že v důsledku úplného přerušení styku mezi Egyptem a Súdánem Smajn pravděpodobně nic neví o jejich únosu z Fajjúmu. Fatma se s ním nemohla dorozumět, únos byl jejím osobním nápadem, provedeným za pomoci Chamise, syna

Chadígího, a také Idríse, Gebra a dvou beduínů. Smajnovi po těchto lidech nic nebylo z toho jednoduchého důvodu, že z nich znal pouze Chamise a o ostatních v životě nikdy neslyšel. Záleželo mu jen na vlastních dětech a Fatmě. Ale snad se mu po nich právě zastesklo a snad by se k nim vrátil, zvláště v případě, že už měl dost služby u Mahdího. U Mahdího zřejmě velké štěstí neudělal, když místo aby velel početnému vojsku nebo vládl nad nějakým rozsáhlým krajem, musí lovit otroky až bůhvíkde za Fášódou. Staš si pomyslil: „Řeknu mu: Jestliže nás dovedeš do nějakého přístavu u Indického oceánu a vrátíš se s námi do Egypta, odpustí ti vláda všecky viny, sejdeš se s Fatmou a s dětmi, a kromě toho tě pan Rawlison bohatě odmění. Ne-li, tak děti a Fatmu neuvidíš už nikdy v životě.“

Byl si jist, že Smajn si dobře rozmyslí, než takový návrh odmítne.

To vše ovšem nebylo bezpečné, mohlo to být i záhubné, ale mohlo se to také stát záchranným vorem z této africké tůně. Staš se nakonec divil, proč ho možnost setkání se Smajnem zpočátku poděsila, a protože šlo o rychlou záchranu Nely, rozhodl se, že půjde ještě této noci.

To se však dalo snáze říct než udělat. Něco jiného je sedět v noci v džungli u dobrého ohně za trnitou zeribou, a něco jiného je pustit se za tmy do vysoké trávy, v níž v této době loví lev, pardál a levhart, nemluvě ani o hyenách a šakalech. Chlapec si však připomněl slova mladého černocha, když se tenkrát v noci vydal hledat Sabu a když se s ním vrátil: „Kali se bát, ale jít.“ A opakoval si totéž: „Budu se bát, ale půjdu.“

Čekal jen na východ měsíce, protože noc byla neobyčejně tmavá. Když se však džungle postříbřila měsíčním svitem, zavolal si Kaliho a řekl mu:

„Kali, vezmi Sabu do stromu, zahraď vchod trním, hlídej mi s Meou slečinku jako oko v hlavě a já se půjdu podívat, jací lidé jsou tam v tábořišti.“

„Velký pán vzít s sebou Kaliho a pušku, která zabíjet zlá zvířata. Kali nezůstat!“

„Zůstaneš!“ řekl rozhodně Staš, „a zakazuji ti jít za mnou.“

Tu se na chvíli odmlčel a potom se ozval trochu zadrhnutým hlasem:

„Kali, jsi věrný a rozumný, doufám, že splníš to, co ti povím.

Kdybych se nevrátil a slečinka umřela, zanech ji ve stromě, kolem stromu udělej vysokou zeribu a na kůře vyřež takovéhle velké znamení.“

Vzal dva bambusy a položil je křížem.

Poté pokračoval:

„Jestliže bibi neumře, a já se nevrátím, budeš ji ctít a věrně jí sloužit, dovedeš ji k svému lidu a řekneš bojovníkům kmene Va-hima, aby s ní šli stále na východ až k Velkému moři. Tam najdeš bílé lidi, kteří vám dají mnoho pušek, prachu, korálků, drátu a tolik plátna, kolik unesete. Rozuměl jsi?“

Tu se mladý černoch před ním vrhl na kolena, objal mu nohy a lítostivě opakoval:

„Ó, bvana kubva, vrátit, vrátit, vrátit!“

Staš byl dojat oddaností černého chlapce, proto se shýbl, položil mu ruku na hlavu a řekl:

„Jdi do stromu, Kali, a… Bůh ti žehnej!“

Když osaměl, uvažoval ještě chvíli o tom, nemá-li s sebou vzít osla. Bylo by to bezpečnější, neboť lvi v Africe, stejně jako tygři v Indii v případě, že se setkají s člověkem jedoucím na koni nebo na oslu, vždycky se vrhají na zvíře, ne na člověka. Otázal se však sám sebe, kdo potom ponese Nelin stan a na čem pojede ona sama. Po této úvaze ihned zavrhl myšlenku vzít s sebou osla a vydal se pěšky do džungle.

Měsíc vystoupil již výše, a proto bylo mnohem lépe vidět. Obtíže však nastaly ihned, jak se jen chlapec ponořil do trávy, která již vyrostla tak vysoko, že se v ní snadno mohl ukrýt i člověk na koni. Ani ve dne v ní nebylo vidět na krok, což teprve v noci, kdy měsíc ozařoval jen špičky travin a dole bylo všecko pohrouženo do hlubokého stínu. Za takových okolností bylo snadné se zmýlit v cestě a chodit v kruhu místo postupovat dopředu. Stašovi však dodávala odvahy myšlenka, že tábořiště, ke kterému šel, není od ostrohu vzdáleno víc než tři nebo čtyři anglické míle a že kouř se objevil mezi vrcholky dvou vysokých hor, takže když neztratí z očí pahorky, nemůže zabloudit. Ale tráva, mimózy a akácie mu zacláněly výhled. Naštěstí každých deset až dvacet kroků se tyčila termitiště, vysoká někdy i přes deset stop. Staš u každé kupy pozorně postavil pušku, vyšplhal se na její vrchol – a když spatřil obě hory, černě se rýsující na obzoru, slezl a šel dál.

Strach se ho zmocňoval při pouhém pomyšlení, co bude, zacloní-li mraky měsíc i oblohu, neboť by se octl jako v podzemí. To však nebylo jediné nebezpečí. Džungle v noci, kdy v tichu je slyšet každý hlas, každý krok a téměř i šelest, který působí hmyz lezoucí po trávě, je přímo děsivá. Vznáší se nad ní strach a hrůza.

Staš musel dávat pozor na všecko, naslouchat, bdít, rozhlížet se na všecky strany, mít hlavu jako na drátkách a pušku připravenou k výstřelu každou vteřinu. Co chvíli se mu zdálo, že se něco blíží, přikrádá, číhá. Někdy zase slyšel pohyb trávy a náhlý dusot utíkajících zvířat. Tu se domníval, že vyplašil antilopy, které ač mají postaveny stráže, spí bděle, protože vědí, že nejeden strašný plavý lovec v tuto dobu loví ve tmě.

Hle, tam u slunečníkové akácie se černá něco velikého. Snad je to skála, snad nosorožec nebo buvol, a ten, jak zvětří člověka, procitne z dřímoty a hned se vrhá do útoku. Tam zas za černým keřem je vidět dva svítící body. Rychle, pušku k líci. To je lev. Ne…! Planý poplach. To jsou světlušky, protože jedno světélko vzlétlo do výše a letí nad travinami jako šikmo padající hvězda.

Staš vylézal na termitiště, ale ne vždycky proto, aby se přesvědčil, že jde správným směrem, nýbrž i proto, aby si utřel čelo zrosené studeným potem, oddychl si a počkal, až se mu uklidní divoce bušící srdce. Byl přitom již tak unaven, že se sotva držel na nohou.

Šel však kupředu s myšlenkou, že je to nutné pro záchranu Nely. Za dvě hodiny se dostal na půdu hojně pokrytou kamením, kde tráva byla nižší a viditelnost lepší. Dvě vysoké hory se rýsovaly stejně daleko jako dříve. Zato poblíž se táhl příčný skalní val, nad ním se zvedal druhý, vyšší, a oba pak obklopovaly nějakou dolinu, podobnou té, ve které byl uzavřen King.

Náhle asi tři nebo čtyři sta kroků vpravo Staš zpozoroval na skalní stěně růžový odlesk plamene.

Zastavil se. Srdce mu bilo tak, že to málem bylo slyšet v nočním tichu. Koho tam dole uvidí? Araby z východního pobřeží? Smajnovy derviše, anebo divoké černochy, kteří opustili rodné vsi a ukrývají se před derviši v nepřístupných horských slujích? Najde tu smrt nebo zajetí, anebo záchranu pro Nelu?

Bylo nutné se o tom přesvědčit. Couvnout již nemohl a také nechtěl. Po chvíli se počal plížit směrem k ohni, co nejtišeji a se

zatajeným dechem. Ušel asi sto kroků a zase se zastavil, když neočekávaně uslyšel z džungle ržání koní. Ve světle měsíce jich napočítal pět. Na derviše to bylo málo, ale předpokládal, že ostatní jsou asi skryti ve vysoké trávě. Jen se divil, že u nich nejsou žádné stráže a že strážní nemají rozdělané ohně na zastrašení divokých zvířat. Děkoval však Bohu, že tomu tak bylo, neboť mohl nepozorovaně postupovat dále.

Záře na skalách byla stále znatelnější. Než uplynula čtvrthodinka, octl se Staš na místě, kde byla protější skála nejsilněji osvětlena, což svědčilo o tom, že právě pod ní hoří oheň.

Nepřestal se plížit, až se doplazil zvolna k okraji a pohlédl dolů.

První předmět, který upoutal jeho zrak, byl velký stan.

Před stanem stálo polní plátěné lůžko a na něm ležel muž oděný bílým evropským šatem.

Malý, asi dvanáctiletý černoušek přikládal suché palivo na oheň, který ozařoval skalní stěnu a řadu černochů, spících pod ní po obou stranách stanu.

Staš v okamžiku sklouzl po svahu na dno rokliny.

XXXII

Chvíli nemohl únavou a vzrušením promluvit ani slovo a stál, těžce dýchaje, před mužem, ležícím na lůžku, který také mlčel a hleděl na něho s údivem hraničícím skoro s ustrnutím.

Konečně zvolal:

„Nasibue, jsi tady?“

„Jsem pane,“ odpověděl malý černoušek.

„Vidíš někoho? Stojí někdo přede mnou?“

Než se však hošík vzmohl na odpověď, nabyl Staš řeči.

„Pane,“ řekl, „jmenuji se Stanislav Tarkowski. Utekli jsme s malou miss Rawlisonovou ze zajetí dervišů a skrýváme se v džungli. Ale Nela je těžce nemocná a snažně vás prosím o pomoc pro ni.“

Neznámý se díval ještě chvíli a mhouřil oči, potom si rukou přetřel čelo.

„Slyším, nejenom vidím,“ ozval se sám k sobě. „Není to

přelud…! Co? Pomoc? Já sám potřebuji pomoc. Jsem zraněn.“

Náhle se však otřásl, jako by se probíral ze spánku nebo strnutí, pohlédl jasněji a se záblesk radosti v očích řekl:

„Bílý hoch…! Ještě vidím bělocha . . .! Vítám tě, ať jsi kdokoli. Mluvil jsi o nějaké nemocné? Co si přeješ ode mne?“

Staš opakoval, že touto nemocnou je Nela, dcera pana Rawlisona, jednoho z ředitelů Suezského průplavu, že měla již dva záchvaty zimnice a že musí zemřít, nedostane-li chinin, kterým by se dalo zabránit třetímu záchvatu.

„Dva záchvaty – to je zlé!“ odpověděl neznámý. „Ale chininu ti mohu dát, kolik chceš. Mám ho několik krabiček, které pro mne již nemají cenu.“

Při těchto slovech poručil malému Nasibuovi, aby mu podal velké plechové pouzdro, které bylo zřejmě cestovní lékárničkou, vyňal z něho dvě objemné krabičky, naplněné bílým práškem, a podal je Stašovi.

„To je polovina toho, co mám. Vystačí třeba na rok…“

Staš měl chuť přímo křičet radostí, začal mu tedy děkovat s takovou vřelostí, jako by mu šlo o vlastní život.

Neznámý pokývl několikrát hlavou a řekl:

„Dobře, dobře. Jmenuji se Linde, jsem Švýcar z Curychu… Přede dvěma dny se mi stala nehoda. Těžce mě zranil divoký kanec ndiri.“

Pak se obrátil k černému hošíkovi:

„Nasibu, nacpi mi dýmku.“

Potom řekl Stašovi:

„V noci mám vždy větší horečku a trochu se mi to plete v hlavě. Ale dýmka mi rozjasňuje myšlenky. A říkal jsi, že jste utekli ze zajetí od dervišů a skrýváte se v džungli. Ano?“

„Ano, pane, řekl jsem to.“

„A co chcete dělat?“

„Utéct do Habeše.“

„Padnete do rukou mahdistů, jejichž oddíly se potulují po celém pohraničí.“

„Nemůžeme však udělat nic jiného.“

„Ach, ještě před měsícem bych vám byl mohl pomoct. Ale teď jsem sám, odkázán jen na milost boží a toho černého hocha.“

Staš na něj pohlédl s údivem.

„A ten tábor?“

„To je tábor smrti.“

„A ti černoši?“

„Ti černoši spí a již se neprobudí.“

„Nerozumím …“

„Mají spavou nemoc. Jsou to lidé z krajů od Velkých jezer, kde tato strašná nemoc zuří trvale – propadli jí všichni kromě těch, kteří předtím zemřeli na neštovice. Zůstal mi jedině tento hošík…“

Staše zarazilo teprv nyní, že od chvíle, kdy se spustil do rokliny, ani jeden černoch se nepohnul, ba ani nezachvěl, a že i za tohoto hovoru všichni spali. Jedni s hlavou opřenou o skálu, jiní s hlavou svěšenou na prsa.

„Spí a již se neprobudí?“ zeptal se, jako by si ještě neuvědomoval význam toho, co slyšel.

Ale Linde řekl:

„Ach, Afrika, to je márnice…!“

Ale další jeho slova přerušil dupot koní, kteří se v džungli něčeho polekali a přiskakovali na svých spoutaných nohou ke kraji doliny, neboť chtěli být blíže lidem a světlu.

„To nic není, to jsou koně!“ ozval se znova Švýcar. „Sebral jsem je mahdistům, které jsem před několika nedělemi porazil. Bylo jich ke třem stům, možná že i více. Ale oni měli většinou jen kopí, kdežto moji lidé remingtonky, které teď stojí tam u skály bez nejmenšího užitku. Máš-li málo zbraní nebo nábojů, vezmi si jich, kolik chceš. Vezmi si také koně. Vrátíš se tak dřív ke své nemocné. Kolik je jí let?“

„Osm,“ odpověděl Staš.

„Je to tedy ještě dítě… Ať ti Nasibu dá pro ni čaj, rýži, kávu a víno… Vezmi si ze zásob, co chceš, a zítra si přijeď znovu.“

„Vrátím se určitě, abych vám ještě jednou poděkoval z celého srdce a pomohl vám, jak dovedu.“

Ale Linde řekl:

„Rád aspoň vidím evropskou tvář. Přijedeš-li dřív, budu spíš při vědomí. Teď na mne jde zase horečka, protože tě vidím dvakrát… Stojíte u mne dva…? Ne…! Vím, že jsi jeden a že je to jen horečka… Ach, ta Afrika…!“

Zavřel oči.

Za čtvrt hodiny poté se Staš vydal na zpáteční cestu z tohoto podivného tábora spánku a smrti, ale tentokrát na koni. Byla

ještě hluboká noc, ale Staš již nedbal žádného nebezpečí, se kterým by se mohl setkat ve vysoké trávě. Držel se však poblíž řeky, neboť předpokládal, že obě rokliny do ní ústí. Návrat byl ostatně mnohem snazší, neboť v nočním tichu byl na dálku slyšet hukot vodopádu, přitom mraky na západní obloze se rozptýlily a kromě měsíce svítilo silné světlo zvířetníkové. Hoch bodal koně konci širokých arabských třmenů a ujížděl až trochu bezhlavě, říkaje si v duchu: Co je mi do lvů a pardálů – jen když mám chinin pro svou malou! Každou chvíli se dotýkal krabiček, jako by se chtěl přesvědčit, že je opravdu má a že to všecko nebyl jen sen.

Různé myšlenky a obrazy táhly mu hlavou. Viděl raněného Švýcara, ke kterému cítil hlubokou vděčnost a kterého tím upřímněji litoval, že ho za rozmluvy zpočátku považoval za blázna. Viděl malého Nasibua s kulatou lebkou, řady spících „pagaziů“, a hlavně remingtonek, opřených o skálu a lesknoucích se v záři ohně. Byl si téměř jist, že bitva, o které se zmínil Linde, byla svedena s oddílem Smajnovým – a zdála se mu podivnou myšlenka, že snad Smajn nežije.

Tyto vidiny se neustále proplétaly s myšlenkami na Nelu. Představoval si její údiv, až zítra uvidí celou krabičku chininu, a bude ho asi považovat za divotvorce. Ach, řekl si, kdybych se byl bál a nešel se přesvědčit, z čeho pochází ten kouř, neodpustil bych si to celý život.

Počítal, že najde všecky spící, ale nepočítal se Sabou, který se dal do takového štěkotu, že by vzbudil i mrtvé. Kali se ihned objevil před stromem a zvolal:

„Bvana kubva na koni!“

V jeho hlase však bylo víc radosti než údivu, neboť tolik věřil ve Stašovu moc, že by se byl černý chlapec ani příliš nedivil, kdyby si byl Staš koně stvořil.

Protože se však u černochů radost projevuje smíchem, začal se Kali plácat dlaněmi do beder a smát se jako blázen.

„Uvaž toho koně,“ pravil Staš, „sundej s něho zásoby, rozdělej oheň a uvař vodu.“

Potom vkročil do stromu. Nela se také probudila a volala ho. Staš odhrnul plátěnou stěnu a při světle kahánku spatřil její bledou tvář a bílé hubené ručky ležící na plédu, kterým byla přikryta.

„Jak je ti, maličká?“ zeptal se vesele.

„Dobře, a spala jsem tvrdě, dokud mě Saba neprobudil. A proč ty nespíš?“

„Protože jsem odjel.“

„Kam?“

„Do lékárny.“

„Do lékárny?“

„Ano. Pro chinin.“

Děvčátku sice příliš nechutnaly chininové prášky, které už dříve muselo polykat, ale protože je považovalo za bezpečný lék proti všem nemocem na světě, jen si povzdychlo a řeklo:

„Já vím, že chinin už nemáš.“

Staš zdvihl ke kahánku jednu z krabiček a zeptal se s pýchou a radostí:

„A co je tohle?“

Nela nechtěla věřit svým očím a Staš mluvil spěšně, celý rozzářený:

„Teď budeš zdráva! Hned ti zabalím velkou dávku do slupky čerstvého fíku a musíš to polknout. A čím to zapiješ, to uvidíš. Co se tak na mne díváš jako na zelenou kočku? Ano, mám ještě jednu krabičku. Dostal jsem je od bílého muže, který tábo-ří asi čtyři míle odtud. Vracím se od něho. Jmenuje se Linde a je zraněn, dal mi však mnoho dobrých věcí. Vrátil jsem se na koni, ale k němu jsem šel pěšky. Myslíš, že je to příjemné jít v noci džunglí? Brrr! Podruhé bych nešel za nic, ledaže bys zase potřebovala chinin!“

Po těchto slovech opustil udivenou dívčinku, vešel do „pánského oddělení“, vyhledal v zásobách nejmenší fík, vybral z něho dužinu a nasypal do něho chinin, dávaje pozor, aby dávka nebyla větší než prášky, které dostal v Chartúmu. Potom vyšel ze stromu, nasypal čaj do velké nádoby s vodou a vrátil se s lékem k Nele.

Ta zatím přemýšlela o všem, co se stalo. Byla ohromně zvědavá, jaký člověk je onen běloch, jak se Staš o něm dověděl, přijde-li k nim a budou-li dál cestovat spolu. Teď nepochybovala, že se uzdraví, když Staš dostal chinin. Ale ten Staš…! Šel si v noci džunglí jakoby nic! Nela při všem obdivu k němu považovala až dosud – aniž se ostatně nad tím příliš zamýšlela – všecko, co pro ni dělá, za samozřejmé, protože se rozumí samo sebou, že starší chlapec pečuje o mladší děvčátko. Teď jí však napadlo,

že bez jeho péče by byla dávno zahynula, že on se o ni pečlivě stará, pomáhá jí a chrání ji tak, jak by to žádný hoch jeho věku nechtěl a neuměl dělat, a tu se její malé srdéčko naplnilo velkou vděčností.

Proto když Staš zase vstoupil a sehnul se k ní s lékem, vzala ho svýma tenkýma ručkama kolem krku a srdečně ho objala:

„Staši, jsi ke mně velice hodný.“

A on odpověděl:

„A ke komu bych tu měl být hodný? Ty jsi povedená! Vezmi si lék!“

Byl však strašně rád, neboť oči se mu leskly uspokojením a zase s velkou radostí a pýchou zvolal, obrácen k otvoru stromu:

„Meo, podej bibi čaj!“

XXXIII

Staš se vydal k Lindemu teprve druhého dne v poledne, protože musel dospávat předešlou noc. Předvídal, že nemocný může potřebovat čerstvé maso, a tak zastřelil cestou dvě perličky, které byly přijaty s povděkem. Linde byl velmi zesláblý, ale docela při smyslech. Hned po uvítání se ptal na Nelu a varoval Staše, aby nepovažoval chinin za rozhodující prostředek proti zimnici, a doporučil, aby se maličká vyvarovala slunce, zmoknutí, nočního pobytu na místech nízko položených a vlhkých a konečně špatné vody.

Potom vyprávěl Staš na Lindeho žádost svou a Nelinu historii od začátku až do příjezdu do Chartúmu a do návštěvy u Mahdího a potom od putování do Fášódy až do vyváznutí z rukou Gebrových i o další pouti. Za tohoto vyprávění na něj Švýcar pohlížel s rostoucím zájmem, často s neskrývaným obdivem. Když bylo vyprávění u konce, zapálil si dýmku, prohlédl si Staše ještě jednou od hlavy k patě a řekl jakoby v zamyšlení:

„Je-li ve vaší zemi mnoho takových chlapců, pak s vámi nebudou hned tak hotovi.“

Po chvíli mlčení pokračoval:

„Nejlepším důkazem pravdivosti tvých slov je to, že jsi zde

a že přede mnou stojíš. A víš, co ti řeknu? Vaše situace je strašná, cesta kterýmkoli směrem je hrozná, kdo však ví, zdali takový chlapec jako ty z této tůně nezachrání i sebe i tamto dítě…“

„Když bude Nela zdravá, udělám, co budu moci,“ zvolal Staš.

„Ale sebe také šetři, protože úkol, který máš před sebou, je nad síly i dospělého člověka. Uvědomuješ si, kde teď jste?“

„Ne. Pamatuji se, že po odchodu z Fášódy jsme přešli u velké osady, zvané Deng, nějakou řeku…“

„Sobat!“ přerušil ho Linde.

„V Dengu bylo hodně dervišů i černochů. Ale za Sobatem jsme vstoupili do džungle a šli jsme celé týdny, až jsme se dostali do rokliny, kde již víte, co se stalo…“

„Vím. Pak jste se pustili touto roklinou dále až k řece. Tedy poslyš: ukazuje se, že po překročení Sobatu jste se Súdánci zabočili k jihovýchodu, nebo spíše k jihu. Nyní jste na území neznámém cestovatelům i zeměpiscům. Řeka, u které tu jsme, směřuje na severozápad a ústí pravděpodobně do Nilu. Říkám pravděpodobně, protože to sám dobře nevím a přesvědčit se o tom již nemohu, ačkoli jsem odbočil od pohoří Karamojo, abych vypátral její prameny. Od zajatých dervišů jsem po bitvě slyšel, že se jmenuje Ogu el-Okur, ale ani oni si tím nebyli jisti, protože do těchto krajin pronikají jen pro otroky. Tyto vůbec málo obydlené kraje jsou obsazeny kmenem šilúků, ale teď je tento kraj prázdný, neboť obyvatelé zčásti vyhynuli na neštovice a zčásti byli vybiti a odvlečeni mahdisty. V Africe se někdy stává, že země dnes hustě osídlená – je zítra liduprázdná. Podle mého odhadu jste asi tak tři sta kilometrů od Lada. Mohli byste utíkat na jih k Emínovi, ale protože Emín je pravděpodobně sám obležen derviši, tato možnost odpadá…“

„A do Habeše?“

„Také asi tři sta kilometrů. Musíte však mít na paměti, že Mahdí válčí s celým světem, i s Habeší. Vím také od zajatců, že se na západní i jižní hranici Habeše potloukají větší nebo menší tlupy dervišů, a tak byste jim snadno mohli padnout do rukou. Habeš je sice křesťanský stát, ale jižní divoké kmeny jsou buď pohanské, nebo vyznávají islám – a proto v tichosti nadržují Mahdímu… Ne, tamtudy neprojdete.“

„Co si tedy mám počít a kam jít s Nelou?“ zeptal se Staš.

„Řekl jsem, že situace je těžká,“ pravil Linde.

Po těchto slovech si založil obě ruce za hlavu a dlouhou chvíli ležel mlčky.

„K oceánu," ozval se konečně, „bude odtud víc než devět set kilometrů přes hory, přes území obydlené divochy, a dokonce i přes pouště, protože tam jsou patrně celé kraje trpící nedostatkem vody. Tato země ovšem podle jména náleží Anglii. Je možné se tam setkat s karavanami dopravujícími slonovinu do Kišimaja, do Lamu i do Mombasy – a snad i s misionářskými výpravami… Když jsem došel k názoru, že kvůli dervišům se mi nepodaří probádat tok této řeky, protože se stáčí k Nilu, chtěl jsem se také pustit na východ k oceánu…"

„Tak se vraťme spolu!"

„Já už se nevrátím. Ndiri mi tak potrhal svaly a žíly, že se jistě dostaví otrava krve. Mne by mohl zachránit jenom chirurg odnětím nohy. Teď už mi všecko ztuhlo a strnulo, ale první den jsem se bolestí kousal do prstů…"

„Jistě se uzdravíte."

„Nikoli, můj statečný chlapče, já určitě umřu a ty mě dobře přikryješ kameny, aby mě hyeny nemohly vyhrabat. Mrtvému je to snad jedno, ale zaživa je nepříjemné na to myslit… Těžko se umírá tak daleko od svých…"

V tom se mu do očí vedrala jakási mlha, ale opět pokračoval:

„Ale já už jsem se s tou myšlenkou smířil, mluvme tedy o vás, ne o mně. Dám ti radu: zbývá vám jen jedna cesta, na východ k oceánu. Ale před touto cestou si odpočiňte a naberte sil. Jinak ti tvá malá družka za několik neděl umře. Odložte další cestu do konce doby dešťů, nebo i na později. První letní měsíce, když přestane pršet a voda ještě pokrývá bažiny, jsou nejzdravější. Tady, kde jsme, je už náhorní rovina ve výši asi sedm set metrů nad mořem. Ve výšce tisíc a tři sta metrů už se zimnice nevyskytuje, a přinese-li se tam z míst nižších, má průběh daleko mírnější. Vezmi malou Angličanku a jděte do hor…"

Mluvení ho očividně velmi unavovalo, proto se odmlčel a chvíli netrpělivě odháněl velké modré mouchy, jaké Staš viděl na spáleništích ve Fášódě.

Potom pokračoval:

„Dávej dobrý pozor, co ti řeknu. Asi den cesty odtud na jih se vypíná zvláštní hora, ne vyšší než osm set metrů. Vypadá jako kastrol převrácený dnem vzhůru. Boky má docela strmé a

jediný přístup na ni je po hřebenu, tak úzkém, že na některých místech sotva dva koně mohou jít vedle sebe. Na jejím plochém vrcholu, širokém kilometr nebo více, bývala černošská vesnice, ale mahdisté její obyvatele vyvraždili nebo zajali. Je možné, že to udělal zrovna ten Smajn, kterého jsem porazil, ale otroky jsem mu už nemohl vzít, protože je dříve poslal pod silnou eskortou k Nilu. Usaďte se na té hoře. Je tam pramen výborné vody, několik maniokových polí a množství banánů. V chatách najdete mnoho lidských kostí, ale mrtvolné nákazy se neboj, protože po derviších tam byli mravenci, kteří i nás odtamtud vypudili. Jinak tam není živé duše. Zůstaňte tam ve vsi měsíc nebo dva. V té výšce není zimnice. Noci bývají chladné. Tam tvá maličká zase získá zdraví a ty nabudeš nových sil.“

„A co mám dělat potom a kam jít?“

„Potom bude, co Bůh dá. Hleďte se buď dostat do Habeše někde dál, než kam dosahují derviši, nebo jděte na východ. Slyšel jsem, že Arabové z pobřeží docházejí až k nějakému jezeru za slonovinou, kterou získávají od kmenů Samburu a Va-hima.“

„Va-hima? Kali pochází z kmene Va-hima.“

Staš začal Lindemu vyprávět, jakým způsobem zdědil Kaliho po smrti Gebrově a také to, že mu Kali řekl, že je synem náčelníka všech Va-himů.

Linde však přijal tuto zprávu lhostejněji, než Staš očekával.

„Tím lépe,“ řekl, „protože vám může být nápomocen. Mezi černochy bývají poctivé duše, ačkoli celkem není možné počítat s jejich vděčností: jsou to děti, které dnes zapomenou na to, co bylo včera.“

„Kali nezapomene, že jsem ho vysvobodil z rukou Gebrových, tím si mohu být jist.“

„Možná,“ řekl Linde, a ukazuje na Nasibua, dodal:

„To je také hodné dítě. Ujmi se ho po mé smrti.“

„Nemluvte o smrti a nemyslete na ni.“

„Můj drahý,“ odpověděl Švýcar, „já si jen přeji, aby přišla bez velkého utrpení. Pomysli si, že jsem teď úplně bezbranný, a kdyby některý z mahdistů, které jsem rozprášil, náhodou zabloudil do této rokliny, mohl by mě zaříznout jako ovci.“

Tu ukázal na spící černochy:

„Tamti se již neprobudí, ale snad se nevyjadřuji přesně: každý z nich se probudí nakrátko před smrtí a v šílenství prchne

do džungle, odkud se již nevrátí… Ze dvou set lidí mi jich zbylo šedesát. Mnoho jich uteklo, mnoho jich pomřelo na neštovice a někteří usnuli v jiných údolích.“

Staš s lítostí a hrůzou pohlížel na spící. Jejich těla byla popelavá, což u černochů znamená bledost. Někteří měli oči zavřené, jiní napůl otevřené, ale všichni tvrdě spali, neboť jejich zřítelnice nebyly citlivé na světlo. Někteří měli opuchlá kolena. Všichni byli strašně vyhublí, takže pod kůží jim bylo možné spočítat žebra. Ruce a nohy se jim bez ustání velmi rychle chvěly. Ony modré mouchy jim hustě sedaly na oči a rty.

„Není pro ně záchrany?“ zeptal se Staš.

„Není. U Viktoriina jezera vylidnila tato nemoc celé vesnice. Někdy zuří krutěji, jindy mírněji. Nejčastěji jí podléhají lidé z vesnic ležících v pobřežních houštinách.“

Slunce již přešlo na západní stranu oblohy, ale ještě před večerem vyprávěl Linde Stašovi o svém životě. Byl synem obchodníka z Curychu. Jeho rodina pocházela z Karlsruhe, ale po roce 1848 se přestěhovala do Švýcarska. Jeho otec nabyl velkého jmění obchodem s hedvábím. Synovi vybral inženýrské povolání, ale mladému Jindřichovi se od chlapeckých let líbilo cestování. Po ukončení studií na technice zdědil celé otcovské jmění a podnikl svou první cestu do Egypta. Bylo to ještě v dobách před Mahdím, takže se dostal až do Chartúmu a lovil s Dangaly v Súdánu. Pak se věnoval zeměpisu Afriky a stal se význačným znalcem, takže mnoho zeměpisných společností ho jmenovalo svým členem. Poslední cestu, která pro něj končila tak osudně, nastoupil ze Zanzibaru. Dorazil k Velkým jezerům a hodlal proniknout podél pohoří Karamojo, do té doby neznámého, do Habeše a odtud k mořskému pobřeží. Ale Zanzibarci nechtěli jít dále. Naštěstí či naneštěstí vypukla tenkrát válka mezi králem Ugandy a Unioro. Linde prokázal značné služby králi ugandskému, který mu za to daroval přes dvě stě pagaziů. To mu velice usnadnilo cestu a probádání pohoří Karamojo, ale pak se v řadách jeho lidí objevily neštovice a po nich přišla strašná spavá nemoc – a konečně zkáza karavany.

Linde měl značné zásoby konzerv všeho druhu, ale v obavě před kurdějemi denně lovil, aby měl čerstvé maso. Byl znamenitý střelec, ale ne dost opatrný lovec. Tak se stalo, že když se před několika dny lehkomyslně přiblížil ke kanci ndiri, kterého složil,

zraněné zvíře se vzchopilo, strašně mu rozsápalo nohu a poranilo i páteř. Stalo se tak docela v blízkosti tábora a před očima Nasibua, který roztrhal vlastní košili a udělal z ní obvaz, zastavil krvácení a dovedl zraněného do stanu. V noze se však od vnitřního výronu krve utvořila otrava krve.

Staš ho chtěl rozhodně opatrovat a prohlásil, že buď sem bude každého dne dojíždět, anebo převeze Lindeho na rozpjaté houni mezi dvěma koni na ostroh do Krakova, aby nemusel nechávat Nelu pod ochranou dvojice černoušků. Linde souhlasil s pomocí při obvazování, ale nesouhlasil s převozem.

„Já vím," řekl, ukazuje na své černochy, „že ti lidé musejí pomřít, ale dokud jsou živí, nemohu je odsoudit k tomu, aby je zaživa roztrhaly hyeny, které v noci jen oheň drží v uctivé vzdálenosti."

A opakoval v horečce:

„Nemohu, nemohu, nemohu!"

Brzy se však uklidnil a pokračoval jakýmsi podivně vzrušeným hlasem:

„Přijď sem zítra ráno… Mám k tobě prosbu, a jestliže ji splníš, snad tě Bůh vyvede z tohoto chřtánu Afriky a mně dá lehkou smrt. Chtěl jsem tuto prosbu odložit na zítřek, ale zítra mohu již být v bezvědomí, a proto ji vyslovím dnes: vezmi vodu do nějaké nádoby, zastav se nad každým z těchto spících ubožáků, touto vodou je pokrop a prones tato slova: »Křtím tě ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého…!«"

Tu se mu pohnutím zlomil hlas a Švýcar umlkl.

„Vyčítám si," pravil za chvíli, „že jsem se tak nerozloučil s těmi, kteří umírali na neštovice, a s těmi, kteří usnuli dříve. Ale teď smrt stojí nade mnou… a chtěl bych se… aspoň s tím zbytkem své karavany vydat společně na tu poslední velkou cestu…"

Po těchto slovech ukázal rukou na rozzářené nebe – a dvě slzy mu zvolna skanuly po tvářích.

Staš se hořce rozplakal.

XXXIV

Druhého dne osvítilo ranní slunce podivný obraz. Staš chodil podle skalní stěny, zastavoval se před každým černochem, skrápěl mu čelo vodou a vyslovoval nad ním slova svátosti. Ale oni spali s třasem rukou i nohou, s hlavou svěšenou na prsa nebo zvrácenou dozadu, ještě živí, ale vypadající už jako mrtvoly. A tak probíhal tento křest spících v jitřním tichu, v sluneční záři, v odlehlém koutě pralesa. Nebe bylo toho dne bez mraků, vysoké, šedomodré a jakoby smutné.

Linde byl ještě při vědomí, ale čím dál tím slabší. Po převazu podal Stašovi papíry, uzavřené v plechovém pouzdře, svěřil je jeho ochraně a již nepromluvil. Nemohl jíst, jen ho strašně trápila žízeň. Slunce se teprv schylovalo k západu, když začal blouznit. Volal na nějaké děti, aby se nepouštěly daleko na jezero, a nakonec dostal třesavku a rukama si zakryl hlavu.

Příštího dne již Staše vůbec nepoznal a za tři dny zemřel právě v poledne, aniž nabyl vědomí. Staš ho upřímně oplakal a potom jej za pomoci Kaliho donesl do blízké úzké jeskyňky, jejíž otvor zahradili kameny a trním.

Malého Nasibua vzal Staš s sebou do Krakova a Kalimu poručil, aby zde na místě hlídal zásoby a v noci udržoval u spících velký oheň. Sám neustále jezdil sem a tam mezi oběma roklinami a převážel brašny, zbraně a hlavně náboje do remingtonek, ze kterých vysypával prach a připravoval nálož k roztržení skály uzavírající Kinga. Naštěstí se Nelino zdraví po každodenních dávkách chininu značně zlepšilo a větší rozmanitost pokrmů jí prospěla. Staš ji vždycky opouštěl nerad a s obavami. Když odjížděl, zakazoval jí vycházet ze stromu a zavíral otvor trnitými větvemi akácií. Musel ji však pro nával práce zanechávat pod ochranou Mey, Nasibua a Saby, na kterého ostatně spoléhal nejvíce. Raději jezdil několikrát denně pro tlumoky do Lindeho tábora, než aby nechával děvčátko delší dobu samotné. Nadřel se hrozně, ale jeho železné zdraví vydrželo všechnu námahu. Tlumoky byly roztříděny až za deset dní, méně potřebné uschovány v jeskyních, potřebnější dopraveny do Krakova. Také koně byli přivedeni na ostroh a přivezli i značné množství remingtonek, které měl nést King.

V té době se v Lindeho táboře tu a tam některý ze spících černochů vzchopil v předsmrtném záchvatu nemoci, utíkal do džungle a již se nevracel. Stávalo se ovšem také, že někteří zemřeli na místě a jiní, běžíce naslepo, rozbíjeli si hlavy o skály v táboře samém nebo v jeho blízkosti. Ty musel Kali pohřbívat. Po čtrnácti dnech zbyl již jen jeden a i ten zakrátko zemřel ve spánku vysílením.

Konečně nadešel čas, kdy měla být skála vyhozena do povětří a King osvobozen. Byl již tak ochočen, že na rozkaz uchopil Staše chobotem a posadil si ho na krk. Zvykl si také nosit břemena, která mu Kali po bambusovém žebříčku nakládal na hřbet. Nela tvrdila, že ho zatěžují až přespříliš, ale ve skutečnosti to pro něho byla maličkost, a teprve tlumoky zděděné po Lindovi se mu mohly zdát vážnějším nákladem. Spřátelil se konečně i se Sabou. Ze začátku projevoval velký neklid, když psa spatřil, ale teď už si s ním hrával tak, že ho chobotem povalil na zem a Saba předstíral, že kouše. Občas však neočekávaně polil psa vodou, což Saba považoval za špatný vtip.

Děti však hlavně těšilo to, že chápavé a učenlivé zvíře rozumělo všemu, co od něho požadovaly, a uvědomovalo si nejen každý rozkaz, ale i každé přání, ba i každý pokyn. V tom předčí sloni všechna domácí zvířata, a King neporovnatelně převyšoval i Sabu, který na všecky Neliny výstrahy vrtěl ohonem a dělal si co chtěl. King za několik neděl dokonale odpozoroval, že například osoba, kterou musí nejvíc poslouchat, je Staš, a osoba, o kterou všichni nejvíc pečují, je Nela. Proto plnil nejpozorněji rozkazy Stašovy a Nelu nejvíc miloval. Z Kaliho si dělal méně a Meu už vůbec nebral vážně.

Staš vyrobil nálož a zasunul ji do nejhlubší štěrbiny ve skále. Pak štěrbinu pečlivě ucpal hlínou a ponechal jen malý otvor, kterým protáhl doutnák, stočený ze suchých palmových vláken a posypaných rozmělněným prachem. Rozhodný okamžik konečně nadešel. Staš sám zapálil šňůru posypanou prachem a potom běžel co mu nohy stačily ke stromu, ve kterém předtím všechny uzavřel. Nela se bála, že se snad King příliš vyděsí, ale chlapec ji uklidňoval jednak tím, že zvolil den, kdy ráno přešla bouře s hromobitím, a jednak i tím, že divocí sloni často slyší rachot hromu, když se živly rozpoutají nad džunglí. Seděli s tlukoucím srdcem a počítali minutu za minutou. Strašná rána

konečně otřásla vzduchem, až se mohutný baobab zachvěl od koruny ke kořenům a zbytky nevyškrabané práchniviny se jim sesypaly na hlavy. V tom okamžiku Staš vyskočil ze stromu, proběhl zákruty rokliny a zastavil se až u průchodu.

Účinky výbuchu přesáhly všecko očekávání. Polovina vápencové skály se rozsypala na drobné úlomky, druhá pukla na několik větších i menších kusů, které síla exploze rozmetala do značně velké vzdálenosti.

Slon byl volný.

Rozradostněný hoch vyskočil na okraj rokliny, kde již našel Nelu s Meou a Kalim. King se přece jen trochu vylekal, neboť ustoupil až na samý konec rokliny a se zdviženým chobotem stál a hleděl směrem, odkud se rozlehlo tak nezvyklé zahřmění. Ale sotva Nela na něho zavolala, hned přestal hýbat ušima, a když pak k němu seběhla již uvolněným průchodem, uklidnil se docela. Avšak víc než King se vystrašili koně, z nichž dva utekli do džungle a Kali je našel až těsně před západem slunce.

Ještě téhož dne vyvedla Nela Kinga „do světa“. Kolos za ní šel poslušně jako malý pejsek, potom se vykoupal v řece a sám se postaral o svou večeři, a to tak, že se opřel hlavou o velkou sykomoru, zlomil ji jako tenkou třtinu a potom pečlivě obral ovoce i listí.

Večer se však vrátil ke stromu a strkal každou chvíli svůj sáhový nos do otvoru. Hledal Nelu tak horlivě a dotěrně, že ho Staš musel pořádně plesknout přes chobot.

Největší radost z výsledku tohoto dne měl však Kali, neboť mu odpadlo shánění potravy pro obra, což nebylo nijak snadnou věcí. Proto ho také Staš a Nela slyšeli, jak si při rozdělávání ohně před večeří zpíval nový radostný hymnus, skládající se z těchto slov:

„Velký pán zabíjet lidi a lvy, jak, jak! Velký pán drtit skály, jak, jak! Slon sám lámat stromy a Kali zahálet a jíst, jak, jak!“

Doba dešťů čili takzvaná masika se chýlila ke konci. Bývaly ještě dny zamračené a deštivé, ale bývaly i dny celkem pěkné. Proto se Staš rozhodl přestěhovat se na horu, kterou mu označil Linde, a tento záměr provedl brzy po vysvobození Kinga. Zdravotní stav Nelin tomu nebyl již na překážku, neboť se jí dařilo mnohem lépe.

Vybrali si tedy krásné jitro a pustili se k jihu. Teď se již

nebáli, že zabloudí, protože hoch zdědil po Lindem mezi množstvím různých předmětů kompas a výborný dalekohled, kterým se dalo dohlédnout velmi daleko. Šlo s nimi kromě Saby a osla pět koní nesoucích náklad a slon. Ten kromě zavazadel na hřbetě nesl na krku i Nelu, která mezi jeho obrovskýma ušima vypadala, jako když sedí ve velké lenošce.

Staš opouštěl bez lítosti ostroh nad řekou i baobab, protože s nimi byla spojena vzpomínka na Nelinu nemoc. Zato dívka pohlížela smutnýma očima na skály, na strom i vodopád a slibovala, že se sem ještě vrátí, až bude „velká“.

Ještě smutnější však byl malý Nasibu, který upřímně miloval svého dřívějšího pána a nyní, když jel na oslu na konci karavany, ohlížel se každou chvíli se slzami v očích tam, kde zůstal ubohý Linde na věčné časy.

Vítr vál od severu a den byl neobvykle chladný. Nemuseli tedy vyčkávat od desíti do tří hodin, až přejde největší úpal, a mohli urazit delší cestu, než obyčejně ujdou karavany. Cesta nebyla dlouhá a již několik hodin před západem slunce spatřil Staš horu, ke které směřovali. V dálce se na pozadí oblohy rýsovalo dlouhé pásmo jiných vrcholků, ale tato hora se tyčila blíž a osamoceně, docela jako ostrov v moři džungle. Když přijeli blíž, ukázalo se, že její strmé boky obtéká smyčka téže řeky, u které dosud tábořili. Vrchol hory byl jakoby uťatý, zcela plochý, a při pohledu zdola se zdál pokrytý hustým lesem.

Staš si spočetl, že byl-li ostroh, na kterém rostl jejich baobab, ve výši asi sedmi set metrů nad mořem a tato hora je vysoká dalších osm set, budou teď bydlet ve výši tisíc pět set metrů, tedy v podnebí jen o málo teplejším, než jaké je v Egyptě. Tato myšlenka mu dodala odvahy a chuti obsadit tuto přírodní pevnost co nejdříve.

Jediný skalnatý hřeben, který tam vedl, našli snadno a začali po něm stoupat. Za půldruhé hodiny stanuli na vrcholu. Les, který viděli zdola, byl skutečně les, ale banánovníkový. Pohled na něj způsobil radost všem, Kinga nevyjímaje, ale zvláště potěšen byl Staš, neboť věděl, že není v Africe silnějšího, zdravějšího a všem nemocem lépe čelícího pokrmu než mouka ze sušených banánů. Bylo jich tu tolik, že by stačily třeba na rok.

Mezi obrovskými listy těchto rostlin byly ukryty černošské chaty, některé spálené v době útoku, jiné pobořené, ale některé

celé. Uprostřed všech stála největší, patřící kdysi králi této vsi, pěkně ulepená z hlíny, s ohromnou střechou, která tvořila kolem stěn jakousi verandu. Před chatami ležely tu a tam kosti i lidské kostry, bílé jako křída, neboť byly očištěny mravenci, na jejichž vpád vzpomínal Linde.

Od tohoto vpádu uplynulo již mnoho týdnů, a přece ještě byla v chatách cítit kyselina mravenčí a nebylo tu ani stopy po velkých švábech, kterými se černošské chaty obyčejně hemží. Nebyli tu ani pavouci, ani štíři, ani nejmenší hmyz. Všecko odstranily strašlivé siafu. Člověk si mohl být jist, že na celé hoře není ani jediný had, neboť i hroznýši padají za oběť těmto nepřemožitelným malým bojovníkům.

Nežli Staš uvedl Nelu a Meu do náčelníkovy chaty, poručil, aby Kali a Nasibu odstranili lidské kosti. Černí hoši se tohoto úkolu zhostili tím, že kosti naházeli do řeky, která je odnesla dále. Při této činnosti se však ukázalo, že se Linde přece jen mýlil, když jim předpověděl, že na hoře nenajdou ani jednoho živého tvora. Ticho, jaké tu zavládlo po odvlečení obyvatel derviši, a vyhlídka na banány přivábily sem početnou tlupu šimpanzů, kteří si tu na vyšších stromech zřídili dokonce jakési deštníky nebo stříšky na ochranu před deštěm.

Staš je nechtěl zabíjet, ale rozhodl se, že je vyžene, a proto vystřelil do vzduchu. Vyvolalo to všeobecný poplach, který ještě vzrostl, když se po výstřelu ozval zuřivý basový štěkot Sabův a když King, podnícen hlukem, hrozivě zatroubil. Avšak opice k svému ústupu nepotřebovaly hledat skalnatý hřeben. Chytajíce se skalních výstupků spouštěly se dolů k řece s takovou rychlostí, že je ani Sabovy tesáky nemohly dostihnout.

Slunce zašlo. Kali a Nasibu rozdělali oheň, aby mohli připravit večeři. Staš vybalil věci potřebné na noc a šel do královské chaty, kde se usadila Nela. V chatě bylo světlo a veselo, neboť Mea rozsvítila nikoliv kahánek, který osvětloval vnitřek baobabu, nýbrž velkou, po Lindem zděděnou cestovní lampu. Nela vůbec nepociťovala únavu po cestě za tak chladného dne a byla ve výborné náladě, zvláště když jí Staš oznámil, že lidské kosti, kterých se bála, jsou odklizeny.

„Jak je tu hezky, Staši,“ zvolala. „Podívej se, i podlaha je tu vylita pryskyřicí. Budeme se tu mít znamenitě.“

„Zítra si teprve důkladně prohlédnu celou osadu,“ odpověděl

Staš, „ale soudím-li podle toho, co jsem viděl dnes, dalo by se tu bydlet třeba celý život.“

„Kdyby tu byli naši tatínkové, to by šlo. Ale jak se bude osada jmenovat?“

„Hora se v zeměpise musí jmenovat horou Lindeho a tahle vesnice ať se jmenuje po tobě, Nela.“

„Tak i já se dostanu do zeměpisu?“ zeptala se dívka s velkou radostí.

„Ale dostaneš, dostaneš,“ odpověděl docela vážně Staš.

XXXV

Druhého dne trochu poprchávalo, ale byly i hodiny pěkného počasí, a proto se Staš vydal brzy ráno na průzkum osady a do poledne všecky kouty důkladně prohlédl. Prohlídka dopadla po všech stránkách výborně. Především pokud šlo o bezpečnost, nebylo možné najít lepší místo v celé Africe. Úbočí Lindeho hory byla dostupná snad jen šimpanzům. Lvi a pardálové by se po nich nemohli vyšplhat na vrcholovou rovinu. Pokud jde o skalní hřeben, stačilo umístit u vstupu na něj Kinga a člověk mohl spát docela bez starostí. Staš došel k přesvědčení, že by se tu mohl ubránit i menším oddílům dervišů, neboť cesta vedoucí na horu byla tak úzká, že King po ní sotva přešel, a člověk ozbrojený dobrou zbraní by tudy nemusel propustit ani živou duši.

Uprostřed „ostrova“ vyvěral studený, jako křišťál čistý pramen, který se měnil v potok a vinul se klikatě banánovými háji, až nakonec se řítil ze strmého srázu do řeky a vytvářel vodopád podobný úzké bílé stužce. Na jižní straně „ostrova“ se rozkládala pole vysázená bujným maniokem, jehož kořeny poskytovaly černochům oblíbený pokrm, a za poli se tyčily skupiny nádherně urostlých kokosových palem s korunami ve tvaru krásných chocholů.

„Ostrov“ obklopovalo moře džungle a pohled odtamtud sahal do ohromných dálek. Na východě se modralo horské pásmo Karamojo. Na jihu bylo také vidět značně vysoké horstvo, které podle své tmavé barvy bylo zřejmě porostlé lesem. Zato na západní

straně letěl zrak až na hranici obzoru, kde se džungle stýkala s nebem. Staš tam však Lindeho dalekohledem spatřil mnohá údolí a porůznu řídce rostoucí mohutné stromy, které se vypínaly nad trávou jako kostely. Na místech, kde tráva nevybujela ještě příliš vysoko, bylo možné i pouhým okem spatřit celá stáda antilop a zeber a houfce slonů a buvolů. Tu a tam čeřily žirafy šedozelený povrch džungle jako lodě čeří povrch moře. Hned u řeky si hrál asi tucet vodních koz, ostatní pak vynořovaly každou chvíli své rohaté hlavy z hlubiny. Tam, kde tůň byla klidná, lovil Kali ryby, které každou chvíli vyskakovaly nad hladinu, zazářily v povětří jako stříbrné hvězdy a padaly zpět do vody. Staš si sliboval, že až se počasí ustálí, zavede sem Nelu a předvede jí celý ten zvěřinec.

Na „ostrově“ sice nebyla žádná větší zvířata, ale zato spousta motýlů a ptáků. Velcí, jako sníh bílí papoušci s černými zobáky a žlutými chocholy přelétali nad gojavovými keři, drobné, nádherně opeřené „vdovy“ se kolébaly na tenkých lodyhách manioku a třpytily a leskly se jako klenoty. Z vysokých kokosovníků zaznívaly hlasy afrických kukaček a mírné vrkání, podobné cukrování hrdliček.

Staš se vracel z prohlídky s radostí v srdci. „Vzduch je tu zdravý,“ mluvil sám k sobě, „bezpečnost úplná, potravy nadbytek a krásně jako v ráji!“

Když se vrátil do Neliny chaty, přesvědčil se, že se přece jen našlo na „ostrově“ větší zvíře, a dokonce dvě, neboť malý Nasibu vypátral v banánové houštině kozu s kůzletem, které derviši nestačili uloupit. Koza byla již trochu zdivočelá, ale kůzle se hned spřátelilo s Nasibuem, který byl velmi pyšný na svůj objev i na to, že jeho přičiněním bude teď bibi mít každý den výborné čerstvé mléko.

„Co teď budeme dělat, Staši?“ zeptala se jednoho dne Nela, když na „ostrově“ zdomácněli.

„Práce je spousta,“ odpověděl chlapec, roztáhl prsty na jedné ruce a začal na nich vypočítávat všecky práce, které na ně čekají:

„Předně Kali a Mea jsou pohané a Nasibu jako Zanzibarec je mohamedán. Musíme je osvítit, vyučit ve víře a pokřtít. Pak je nutné naudit maso na další cestu, a proto musím chodit na lov. Za třetí máme hodně zbraní a střeliva, a proto chci Kaliho

naučit střílet, abychom byli k obraně dva, a za čtvrté jsi snad zapomněla na draky?“

„Na draky?“

„Ano, na draky, které budeš lepit, nebo – což bude ještě lepší – sešívat. To bude tvé zaměstnání.“

„Já si nechci jen hrát.“

„Vždyť to také nebude hra, ale práce, snad nejužitečnější ze všech. Nemysli si také, že zůstaneme jenom při jednom draku, protože jich musíme udělat padesát nebo i více.“

„Ale k čemu tolik?“ ptala se zvědavě dívka.

Staš jí začal podrobně vykládat své záměry a naděje. Vypíše na každého draka, jak se jmenují, jak uprchli z rukou dervišů, kde jsou a kam jdou. Napíše také, že prosí o pomoc a o zaslání telegramu do Port Saidu. Pak bude tyto draky pouštět vždycky, když bude vítr vát od západu k východu.

„Mnoho jich,“ pravil, „spadne nedaleko, nebo je zadrží hory, ale i když jen jeden doletí k pobřeží a dostane se do evropských rukou – jsme zachráněni!“

Nela byla nápadem nadšena a prohlásila, že se Stašovou moudrostí se nemůže srovnávat ani King. Byla si také jista, že mnoho draků doletí i k tatínkům, a slibovala, že je bude lepit od rána do večera. Její radost byla tak velká, že Staš se začal obávat, aby nedostala horečku, a musel proto mírnit její nadšení.

Práce, o kterých mluvil Staš, se od té doby rozběhly naplno. Kalimu uložili, aby nachytal co nejvíc létajících ryb, a tak je přestal lovit na udici, a pořídil si z tenkých bambusů vysoký plot, nebo spíše druh mříže, a tuto překážku upevnil napříč řeky. Uprostřed mříže byl velký otvor, kterým musely ryby nakonec proplavat, když se chtěly dostat do volné řeky. Tento otvor opatřil Kali pevnou sítí, upletenou z palmových provázků, a tak si zajistil každý den bohaté úlovky.

Ryby nahánět do zrádné sítě za přispění Kinga, který – přiveden do řeky – kalil vodu a bouřil tak neslýchaně, že nejen stříbrné ryby, ale všichni ostatní tvorové prchali, kudy se dalo, k nezkalené tůni. Vznikaly tak i škody, když prchající krokodýlové několikrát překotili mříž. Někdy to způsobil i King, který z jakési vrozené nenávisti krokodýly pronásledoval, a když se ocitli v mělké vodě, chytal je chobotem, vyhazoval na břeh a zuřivě rozdupával.

V síti se také často našly želvy, z kterých si malí vyhnanci vařili výbornou polévku. Kali připravoval ryby, jejich maso sušil na slunci a měchýře nosil Nele, která je rozřezávala, napínala na prkno a proměňovala v jakési čtvrtky papíru, velké jako dvě dlaně.

Při tom jí pomáhal Staš i Mea, neboť to vůbec nebyla snadná práce. Blanky byly ovšem silnější než měchýře našich říčních ryb, ale když uschly, byly nesmírně křehké. Staš teprv po nějaké době objevil, že je nutné je sušit ve stínu. Chvílemi však ztrácel trpělivost, a neustoupil-li od záměru dělat draky z blan, bylo to jen proto, že je považoval za lehčí než papírové a spíše odolné proti dešti. Blížilo se sice již suché roční období, ale Staš si nebyl jist, zda v létě nepřicházejí občas deště, zvláště v horách.

Lepil však draky i z papíru, jehož zásobu našel mezi Lindovými věcmi. První drak, velký a lehký, vypuštěný při západním větru, dosáhl ihned veliké výšky, a když Staš přestřihl provázek, letěl unášen silným vzdušným proudem, k hřebenu pohoří Karamojo. Staš sledoval jeho let dalekohledem, dokud nebyl tak malý jako motýl, jako muška, a dokud se nakonec nerozpustil v bledém blankytu oblohy. Druhého dne vypustil dalšího, vyrobeného již z rybích měchýřů. Ten se vznesl ještě rychleji, ale asi pro průsvitnost blan jim zakrátko docela zmizel z očí.

Nela však pracovala neobyčejně horlivě a její malé prstíky dosáhly nakonec takové zručnosti, že ani Staš, ani Mea jí nemohli v práci stačit. Sil měla nyní dostatek. Zdravé podnebí Lindeho hory ji zase postavilo na nohy. Den, kdy mohl přijít třetí, smrtelný záchvat zimnice, rozhodně minul. Staš toho dne zalezl do banánové houštiny a radostí plakal. Po čtrnácti dnech pobytu na hoře zpozoroval, že „dobré mzimu“ vypadá docela jinak, než vypadalo dole v džungli. Tváře se Nele zaoblily, pleť dříve žlutá a průsvitná zase zrůžověla a zpod hustých kadeří hleděly vesele na svět dvě zářící oči. Hoch velebil chladné noci, průzračnou pramenitou vodu, mouku ze sušených banánů – a především Lindeho.

Sám zhubeněl a zčernal, což bylo důkazem, že se ho zimnice nechytí, protože nemocní zimnicí se na slunci neopalují. Staš vyrostl a zmužněl, pohyb a fyzická práce zdvojnásobily jeho statečnost a sílu. Svaly na rukou a na nohou měl nyní jako z ocele. Byl z něho opravdu otužilý africký cestovatel. Tím, že každého

dne lovil a střílel přitom jen kulkami, stal se nedostižným střelcem. Divokých zvířat se již vůbec nebál, neboť pochopil, že hřivnatým a skvrnitým lovcům v džungli je setkání s ním nebezpečnější než jemu s nimi. Jednou skolil jedinou ranou velkého nosorožce, který se probudil z dřímoty pod akácií a neočekávaně na něj zaútočil. Nedělal si nic ani z útočných afrických buvolů, kteří často rozpráší celé karavany.

Staš s Nelou kromě lepení draků a jiných denních prací začali také obracet na víru Kaliho, Meu a Nasibua. Šlo jim to však hůř, než očekávali. Černá trojice poslouchala učení velmi ochotně, ale vykládala si je po svém, způsobem vlastním černochům. Když jim Staš vyprávěl o stvoření světa, o ráji a o hadu, ještě to jakžtakž ušlo, ale když se dostal k tomu, jak Kain zabil Ábela, Kali se bezděčně pohladil po žaludku a zeptal se s úplným klidem:

„A potom ho snědl?“

Černý chlapec ovšem vždycky tvrdil, že Va-himové lidi nejedí, ale vzpomínka na to mezi nimi zřejmě ještě zůstala jako národní tradice.

Nemohl také pochopit, proč Pánbůh nezabil zlé mzimu – a mnoho podobných věcí. Pojem dobra a zla měl rovněž příliš africký a tak se jednou mezi učitelem a žákem rozpředla takováto rozmluva:

„Pověz mi, co je to zlý skutek?“ tázal se Staš.

„Když někdo ukrást Kalimu krávu,“ odpověděl po krátkém přemýšlení, „je to zlý skutek.“

„Výborně!“ zvolal Staš. „A dobrý?“

Tentokrát přišla odpověď bez rozmýšlení:

„Dobrý, když Kali někomu ukrást krávu.“

Staš nebyl dosti stár, aby mohl poznat, že podobné názory na dobré a zlé skutky hlásají i v Evropě – a nejen politikové, ale i celé národy.

Ale pomalu, pomaloučku se v černých hlavách rozjasňovalo, co nemohly pochopit hlavy, vnímala horoucí srdce. Po nějaké době již mohli přikročit ke křtu, který byl proveden velmi slavnostně.

Kmotři věnovali každému kmotřenci po čtyřech doti bílého plátna a po šňůře modrých korálků. Mea se však cítila poněkud zklamána, protože se ve své naivnosti domnívala, že hned po křtu na ní zbělá kůže, a divila se velice, když seznala, že zůsta-

la černá jako předtím. Nela ji však docela utěšila ujištěním, že teď má bílou duši.

XXXVI

Staš také učil Kaliho střílet z pušky a toto učení šlo snáz než katechismus. Po desetidenním střílení do terče a do krokodýlů, kteří spali na pobřežních písčinách u řeky, zastřelil mladý černoch velkou antilopu „pufu“, několik arielů a nakonec divokého kance ndiri. Toto setkání však div že neskončilo takovou nehodou, jaká postihla Lindeho, neboť ndiri, k němuž se Kali po výstřelu neprozřetelně přiblížil, se vzchopil a vrhl se na chlapce s ocasem postaveným vzhůru. Kali odhodil pušku, vylezl na strom a seděl na něm tak dlouho, dokud křikem nepřivolal Staše, který však našel kance již mrtvého. Buvoly, lvy a nosorožce Staš ještě chlapci nedovoloval lovit. Na slony, kteří večer přicházeli k napajedlu, ani sám nestřílel, protože slíbil Nele, že nikdy žádného nezabije.

Když však ráno nebo v odpoledních hodinách spatřil dalekohledem dole v džungli pasoucí se stáda zeber, bubalů, arielů nebo kozorožců, bral Kaliho s sebou. Na těchto vycházkách se ho často vyptával na národy Va-himů a Samburů, se kterými se cestou na východ k mořskému pobřeží nevyhnutelně museli setkat.

„Jestlipak víš, Kali,“ zeptal se jednou, „že za dvacet dní – a koňmo ještě dříve – bychom mohli dojet do tvého kraje?“

„Kali neví, kde bydlet Va-hima,“ odpověděl mladý černoch a zavrtěl smutně hlavou.

„Ale já vím, Va-himové bydlí na té straně, na které ráno vychází slunce, u nějaké veliké vody.“

„Ano, ano!“ zvolal s údivem a s radostí chlapec. „Baso Narok! To znamená v naší řeči velká a černá voda. Velký pán vědět všechno.“

„To zas ne, protože nevím, jak by nás Va-himové přivítali, kdybychom k nim přišli.“

„Kali by jim poručit padat na tvář před velkým pánem a před dobrým mzimu.“

„A poslechli by tě?“

„Otec Kaliho nosit levhartí kůži a Kali také.“

Staš pochopil, že to znamená, že Kaliho otec je králem a Kali nejstarším z jeho synů a budoucím vladařem Va-himů.

Ptal se ho tedy dále:

„Říkal jsi, že u vás byli bílí cestovatelé a že starší lidé se na ně pamatují.“

„Ano, a Kali slyšet, že měli na hlavách mnoho plátna.“

Ach, pomyslil si Staš, to asi nebyli Evropané, nýbrž jen Arabové, které černoši pro jejich světlejší pleť a bílý oděv považovali za bělochy.

Protože se však Kali na ně nepamatoval a nemohl o nich podat žádné bližší vysvětlení, dal mu tedy Staš jinou otázku:

„Nezabili Va-himové žádného z těch bíle oblečených mužů?“

„Ne, Va-hima ani Samburu to nemohou udělat.“

„Proč?“

„Protože oni říkat, že kdyby se jejich krev vsákla do země, přestalo by pršet.“

Jsem rád, že tomu věří, pomyslil si zase Staš.

Pak se ještě zeptal:

„Šli by Va-himové s námi až k moři, kdybych jim slíbil mnoho plátna, korálků a pušek?“

„Kali jít a Va-hima také, ale velký pán napřed podrobit Samburu, co sedět na druhé straně vody.“

„A kdo sedí za Sambury?“

„Za Samburu nebýt hory a být džungle a v ní lvi.“

Tím rozmluva skončila. Staš teď stále častěji přemýšlel o velké cestě na východ a pamatoval přitom na slova Lindeho, že je možné setkat se přitom s Araby z pobřeží, obchodujícími slonovinou, a snad i s misionářskými výpravami. Věděl, že taková cesta znamená pro Nelu mnoho strašných útrap a nových nebezpečí, ale chápal, že nemohou celý život zůstat na Lindeho hoře a že bude nutné vydat se zakrátko na další cestu. Doba po deštích, kdy pokrývá bažiny šířící nákazu voda a je možné ji všude najít, byla k tomu nejvhodnější.

Sluneční úpal na vysoké hoře ještě nepociťovali, noci bývaly dokonce tak chladné, že bylo třeba se dobře přikrývat. Ale dole

v džungli bylo už mnohem větší horko a bylo známo, že vbrzku nastanou nesmírná vedra. Déšť teď už zkropil zemi jen zřídka a hladina vody v řece denně klesala. Staš předpokládal, že se v létě promění řeka v jeden z takových „chórů“, kterých viděli tolik v Libyjské poušti, a že jen samým prostředkem jejího koryta poteče úzký proužek vody.

A přece odkládal odjezd ze dne na den. Na Lindeho hoře se dařilo všem dobře, jak lidem, tak zvířatům! Nela se tu zbavila nejen zimnice, ale i chudokrevnosti. Staše tu nikdy ani hlava nezabolela. Kalimu a Mee se začala kůže lesknout jako tmavý atlas. Nasibu vypadal jako meloun, chodící na tenkých nožkách, a King se tu vykrmil neméně než koně a osel. Staš věděl dobře, že do konce cesty druhý takový „ostrov“ v moři džungle už nenajde.

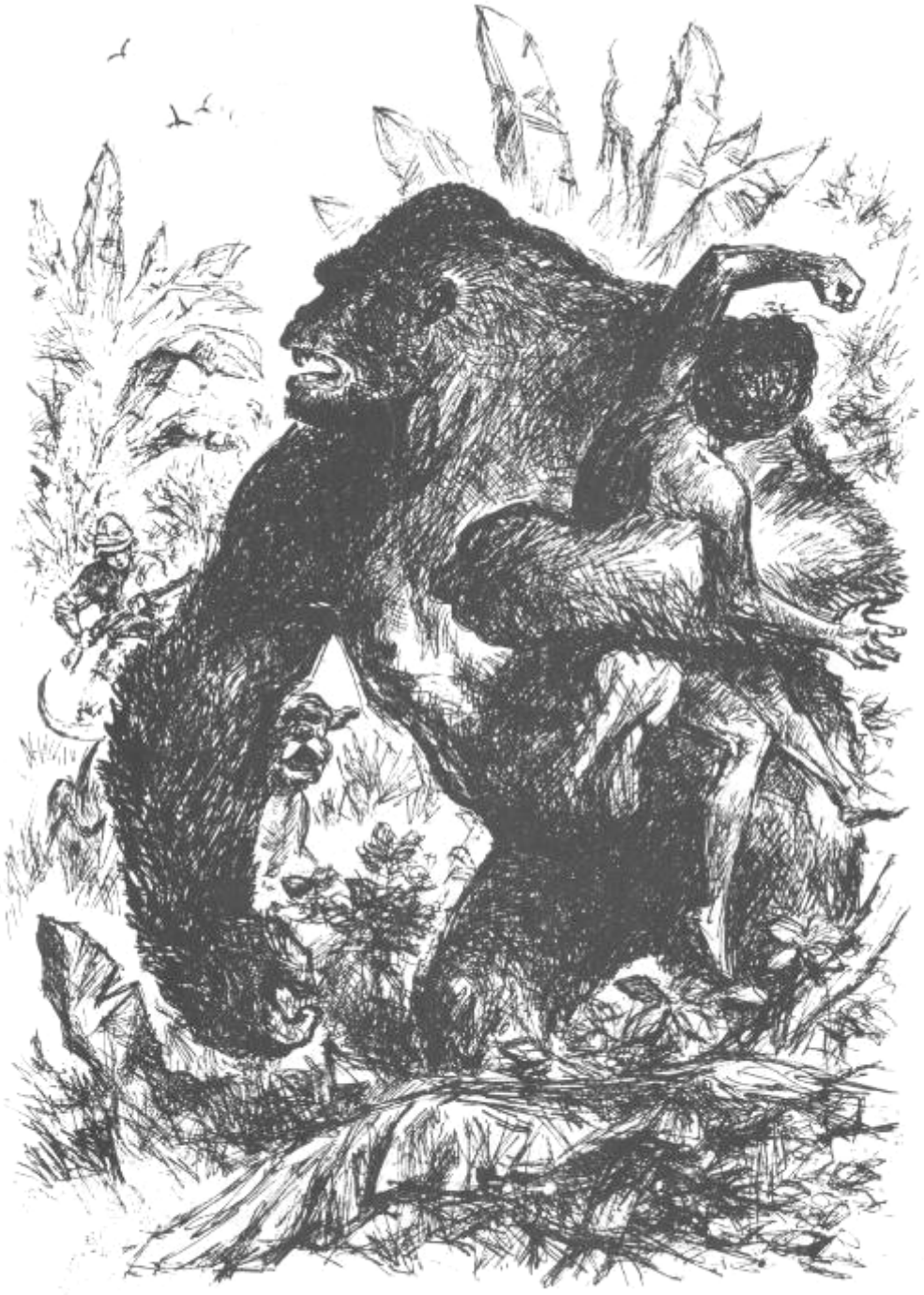
S obavami pohlížel do budoucnosti, třebaže teď měli v Kingovi ohromnou pomoc a v případě potřeby i obranu.

A tak než začali s přípravami na cestu, uplynul ještě týden. Ve volných chvílích, když nebalili, nepřestávali však pouštět draky s oznámením, že jdou k východu, k jakémusi jezeru, a k moři. Pouštěli je dále proto, že se přihnal silný západní vítr, chvílemi podobný uragánu, který draky uchvacoval a nesl daleko k horám a za hory.

Aby uchránil Nelu před úžehem, udělal Staš ze zbytků stanu palankýn, v kterém mělo děvčátko jet na slonu. King po několika zkouškách přivykl nejen tomuto nevelkému břemenu, ale i upevňování palankýnu na hřbet silnými palmovými provazy. Tento náklad byl ostatně jako pírko v porovnání s jinými, kterými ho hodlali obtížit a jejichž tříděním a uvazováním byli zaměstnáni Kali a Mea.

Malý Nasibu dostal za úkol sušit banány a rozemílat je mezi dvěma plochými kameny na mouku. Při trhání těžkých svazků tohoto ovoce mu také pomáhal King a oba se přitom přecpávali tak neslýchaně, že zakrátko byl v blízkosti chat naprostý nedostatek banánů a muselo se chodit na jiné plantáže, ležící na opačném konci náhorní roviny. Saba, který neměl nic na práci, je při těchto vycházkách obyčejně doprovázel.

Ale Nasibu div že svou horlivost nezaplatil životem, nebo aspoň zajetím zvláštního druhu. Stalo se mu totiž, když jednou sbíral banány na pokraji skalního výstupku, že náhle spatřil ve

skalní rozsedlině strašnou tvář, porostlou černou srstí, mžourající na něj očima a cenící bílé tesáky jako v úsměvu. Chlapec v prvním okamžiku zkameněl strachem a potom začal utíkat ze všech sil. Sotvaže však uběhl tucet kroků, kosmatá paže ho ovinula kolem těla, zdvihla do výše a netvor černý jako noc se s ním dal do běhu k propasti.

Naštěstí obrovská opice, unášejíc hocha, mohla běžet jen po dvou zadních nohách, a proto ji Saba, který byl nablízku, snadno dohonil a zaťal jí tesáky do zadku. Nastal strašný boj, ve kterém by byl pes i přes svůj mohutný vzrůst a sílu určitě podlehl, neboť gorila přemůže i lva. Opice však nemají nikdy ve zvyku pouštět kořist, i kdyby šlo o jejich svobodu a život. Gorila, chycená ze zadu, nemohla Sabu snadno dosáhnout, ale pak se jí nějak podařilo ho popadnout za krk levou rukou a již ho zdvíhala do výše, když vtom zaduněla země pod těžkými kroky a přiběhl King.

Postačil jeden lehký úder chobotem, aby strašný „lesní ďábel“, jak černoši říkají gorile, padl s roztříštěnou lebkou a krkem. King ji však pro větší jistotu nebo z přirozené popudlivosti ještě přibodl klem k zemi a ani pak se na ní nepřestával mstít, dokud nepřiběhl Staš s puškou, znepokojený řevem a vytím, a neporučil mu, aby přestal.

Gorila teď ležela v kaluži krve, kterou Saba chlemstal a která také rudě zbarvila Kingovy kly – ohromná, s vyvalenými očními bulvami a vyceněnými tesáky, ještě strašná, třebaže již mrtvá. Slon vítězoslavně troubil a Nasibu, popelavý zděšením, vyprávěl Stašovi, co se stalo. Staš chvíli uvažoval, nemá-li sem přivést Nelu a ukázat jí nestvůrnou opici, ale pak zavrhl tento nápad, protože se ho náhle zmocnil strach.

Vždyť Nela často chodívala sama po „ostrově“ a mohlo tedy i ji potkat něco takového.

Ukázalo se, že Lindova hora není tedy tak bezpečným útulkem, jak se to zpočátku zdálo.

Staš se vrátil do chaty a vyprávěl Nele o nehodě. Nela naslouchala se zvědavostí i s bázní, s očima dokořán otevřenýma, a stále opakovala:

„Vidíš, co by se stalo bez Kinga?“

„Pravda! S takovou chůvou se člověk nemusí bát o dítě, a proto také nevycházej bez něho ani na krok, dokud neodjedeme.“

„A kdy odjedeme?“

„Zásoby jsou nachystány, náklad rozdělen, stačí ho jen naložit na zvířata a můžeme vyrazit třeba zítra.“

„K tatínkům!“

„Dá-li Bůh,“ odpověděl vážně Staš.

XXXVII

Vyrazili však až za několik dní po této rozmluvě. Po krátké modlitbě, v níž se vroucně poručili Bohu, vyjeli hned za svítání, o šesté hodině ranní. V čele jel na koni Staš, kterého předbíhal jen Saba. Za ním vážně kráčel King, mával ušima a nesl na hřbetě plátěný palankýn a v palankýnu Nelu s Meou, potom šli husím pochodem Lindeho koně, přivázaní k sobě dlouhým palmovým provazem a nesoucí různá zavazadla; průvod uzavíral malý Nasibu na oslu, stejně vypaseném jako on sám.

Protože bylo časné ráno, nebyl úpal hned příliš znatelný, ačkoli byl krásný den a za Karamojskými horami vycházelo nádherné slunce, které nezastíral ani mráček. Ale východní vánek mírnil žár jeho paprsků. Chvílemi se strhával dosti silný vítr, pod jehož dechem se tráva skláněla a celá džungle se vlnila jako moře. Po hojných deštích vyrostlo všecko rostlinstvo tak bujně, že se zvláště v nižších místech ztráceli v trávě nejen koně, ale i King, takže nad rozhoupaným zeleným povrchem bylo vidět jen bílý palankýn, který plul kupředu jako loď na jezeře.

Po hodině cesty na nevelké suché výšině, prostírající se na východ od Lindeho hory, narazili na obrovské kaktusy, které měly lodyhy tlusté jako kmeny stromů a květy velké jako lidská hlava. Na úbočích některých kopců, které z dálky vypadaly jako holé, viděli vřes vysoký skoro osm metrů. Jiné rostliny, které v Evropě náležejí k docela malým, dosahovaly tu rozměrů, které odpovídaly velikosti zdejších kaktusů a vřesů, a obrovské stromy, čnící nad džunglí, vypadaly opravdu jako kostely. Hlavně fíkovníky zvané „daro“ pokrývaly ohromná prostranství, neboť jejich převislé větve se po dotyku se zemí proměňují v nové kmeny, takže každý strom tvoří jakýsi svůj zvláštní háj.

Při pohledu z dálky se zdálo, že krajinu pokrývá jednolitý

les. Zblízka se však ukazovalo, že velké stromy rostou ve vzdálenosti několika kroků, ba i několika desítek kroků od sebe. Na severní straně jich bylo dokonce vidět velmi málo a krajina dostávala ráz horské stepi pokryté rovnou džunglí, nad niž vynikaly jen deštníkové akácie.

Tráva tam byla zelenější, nižší a jakožto píce zřejmě lepší, neboť Nela z Kingova hřbetu a Staš z vyvýšenin, na které vyjížděl, viděli tak velká stáda antilop, s jakými se nesetkali dosud nikde. Pásly se místy každý druh zvlášť, jinde dohromady ve směsici: pakoně, pufu, arieli, antilopy kravské, bubalové, kozorožci a velké kudu. Nescházely ani zebry a žirafy. Stáda se při pohledu na karavanu přestávala pást, zvířata zdvíhala hlavy, stříhala ušima a pohlížela na bílý palankýn s neobyčejným údivem, a pak v okamžiku prchala. Když uběhla několik set kroků, zase se zastavovala, znova si prohlížela neznámé jim věci, až konečně ukojila zvědavost a začala se zas klidně pást.

Občas se před karavanou hlučně vynořil funící nosorožec, ale přes svou popudlivou povahu a zálibu v útočení na všecko, co se mu namane před oči, hanebně prchal, jak jen spatřil Kinga, kterého jen Stašovy rozkazy zdržely, aby se za ním nepustil.

Africký slon totiž nenávidí nosorožce, a přijde-li na jeho čerstvou stopu, spoléhá na svou velkou sílu, jde po něm, pokud protivníka nenajde a nesvede s ním boj, v němž nosorožec skoro vždy podléhá. Kingovi, který jistě už měl nejednoho nosorožce na svědomí, nebylo snadné vzdát se starého obyčeje, ale byl už tak ochočen a už tak přivykl považovat za svého pána Staše, že když uslyšel jeho hlas a viděl hrozivě hledící oči, spustil zdvižený chobot, složil uši k tělu a šel klidně dále.

Staš by byl sice docela rád viděl boj obrů, ale bál se o Nelu. Kdyby se slon pustil do cvalu, mohl se palankýn rozbít nebo spadnout, a co horšího, ohromné zvíře jím mohlo zavadit o nějakou větev a Nelin život by byl v strašném nebezpečí. Staš věděl z líčení lovů, která čítal ještě v Port Saidu, že v Indii se lovci tygrů víc obávají toho, aby slon ve zmatku nebo při pronásledování nezavadil věžičkou o strom, než tygrů samotných. Ostatně i pouhý cval obra je sám o sobě tak těžký, že takovou jízdu nikdo nemůže snést bez újmy na zdraví.

Ale na druhé straně Kingova přítomnost odstraňovala mnohá

nebezpečí. Zlostní a drzí buvoli, které téhož dne potkali na cestě k malému jezírku, kde se kvečeru shromažďovala všechna okolní zvěř, také utekli, když spatřili slona, obešli celé jezírko a pili z druhé strany. V noci King, upoutaný za zadní nohu ke stromu, hlídal stan, ve kterém spala Nela. Byla to stráž tak jistá, že Staš sice nařídil rozdělat oheň, ale uznal za zbytečné obklopovat tábor zeribou, ačkoli věděl, že v území obydleném tak četnými stády antilop nemohou chybět ani lvi. A opravdu se této noci stalo, že jich několik začalo řvát v obrovských jalovcích, rostoucích na horských úbočích. Třebaže oheň plápolal, pach koní přivábil lvy až do blízkosti tábora, ale když se Kingovi zprotivilo poslouchat jejich hlasy a když se náhle uprostřed ticha jako zahřmění rozlehl jeho hrozivý baritus, zahanbeně umlkli. Zřejmě pochopili, že s osobou tohoto druhu bude lepší nepřijít do bližšího styku. Zbytek noci už děti spaly výborně a teprve za svítání se pustily na další cestu.

Ale Stašovi nastaly nové starosti a obtíže. Napřed zpozoroval, že cestují příliš pomalu a že by tak neurazili víc než deset kilometrů denně. Při takovém postupu by sice dorazili asi za měsíc na habešskou hranici, protože však Linde s určitostí tvrdil, že do Habeše se jim nepodaří proniknout, zbývala jim jen cesta k oceánu. Podle výpočtů Švýcarových je však od oceánu dělilo víc než tisíc kilometrů, a to v přímé čáře, neboť do Mombasy, ležící trochu jižněji, bylo ještě dál, a proto celá cesta vyžadovala víc než tři měsíce potu, námahy a nebezpečí hrozícího od černošských kmenů, na které mohli narazit. Byli ještě v prázdné zemi, odkud vyhnaly obyvatelstvo neštovice a zprávy o „razziích“ dervišů, ale Afrika je celkem dosti lidnatá, museli se tedy dříve či později dostat na území obydlené neznámými kmeny, kterým vládnou jako obyčejně divocí a krutí náčelníci. Nebylo snadným úkolem vyjít z tak kritické situace živí a svobodní.

Staš počítal přímo s tím, že narazí-li na kmen Va-himů, vycvičí několik desítek bojovníků ve střelbě a zláká je velkými sliby, aby ho doprovodili až k moři. Ale Kali neměl ani ponětí, kde jsou Va-himové usazeni. Linde, který o nich něco slyšel, také nemohl ukázat cestu k nim, ani podrobně označit místa, kde se zdržují. Linde vzpomínal na jakési velké jezero, o kterém věděl jen z vyprávění, a Kali najisto tvrdil, že po jedné straně tohoto jezera, které nazýval Baso Narok, jsou usazeni Va-himové a po

druhé straně kmen Samburů. Staše soužila okolnost, že v zeměpise Afriky, kterému se učili ve škole v Port Saidu velmi důkladně, nebylo o takovém jezeře ani zmínky. Kdyby o něm byl mluvil jen Kali, byl by předpokládal, že je to Viktoriino jezero, ale tak se nemohl mýlit Linde, který šel právě od Viktoriina jezera na sever podél horstva Karamojo, a ze zpráv, které získal od obyvatel těchto hor, došel k názoru, že toto tajemné jezero leží dál na severovýchod. Staš nevěděl, co si o tom všem myslit a ještě navíc se obával, že by jezero a kmen Va-himů mohli minout. Také se bál divokých kmenů, bezvodých džunglí, neproniknutelných hor, mouchy tse-tse, která ubíjí zvířata, bál se spavé nemoci, zimnice kvůli Nele, úžehu a těch nesmírných prostranství, která je ještě dělila od oceánu.

Ale po odchodu z Lindeho hory jim nezbývalo nic jiného než jít kupředu, stále jen k východu. Linde sice říkal, že je to cesta nad síly i zkušeného a energického cestovatele, ale Staš již získal mnoho zkušeností. Pokud šlo o energii, umínil si – protože šlo o Nelu – že vyvine tolik důvtipu, kolik bude zapotřebí. Zatím šlo o to, aby šetřil silami děvčátka. Proto se rozhodl, že pojedou jen od šesti do deseti hodin dopoledne, a druhý úsek od tří do šesti hodin večer, to jest do západu slunce, jen tehdy, když na místě prvního odpočinku nenajdou vodu.

Zatím však vodu nacházeli všude, protože v době masiky jí napršelo hojně. Jezírka, vytvořená v dolinách lijavci, byla ještě plná a z hor stékaly tu a tam potoky s křišťálovou a chladnou vodou, ve které se dalo koupat s pocitem úplného bezpečí, protože krokodýlové žijí jen ve větších vodách, kde je dostatek ryb, které jsou jejich obvyklou potravou.

Staš však nedovoloval dívce pít nesvařenou vodu, ačkoli po Lindem zdědil dokonalý filtr, jehož činnost plnila Kaliho a Meu vždy údivem. Když viděli, jak filtr pohroužený do kalné, bělavé vody, propouští do sběrače čistou a průzračnou vodu, váleli se smíchem a plácali se dlaněmi do kolen na znamení obdivu a radosti.

Zpočátku probíhala cesta celkem snadno. Měli po Lindem značné zásoby kávy, čaje a cukru, polévkových kostek, různých konzerv a léků všeho druhu. Staš nemusel šetřit náboji, neboť jich bylo víc, než jich mohli vzít s sebou. Nescházely jim ani všelijaké nádoby, zbraně různého kalibru a rakety, které se při setkání

s černochy mohly výborně hodit. Krajina byla úrodná, zvěřiny – a tedy i čerstvého masa – bylo všude hojnost. Ovoce rovněž. Tu a tam se v nížinách vyskytly bažiny, byly však dosud pokryty vodou, takže zatím nekazily vzduch škodlivými výpary. Moskyti, kteří roznášejí zimnici bodnutím až do krve, nebyli tu vůbec. Úpal byl po desáté hodině sice nesnesitelný, ale malí cestovatelé se zastavovali v době takzvaných „bílých hodin“ v hlubokém stínu velkých stromů, jejichž hustým listovím nepronikal ani jediný sluneční paprsek. Zdraví sloužilo Nele, Stašovi i černochům výborně.

XXXVIII

Pátého dne cesty jel Staš s Nelou na Kingovi, protože narazili na široké pásmo akácií rostoucích tak hustě, že koně mohli jít jen cestou, kterou jim proklestil slon. Bylo časné ráno, plné slunce a rosy. Děti rozmlouvaly o cestě i o tom, že každý den je přibližuje k oceánu i k otcům, po kterých se oběma neustále stýskalo. Od chvíle, kdy byli uneseni z Fajjúmu, byla to nevyčerpatelná látka všech hovorů, které je vždycky dojímaly až k slzám. Opakovali stále jedno a totéž, že tatínkové se domnívají, že děti nežijí, nebo že jsou navždy ztraceny, a proto se trápí, a třebaže nemají naději, posílají do Chartúmu Araby pro zprávy, a děti jsou zatím už daleko nejen od Chartúmu, ale i od Fášódy a za pět dní budou ještě dále – a pak zase ještě dále, až konečně dorazí k oceánu, nebo ještě předtím někam, odkud bude možné poslat telegram. Jedinou osobou v celé karavaně, která věděla, co je ještě čeká, byl Staš, kdežto Nela byla naprosto přesvědčena, že není na světě takové věci, kterou by „Stes“ nedokázal, a byla si docela jista, že ji k pobřeží dovede.

Proto často předbíhala událostem a představovala si ve své hlavičce, co bude, až o nich přijde zpráva, a štěbetajíc jako ptáček, vyprávěla o tom Stašovi: „Oba tatínkové si sedí,“ říkala, „v Port Saidu a pláčou – a tu vejde poslíček s telegramem. Co je to? Můj nebo tvůj tatínek otvírá, podívá se na podpis a čte: »Staš a Nela«. Ach, ti se zaradují, vyskočí a pojedou nám naproti a pak teprv bude radost v celém domě – i tatínkové se budou

radovat a budou tě chválit – přijedou a já padnu tatínkovi kolem krku a budeme všichni spolu… a…“

Končívalo to tím, že se jí bradička roztřásla, krásná očka se proměnila ve dvě fontány a nakonec dívka opřela hlavu o Stašovo rameno a plakala zároveň lítostí, steskem i radostí při pomyšlení na budoucí setkání.

I Staš zalétal ve svých představách do budoucnosti a dohadoval se, že otec na něho bude pyšný a že mu řekne: „Zachoval ses, jak se na Poláka sluší!“ Zmocnilo se ho ohromné vzrušení a v srdci se mu rodila touha, nadšení a odvaha nezlomná jako ocel. Musím zachránit Nelu, řekl si, musím se dožít té chvíle. A tu i jemu se zdálo, že nejsou na světě taková nebezpečí, která by nedovedl překonat, ani takové překážky, které by nedovedl rozdrtit.

Ale ke konečnému vítězství bylo ještě daleko. Zatím se prodírali akáciovým hájem. Dlouhé trny stromů zanechávaly i na Kingově kůži bělavé čáry. Konečně háj prořídl a haluzemi roztroušených stromů bylo do dálky vidět zelenou džungli. Třebaže úpal byl stále citelnější, vylezl Staš z palankýnu a usedl slonu na krk, aby se podíval, zda nejsou na obzoru nějaká stáda antilop nebo zeber, protože se rozhodl doplnit zde zásobu masa.

Z pravé strany skutečně zahlédl malé stádo antilop arieli a mezi nimi dva pštrosy, ale když minuli poslední skupinu stromů a slon se obrátil vlevo, naskytla se hochovým očím jiná podívaná: ve vzdálenosti půl kilometru spatřil rozlehlé pole manioku a na jeho kraji asi tucet černých postav, zřejmě zaměstnaných prací na poli.

„Černoši!“ vykřikl Staš a obrátil se k Nele.

Srdce mu začalo neklidně bít. Chvíli váhal, zda se nemají vrátit a skrýt se zase v akáciích, ale uvědomil si, že v zalidněné zemi se dříve či později musí setkat s obyvatelstvem a vejít s ním ve styk a že na tom, jak se tyto styky utvářejí, může záviset osud celé cesty; po krátké úvaze zamířil se slonem k poli.

V téže chvíli se k němu přiblížil Kali, ukázal rukou na skupinu stromů a řekl:

„Velký pane, tamhle být černošská ves a ženy tu okopávat maniok. Má k nim Kali zajet?“

„Pojedeme spolu,“ odpověděl Staš, „a ty jim řekneš, že přicházíme jako přátelé.“

„Kali vědět, co jim říci," zvolal s velkou sebejistotou mladý černoch.

Obrátil koně k pracujícím, přiložil dlaně k ústům a začal křičet:

„Jambo ho! Jambo sana!"

Jakmile ženy zaměstnané okopáváním manioku zaslechly tento hlas, vstaly a zůstaly jako do země vryté, ale to trvalo jen okamžik, neboť hned poté zahodily ve zmatku motyky i lýkové brašny a daly se s křikem do běhu ke stromům, mezi kterými byla ukryta vesnice.

Malí cestovatelé se blížili pomalu a klidně. V houštině se rozlehlo zavytí několika set hlasů a pak nastalo ticho. Přerušilo je až temné, ale daleko slyšitelné víření bubnu, které potom již neustalo ani na chvíli.

Byla to zřejmě bojová výzva k válečníkům, neboť jich náhle víc než tři sta vystoupilo z houštiny. Všichni se postavili do dlouhé řady před vesnicí. Staš zastavil Kinga ve vzdálenosti sto kroků před nimi a začal si je prohlížet. Slunce osvětlovalo jejich statné postavy, široké hrudníky a silné paže. Ozbrojeni byli luky a kopími. Kolem beder měli krátké sukénky z trávy a někteří z opičích koží. Hlavy měli ozdobeny pštrosími nebo papouščími péry nebo velkými parukami staženými z lebek paviánů. Vypadali bojovně a hrozivě, ale stáli bez pohnutí a mlčky, neboť jejich údiv byl přímo bezmezný a ochromil jejich bojovnost. Všechny oči se upíraly na Kinga, na bílý palankýn a na bílého člověka, sedícího na krku slona.

Přece slon pro ně nebyl zvířetem neznámým, naopak! Žili pod stálým útlakem slonů, jejichž stáda jim v noční době ničila manioková pole i plantáže banánů a palem dům. Poněvadž kopí a šípy nepronikaly sloní kůží, bojovali ubozí černoši s těmito škůdci ohněm, křikem, napodobením kokrhání kohoutů, kopáním jam a zřizováním pastí ze stromových kmenů. Ale to, aby se slon stal otrokem člověka a dovolil, aby mu seděl na krku, nikdo z nich nikdy neviděl, a proto si nemohli něco takového srovnat v hlavě. Proto také zjev, který měli před sebou, tak přesahoval jejich pojmy a představy, že sami nevěděli, co by měli dělat: bojovat, nebo utíkat, kam je oči povedou, i kdyby měli všechno ponechat vůli osudu.

Tak si v rozpacích, hrůze a úžasu jen navzájem šeptali:

„Ó matko, jaká stvoření to k nám přicházejí a co nás čeká z jejich ruky?“

Vtom Kali dojel k nim na vzdálenost hodu kopím, postavil se ve třmenech a začal volat:

„Lidé, lidé, poslyšte hlas Kaliho, syna Fumby, mocného krále Va-himů od břehů Baso Naroku, ó slyšte, slyšte, a jestliže rozumíte jeho řeči, dejte pozor na každé jeho slovo!“

„Rozumíme!“ zahřměla odpověď ze tří set úst.

„Ať vystoupí váš král, ať poví své jméno a ať otevře uši a ústa, aby mohl lépe slyšet!“

„M’Rua! M’Rua!“ začaly volat četné hlasy.

M’Rua vystoupil před řadu, ale ne dále než tři kroky. Byl to již starý černoch, vysoký a mohutný, netrpěl zřejmě přemírou odvahy, protože lýtka se pod ním třásla tak, že musel zarazit kopí špičkou do země a opřít se o jeho dřevec, aby se udržel na nohou.

Podle jeho příkladu i jiní bojovníci zaráželi svá kopí do země na znamení, že chtějí v míru vyslechnout slova příchozího.

Kali ještě pozdvihl hlas:

„M’Ruo a vy lidé M’Ruovi! Slyšeli jste, že k vám mluví syn krále Va-himů? Zvěstuje vám velkou a šťastnou novinu, že do vaší vesnice přichází – dobré mzimu!“

Potom zvolal ještě hlasitěji: „Ano! Dobré mzimu! Óóó!“

Podle ticha, jaké nastalo, bylo zřejmé, že slova Kaliho způsobila nesmírný dojem. Vlna bojovníků zakolísala, neboť někteří, puzeni zvědavostí, postoupili o několik kroků kupředu, kdežto jiní zas ucouvli hrůzou. M’Rua se opřel o kopí oběma rukama – a chvíli trvalo hluboké mlčení. Teprve po chvíli přeběhl řadami šumot a ojedinělé hlasy začaly opakovat: „Mzimu, mzimu!“ Tu a tam se také ozvaly výkřiky „jancig, jancig!“, vyjadřující zároveň úctu i uvítání.

Avšak hlas Kaliho opět přehlušil šumot a výkřiky:

„Pohleďte a radujte se! Toto dobré mzimu sedí v tamté bílé chatě na hřbetě velkého slona a velký slon je poslouchá, jako otrok poslouchá pána a jako dítě poslouchá matku. Ó, ani vaši otcové, ani vy jste neviděli nic podobného…“

„Neviděli jsme! Jancig, jancig…!“

Oči všech bojovníků se obrátily k „chatě“ čili k palankýnu.

A Kali, který se v době učení na Lindeho hoře dověděl, že víra hory přenáší, byl hluboce přesvědčen, že modlitba bibi může s Pánembohem vyjednat všecko, vyprávěl dále s naprostou upřímností o dobrém mzimu:

„Slyšte, slyšte! Dobré mzimu jede na slonu tam, kde slunce za horami vychází z vody. Tam dobré mzimu řekne Velkému duchu, aby vám poslal mraky, a tyto mraky budou v době sucha polévat deštěm vaše proso, váš maniok, vaše banány i trávu v džungli, abyste měli hodně jídla a aby vaše krávy měly dobrou píci a dávaly husté a tučné mléko. Chcete hodně jídla a mléka, lidé?“

„He! Chceme, chceme!“

„… A dobré mzimu řekne Velkému duchu, aby vám poslal vítr, který vyfouká z vaší vsi nemoc, která mění tělo v plástev medu. Chcete, aby ji vyfoukal, ó lidé?“

„… Velký duch na prosbu dobrého mzimu vás ochrání před útoky a otroctvím i před škodami na vašich polích… i před lvem a levhartem, před hadem i před kobylkami…“

„Ať tak učiní…“

„Tak tedy ještě slyšte a pohleďte, kdo sedí před chatou mezi ušima strašného slona. Sedí tam bvana kubva – bílý pán, velký a mocný, kterého se bojí i slon…“

„He!“

„… který má v rukou blesk a zabíjí jím zlé lidi…“

„He!“

„… který zabíjí lvy…“

„He!“

„… který vypouští ohnivé hady …“

„He!“

„… Který vám však neudělá nic zlého, budete-li uctívat dobré mzimu!“

„Jancig, jancig!“

„A nanosíte-li mu dostatek suché banánové mouky, slepičích vajec, čerstvého mléka a medu…“

„Jancig, jancig!“

„Přibližte se a padněte na tvář před dobrým mzimu!“

M’Rua a jeho bojovníci se pohnuli, a nepřestávajíce „jancigovat“ ani na chvíli, postoupili o několik kroků kupředu, ale přibližovali se opatrně, neboť jak pověrečný strach před mzimu, tak i prostý strach ze slona zdržovaly jejich kroky. Zjev Saby je

znova poděsil, protože ho považovali za vobo, velkého plavého levharta, který žije v tamějších krajinách a také v jižní Habeši a kterého se místní obyvatelé bojí víc než lva, neboť lidskému masu dává přednost přede vším jiným a s neslýchanou smělostí přepadá i ozbrojené muže. Uklidnili se však, když viděli, že malý břichatý černoušek drží strašlivého „vobo“ na provaze. Ale dostali tím ještě lepší představu o moci dobrého mzimu a také bílého pána, a jak přeskakovali zrakem ze slona na Sabu, šeptali si navzájem: „Když očarovali dokonce i vobo, kdo na světě se jim ještě může protivit?“

Avšak nejslavnostnější chvíle nadešla teprv tehdy, když Staš, obrácen k Nele, napřed se hluboce poklonil a potom rozhrnoval stěnu palankýnu, seřízenou jako záclonu – a ukázal očím shromážděných dobré mzimu. M’Rua a všichni bojovníci padli na tvář, takže jejich těla tvořila dlouhou lávku. Nikdo se nesměl pohnout a všechna srdce naplnila hrůza ještě větší, když King, snad na rozkaz Stašův, snad z vlastní vůle zdvihl do výšky chobot a mocně zatroubil, a po jeho příkladu se Saba ozval nejhlubším basem, jakého byl schopen. Tu se ze všech prsou ozval prosebný nářek: „Aka, aka, aka!“ a trval tak dlouho, dokud Kali znova nepromluvil:

„Ó M’Ruo a vy, M’Ruovy děti! Vzdali jste čest dobrému mzimu, vstaňte, pohleďte a naplňte jím své oči, neboť kdo to učiní, toho bude provázet požehnání Velkého ducha. Vyžeňte také strach z prsou a břich svých a věžte, že tam, kde přebývá dobré mzimu, nesmí být prolita lidská krev.“

Po těchto slovech, a zvláště po prohlášení, že před tváří dobrého mzimu nemůže nikdo přijít o život, vzchopil se M’Rua a po něm ostatní bojovníci a začali pohlížet nesměle, ale dychtivě na dobrotivé božstvo. Kdyby se jich byl Kali zeptal podruhé, byli by museli přiznat, že jejich otcové ani oni neviděli nic podobného. Jejich oči totiž uvykly obludným představám bůžků, vyrobených ze dřeva a z chlupatých kokosových ořechů, a teď před nimi stálo na hřbetě slona jasné božstvo, mírné, sladké a usměvavé, podobné bílému ptáku a bílé květině zároveň. Tu je opustil strach, prsa vydýchla volněji, tlusté rty se začaly usmívat a ruce bezděčně vztahovat k báječnému zjevu.

„Ó jancig, jancig, jancig!“

Avšak Staš, který na všecko dával dobrý pozor, postřehl, že

jeden černoch se špičatou čepicí z krysích kožek na hlavě, vyklouzl hned po posledních slovech Kaliho z řady a plazil se trávou jako had. Zamířil k osamělé chýši, stojící stranou za ohradou, ale obklopené rovněž vysokou kolovou hradbou, opletenou liánami.

Zatím dobré mzimu, třebaže velmi zmatené úlohou božstva, vztáhlo na Stašovu radu svou malou ruku a začalo mávat černochům na pozdrav. Černí bojovníci sledovali s radostí každý pohyb této malé ruky v hluboké víře, že jsou to mocné čáry, které je ochrání a zabezpečí před všelikými pohromami. Někteří se bili do prsou a do beder a také říkali: „Ó matko, teď se teprv budeme mít dobře, my i naše krávy!“

M’Rua, teď již docela osmělený, přiblížil se ke slonu, udeřil ještě jednou čelem o zem před dobrým mzimu, pak se uklonil Stašovi a pronesl tato slova:

„Chce velký pán, který provází na slonu bílé božstvo, sníst kousek M’Ruy a souhlasí s tím, aby M’Rua snědl kousek jeho a aby se tak stali bratry, mezi kterými není lži ani zrady?“

Kali hned přetlumočil tato slova, ale když vyčetl ze Stašovy tváře, že Staš nemá ani nejmenší chuť na „kousek“ M’Ruy, obrátil se k starému černochu a řekl:

„Ó M’Ruo, myslíš si opravdu, že tak mocný bílý pán, kterého se bojí slon, který má v ruce blesk, který zabíjí lvy, na kterého vrtí ocasem vobo, který vypouští ohnivé hady a láme skály, může uzavírat krevní bratrství s ledajakým králem? Pomysli, ó M’Ruo, zdali by tě Velký duch neztrestal za smělost a zda ti stačí sláva, že sníš kousek Kaliho, syna Fumby, vládce Va-himů, a že Kali, syn Fumbův, sní kousek tebe?“

„Ty nejsi otrok?“ zeptal se M’Rua.

„Velký pán neuloupil Kaliho ani ho nekoupil, jen mu zachránil život. Proto Kali provází dobré mzimu a pána do země Va-himů, aby Va-himové a Fumba jim vzdali čest a složili velké dary.“

„Ať se stane, jak říkáš, a ať M’Rua sní kousek Kaliho a Kali kousek M’Ruy.“

„Ať se tak stane,“ opakovali bojovníci.

„Kde je čaroděj?“ zeptal se král.

„Kde je čaroděj, kde je? Kde je Kamba?“ začaly volat četné hlasy.

Vtom se stalo něco, co mohlo změnit celou situaci, zkalit přátelské vztahy a učinit černochy nepřáteli právě přibyvších hostí. V chatě, stojící stranou a obklopené vlastní ohradou, náhle se rozlehl pekelný hřmot. Znělo to jako řev lva, jako dunění hromu, jako rány na buben, jako smích hyeny, vytí vlka a jako pronikavé skřípání zrezivělých železných veřejí.

Když King uslyšel tyto hrozné zvuky, začal řvát, Saba štěkat a osel, na kterém seděl Nasibu, hýkat. Bojovníci vyskočili, jako by je polil vřelou vodou, a vytrhávali kopí ze země. Nastal zmatek. K Stašovým uším doléhaly výkřiky: „Naše mzimu, naše mzimu!“ Úcta a vlídnost, s jakou všichni dosud pohlíželi na hosty, byla v okamžiku tatam. Oči divochů začaly vrhat podezřívavé a nepřátelské pohledy. Hrozivý šumot se začal ozývat v davu a strašný hluk v chatě se stále stupňoval.

Kali, celý vyděšený, přistoupil rychle k Stašovi a řekl mu hlasem přerývaným vzrušením:

„Pane, čaroděj probudil zlé mzimu, které se bojí, že přijde o oběti, a proto řve zlostí. Usmiřte, pane, čaroděje a zlé mzimu velkými dary, neboť se jinak lidé obrátí proti nám.“

„Usmířit?“ zeptal se Staš.

Náhle se ho zmocnil hněv na licoměrnost a chtivost čaroděje a nenadálé nebezpečí ho pobouřilo na nejvyšší míru. Jeho osmahlá tvář se úplně změnila, právě tak jako tenkrát, když zastřelil Gebra, Chamise a dva beduíny. Oči mu zlověstně zasvítily, pěsti a rty se mu sevřely a tváře zbledly.

„No, já už je usmířím!“ zvolal.

Bez rozmýšlení popohnal slona k chatě.

Kali nechtěl zůstat sám uprostřed černochů a pustil se za ním. Z prsou divokých bojovníků se vydral křik – neznámo, zda hrůzy nebo vzteku – ale než se vzpamatovali, pod náporem slonovy hlavy zapraštěla a padla hradba, rozsypaly se hliněné stěny chaty a střecha vylétla v kotouči prachu do povětří; za další chvíli uzřel M’Rua a jeho lidé černý chobot zdvižený do výše a na konci sloního chobotu – čaroděje Kambu.

Když Staš spatřil na podlaze velký buben, vyrobený z kmene ztrouchnivělého stromu a potažený opičí koží, poručil Kalimu, aby mu jej podal, obrátil se a stanul přímo před užaslými bojovníky.

„Lidé,“ řekl zvučným hlasem, „to neřve vaše mzimu, nýbrž

tento lotr dělá povyk bubnem, aby z vás vylákal dary, a vy se bojíte jako děti!“

Po těchto slovech chytil šňůru, která byla protažena vyschlou kůží bubnu a začal jí točit bubnem vší silou dokola. Tytéž hlasy, které černochy předtím tak vyděsily, ozvaly se i teď, a dokonce ještě pronikavěji, neboť je netlumily stěny chaty.

„Ó, jak hloupý je M’Rua a jeho děti!“ vzkřikl Kali.

Staš mu podal buben a Kali s ním začal rámusit s takovou horlivostí, že chvilku nebylo slyšet ani slova. Když toho měl konečně dost, hodil buben M’Ruovi pod nohy.

„Tak tohle je vaše mzimu!“ zvolal s hlasitým smíchem.

Potom začal se záplavou slov, u černochů obvyklou, mluvit k bojovníkům a neušetřil posměchu ani je, ani M’Ruu. Prohlásil jim a ukázal přitom na Kambu, že tento „zloděj v krysí čapce“ je podváděl po mnoho období dešťů i sucha a oni ho vykrmovali fazolemi, kůzlaty a medem. Je nějaký hloupější král a národ na světě? Věřili v moc starého podvodníka a v jeho čáry, ať tedy teď vidí, jak velký čaroděj visí na sloním chobotu a křičí „aka!“, aby vzbudil útrpnost bílého pána. Kde je jeho moc? Kde jsou jeho kouzla? Proč žádné mzimu nezařve na jeho obranu? Ach, co je to jejich mzimu? Cár opičí kůže a kus ztrouchnivělého kmene, který slon rozšlápne! U Va-himů by se ani ženy, ani děti nebály takového mzimu a M’Rua a jeho lidé se ho bojí.

Je jen jedno skutečné mzimu a jeden skutečný velký a mocný pán – jim ať tedy prokazují úctu a snesou jim co nejvíc darů, neboť jinak je postihnou pohromy, o jakých dosud neslyšeli.

Černochům nebylo ani třeba říkat tato slova, protože již to, že se čaroděj i se svým zlým mzimu ukázal tak neslýchaně slabším než nové bílé božstvo a bílý pán, docela jim stačilo, aby ho opustili a zahrnuli opovržením. Začali tedy nanovo „jancigovat,“ a to dokonce ještě pokorněji a horlivěji. A protože měli zlost sami na sebe, že se po tolik let nechávali Kambou podvádět, chtěli ho rozhodně zabít. Sám M’Rua prosil Staše o dovolení, aby směli čaroděje svázat a nechat naživu jen tak dlouho, dokud pro něj nevymyslí dost ukrutný způsob smrti. Nela však rozhodla, že Kambovi daruje život; a protože Kali ohlásil, že nesmí být prolita krev tam, kde přebývá dobré mzimu, svolil Staš jen k vyhnání nešťastného čaroděje ze vsi.

Kamba, který očekával, že zemře za nejstrašnějších muk, padl

na tvář před dobrým mzimu a s pláčem mu děkoval za záchranu. A potom již nic nezkalilo slavnost. Z ohrady se vyhrnuly ženy a děti, neboť zpráva o příchodu neobyčejných hostí se rozlétla po celé vsi a touha uvidět bílé mzimu byla silnější než strach.

Staš i Nela poprvé viděli osadu skutečných divochů, k nimž nepronikli ani Arabové. Oděv těchto černochů tvořily jen travi-ny a kůže uvázané kolem beder. Všichni byli tetovaní. Jak muži, tak ženy měli proděravěné uši a v těch otvorech kousky dřeva nebo kosti tak velké, že roztažené ušní boltce sahaly až k ramenům.

V dolním rtu nosili „pelele“, dřevěné nebo kostěné kolečko velké jako dno šálku. Znamenitější bojovníci a jejich ženy měli na krku límce ze železného nebo mosazného drátu, tak vysoké a tuhé, že sotva mohli pohnout hlavou.

Zřejmě také náleželi ke kmeni Šilúků, jehož sídla se táhnou daleko na východ, neboť Kali a Mea rozuměli výborně jejich řeči a Staš tak zpoloviny. Neměli však nohy tak dlouhé jako jejich soukmenovci, sídlící nad rozlivy Nilu, byli širší v rame-nou, ne tak vysocí a vůbec méně podobní brodivým ptákům. Děti byly hravé jako koťata, a protože ještě nebyly zohyzděny pelelem, byly neporovnatelně hezčí než dospělí.

Ženy si napřed zdaleka důkladně prohlédly dobré mzimu a pak začaly jako o závod s bojovníky snášet dary: slepice, vejce, kůzlata, černé fazole a pivo vařené z prosa. Trvalo to tak dlou-ho, dokud Staš nezadržel tento příval zásob; protože za všecko bohatě platil korálky a barevným plátnem a Nela rozdala dětem asi tucet zrcátek, zděděných po Lindem, zavládla v celé vsi nesmírná radost a kolem stanu, do kterého se mladí cestovatelé uchýlili, rozléhaly se stále veselé a nadšené výkřiky. Potom zatančili bojovníci k poctě hostí válečný tanec a předvedli zdánlivou bitvu, nakonec se konalo uzavření krevního bratrství mezi Kalim a M’Ruou.

Protože tu nebyl Kamba, kterého bylo k takovému obřadu nutně třeba, nahradil ho starý černoch, dostatečně obeznámený se zaklínáním. Tento černoch zabil kůzle, vyňal z něho játra, rozdělil je na několik větších kousků a potom začal rukou a nohou točit jakýmsi kolovrátkem, a pohlížeje střídavě na Kali-ho a na M’Ruu, pronesl slavnostním hlasem:

„Kali, synu Fumbův, chceš sníst kousek M’Ruy, syna M’Kuliho,

a ty, M'Ruo, synu M'Kuliho, chceš sníst kousek Kaliho, syna Fumbova?“

„Chceme,“ odpověděli budoucí bratři.

„Chcete, aby srdce Kaliho bylo srdcem M'Ruovým a srdce M'Ruovo srdcem Kaliho?“

„Chceme.“

„I ruce, i kopí, i krávy?“

„I krávy!“

„A všecko, co každý má nebo bude mít?“

„Co má i bude mít!“

„Aby mezi vámi nebylo lži, zrady, ani nenávisti?“

„Ani nenávisti!“

„Aby jeden druhého nikdy neokradl?“

„Nikdy!“

„Abyste byli bratry?“

„Ano!“

Kolovrátek se točil stále rychleji. Kolem dokola shromážděni bojovníci sledovali jeho pohyb s rostoucím zaujetím.

„Ano!“ zvolal starý černoch. „Kdyby však jeden z vás oklamal druhého, kdyby ho zradil, kdyby ho okradl, kdyby ho otrávil, kdyby ho zabil, ať je proklet!“

„Ať je proklet!“ opakovali všichni bojovníci.

„A jestliže je lhář a chystá zradu, ať nepolkne krev svého bratra, ať ji zvrátí před našima očima!“

„Ach, před našima očima!“

„Ať umře!“

„Ať ho roztrhá vobo!“

„Nebo lev!“

„Nebo lev!“

„Ať ho rozdupe slon a nosorožec a buvol!“

„Óóó i buvol,“ opakoval sbor.

„Ať ho uštkne had!“

„Had!“

„A jazyk ať mu zčerná!“

„Zčerná.“

„Ať se mu oči obrátí do týlu hlavy!“

„Do týlu hlavy.“

„Ať chodí patami vzhůru!“

„Ha! Patami vzhůru.“

Nejen Staš, ale i Kali se kousal do rtů, aby nepropukl v smích; zatím se opakovalo zaklínání stále strašnější a kolovrátek se točil tak rychle, že jej oči ani nestačily sledovat. Trvalo to tak dlouho, až starému černochovi, který obřad prováděl, úplně došly síly i dech.

Potom usedl na zem, chvíli kýval hlavou na obě strany a mlčel. Za chvíli se však vzchopil, vzal nůž a nařízl jím kůži na paži Kaliho. Namazal jeho krví kousek kozlečích jater, vstrčil jej do úst M'Ruovi a druhý kousek, namazaný krví krále, zas vstrčil do úst Kalimu. Oba polkli kousky tak rychle, že se jim ohryzky zachvěly a oči vylézaly z důlků. Pak se chopili za ruce na znamení věrného a věčného přátelství.

Bojovníci pak začali radostně volat:

„Oba spolkli a žádný z nich nezvrátil, jsou tedy upřímní a není zrady mezi nimi!"

Staš děkoval v duchu Kalimu, že ho v tomto obřadu zastoupil, neboť cítil, že při polykání „kousku M'Ruy" by byl nepochybně podal důkaz své neupřímnosti a zrady. Od této chvíle však skutečně nehrozil malým cestovatelům žádný úskok ani nenadálý útok, ba právě naopak, obklopila je největší pohostinnost a úcta téměř božská. Tato úcta ještě vzrostla, když Staš podle velkého poklesu tlakoměru, který zdědil po Lindem, předpověděl déšť. Když opravdu ještě téhož dne vydatně pršelo, jako by masika chtěla vytřást na zem zbytky svých zásob vody, byli černoši přesvědčeni, že tento lijavec jim darovalo dobré mzimu, a jejich vděčnost k Nele byla bezmezná. Staš si z ní tropil žerty, že teď, když se stala černošským bůžkem, pustí se na další cestu sám a ji nechá v M'Ruově vsi, kde jí černoši zbudují kapličku ze sloních klů a budou jí snášet fazole a banány.

Ale Nela si jím byla tak jista, že si stoupla na špičky a zašeptala mu podle svého zvyku do ucha jen jedno slovo: „Nenecháš!" A potom začala poskakovat radostí a říkala, že celá cesta k oceánu jim půjde snadno a rychle, když černoši jsou tak dobří. Když starý M'Rua spatřil poskakující mzimu, také hned začal na svých křivých nohou vyskakovat co možná nejvýš v přesvědčení, že tím podává důkaz své zbožnosti. Po jeho příkladu začali hopsat ministři a po nich bojovníci, ženy a děti, zkrátka celá ves ve chvíli skákala tak, jako by se tam všichni minuli s rozumem.

Staše tento příklad daný božstvem pobavil tak, že se válel

smíchy. Ale v noci prokázal skutečnou a trvalou službu pobožnému králi a jeho poddaným, neboť když sloni napadli banánová pole, přijel k nim na Kingovi a pustil do stáda několik raket. Poplach, jaký vyvolali „ohniví hadi“, překonal i jeho očekávání. Obrovská zvířata, zachvácena šílenou hrůzou, naplnila celou džungli řevem a dusotem a při slepém útěku padala a vzájemně po sobě šlapala. Mohutný King pronásledoval své prchající druhy s neobyčejnou chutí a nešetřil ranami chobotem a kly. Po takové noci bylo jisté, že po dlouhou dobu se žádný slon neobjeví v plantážích banánů a palem dúm, patřících vesnici starého M’Ruy.

Pro Staše to byl důkaz, že ono jezero, o kterém se v zeměpise neučil, skutečně existuje, a že půjdou-li směrem, kterým šli dosud, narazí konečně na kmen Va-himů. Podle toho, že řeč Mey a Kaliho se skoro nelišila od řeči M’Ruovy, došel k přesvědčení, že název Va-hima je pravděpodobně jakýmsi místním pojmenováním a že obyvatelstvo sídlící na březích Baso Naroku náleží k velkému kmeni Šilúků, jehož sídliště začínají u Nilu a táhnou se neznámo až kam na východ.

XXXIX

Všechno obyvatelstvo vesnice doprovodilo daleko dobré mzimu a rozloučilo se s ním v slzách s úpěnlivými prosbami, aby ráčilo ještě někdy přijít k M’Ruovi a aby pamatovalo na jeho lid. Staš chvíli váhal, nemá-li černochům říci o roklině, kde uschoval věci a zásoby po Lindem, které pro nedostatek soumarů nemohl vzít s sebou, ale když uvážil, že by vlastnictví takových pokladů mohlo mezi nimi vyvolat závist a neshody, vzbudit lakomství a porušit klid jejich života, upustil od tohoto úmyslu, ale zato zastřelil velkého buvola a zanechal jim jeho maso na hostinu na rozloučenou. Pohled na takové množství „ňamy“ je opravdu také potěšil.

Po další tři dny šla karavana zase liduprázdnou krajinou. Ve dne bylo vedro, ale v noci v důsledku vysoké polohy tak chladno, že Staš poručil Mee, aby Nelu přikrývala dvěma houněmi.

Procházeli teď často horskými údolími, někdy pustými a skalnatými, jindy pokrytými tak hustě rostlinstvem, že se jimi museli prodírat s největší námahou. Na svazích těchto údolí vídávali velké opice a někdy lvy i levharty, kteří měli svá doupata ve skalních jeskyních. Na prosbu Kaliho zastřelil Staš jednoho levharta a Kali se pak oblékl do levhartí kůže, aby černoši hned poznali, že mají co činit s osobou královské krve.

Za údolími na náhorní rovině se opět začaly objevovat černošské vesnice. Některé ležely blízko sebe, jiné byly od sebe vzdáleny jeden nebo dva dny cesty. Všechny byly obklopeny vysokými kolovými hradbami jako ochranou před lvy a byly opředeny liánami, že i zblízka vypadaly jako součást pralesa. Teprve podle kouře, vznášejícího se nad středem vsi, bylo možné poznat, že tam bydlí lidé.

Karavanu přijímali všude víceméně tak jako ve vsi M'Ruově, zpočátku tedy s bázní a nedůvěrou a potom s obdivem, úžasem a úctou. Jen jednou se stalo, že při pohledu na slona, Sabu, koně a na bílé lidi utekla celá vesnice do blízkého lesa, takže tu nebylo s kým promluvit. Ale ani jedno kopí nebylo namířeno na cestovatele: černoši totiž, dokud islám nenaplní jejich duše ukrutností a nenávistí k nevěřícím, jsou spíše bojácní a mírní. Nejčastěji se stávalo, že Kali snědl „kousek" místního krále a místní král „kousek" Kaliho, načež se vztahy utvářely co nejpřátelštěji a dobrému mzimu byly všude skládány důkazy úcty a bohabojnosti v podobě slepic, vajec a medu, vybíraného z klád, zavěšených palmovými provazy na větvích velkých stromů.

„Velký pán", vládce slona, blesků a ohnivých hadů, vzbuzoval převážně strach, který se však rychle měnil ve vděčnost, jakmile se ukázalo, že je stejně štědrý jako mocný. Tam, kde vesnice byly blízko sebe, oznamovala jedna ves druhé příchod neobyčejných cestovatelů bubnováním, neboť černoši dovedou všecko vyjádřit pomocí bubnů. Stalo se také, že jim vyšlo vstříc všechno obyvatelstvo, protože dostalo zprávy co nejpříznivější.

V jedné vsi asi o tisíci obyvatelích souhlasil místní vládce, jenž byl v jedné osobě čarodějem i králem, s tím, že jim ukáže „velký fetiš", který se těšil neobyčejné úctě a bázni, takže k ebenové kapličce, pokryté kůží z nosorožce, se lidé nesměli přibližovat a museli ukládat oběti ve vzdálenosti padesáti kroků. Král vyprávěl o tomto fetiši, že nedávno spadl z měsíce, že je bílý a má ocas.

Staš prohlásil, že právě on jej vyslal na rozkaz dobrého mzimu, a při těchto slovech se nijak nerozcházel s pravdou, neboť se ukázalo, že velký fetiš byl prostě jedním z draků, vypuštěných z Lindeho hory. Staš i Nela se zaradovali při myšlence, že jiné draky mohl příznivý vítr zanést ještě dál, a rozhodli se, že je budou pouštět z výšin i nadále. Staš jednoho vyrobil a vypustil ještě téhož večera, což černochy už docela přesvědčilo o tom, že dobré mzimu a bílý pán přibyli na zem také z měsíce a že jsou to božstva, kterým ani nelze dost pokorně sloužit.

Ale víc než tyto známky pokory a úcty potěšila Staše zpráva, ze Baso Narok je vzdálen jen deset dní cesty a že obyvatelé vsi, ve které se právě zdržovali, dostávají občas odtamtud sůl za víno z palem dúm. Zdejší král slyšel dokonce i o Fumbovi jako o vládci lidí zvaných „Doko“ a Kali potvrdil, že vzdálenější sousedé tak nazývají kmeny Va-himů i Samburů. Méně potěšující byly zprávy, že na březích velké vody zuří válka a že k Baso Naroku je nutné jít přes nesmírně divoké hory a strmé doliny, plné šelem. Ale z šelem si Staš už mnoho nedělal a sebedivočejší hory měl raději než nízké roviny, kde na cestovatele číhá zimnice.

Tak vyrazili s dobrou myslí na další cestu. Za onou lidnatou vsí našli pouze jedinou osadu, ubohoučkou a zavěšenou jako hnízdo na okraji srázné rokle. Pak začalo předhoří, tu a tam přerušované hlubokými stržemi. Na východě se tyčil tmavý řetěz horských vrcholků, který z dálky vypadal skoro úplně černý. Ubírali se teď do neznámé krajiny a nevěděli, co je tam může potkat, než dojdou do Fumbovy země. V horských dolinách, kterými procházeli, bylo dost stromů, ale s výjimkou osaměle stojících dračinců a akácií stály tu stromy ve skupinách, tvořících jakési malé háje. Cestovatelé se v těchto hájích zastavovali, aby se tu posilnili a zároveň si odpočinuli v jejich hustém stínu.

Stromy se hemžily ptactvem. Různé druhy holubů, velcí zoborožci, které Staš nazýval tukany, straky, špačci, čínské hrdličky a nesčetné nádherné „bengalis“ poletovali v listnaté houštině nebo přeletovali z jedné skupiny stromů do druhé, jednotlivě nebo v hejnech, ve všech duhových barvách. Některé stromy z dálky vypadaly, jako by byly obsypány různobarevnými květy. Nela byla zvláště nadšena pohledem na rajské mucholovky a na černé, vespod červené ptáky, kteří se ozývali hlasem pastýřských fujar. Nádherné žluvy, navrch růžové a na bříšku světle modré,

míhaly se v slunečním jasu a v letu chytaly včely a polní kobylky. Ve špičkách stromů se rozléhal křik zelených papoušků a občas zazněly hlasy podobné stříbrným zvonkům, jimiž se navzájem pozdravovali zeleně šedí ptáčkové, ukrytí pod listovím adansonií.

Před východem a po západu slunce přelétala tu taková hejna zdejších vrabčáků, že nebýt jejich pískotu a šumotu křídel, bylo možné je považovat za mraky. Staš se domníval, že tak zvoní tyto krasnozobky, ve dne rozptýlené v jednotlivých skupinách stromů.

Avšak největším úžasem a nadšením naplňovali obě děti jiní, v malých hejnech poletující ptáci, kteří dávali skutečné koncerty. Každé hejno se skládalo z pěti nebo šesti samiček a z jednoho samečka, zářícího kovově lesklým peřím. Sedali zvláště na osamocených akáciích, a to tak, že sameček se usadil na vrcholku stromu a samičky níže – a po prvních tónech, které vypadaly jako ladění hrdélek, začal sameček zpívat a samičky mlčky poslouchaly. Teprv když skončil, opakovaly jednohlasým sborem poslední sloku jeho zpěvu. Po malé přestávce sameček zase začínal, a když skončil, samičky zase opakovaly. Hned nato přeletělo celé hejno vlnivým lehkým letem na nejbližší akácii a koncert se střídáním sólisty a sboru zaznával opětovně v poledním tichu. Děti se toho nemohly nabažit. Nela zachytila vedoucí motiv koncertu a zároveň se sborem samiček vyzpěvovala svým tenkým hláskem poslední tóny, znějící jako rychle opakované zvuky: „Tuí, tuí, tuí, tuí, tvilink-tink, tink!“

Jednou chodily děti od stromu ke stromu za okřídlenými hudebníky, až se vzdálily na kilometr od tábora, ve kterém zanechaly trojici černochů, Kinga a Sabu, jehož Staš nechtěl brát s sebou, aby mu štěkotem neplašil zvěř, protože se zároveň chystal na lov. Když hejno nakonec přeletělo z poslední akácie na druhou stranu široké doliny, hoch se zastavil a řekl:

„Teď tě doprovodím ke Kingovi a podívám se, jestli ve vysoké džungli nejsou antilopy nebo zebry, protože Kali říká, že uzené maso nestačí déle než na dva dny.“

„Vždyť už jsem veliká,“ odpověděla Nela, které vždycky velmi záleželo na tom, aby dokázala, že není malé dítě, „vrátím se tedy sama. Tábor je odtud dobře vidět a kouř také.“

„Bojím se, že zabloudíš.“

„Nezabloudím. Ve vysoké džungli bych mohla zabloudit, ale tady, podívej se, jak je tráva nízká.“

„Ještě tě něco přepadne.“

„Sám jsi říkal, že lvi a levharti ve dne neloví. Přitom slyšíš, jak King troubí steskem po nás. Který lev by se opovážil lovit tam, kde je slyšet Kinga?“

A začala naléhat.

„Stašíku, půjdu sama, jako dospělá.“

Staš ještě chvíli váhal, ale nakonec svolil. Tábor a kouř bylo opravdu vidět. King, kterému se stýskalo po Nele, každou chvíli troubil. V nízké trávě nehrozilo zabloudění, pokud jde o lvy, levharty a hyeny, nemohlo být o nich ani řeči, protože tato zvířata vycházejí na lup jen v noci. Hoch ostatně věděl, že ničím neudělá dívce takovou radost, jako když jí ukáže, že ji nepokládá za malé dítě.

„Dobře tedy,“ řekl, „jdi sama, ale jdi přímo a neloudej se.“

„A mohu si natrhat aspoň tyhle kytičky?“ zeptala se ukazujíc na keříček „kusso“ pokrytý nesmírným množstvím růžových květů.

„Můžeš.“

Potom ji obrátil, ukázal jí ještě jednou pro jistotu skupinu stromů, ze které vycházel táborový kouř a odkud se rozléhalo Kingovo troubení, a potom se ponořil do vysoké džungle, která pokrývala okraj údolí.

Neušel však ještě ani sto kroků a již se ho zmocnil neklid. Je to ode mne přece jen hloupé, pomyslil si, že jsem Nele dovolil, aby chodila sama po Africe, hloupé, hloupé! Takové dítě! Nesmím od ní odcházet ani na krok, ledaže je u ní King. Kdo ví, co se může stát! Kdoví zda pod tím růžovým keřem nesedí nějaký had, velké opice sem mohou zaběhnout z údolí a uchvátit ji nebo ji pokousat. Bůh uchovej! Udělal jsem ohromnou hloupost!

Jeho neklid se proměnil v hněv na sebe sama a zároveň v hrozný strach. Nerozmýšlel se dlouho a vrátil se, jakoby jat zlou předtuchou. Šel rychle s neobyčejnou obratností, kterou si osvojil při každodenních lovech, držel pušku připravenou k výstřelu a protahoval se trnitými mimózami úplně bez šelestu docela jako levhart, když se v noci blíží k stádu antilop. Po chvíli vystrčil hlavu z vysoké houštiny a – zkameněl.

Nela stála u keře s rukama vztaženýma před sebe. Růžové květiny, které leknutím upustila, ležely jí u nohou a ve vzdálenosti dvaceti kroků se k ní plazilo nízkou trávou plavě šedé zvíře.

Staš zřetelně viděl jeho zelené oči upřené na dívčinu tvář, bílou jako křída, jeho zúženou hlavu s přiléhajícíma ušima, jeho lopatky vysedlé od toho, jak se při plížení tisklo k zemi, jeho dlouhé tělo a ještě delší ocas, jehož konec sebou pošvihoval lehkým, kočičím pohybem. Ještě chvíli – jediný skok a bylo by po Nele.

Stačil pohled a srdnatý a nebezpečí zvyklý hoch v okamžiku pochopil, že nebude-li mít chladnou krev, nezachová-li klid a duchapřítomnost, střelí-li špatně a útočníka jen zraní, třeba těžce, tak děvčátko musí zahynout. Avšak uměl se již ovládat do té míry, že právě pod vlivem takových myšlenek se mu ruce a nohy náhle uklidnily jako ocelové pružiny. Jediným pohledem postřehl temnou skvrnku u ucha zvířete – jediným lehkým pohybem na ni namířil hlaveň pušky a vypálil.

Rachot výstřelu, výkřik Nely a krátký chraptivý ryk zvířete se ozvaly v témž okamžiku. Staš přiskočil k Nele, zakryl ji vlastním tělem a znovu namířil na útočníka.

Ukázalo se však, že druhá rána byla docela zbytečná, neboť strašlivá kočka se natáhla a ležela jako kus hadru s nosem na zemi, s pazoury vraženými do trávy, skoro bez hnutí. Trhavá kulka jí roztříštila celý týl i s krčními obratli. Nad očima se jí bělaly krvavé, rozervané kusy mozku.

Malý lovec a Nela tu stáli hezkou chvíli, střídavě hleděli na zabité zvíře a na sebe a nebyli mocni slova. Potom se však stala podivná věc. Týž Staš, který by byl před chvílí uvedl v úžas svou chladnokrevností a klidem i nejzkušenější střelce celého světa, náhle zbledl, nohy se mu začaly třást a z očí mu vyhrkly slzy. Pak se popadl oběma rukama za hlavu a stále opakoval:

„Oh Nelo, Nelo! Kdybych se byl nevrátil…!“

Zmocnilo se ho takové zděšení, jakási opožděná zoufalost, že se v něm chvěla každá žilka, jako kdyby se o něj pokoušela zimnice. Po neslýchaném vypětí vůle a všech duševních i tělesných sil přišla na něho chvíle slabosti a ochablosti. Měl před očima obraz strašného zvířete, spočívajícího se zakrvácenou tlamou v temné jeskyni, jak trhá tělo Nely. A přece to mohlo být pravda a bylo by se to stalo, kdyby se byl nevrátil. O minutu, o vteřinu déle, a

bylo by pozdě. Této myšlenky se prostě nemohl a nemohl zbavit.

Skončilo to nakonec tím, že se Nela vzpamatovala ze zděšení a musela ho těšit. Malé hodné stvoření ho vzalo oběma rukama kolem krku a s pláčem na něj začalo volat tak hlasitě, jako by ho chtělo probudit ze sna:

„Staši, Staši, mně nic není! Podívej se, že mi nic není, Staši, Staši!“

Avšak Staš přišel k sobě a uklidnil se teprv po delší době. Hned poté přišel Kali, který zaslechl výstřel v blízkosti tábora. Protože věděl, že bvana kubva nestřílí nikdy naprázdno, přivedl sebou koně, aby mohl kořist odvézt. Když se mladý černoch podíval na zabité zvíře, náhle ucouvl a tvář mu najednou zpopelavěla:

„Vobo!“ vykřikl.

Děti se teprv teď přiblížily k tuhnoucí již mrtvole zvířete. Staš neměl totiž přesné ponětí, jaká šelma vlastně padla jeho ranou. Na první pohled se chlapci zdálo, že je to výjimečně velký serval, ale po bližší prohlídce seznal, že tomu tak není, neboť zabité zvíře přesahovalo svými rozměry i levharta. Jeho plavá kůže byla poseta skvrnami kaštanové barvy, ale hlavu měl užší než levhart, což ho činilo trochu podobným vlku, nohy delší, tlapy širší a obrovské oči. Jedno z nich kulka vyrazila, druhé ještě hledělo na děti, bezedné, nehybné a strašné. Staš dospěl k přesvědčení, že je to nějaký druh pardála, o kterém zoologie právě tak nic neví jako zeměpis o jezeře Baso Narok.

Kali pohlížel s nesmírnou hrůzou na roztažené zvíře a opakoval tichým hlasem, jako by se bál, aby je neprobudil:

„Vobo… Velký pán zabít vobo!“

Ale Staš se obrátil k dívčince, položil jí ruku na hlavu, jako by se chtěl přesvědčit, že ji vobo neodnesl, a řekl:

„Vidíš, Nelo, vidíš, že i kdybys byla docela velká, nemůžeš chodit sama po džungli.“

„Máš pravdu, Staši,“ odpověděla zkroušeně Nela. „Ale s tebou nebo s Kingem mohu?“

„Řekni, jak to bylo. Slyšela jsi, jak se blížil?“

„Ne… Jen z květin vyletěla velká zlatá moucha, obrátila jsem se tedy za ní a vtom jsem ho spatřila, jak vylezl z dolíku.“

„A co dál?“

„Zastavil se a začal na mne koukat.“

„Koukal dlouho?“

„Dlouho, Staši. Teprv když jsem upustila květiny a zaclonila se před ním rukama, začal se ke mně plížit…“

Stašovi napadlo, že kdyby byla Nela černoška, byla by ji šelma napadla ihned, a že za své zachránění také děkuje údivu zvířete, které poprvé spatřilo neznámou bytost a nebylo si hned jisté, co dělat.

Mráz přeběhl chlapci podruhé po zádech.

„Bohudíky, Bohudíky, že jsem se vrátil…!“

Pak se ptal dále:

„Co sis v té chvíli myslila?“

„Chtěla jsem na tebe zavolat a… nemohla jsem… ale…“

„Jaké ale?“

„Ale myslila jsem si, že mě ubráníš . . . sama nevím…“

Po těchto slovech ho zase vzala kolem krku a on ji začal hladit po vlasech.

„Už se nebojíš?“

„Ne.“

„Mé malé mzimu, moje mzimu, vidíš, co je Afrika!“

„Ale ty zabiješ každé škaredé zvíře.“

„Zabiji.“

Oba si znovu začali prohlížet šelmu. Staš chtěl zachovat na památku její kůži a poručil Kalimu, aby ji stáhl, ale Kali ze strachu, aby na něj nevylezl z doliny druhý vobo, prosil, aby ho tu nenechávali samotného, a na otázku, zdali se opravdu bojí více vobo než lva, řekl:

„Lev v noci řvát a nepřeskočit kolovou hradbu a vobo přeskočit za bílého dne a zabít moc černochů uprostřed vesnice a potom odnést jednoho a sníst. Před vobo nezachrání kopí ani luk, jenom čáry, protože vobo zabít nebýt možné.“

„Hloupost,“ řekl Staš. „Podívej se na tady toho, není snad zabitý?“

„Bílý pán zabít vobo, černý člověk nezabít!“ odpověděl Kali.

Nakonec přivázali obrovskou kočku provazy ke koni a kůň ji dovlekl do tábora. Stašovi se však nepodařilo zachovat kůži. To zavinil King, který si zřejmě domyslil, že vobo chtěl uchvátit jeho paní, a rozzuřil se tak hrozně, že ho ani Stašovy rozkazy nedovedly zkrotit. Popadl chobotem zabité zvíře, dvakrát je vyhodil do výše a začal jím tlouci o strom a nakonec je rozdupal a proměnil v beztvarou hmotu připomínající povidla. Stašovi se

stěží podařilo zachránit aspoň čelisti, jež se zbytky lebky položil do cesty proudu mravenců, kteří za hodinu očistili kosti tak znamenitě, že na nich nezůstala ani nejmenší stopa masa nebo krve.

XL

Čtyři dny poté se Staš zastavil k delšímu odpočinku na pahorku trochu podobném Lindeho hoře, ale menším a těsnějším. Téhož dne zakousl Saba po těžkém boji velkého paviána, samce, kterého napadl ve chvíli, kdy si pavián hrál se zbytky draka, druhého z těch, které děti vypustily před odchodem k oceánu. Staš a Nela využili zastávky a rozhodli se, že budou lepit stále nové draky, ale pouštět že je budou jen tenkrát, když bude vát silný monzun od západu k východu. Staš počítal s tím, že dostane-li se jen jediný drak do evropských nebo arabských rukou, upoutá jistě neobyčejnou pozornost a podnítí vyslání zvláštní výpravy k jejich záchraně. Pro větší jistotu přidával k anglickým a francouzským nápisům i arabské, což mu nečinilo obtíže, neboť arabštinu ovládal dokonale.

Brzy po odchodu z této zastávky prohlásil Kali, že v pásmu hor, které teď viděli na východě, poznává některé vrcholky, které obklopují velkou černou vodu čili Baso Narok, ale nebyl si tím vždy jist, protože podle místa, ze kterého se dívali, nabývaly hory jiné podoby. Když přešli nevelkou dolinu zarostlou keři kusso a vypadající jako jediné růžové jezero, narazili na chatu osamělých lovců. Byli v ní dva černoši, z nichž jeden byl kousnut nitkovcem, a proto ležel nemocen. Ale byli divocí a hloupí, a přitom tak vyděšení příchodem nenadálých hostí a tak jisti, že budou zavražděni, že v prvních chvílích nebylo možné něco se od nich dovědět. Teprve několik řízků uzeného masa rozvázalo jazyk tomu, který byl nejen nemocný, ale i vyhladovělý, protože jeho druh mu dával velmi málo jídla. Od něho se dověděli, že ve vzdálenosti dne cesty leží velké vesnice, kterým vládnou na sobě vzájemně nezávislí náčelníci, a dále za strmou horou že začíná země Fumbova, prostírající se na západ a na jih od velké

vody. Když to Staš uslyšel, spadl mu kámen ze srdce, které se naplnilo novou nadějí. Buď jak buď, byli už skoro na prahu země Va-himů.

Jaká bude další cesta, dalo se těžko předvídat, ale chlapec mohl určitě očekávat, že nebude obtížnější nebo dokonce delší než hrozná cesta od břehů Nilu, kterou však překonal svým výjimečným důvtipem a za které zachránil Nelu od záhuby. Nepochyboval o tom, že kvůli Kalimu je Va-himové přijmou s největší pohostinností a poskytnou jim veškerou pomoc. Ostatně černochy poznal již dobře, věděl, jak se s nimi musí jednat, a byl si skoro jist, že i bez Kaliho by si s nimi nějak věděl rady.

„Víš," řekl Nele, „že od Fášódy máme za sebou víc než polovinu cesty a na další cestě, kterou máme ještě před sebou, setkáme se snad s velmi divokými černochy, ale už se nesetkáme s derviši."

„Mám raději černochy," odpovědělo děvčátko.

„Ano, pokud tě považují za bůžka. Mne unesli z Fajjúmu s holčičkou, která se jmenovala Nela, a teď přijedu s nějakým mzimu. Musím povědět tatínkovi i panu Rawlisonovi, aby ti nikdy jinak neříkali."

Její oči se hned rozjasnily a rozesmály.

„Myslíš, že uvidíme tatínky v Mombase?"

„Snad. Kdyby nebylo války na březích Baso Naroku, byli bychom tam dříve. Ten Fumba toho měl zrovna zapotřebí!"

Po těchto slovech kývl na Kaliho:

„Kali, slyšel nemocný černoch o válce?"

„Slyšel. Být velká vojna, moc velká: Fumba se Samburu."

„Co tedy bude? Jak projedeme zemí Samburů?"

„Samburu utíkat před velkým pánem, před Kingem i před Kalim."

„I před tebou?"

„I před Kalim, protože Kali má pušku, která hřmít a zabíjet."

Staš začal přemýšlet o úloze, jaká mu připadne v boji mezi kmeny Va-himů a Samburů, rozhodl se postupovat tak, aby mu válka neztěžovala cestu. Chápal, že jejich příchod bude zcela nenadálou událostí, která ihned zajistí Fumbovi převahu. Musí tedy náležitě využít očekávaného vítězství.

Ve vesničkách, o kterých mluvil nemocný lovec, získali nové zprávy o válce. Byly stále podrobnější, ale pro Fumbu nepřízni-

vé. Malí cestovatelé se dověděli, že Fumba vedl válku obrannou a že Samburové pod vedením svého krále Mamby již obsadili značnou část země Va-himů a dobyli mnoho krav. Vyprávělo se, že válka zuří hlavně na jižním břehu velké vody, kde na vysoké a široké skále stojí velká „boma“ krále Fumby.

Tyto zprávy velice rmoutily Kaliho, který též prosil Staše, aby co nejrychleji překročili horu, dělící je od zemí zachvácených požárem války, a zaručoval se, že dokáže najít cestu, kterou převede nejen koně, ale i Kinga. Byl již v končinách, které dobře znal, a teď s velkou jistotou rozeznával hory, známé mu od dětství.

Jak se však ukázalo, nebyl přechod snadný, a kdyby se jim nebylo dostalo pomoci obyvatelů poslední vesnice, které si získali dary, byli by museli pro Kinga hledat jinou cestu. Vesničané však znali ještě lépe než Kali údolí ležící na této straně hory a po dvou dnech namáhavé cesty, za které trpěli v noci velkou zimou, převedli konečně šťastně celou karavanu do průsmyku a z průsmyku do údolí, ležícího již na území kmene Va-himů.

Ráno se Staš zastavil v tomto liduprázdném a houštinami obklopeném údolí. Kali, který prosil, aby směl vyjet koňmo na výzvědy směrem k otcovské bomě, vzdálené den cesty, vydal se na cestu ještě téže noci. Staš a Nela na něj čekali po celou dobu jeho nepřítomnosti s velkým znepokojením a již myslili, že zahynul nebo upadl do rukou nepřátel, když se konečně objevil na zchváceném a zpěněném koni, sám rovněž unavený a tak zubožený, že na něj byl žalostný pohled.

Padl hned Stašovi k nohám a začal ho úpěnlivě prosit o pomoc.

„Ó velký pane!“ zvolal, „Samburu vítězit nad bojovníky Fumbovými, zabít jich moc a ty, které nezabít, rozehnat a Fumbu obléhat ve velké bomě na hoře Boko. Fumba a jeho bojovníci nemít co jíst v bomě a zahynout, jestli velký pán nezabít Mambu a s Mambou všecky Samburu.“

Při tomto žadonění objímal Stašovi kolena, Staš vraštil obočí a hluboce uvažoval o tom, co má dělat, neboť jako vždycky a při všem mu šlo o Nelu.

„Kde jsou,“ zeptal se konečně, „ti Fumbovi bojovníci, které Samburové rozehnali?“

„Kali je našel a oni sem hned přijít.“

„Kolik je jich?“

Mladý černoch pohnul víc než desetkrát prsty obou rukou i nohou, ale počet nemohl zřejmě přesně označit z toho jednoduchého důvodu, že nedovedl počítat víc než do deseti; každý větší počet pro něho znamenal „vengi“, množství.

„Přijdou-li tedy sem, postav se jim v čelo a jdi s nimi otci na pomoc,“ řekl Staš.

„Oni se bát Samburu a s Kalim nejít, ale s velkým pánem jít a zabít vengi, vengi Samburu.“

Staš se znova zamyslil.

„Ne,“ řekl konečně, „nemohu přece brát bibi do bitvy, ani ji nechat samotnou – to neudělám za nic na světě.“

Nato Kali vstal, sepjal ruce a začal opakovat stále totéž slovo:

„Luela! Luela! Luela!“

„Co je to Luela?“ zeptal se Staš.

„Velká boma pro ženy Va-hima i Samburu,“ odpověděl mladý černoch.

Začal vyprávět neobyčejné věci. Fumba a Mamba vedli spolu od dávných let neustálé války. Ničili si vzájemně plantáže a loupili si dobytek. Avšak na jižním břehu jezera bylo místo zvané Luela, kam chodily na trh ženy obou národů úplně bezpečně i za nejzuřivějších bojů. Bylo to místo posvátné. Válku vedli pouze muži a žádné porážky ani vítězství neměly vliv na osud žen, které v Luele za hliněnou hradbou, obklopující prostorné tržiště, nacházely naprosto bezpečné útočiště. Mnoho se jich tam utíkalo v době nepokojů i s dětmi a s dobytkem. Jiné tam přicházely i z odlehlých vesnic a přinášely uzené maso, fazole, proso, maniok a různé jiné potraviny. Bojovníci nesměli svádět bitvy v takové vzdálenosti od Luely, kam až bylo slyšet kokrhání kohoutů. Nesměli také překročit hliněnou hradbu, kterou bylo místo obehnáno. Mohli jen stát před hradbou a ženy jim podávaly potraviny uvázané na dlouhých bambusových tyčích. Byl to prastarý zvyk a nikdy se nestalo, že by ho byla kterákoli strana porušila. Vítězům šlo vždy o to, aby poraženým odřízli cestu k Luele a aby jim zabránili přiblížit se k posvátnému místu na vzdálenost, na kterou bylo slyšet kohoutí kokrhání.

„Ó velký pane!“ žadonil Kali, objímaje znova Stašova kolena, „velký pán doprovodit bibi do Luely a sám vzít Kinga, vzít Kaliho, vzít pušky, vzít ohnivé hady a pobít zlé Samburu.“

Staš uvěřil vyprávění mladého černocha, neboť slyšel již předtím, že na mnohých místech Afriky se válka netýká žen. Pamatoval si, jak v okolí Port Saidu jeden mladý německý misionář vyprávěl, že v okolí obrovské hory Kilimandžáro velice bojovný kmen Massai svatě zachovává tento zvyk, podle kterého ženy bojujících stran chodí docela svobodně na vyznačená tržiště a nejsou nikdy napadány. Okolnost, že takový zvyk je zachován i na březích Baso Naroku, Staše velice potěšila, neboť si mohl být jist, že válka neznamená pro Nelu žádné nebezpečí. Zamýšlel také děvčátko neprodleně dovézt do Luely, tím spíše, že před skončením války nebylo ani pomyšlení na další cestu, k níž budou potřebovat pomoc nejen Va-himů, ale i Samburů.

Zvyklý rychle se rozhodovat, ihned věděl, jak má postupovat. Osvobodit Fumbu, porazit Sambury, ale nedovolit Va-himům příliš krvavou odvetu, nařídit mír a usmířit válčící – to se mu zdálo věcí nejen nevyhnutelnou pro něho, ale i nejprospěšnější pro černochy. Tak to má být – a tak to také bude! řekl si v duchu; protože chtěl zatím potěšit mladého černocha, kterého mu bylo líto, prohlásil, že pomoc neodmítá.

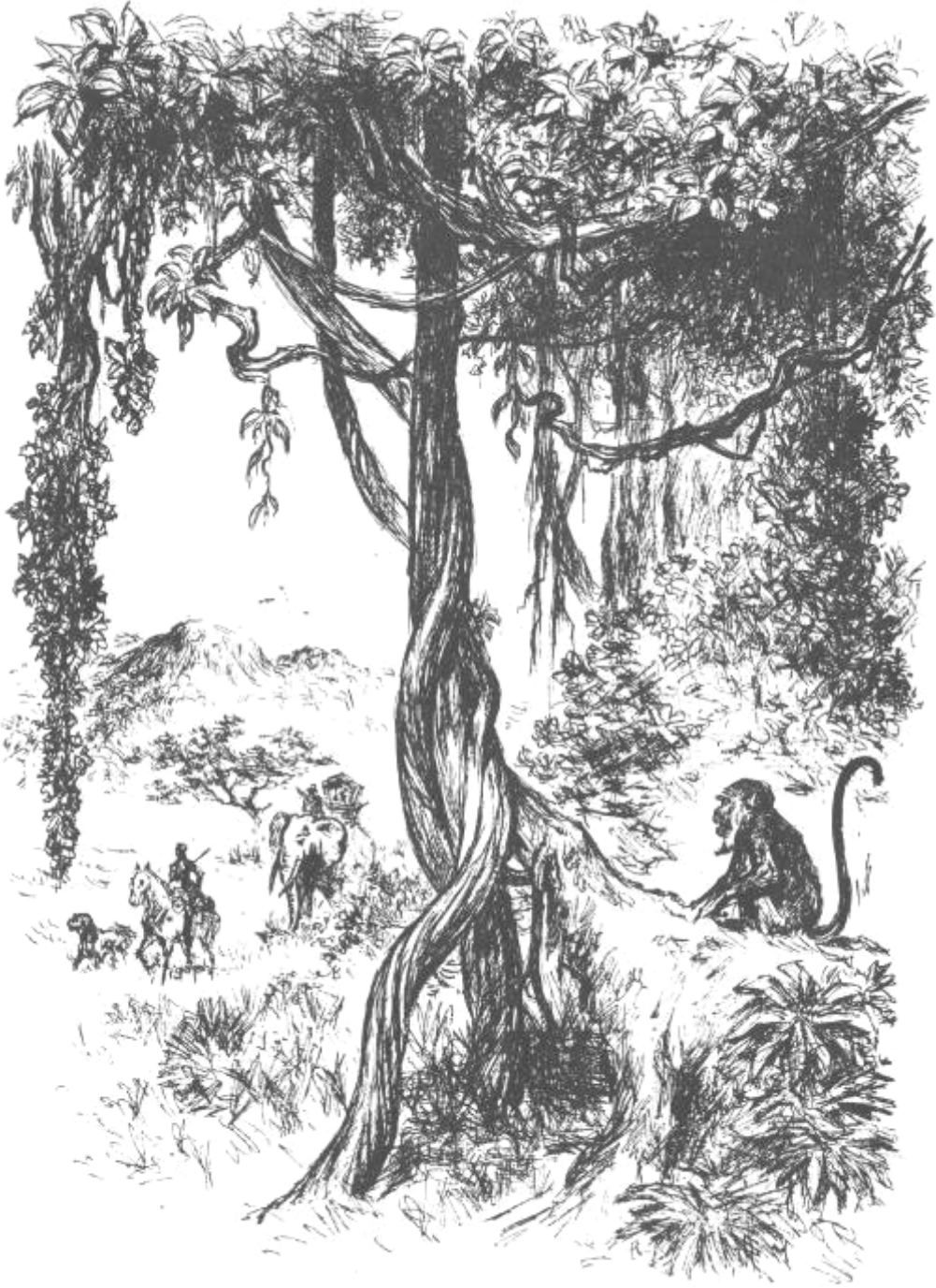
„Jak daleko je odtud do Luely?“

„Půl dne cesty.“

„Poslyš tedy: odvezeme tam bibi ihned a já potom pojedu na Kingovi a zaženeme Sambury od bomy tvého otce. Ty pojedeš se mnou a budeš s nimi bojovat.“

„Kali je bude zabíjet z pušky!“

Kali přešel rovnou ze zoufalství do radosti a začal skákat a děkovat Stašovi s takovým nadšením, jako by vítězství už bylo hotovou věcí. Ale další výbuchy vděčnosti a veselosti mu přerušil příchod bojovníků, které shromáždil za své výzvědné výpravy a kterým poručil, aby se dostavili před tvář bílého pána. Bylo jich kolem tří set, ozbrojených štíty z hroší kůže, kopími, luky a noži. Hlavy měli ozdobeny péry, paviáními hřívami a kapradím. Při pohledu na slona ve službách člověka, při pohledu na bílé tváře, Sabu a koně se jich zmocnil právě takový strach a úžas jako černochů v osadách, kterými se karavana předtím ubírala. Kali je však již dříve upozornil, že uvidí dobré mzimu a mocného pána, „který zabíjí lvy, který zabil vobo, kterého se bojí slon, který láme skály, který pouští ohnivé hady“ atd., a proto místo aby se dali na útěk, stáli v dlouhé řadě v němém údivu, blýskajíce jen

bělmem svých očí, nejistí, mají-li pokleknout nebo padnout na tvář, ale zároveň plni víry, že jestliže jim tyto neobyčejné bytosti pomohou, mají Samburové konec s vítězstvími. Staš přejel podél řady na slonu, docela jako velitel, který provádí přehlídku vojska, a potom poručil Kalimu, aby jim opakoval jeho slib, že osvobodí Fumbu, a dal rozkaz k pochodu do Luely.

Kali jel s několika bojovníky vpředu, aby oznámil shromážděným ženám obou kmenů, že budou mít nevýslovné a nebývalé štěstí spatřit dobré mzimu, které přijede na slonu. Bylo to tak neobyčejné, že dokonce ty Va-himky, které poznaly v Kalim ztraceného následníka trůnu, myslily, že králův mladý syn si z nich tropí žerty, a divily se že je mu do žertu v dobách tak těžkých pro celý kmen a pro Fumbu.

Když však po uplynutí několika hodin spatřily obrovského slona, blížícího se k hradbě, a na něm bílý palankýn, byly zachváceny nesmírnou radostí a přijaly dobré mzimu s takovým křikem a s takovým vytím, že Staš v první chvíli považoval tyto hlasy za výbuch nenávisti, a to tím spíše, že pro svou neobyčejnou ošklivost se tyto černošky podobaly čarodějnicím.

Byly to však projevy neobyčejné úcty. Když byl Nelin stan postaven do rohu tržiště, do stínu dvou hustých stromů, Va-himky i Samburky jej ozdobily květinovými girlandami a věnci, a potom nanesly tolik zásob potravin, že by byly vystačily na měsíc nejen pro božstvo samotné, ale i pro jeho průvod. Nadšené ženy se klaněly i Mee, oděné růžovým plátnem a ozdobené několika šňůrami modrých korálků, neboť ji považovali také jakožto službu mzimu za bytost daleko vyšší, než byly obyčejné černošky.

Nasibu byl pro svůj dětský věk vpuštěn za hradbu a těžil ihned z obětí přinášených Nele tak vydatně, že již za hodinu připomínalo jeho bříško africký válečný buben.

XLI

Ale Staš se po krátkém odpočinku v blízkosti hradeb Luely vydal s Kalim v čele tří set bojovníků ještě před západem slunce k Fumbově bomě, neboť chtěl na Sambury udeřit v noci a počítal

s tím, že „ohniví hadi“ ve tmě způsobí větší dojem. Cesta od Luely k hoře Boko, na které se bránil Fumba, vyžadovala i s dobou odpočinku devíti hodin času, takže pod pevnůstku dorazili teprv kolem třetí hodiny po půlnoci. Staš zadržel bojovníky, poručil jim na chvíli hluboké mlčení a začal si obhlížet situaci. Vrchol hory kde se skrývali obránci, byl tmavý, zato Samburové udržovali několik ohňů.

Jejich záře osvěcovala srázné skalní stěny a ohromné stromy, vyrůstající na úpatí hory. Z dálky sem doléhal dunivý hlas bubnů, výkřiky a zpěv bojovníků, kteří nijak nešetřili pivem „pombe“, aby oslavili blízké, již konečné vítězství.

Staš postoupil v čele svého oddílu ještě dál, takže ho nakonec nedělilo od posledních ohňů ani sto kroků. Po táborových strážích nebylo ani stopy a bezměsíčná noc nedovolovala divochům spatřit Kinga, zakrytého ještě houštím. Staš, sedící mu na krku, vydal potichu poslední rozkazy a potom dal znamení Kalimu, aby vypálil jednu z připravených raket. Červená stuha vyletěla se sykotem k temnému nebi a tam se s výbuchem rozsypala v kytici červených, modrých a zlatých hvězd. Všecky hlasy umlkly a nastala chvíle hrobového ticha. Za několik vteřin vyletěli s jakýmsi pekelným chechtotem ještě dva další ohniví hadi, ale tentokrát nařízení vodorovně přímo na tábor Samburů, a zároveň se rozlehl ryk Kingův a válečný křik tří set Va-himů, kteří ozbrojeni asagaji, silnými kyji a noži vrhli se nezadržitelným útokem kupředu.

Strhla se bitva tím strašnější, že se odbývala ve tmě, protože ve zmatku byla rozmetána všechna ohniště. Ale hned zpočátku, při pohledu na ohnivé hady, zachvátila Sambury slepá hrůza. To, co se stalo, přesahovalo úplně jejich rozum. Věděli pouze, že je napadly jakési strašné bytosti a že jim hrozí příšerná a neodvratná záhuba. Většina jich prchala, než je zasáhla kopí a kyje Va-himů. Skoro dvě stě bojovníků, které se podařilo Mambovi shromáždit kolem sebe, kladlo tvrdošíjný odpor. Když však při záblescích výstřelů zahlédli ohromné zvíře a na něm bíle oděného člověka a když jim do uší zalehly rány zbraně, ze které ráz naráz pálil Kali, poklesli všichni na duchu.

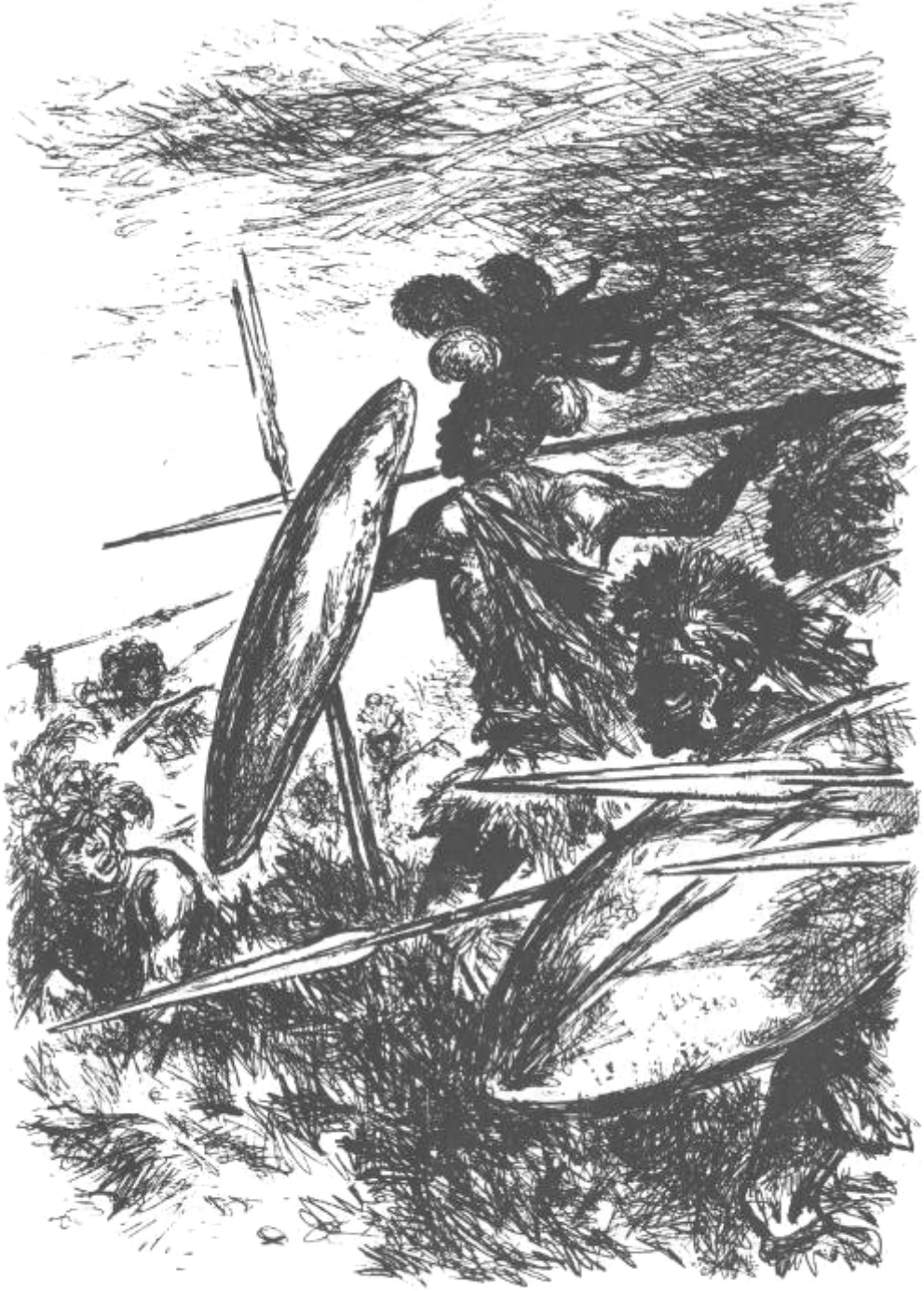
Když Fumba na hoře uzřel první raketu, která vybuchla ve výšce, padl také strachem na zem a ležel několik minut jako mrtvý. Když se však vzpamatoval, pochopil ze zoufalého vytí bojov-

níků jedinou věc, že totiž jacísi duchové dole pobíjejí Sambury. Tu mu blesklo hlavou, že kdyby nešel těmto duchům na pomoc, mohl by se jejich hněv obrátit proti němu. Protože záhuba Samburů byla spásou pro něho, shromáždil všecky své bojovníky, vyplížil se postranním skrytým východem z bomy a většině utíkajících Samburů odřízl cestu. Bitva se teď změnila v řež. Bubny Samburů přestaly hučet. V temnotě, kterou trhaly jen červené blesky výstřelů z Kaliho pušky, rozléhal se nářek vražděných, dunivé rány kyjů do štítů a stenání raněných. O milost nikdo neprosil, neboť černoši milost neznají. Kali z obavy, aby ve tmě a zmatku nepobíjel vlastní lidi, přestal konečně střílet, popadl Gebrův meč a vrhl se s nim do středu nepřátel. Samburové mohli teď utíkat z hor ke svým hranicím jen jedním širokým údolím, ale protože toto údolí uzavřel svými bojovníky Fumba, zachránili se z celého množství jen ti, kteří se vrhli na zem a dávali se zajmout živí, ačkoli věděli, že je čeká kruté otroctví nebo neodvratná smrt z rukou vítězů. Mambo se bránil hrdinsky, dokud mu rána kyjem neroztříštila lebku. Jeho syn Faru upadl do rukou Fumbových a Fumba ho poručil spoutat jako budoucí děkovnou oběť duchům, kteří mu přišli na pomoc.

Staš nehnal strašlivého Kinga do bitvy, dovolil mu jen ryčet a tak ještě víc děsit nepřátele. Sám také nevypálil ani ránu ze své kulovnice na Sambury, neboť za prvé slíbil malé Nele, když opouštěl Luelu, že nikoho nezabije, a za druhé nebyl opravdu ochoten zabíjet lidi, kteří jemu ani Nele nic zlého neudělali. Vykonal dost tím, že Va-himům zajistil vítězství a osvobodil Fumbu, obleženého ve velké bomě. Když Kali přiběhl se zprávou o rozhodném vítězství, poručil mu, aby skončil bitvu, která ještě zuřila v houštinách a skalních rozsedlinách a kterou prodlužovala urputnost starého Fumby.

Nežli se však Kalimu podařilo boj zastavit, nastal den. Slunce, jak tomu bývá mezi obratníky, vyšlo rychle nad hory a zalilo jasným světlem bojiště, na kterém leželo přes dvě stě mrtvol Samburů, probodených kopím nebo ubitých kyji. Po nějaké době, kdy bitva konečně ustala a jen radostný pokřik Va-himů rušil ranní ticho, objevil se Kali znova, ale s tváří žalostivou a smutnou, takže již zdaleka bylo patrno, že ho potkalo nějaké neštěstí.

Když se zastavil před Stašem, začal se bít pěstmi do hlavy a žalostně volat:

„Ó, velký pane – Fumba kufa! Fumba kufa (zabit)!“

„Zabit?“ opakoval Staš.

Kali vyprávěl, co se stalo, a z jeho slov vycházelo najevo, že příčinou neštěstí byla jen urputnost Fumbova, protože již po skončení bitvy chtěl ještě dobít dva Sambury a jeden z nich ho probodl kopím.

Zpráva se v okamžiku rozlétla mezi všemi Va-himy a kolem Kaliho se seběhl dav lidí. Za chvíli poté šest bojovníků přineslo na kopích starého krále, který nebyl zabit, nýbrž těžce raněn, a před smrtí chtěl ještě vidět mocného pána, sedícího na slonu, skutečného vítěze nad Sambury.

Opravdu nesmírný údiv bojoval v jeho očích s tmou, kterou mu je zacláněla smrt, a zbledlé a „pelelem“ vytažené rty šeptaly tiše:

„Jancig, jancig…!“

Avšak hned nato mu hlava klesla nazpět, ústa se mu široce otevřela a zraněný skonal.

Kali, který ho miloval, vrhl se mu s pláčem na prsa. Mnozí bojovníci se začali bít do hlavy, jiní provolávat Kaliho králem a „jancigovat“ k jeho poctě. Někteří padali před mladým vládcem na tvář. Neozval se proti němu ani jeden hlas odporu, neboť vladařská moc náležela Kalimu nejen podle práva jako nejstaršímu synovi Fumbovu, nýbrž i jako vítězi.

Zároveň se v chatách čarodějů v bomě na vrcholu hory ozval divoký řev zlého mzimu, stejný, jako Staš slyšel v první černošské vsi, ale tentokrát nesměřoval proti němu, nýbrž domáhal se smrti zajatců za zabití Fumby. Bubny začaly vířit. Bojovníci se postavili do dlouhého šiku ve třech řadách a začal válečný tanec kolem Staše, Kaliho a mrtvoly Fumbovy.

„Oa, oa! Jak, jak!“ opakovaly všechny hlasy. Hlavy kývaly souběžnými pohyby vpravo i vlevo, oční bělma blýskala a ostrá kopí se míhala v ranním slunci.

Kali vstal, obrátil se k Stašovi a řekl:

„Velký pán přivézt do bomy bibi a usadit se v chatě Fumbově. Kali být král Va-himů a velký pán král Kaliho.“

Staš kývl hlavou na znamení souhlasu, ale zůstal tu ještě několik hodin, protože on i King potřebovali odpočinek.

Vyjel až vpodvečer. Za jeho nepřítomnosti odklidili Va-himové těla padlých Samburů, naházeli je do nedaleké hluboké propas-

ti, nad kterou hned zakroužila hejna supů. Čarodějové činili přípravy k Fumbovu pohřbu a Kali se ujal vlády jako jediný pán života a smrti všech poddaných.

„Jestlipak víš, čím je Kali?“ zeptal se Staš děvčátka na zpáteční cestě z Luely.

Nela na něj pohlédla s údivem:

„Přece tvým sluhou!“

„Kdepak sluhou! Kali – je teď králem všech Va-himů.“

Nele způsobila tato zpráva ohromnou radost. Tato náhlá změna, že bývalý otrok ukrutného Gebra a potom pokorný Stašův sluha je teď králem, zdála se jí opravdu neslýchanou a přitom neobyčejně zábavnou.

Ale Lindovo upozornění, že černoši jsou jako děti, které si nedovedou pamatovat, co bylo včera, se u Kaliho neosvědčilo, neboť jak se jen Staš s Nelou objevil u úpatí hory Boko, mladý panovník jim spěšně vyběhl vstříc a uvítal je s obvyklými projevy pokory a radosti a opakoval slova, která pronesl již dříve:

„Kali být král Va-hima a velký pán král Kaliho.“

Zahrnul oba úctou téměř božskou a přede vším lidem se zvláště klaněl Nele, protože věděl ze zkušenosti nabyté po cestě, že velký pán dbá o malou bibi víc než o sebe sama.

Doprovodil je slavnostně na vrchol hory do sídelní bomy a odevzdal jim Fumbovu chatu, vypadající jako velká kůlna, rozdělená na několik komor. Va-himkám, které přišly zároveň s nimi z Luely a které se nemohly dost vynadívat na dobré mzimu, uložil, aby do první komory nastavěly díže s medem a s kyselým mlékem. Když se dověděl, že bibi, unavená cestou, usnula, nařídil všem obyvatelům nejhlubší ticho pod trestem uříznutí jazyka.

Rozhodl se však uctít je ještě slavnostněji, a proto když Staš po krátkém odpočinku vyšel před kůlnu, přistoupil k němu a s poklonou řekl:

„Zítra Kali poručit pochovat Fumbu a dát stít pro Fumbu a pro Kaliho tolik zajatců, kolik oba mají prstů u rukou, ale pro bibi a pro velkého pána dát Kali stít Farua, syna Mambova, a vengi, vengi ostatních Samburů, které Va-hima zajali.“

Ale Staš svraštil obočí, upřel své ocelové oči do očí Kaliho a odpověděl:

„Zakazuji ti to.“

„Pane,“ řekl nejistým hlasem mladý černoch, „Va-hima

vždycky stínat zajatce. Starý král umřít – stínat, mladý král nastoupit – stínat. Kdyby Kali neporučil stínat, Va-hima by myslili, že Kali nebýt král.“

Staš na něj pohlížel stále přísněji.

„Tak co?“ ptal se. „Ty ses neučil nic na Lindeho hoře a nejsi křesťan?“

„Jsem, ó velký pane!“

„Tak poslouchej. Va-himové mají černé mozky, ale tvůj mozek má být bílý. Ty, když ses stal jejich králem, musíš je osvítit a naučit tomu, co ses naučil ode mne a od bibi. Oni jsou jako šakalové a hyeny – učiň z nich lidi. Pověz jim, že zajatci se nesmějí stínat, protože za krev bezbranných trestá Velký duch, ke kterému se modlím já i bibi. Bílí zajatce nevraždí a ty chceš k nim být horší, než byl k tobě Gebr – ty, křesťan! Styď se, Kali, změň staré, ohavné obyčeje Va-himů na dobré a Bůh ti za to požehná a bibi neřekne, že Kali je divoký, hloupý a zlý černoch.“

Strašný řev v chatách čarodějů přehlušil jeho slova. Staš mávl rukou a pokračoval:

„Slyším! To vaše zlé mzimu chce krev a hlavy zajatců. Ale ty přece víš, co to znamená, a tebe to nepostraší. Řeknu ti toto: vezmi bambusovou hůl, jdi, vstup do každé chaty čarodějů a vypraš jim kůži, až její majitelé začnou řvát hlasitěji než jejich bubny. A bubny vyhoď doprostřed bomy, aby všichni Va-himové viděli a pochopili, jak je ti lotři podvádějí. Řekni hned svým hloupým Va-himům to, co jsi sám ohlásil lidem M’Ruovým, že tam, kde přebývá dobré mzimu, nesmí být prolévána lidská krev.“

Mladému králi byla Stašova slova zřejmě po chuti, protože se na něj podíval trochu směleji a řekl:

„Kali napráskat, ach, napráskat čarodějům, vyhodit bubny a povědět Va-hima, že tam, kde je dobré mzimu, nesmí být nikdo zabit. Ale co má Kali udělat s Faruem a se Samburu, kteří zabít Fumbu?“

Staš, který si již všecko předem srovnal v hlavě a který na tuto otázku jen čekal, ihned odpověděl:

„Tvůj otec zahynul a jeho otec zahynul, tedy hlava za hlavu. Uzavřeš s mladým Faruem bratrství krve a Va-himové a Samburové budou žít ve shodě, budou klidně pěstovat maniok, chodit na lov. Ty budeš vyprávět Faruovi o Velkém duchu, který je

otcem všech bílých i černých lidí a Faru tě bude milovat jako bratra.“

„Teď mít Kali bílý mozek!“ odpověděl mladý černoch.

Tím rozmluva skončila. Za chvíli poté se rozlehl divoký řev, ale již nikoli zlého mzimu, nýbrž jen obou čarodějů, kterým Kali prášil kůži, co se do ní vešlo. Bojovníci, kteří dole neustále obklopovali Kinga v sevřeném kruhu, přiběhli, co jim dech stačil nahoru, aby se podívali, co se děje, a brzy se přesvědčili na vlastní oči i z přiznání čarodějů, že zlé mzimu, před kterým se dosud všichni třásli, je jen vykotlaný kmen, potažený opičí kůží.

Mladý Faru nechtěl věřit svým uším, když se dověděl, že mu nejen neuseknou hlavu k poctě dobrého mzimu a velkého pána, nýbrž že Kali sní kousek jeho a on kousek Kaliho. Když slyšel, komu vděčí za svůj život, lehl si tváří na zem před vchodem do Fumbovy chaty a ležel tam tak dlouho, až Nela vyšla a poručila mu, aby vstal. Tu vzal do své černé dlaně její malou nožku a postavil ji na svou hlavu na znamení, že chce po celý život zůstat jejím otrokem.

Va-himové se velice divili rozkazům mladého krále, ale přítomnost neznámých hostí, které považovali za nejmocnější čaroděje na světě, způsobila, že se nikdo neopovážil odporovat.

Starým však nové zvyky nepůsobily žádnou radost, a když oba čarodějové pochopili, že dobré časy pro ně skončily jednou provždy, přísahali v duchu hroznou pomstu králi i hostům.

Ale zatím byl Fumba slavnostně pochován na úpatí skály pod bomou. Kali mu postavil na hrob kříž z bambusu a černoši mu tam postavili několik nádob s pombe a s uzeným masem, „aby se netrápil a po nocích nestrašil“.

Po uzavření krevního bratrství mezi Kalim a Faruem bylo tělo Mambovo vydáno Samburům.

XLII

„Nelo, dovedeš spočítat naše cesty od Fajjúmu?“ zeptal se Staš.

„Dovedu.“

Přitom děvčátko povytáhlo obočí a začalo počítat na prstech:

„Tak počkej. Z Fajjúmu do Chartúmu – jedna, z Chartúmu do Fášódy – druhá, z Fášódy do té rokliny, kde jsme našli Kinga – třetí, od Lindeho hory k jezeru – čtvrtá.“

„Ano. Jistě není na světě druhá muška, která by byla přeletěla takový kus Afriky.“

„Pěkně by ta muška dopadala bez tebe.“

Ale Staš se dal do smíchu.

„Muška na slonu! Muška na slonu!“

„Ale není to tse-tse, viď, Staši, že ne tse-tse!“

„Ne,“ odpověděl Staš, „je to taková dost milá muška.“

Nela, potěšena pochvalou, opřela mu nos o paži a zeptala se:

„A kdy se vypravíme na tu pátou cestu?“

„Jen co si odpočineš a já naučím trochu střílet ty muže, které nám slíbil Kali.“

„A pojedeme dlouho?“

„Ba dlouho, Nelo, dlouho! Kdoví zdali to nebude nejdelší cesta.“

„Ale ty si budeš vědět rady jako vždycky!“

„Musím.“

Staš si opravdu vždycky nějak věděl rady, ale tato pátá cesta vyžadovala mnoho příprav. Měli se zas pustit do neznámých končin, ve kterých jim hrozila rozličná nebezpečí, a proto se hoch snažil zajistit se proti nim lépe, než to mohl udělat dříve. Proto cvičil ve střelbě z remingtonek čtyřicet mladých Va-himů, kteří měli tvořit hlavní ozbrojenou sílu a jakousi tělesnou stráž Nely. Víc střelců nemohl mít, protože King přinesl jen dvacet pět pušek a koně patnáct. Další armádu mělo tvořit sto Va-himů a sto Samburů, ozbrojených luky a kopími, které slíbil poslat Faru. Jejich účast na výpravě odstraňovala různé obtíže cesty, která vedla rozlehlou a velice divokou krajinou, obývanou kmeny Samburů. Staš ne zcela bez hrdosti myslil na to, že utekl v době cesty z Fášódy jen s Nelou a s dvojicí černochů, bez prostředků, a dojde snad až k mořskému pobřeží v čele dvou set ozbrojených mužů, se slonem a s koňmi. Představoval si, co tomu řeknou Angličané, kteří si tak vysoko cení duchapřítomnost, ale především co řekne jeho otec a pan Rawlison. Myšlenka na to oslazovala mu všecky starosti.

A přece nebyl docela klidný o svůj a Nelin osud. Dobrá, pře-

jde jistě snadno sídliště Va-himů a Samburů, ale co bude potom? Na jaké kmeny narazí, do jakých krajin přijde a jak dlouhou cestu bude mít před sebou? Lindeho údaje byly příliš všeobecné. Staše velmi trápilo, že vlastně nevěděl, kde je, neboť tato část Afriky byla na mapách, ze kterých se učil zeměpisu, označena bílou skvrnou. Neměl ani ponětí, co je to jezero Baso Narok a jak je velké. Byl na jeho jižním konci a tam šířka vodní plochy přesahovala deset kilometrů. Ale jak daleko se jezero táhlo na sever, mu nedovedli říci ani Va-himové, ani Samburové. Kali, který znal jakžtakž svahilský jazyk, na všecky otázky odpovídal jen: „Bali, bali!“, což znamená: „Daleko, daleko!“ – a to bylo vše, co se Stašovi podařilo z něho dostat.

Protože hory na severu uzavíraly obzor a zdály se dost blízké, předpokládal, že je to jakési nepříliš velké horské jezero, takové, jakých je v Africe mnoho. Za několik let se ukázalo, jak velikého omylu se dopustil, avšak tentokrát mu neběželo o důkladné poznání Baso Naroku nýbrž o to, zda z něho nevytéká nějaká řeka, která se potom vlévá do oceánu. Faruovi poddaní Samburové tvrdili, že na východ od jejich země leží nějaká velká bezvodá poušť, kterou ještě nikdo nepřešel.

Staš, který znal černochy z vyprávění cestovatelů, ze zážitků Lindeho a částečně i z vlastních zkušeností, věděl, že nastanou-li nesnáze a obtíže, ihned mu mnoho lidí uteče domů a jemu snad nakonec nezůstane žádný. Pak by se octl uprostřed pralesů a pouští sám s Nelou, Meou a malým Nasibuem. Především však chápal, že nedostatek vody by mu karavanu rozprášil ihned, proto se tak usilovně doptával na řeku. Kdyby šel po jejím toku, mohl by zřejmě uniknout všem hrůzám, kterým jsou cestovatelé vystaveni v bezvodých krajinách.

Ale Samburové mu nedovedli říci nic určitého; sám si nemohl dovolit delší vyjížďku podle východního břehu jezera, protože jiná zaneprázdnění ho zdržovala v Boko. Počítal, že z draků, vypuštěných z Lindeho hory a po cestě z černošských vesnic, pravděpodobně žádný nepřeletěl řetěz vrcholků obklopujících Baso Narok. Proto bylo nutné vyrobit a pouštět nové, neboť ty teprve mohl vítr zanést přes plochou poušť daleko – snad až k oceánu. A na tuto práci musel dohlížet sám, neboť Nela uměla sice výborně draky lepit a Kali se naučil je pouštět, ale nikdo z nich nebyl s to na ně napsat všecko, co muselo být napsáno. Staš se

domníval, že je to věc velkého významu, která se určitě nesmí zanedbat.

Tyto práce mu zabraly tolik času, že karavana byla teprve za tři neděle připravena na cestu. Ale v předvečer dne, kdy chtěli za úsvitu vyrazit, stanul mladý král Va-himů před Stašem, hluboce se mu poklonil a řekl:

„Kali jít s pánem a s bibi až k vodě, po které plavat velké pirogy bílých lidí."

Staš byl pohnut tímto důkazem oddanosti, usoudil však, že nemá práva brát s sebou chlapce na tak dlouhou cestu, která by mu mohla způsobit velmi nejistý návrat.

„Proč chceš jít s námi?" zeptal se.

„Kali milovat velkého pána a bibi."

Staš mu položil ruku na kučeravou hlavu.

„Vím, Kali, že jsi poctivý a dobrý člověk. Ale co se stane s tvým královstvím a kdo bude za tebe vládnout Va-himům?"

„M'Tana, bratr matky Kaliho."

Staš věděl, že i mezi černochy propukají boje o moc a že panování je vábí právě tak jako bělochy. Chvíli se rozmýšlel a pak prohlásil:

„Ne, Kali. Nemohu tě vzít s sebou. Musíš zůstat u Va-himů, abys z nich učinil dobré lidi."

„Kali se k nim vrátit."

„„M'Tana má mnoho synů, co se tedy stane, když bude sám chtít být králem a zanechat království svým synům a Va-himy přemluví, aby tě vyhnali?"

„M'Tana hodný. On to neudělat."

„A když to udělá?"

„Pak Kali jít znova k velké vodě, k velkému pánu a k bibi."

„My už tam nebudeme."

„Pak Kali sedět u vody a plakat žalem."

Při těchto slovech si položil ruce na hlavu a po chvíli zašeptal:

„Kali moc milovat velkého pána a bibi – moc."

Dvě velké slzy se mu zaleskly v očích.

Staš byl na rozpacích co dělat. Bylo mu Kaliho líto, a přece hned nevyhověl jeho prosbě. Chápal, že – nehledě ani k nebezpečí zpáteční cesty – když M'Tana nebo čarodějové popudí černochy, hrozí chlapci nejen vyhnání ze země, ale i smrt.

„Bude pro tebe lépe, když zůstaneš," řekl, „nepochybně lépe!"

Avšak ve chvíli, kdy to říkal, vstoupila Nela, která skrze tenkou rohož, oddělující komory, slyšela zřetelně celou rozmluvu. Protože viděla slzy v očích Kaliho, začala mu je prstíky stírat z řas a pak se obrátila k Stašovi.

„Kali půjde s námi," řekla s velkou rozhodností.

„Oho," odpověděl trochu uraženě Staš, „to nezáleží na tobě."

„Kali půjde s námi," opakovala Nela.

„Anebo nepůjde."

Náhle dupla nožkou.

„Já chci!"

A sama se usedavě rozplakala.

Staš na ni pohlédl s největším údivem, jako by nechápal, co se to stalo s touto vždy hodnou a mírnou dívkou, ale když viděl, že si oběma pěstičkami zakryla oči a otevřenými ústy lapá po vzduchu jako ptáček, začal spěšně volat:

„Kali půjde s námi, půjde, půjde! Co pláčeš? Ty jsi ale umíněná! Půjde! Ta mě ale dostala! Půjde! Slyšíš?"

A tak se stalo. Staš se až do večera styděl za svou slabost k dobrému mzimu a dobré mzimu, když prosadilo, co chtělo, bylo zas tiché, mírné a poslušné jako vždycky.

XLIII

Karavana vyrazila druhého dne za svítání. Mladý černoch byl veselý, malá despotka mírná a poslušná jako dříve a Staš plný energie a naděje. Šlo s nimi sto Samburů a sto Va-himů, z nichž čtyřicet bylo ozbrojeno remingtonkami, ze kterých uměli jakžtakž střílet. Bílý vůdce, který je v tom přes tři neděle cvičil, věděl sice, že v případě potřeby nadělají mnohem víc hluku než škody, ale uvědomoval si, že při setkání s divochy má hluk nemenší úlohu než kulky, a proto měl radost ze své tělesné stráže. Vzali s sebou velké zásoby manioku, placek, upečených z velkých a tlustých bílých mravenců, pečlivě usušených a rozmělněných na mouku, a zároveň mnoho uzeného masa. S karavanou šlo také skoro dvacet žen, které nesly různé dobré věci pro Nelu a měchy z antilopích kůží na vodu. Staš dohlížel z výše Kingova

hřbetu na pořádek, vydával rozkazy – snad ani ne tak proto, že jích bylo třeba, jako spíš proto, že ho opájela úloha vůdce – a s pýchou pohlížel na svou malou armádu.

Kdybych chtěl, řekl si, mohl bych se tu stát králem nade všemi lidmi Doko – tak jako Beniowski na Madagaskaru!

Hlavou mu šlehla myšlenka, zda by nebylo dobré se sem někdy vrátit, podmanit si velký kus země, zcivilizovat černochy, založit v těchto končinách nové Polsko nebo vytáhnout jednou v čele černých vycvičených zástupů do starého Polska. Protože však cítil, že v této myšlence je něco směšného, a protože pochyboval, zda by mu otec dovolil, aby sehrál úlohu Alexandra Makedonského v Africe, nesvěřil se se svými plány Nele, jež byla jistě jedinou osobou na světě, která byla ochotna s nimi souhlasit.

Ale před podmaněním těchto afrických zemí se z nich musel napřed dostat, a proto se věnoval věcem bližším. Karavana se roztáhla v dlouhý průvod. Staš seděl na krku Kingovi a rozhodl se, že pojede až na konci, aby měl všechno a všechny před očima.

Když lidé přecházeli jeden za druhým kolem něho, všiml si ne bez údivu, že oba čarodějové, M'Kunje a M'Pua, kteří dostali od Kaliho výprask, náležejí ke karavaně a spolu s ostatními se vydávají na cestu se zavazadly na hlavách.

Proto je zastavil a zeptal se:

„Kdo vám poručil jít?"

„Král," odpověděli oba s pokornými poklonami.

Ale pod rouškou pokory se jejich oči leskly tak divoce a v jejich tvářích se zračila taková zloba, že je Staš v první chvíli chtěl odehnat, a jestliže tak neučinil, pak jen proto, aby nepodkopal autoritu Kaliho.

Hned si ho však zavolal a zeptal se:

„Ty jsi poručil čarodějům, aby šli s námi?"

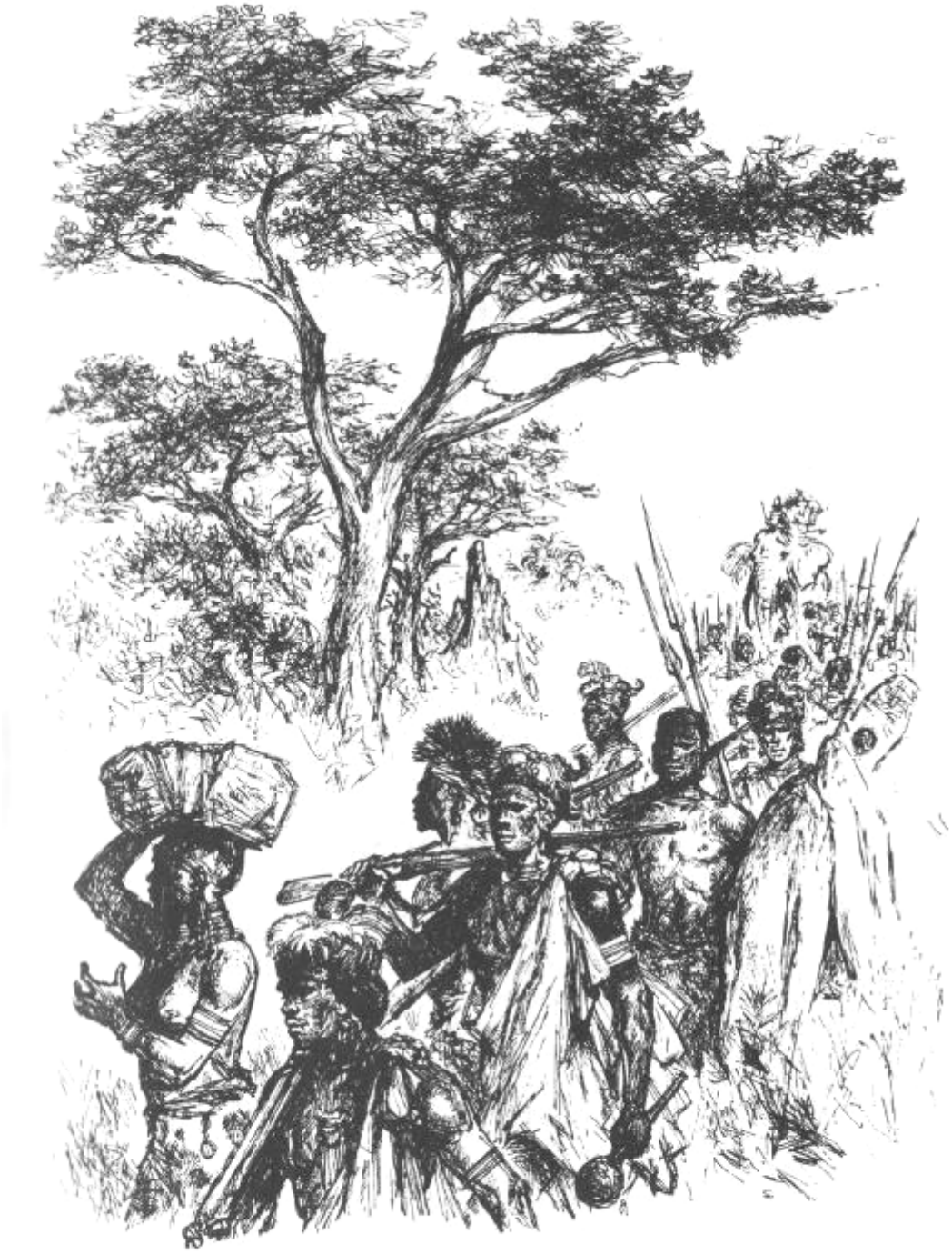
„Kali poručit, protože Kali být moudrý."

„Ptám se tě ještě jednou, proč tvá moudrost je nenechala doma."

„Protože kdyby M'Kunje a M'Pua zůstat, oba přemlouvat Va-hima, aby Va-hima zabít Kaliho, až se vrátí, ale když oni jít s námi, Kali na ně vidět a hlídat."

Staš chvíli přemýšlel a pak řekl:

„Snad máš pravdu, dávej však na ně dobrý pozor ve dne v noci, protože zloba jim kouká z očí."

„Kali mít bambus," odpověděl mladý černoch.

Karavana se dala na pochod. Staš v poslední chvíli rozkázal, aby tělesná stráž, ozbrojená remingtonkami, uzavírala průvod, neboť to byli lidé, které si sám vyhlédl, lidé vybraní a nejspolehlivější. Za výcviku ve zbrani, který trval dosti dlouho, přilnuli do jisté míry k svému mladému vůdci a ihned, jakožto nejbližší jeho důstojné osobě, považovali se za něco lepšího než ostatní. Nyní měli bdít nad celou karavanou a chytat ty, kteří by dostali zálusk vzít nohy na ramena. Dalo se předvídat, že až přijdou svízele a nebezpečí, nebude nouze ani o zběhy.

Avšak prvního dne šlo všecko jako na drátku. Černoši s břemeny na hlavách, každý vyzbrojen kopím a několika menšími oštěpy, zvanými asagaji, roztáhli se v džungli jako dlouhý had. Nějakou dobu postupovala karavana po jižním břehu jezera po rovině, ale protože jezero ze všech stran obklopovaly vysoké hory, musela stoupat, jakmile se obrátila k východu. Staří Samburové, kteří znali tyto končiny, tvrdili, že karavana bude muset přejít vysoké průsmyky mezi horami, které se jmenovaly Kullal a Inro, a pak se dostane do země Ebene, ležící jižně od Borani. Staš pochopil, že nemohou jít rovnou na východ, neboť se pamatoval, že Mombasa leží několik stupňů za rovníkem, tedy značně jižněji než toto neznámé jezero. Protože však měl po Lindem několik kompasů, nebál se, že by se mohl zmýlit ve směru cesty.

První nocleh strávili na lesnaté výšině. Jakmile se setmělo, zahořelo několik desítek ohňů, na kterých si černoši pekli sušené maso a jedli těsto z hlíz manioku, které vybírali z nádob prsty. Když zahnali hlad a žízeň, rozpovídali se, kam je bvana kubva vede a co za to od něho dostanou. Někteří zpívali, sedíce na bobku, a prohrabávali oheň a všichni mluvili tak dlouho a nahlas, že Staš musel nakonec nařídit mlčení, aby mohla Nela spát.

Noc byla velmi chladná, ale druhého dne, když první sluneční paprsky ozářily krajinu, vzduch se ihned oteplil. Při východu slunce měli malí cestovatelé zvláštní podívanou. Blížili se právě k jezírku o rozloze asi dvou čtverečních kilometrů, spíše k velké nádrži, vytvořené dešti v horské kotlině, když se náhle Staš, sedící s dívkou na Kingovi, rozhlédl dalekohledem po krajině a zvolal:

„Podívej se, Nelo, sloni jdou k vodě…"

A skutečně, asi ve vzdálenosti půl kilometru bylo vidět menší

stádo pěti kusů, které se pomalu blížily jeden za druhým k jezírku.

„To jsou nějací divní sloni," řekl Staš a prohlížel si je stále s velkou pozorností. „Jsou menší než King, uši mají také daleko menší a vůbec nevidím kly."

Sloni zatím vstoupili do vody, ale nedrželi se při břehu, jak to obvykle činil King, a nezačali se polévat choboty, nýbrž šli stále kupředu a ponořovali se stále hlouběji, takže jim vyčnívaly z vody jen černé hřbety, vypadající jako skalní balvany.

„Co je to? Potápějí se!" zvolal Staš.

Karavana se značně přiblížila k jezeru a konečně se zastavila přímo u něho. Staš ji zadržel a pohlížel s neobyčejným zájmem hned na Nelu, hned na jezero.

Slony již vůbec nebylo vidět, jen na hladké vodní hladině bylo možné prostým okem rozeznat pět jakýchsi okrouhlých červených květů vyčnívajících z vody a lehce se houpajících.

„Sloni stojí na dně a to jsou konce jejich chobotů," ozval se Staš, který nemohl uvěřit vlastním očím.

Potom zavolal na Kaliho:

„Kali, viděl jsi?"

„Ano, pane, Kali vidět, to být vodní sloni," odpověděl klidně mladý černoch.

„Vodní sloni?"

„Kali je nejednou vidět."

„Cožpak žijí ve vodě?"

„V noci chodit do džungle a pást se a ve dne být v jezeře tak jako kiboko (hroch). Oni vyjít teprv po západu slunce."

Staš se dlouho nemohl vzpamatovat z údivu, a kdyby neměl tak naspěch, byl by tu zadržel karavanu až do večera, aby si lépe prohlédl tato zvláštní zvířata. Ale napadlo ho, že se sloni mohou vynořit na opačné straně jezera, a i kdyby vylezli někde blíž, stejně by si je těžko mohl potmě zevrubněji prohlédnout.

Dal tedy povel k odchodu, ale cestou říkal Nele:

„Viděli jsme něco takového, co ještě nikdy neviděly oči žádného Evropana. A víš, co si myslím? Že až dojdeme šťastně k oceánu, nikdo nám neuvěří, až řeknu, že jsou v Africe vodní sloni."

„A co kdybys jednoho z nich chytil a vzal s sebou k oceánu?" zeptala se Nela, přesvědčena jako vždy, že Staš dokáže všecko.

XLIV

Po deseti dnech cesty překročila karavana konečně horské průsmyky a vstoupila do zcela jiné krajiny. Byla to rozsáhlá planina, jen tu a tam zvlněná nevelkými pahorky, ale převážně plochá. Rostlinstvo se změnilo úplně. Nebyly zde velké stromy, tyčící se osamoceně nebo ve skupinkách nad zvlněnou hladinou vysoké trávy. Jen tu a tam rostly ve značné vzdálenosti od sebe akácie, poskytující gumu, s kmeny korálové barvy, deštníkovitě rozvětvené, jež však mají řídké listoví a dávají málo stínu. Mezi kupami termitů vyrážely tu a tam euforbie s větvemi připomínajícími ramena svícnu. Na obloze se vznášeli supové a v menší výši přeletovali z jedné akácie na druhou havranovití ptáci, černě a bíle opeření. Tráva byla žlutá a měla klasy jako dozrálé žito. A přece tato smutná džungle zřejmě poskytovala hojnost potravy velkému množství zvířat, neboť několikrát denně se cestovatelé setkávali s početnými stády pakoňů, buvolců a zvláště zeber. Vedro na otevřené a stromy nestíněné planině bylo nesnesitelné. Nebe bylo bez mráčku, dny horké a noci nepřinášely mnoho osvěžení.

Cesta se každým dnem stávala obtížnější. Ve vsích, na něž karavana narážela, je nesmírně divoké obyvatelstvo přijímalo sice se strachem, ale převážně nevlídně, a kdyby nebylo značného počtu ozbrojených pagaziů a zároveň zjevu bílých tváří, Kinga a Saby, bylo by cestovatelům hrozilo velké nebezpečí.

Stašovi se za pomoci Kaliho podařilo vyzvědět, že dále už vůbec nejsou osady a že krajina je bezvodá. Bylo tomu těžko uvěřit, neboť četná stáda, se kterými se setkávali, musela přece někde pít. Avšak vyprávění o poušti, kde nejsou řeky ani kaluže, postrašilo černochy a lidé začali utíkat. První dali příklad M'Kunje a M'Pua. Naštěstí byl jejich útěk brzy zpozorován a jízdní hlídka je dopadla ještě nedaleko tábora. Když je přivedla nazpět, vysvětlil jim Kali s použitím bambusu nesprávnost jejich činu. Staš shromáždil všechny pagazie a měl k nim řeč, kterou mladý černoch tlumočil do jejich jazyka. Využíval toho, že za předešlé zastávky po celou noc kolem tábora řvali lvi, a snažil se své lidi přesvědčit, že kdo uteče, stane se nepochybně jejich kořistí, a kdyby snad chtěl nocovat na akáciích, pak ho tam

stejně najde ještě strašnější vobo. Potom řekl, že kde žijí antilopy, tam musí být i voda, a jestliže na další cestě narazí na bezvodou krajinu, mohou si přece vzít vodu na dva nebo na tři dny do měchů, ušitých z kůží antilop. Černoši naslouchali jeho slovům a každou chvíli opakovali jeden druhému: „Ó matko, jaká to pravda!“, ale příští noci zběhlo pět Samburů a dva Vahimové a potom ubyl někdo každou noc.

M’Kunje a M’Pua však nezkoušeli štěstí podruhé, a to z toho jednoduchého důvodu, že je Kali každodenně po západu slunce dával spoutat.

Ale krajina byla stále sušší a slunce pražilo do džungle nemilosrdně. Již nebyly vidět ani akácie. Stáda antilop se objevovala stále, ale již řidčeji. Osel a koně nacházeli ještě dost obživy, protože pod vysokou trávou se na mnohých místech ukrývala nižší, zelenější a méně zaschlá. Ale King, ač nebyl vybíravý – zhubeněl. Když přišel na akácii, ulomil ji hlavou a pečlivě okusoval listí i lusky, ba i loňské. Karavana sice dosud každodenně nacházela vodu, ale často špatnou, kterou bylo nutno filtrovat, nebo slanou, nevhodnou k pití. Pak se několikrát stalo, že lidé vyslaní Stašem napřed, vraceli se pod vedením Kaliho zpět, aniž našli kalužnebo potůček ukrytý v rozsedlině půdy, a Kali se smutnou tváří hlásil: „Madi apana“ (voda není).

Staš pochopil, že tato poslední velká cesta vůbec nebude snazší, než byly dřívější, a začal se znepokojovat o Nelu, neboť i ona se změnila. Místo aby se jí tvářička na slunci a větru opálila, byla každý den bledší a její oči ztrácely obvyklý lesk. Na suché rovině, kde nebyli komáři, nehrozila jí sice zimnice, ale bylo zřejmé, že strašná vedra vyčerpávala síly děvčátka. Hoch s lítostí a obavou nyní hleděl na její malé ručky, které zbělely jako papír, a trpce si vyčítal, že ztratil příliš mnoho času přípravami a cvičením černochů ve střelbě a vydal se s ní na cestu v tak horké roční době.

V těchto obavách míjel den za dnem. Slunce pilo vlhkost a život ze země stále chtivěji a nemilosrdněji. Tráva se scvrkla a seschla natolik, že se drolila pod nohama antilop a že přebíhající stáda, i když nevelká, rozvířovala mračna prachu. Cestovatelé však přece ještě přišli k říčce, kterou rozeznali zdaleka podle dlouhých řad stromů, rostoucích na jejích březích. Černoši pádili ke stromům jako o závod, a když doběhli na břeh, lehli si

na něj jeden vedle druhého a pili tak chtivě, že přestali teprv tehdy, až krokodýl chytil jednoho z nich za ruku. Ostatní se vrhli druhovi na pomoc a v okamžiku vytáhli ohavného ještěra, který však nechtěl pustit ruku člověka, ani když mu otvírali tlamu kopími a noži. Dokázal to teprve King, který na ještěra šlápl a rozmáčkl ho tak snadno jako červivou houbu.

Když lidé konečně uhasili žízeň, nařídil Staš, aby postavili na mělčině okrouhlou ohradu z vysokých bambusů jen s jediným vchodem od břehu, aby se Nela mohla v úplném bezpečí vykoupat. A to ještě postavil ke vchodu Kinga. Koupel děvčátko velmi osvěžila a odpočinek mu vrátil trochu sil.

K velké radosti celé karavany i Nely se bvana kubva rozhodl, že zůstanou zde u vody po dva dny. Po této zprávě dostali lidé výbornou náladu a hned zapomněli na prožité útrapy. Když se vyspali a najedli, zatoulali se někteří černoši mezi stromy na břehu řeky a slídili po palmách plodících divoké datle a po takzvaných Jobových slzách, ze kterých se dělají náhrdelníky. Několik se jich vrátilo do tábora před západem slunce a přinesli jakési čtvercové bílé předměty, ve kterých Staš poznal své vlastní draky.

Jeden z těchto draků měl číslo 7, což bylo důkazem, že byl vypuštěn ještě z Lindeho hory, neboť odtamtud jich děti vypustily několik desítek. Staše tento nález neobyčejně potěšil a dodal mu novou naději.

„Nenadal jsem se," řekl Nele, „že by draci mohli přeletět takovou vzdálenost. Byl jsem si jist, že uvíznou na vrcholcích hor Karamojo a pouštěl jsem je jen pro všecky případy. Ale teď vidím, že vítr je může zanést kamkoli, a doufám, že ty, které jsme pustili z hor obklopujících Baso Narok a teď z cesty, doletí až k oceánu."

„Jistě doletí," odpověděla Nela.

„Dejž to Bůh," doložil chlapec a myslil při tom na nebezpečí a útrapy další cesty.

Karavana opustila říčku třetího dne a nabrala si z ní velké zásoby vody do kožených měchů. Než nastal večer, dostali se zase do krajiny spálené sluncem, kde nerostly ani akácie a půda byla na některých místech holá jako mlat. Jen někdy se setkali s obrovskými mučenkami, jejichž kmeny byly vrostlé do země a vypadaly jako nestvůrné dýně, mající dva lokty v průměru. Z těchto ohromných koulí vyrůstaly liány, tenké jako provázek,

které se plazily po zemi, pokrývaly ohromná prostranství a tvořily houštiny tak neprostupné, že i myši by jimi byly těžko pronikly. Třebaže tato rostlina je hezky zelená a připomíná evropskou cesmínu, má tolik trnů, že ani King, ani koně jí nemohli použít jako potravy. Oštipoval ji pouze osel, ale i ten jen opatrně.

Ale někdy po několik anglických mil neviděli nic kromě drsné, krátké trávy a nízkých rostlin podobných slaměnkám, které se při dotyku lámaly. Po prvním noclehu po celý příští den sálal z nebe živý oheň. Ovzduší se chvělo jako v Libyjské poušti. Na nebi nebylo ani mráčku. Země byla tak zaplavena světlem, že se všecko zdálo bílé, a žádný hlas, ba ani bzukot hmyzu nerušil toto smrtelné, zlověstnou září přesycené ticho.

Lidé se koupali v potu. Chvílemi skládali všecka zavazadla se sušeným masem a štíty na jednu velkou hromadu, aby pod ní našli trochu stínu. Staš dal rozkaz, aby se šetřilo vodou, ale černoši jsou jako děti, které nemyslí na zítřek. Nakonec bylo nutné obklopit strážemi ty, kteří nesli zásobní měchy, a oddělovat vodu každému zvlášť. Kali se o to staral velmi svědomitě, ale zabíralo to velmi mnoho času a zdržovalo to postup a tím i nalezení nějakého dalšího vodního zdroje. Samburové si přitom stěžovali, že se Va-himům vydává víc vody, a Va-himové, že Samburům. Samburové začali dokonce hrozit, že se vrátí, ale Staš jim předpověděl, že Faru jim dá useknout hlavy, a sám pak nařídil svým střelcům, ozbrojeným remingtonkami, aby zakročovali a nikoho nepouštěli.

K druhému noclehu se uložili na holé rovině. Nestavěli bomu, či jak se v Súdánu říká zeribu, protože nebylo z čeho. Táborovou stráž konali King a Saba. Tato stráž postačila, ale King, který dostal desetkrát méně vody, než potřeboval, troubil o ni až do východu slunce a Saba s vyplazeným jazykem obracel oči k Stašovi a Nele s němou prosbou aspoň o jedinou kapku. Dívčinka chtěla, aby mu dali trochu napít z gumové láhve, zděděné po Lindem, kterou Staš nosil přes rameno na šňůře, ale Staš schovával tento zbytek pro maličkou na nejhorší dobu, a proto odmítl.

Čtvrtého dne před večerem zbylo již jen pět nevelkých měchů s vodou, čili na každého z lidí připadalo sotva půl sklenice. Protože však noci bývají přece jen chladnější než dny a žízeň

méně trýzní než pod žhavými slunečními paprsky, a protože lidé dostali ještě ráno po nevelkém množství vody, nařídil Staš, aby tyto měchy nechali na zítřek. Černoši proti tomuto rozkazu reptali, ale strach před Stašem byl ještě příliš velký, než aby se odvážili vrhnout se na tuto poslední zásobu, a zvláště proto, že u měchů stáli na stráži dva muži ozbrojení remingtonkami, kteří se měli střídat každou hodinu.

Va-himové i Samburové šidili žízeň tím, že vytrhávali stébla bídné trávy a žvýkali jejich kořínky. Ale ani v nich nebyla skoro žádná vláha, neboť neúprosné slunce ji vypilo i z hloubi země.

Spánek, i když nehasil žízeň, dovoloval na ni aspoň zapomenout, a proto když nastala noc, unavení a celodenním pochodem vyčerpaní lidé padali jako mrtví tam, kde kdo stál, a tvrdě usínali. Staš usnul také, ale v hlavě měl příliš mnoho starostí a neklidu, než aby mohl spát klidně a dlouho. Po několika hodinách se probudil a začal přemýšlet o tom, co bude dál a kde vezme vodu pro Nelu a pro celou karavanu se všemi lidmi a zvířaty. Postavení bylo těžké, dokonce snad strašné, ale rozvážný hoch se ještě nepoddával zoufalství. Připomněl si všecky události od únosu z Fajjúmu až do této chvíle: nejdřív první obrovská cesta přes Saharu, uragán v poušti, pokusy o útěk, Chartúm, Mahdí, Fášóda, vysvobození z rukou Gebrových, potom další cesta po smrti Lindeho až k jezeru Baso Narok a k tomuto místu, kde nyní nocují. Tolik jsme toho už přešli, tolik přetrpěli, říkal si, tak často se mi zdávalo, že už je všemu konec a že si nevím rady, ale Bůh mi pomohl a nakonec jsem si přece jen vždycky věděl rady. Není přece možné, abychom po překonání takové cesty a tolika strašných nebezpečí měli zahynout na této poslední cestě. Teď máme ještě trochu vody a zdejší krajina přece není Sahara, protože kdyby tomu tak bylo, lidé by to věděli.

Naději v něm však hlavně udržovala okolnost, že za dne spatřil dalekohledem na jihovýchodě jakési mlhavé obrysy hor. Možná že k nim bylo sto anglických mil, možná že více. Ale kdyby se jim podařilo dostat se k nim, byli by zachráněni, protože hory bývají zřídka bezvodé. Kolik času by to však vyžadovalo, to nedovedl určit, neboť to záleželo na výšce hor. Vysoké hory v tak průzračném vzduchu, jako je v Africe, jsou vidět na nesmírnou dálku, a proto museli najít vodu dříve. Jinak jim hrozila záhuba.

Musíme, opakoval si Staš.

Chraptivé oddychování slona, který vyfukoval, jak mohl, žár z plic, přerušovalo každou chvíli chlapcovo přemýšlení. Za nějakou chvíli se mu však zdálo, že slyší jakýsi hlas, podobný sténání, ale z jiné strany, a to právě z té, kde ležely měchy s vodou, na noc přikryté trávou. Protože sténání se několikrát opakovalo, vstal a chtěl se podívat, co se děje. Pustil se k hromadě trávy, vzdálené několik desítek kroků od stanu. Noc byla tak jasná, že již z dálky viděl dvě temná těla, ležící vedle sebe, a dvě remingtonky lesknoucí se v měsíčním světle.

Černoši jsou pořád stejní! pomyslil si. Měli hlídat vodu, dražší teď pro nás než všecko na světě, a usnuli jako ve vlastních chatách. Ach, Kaliho bambus bude mít zítra zase kus práce.

S touto myšlenkou se přiblížil, zavadil nohou o jednoho ze strážců, ale ihned s hrůzou ucouvl.

Černoch, napohled spící, ležel naznak s nožem vraženým do krku až po rukojeť a vedle něho druhý, s krkem právě tak strašně přeříznutým, že hlava byla skoro oddělena od trupu.

Dva měchy s vodou zmizely, tři ostatní ležely v rozházené trávě rozříznuté a splasklé.

Staš cítil, že vlasy mu vstávají na hlavě.

XLV

Na jeho pokřik přiběhl první Kali, za ním dva střelci, kteří měli vystřídat stráž, a pak se všichni Va-himové i Samburové shromáždili s výskotem a nářkem na místě zločinu.

Nastal shon, plný výkřiků a hrůzy. Lidem šlo nejen o zabité a o vraždu, ale i o ten zbytek vody, která již vsákla do vyprahlé půdy džungle. Někteří černoši se vrhli na zem, vyhrabávali z ní hrudky a vysávali z nich zbytky vlhkosti. Jiní zas křičeli, že zlí duchové povraždili strážce a rozřezali měchy. Ale Staš a Kali věděli, co si o tom mají myslit. M'Kunje a M'Pua nebyli mezi lidmi, kteří naříkali nad kupou trávy. V tom, co se stalo, bylo něco víc než vražda dvou strážců a krádež vody. Prořízнuté zbývající měchy dosvědčovaly, že to byl čin pomsty a zároveň

ortel smrti nad celou karavanou. Kněži zlého mzimu se pomstili dobrému. Čarodějové se pomstili mladému králi, který odhalil jejich podvody a nebyl by jim dovolil nadále vykořisťovat zaostalé Va-himy. Nad celou karavanou rozprostřela teď křídla smrt jako jestřáb nad hejnem holubů.

Kali si vzpomněl, když už bylo pozdě, že maje hlavu plnou starostí a zaujatou něčím jiným, zapomněl dát svázat čaroděje, jak to od jejich pokusu o útěk přikazoval každý večer. Bylo také zřejmé, že dva střelci, kteří měli stráž u vody, z nedbalosti si lehli a usnuli. To lotrům usnadnilo práci a dovolilo jim beztrestně prchnout.

Než se zmatek poněkud uklidnil a lidé se vzpamatovali ze zděšení, uplynulo hodně času, ačkoli zločinci nemohli být daleko, neboť půda pod prořízntými měchy byla vlhká a krev, která vytekla ze zavražděných, nebyla dosud úplně sražená. Staš vydal rozkaz stíhat zběhy nejen proto, aby byli potrestáni, nýbrž i proto, aby získal dva poslední měchy vody. Kali vsedl na koně, vzal s sebou asi tucet střelců a pustil se za nimi. Staš, který v první chvíli chtěl jet s nimi, si uvědomil, že nemůže nechat Nelu samotnou mezi rozdrážděnými a pobouřenými černochy, a proto zůstal. Doporučil Kalimu, aby vzal s sebou Sabu.

Sám zůstal, neboť se obával přímé vzpoury – zvláště mezi Sambury. Ale v tom se mýlil. Černoši celkem snadno vzplanou a mnohdy z malicherných příčin, ale když na ně dolehne velké neštěstí, a zvláště když jim hrozí neúprosná ruka smrti, tak se jí trpně podřizují, a to nejen ti, které islám naučil, že boj s předurčením je marný, ale všichni. Ani hrůza, ani muka posledních chvil je nedovedou probudit ze strnulosti. Tak tomu bylo i teď. Va-himové, stejně jako Samburové, když první pobouření přešlo a když se v jejich představách ustálila myšlenka, že musejí zemřít, lehli si tiše na zem, aby očekávali smrt. Proto nebylo třeba obávat se vzpoury, nýbrž spíše toho, zdali budou ochotni vstát a vydat se na další cestu. Když to Staš postřehl, bylo mu těchto lidí hrozně líto.

Kali se vrátil ještě před rozbřeskem dne a hned položil před Staše dva roztržené měchy, v kterých nezůstala ani kapka vody.

„Velký pane," řekl, „madi apana!"

Staš si přetřel rukou zpocené čelo a zeptal se:

„A M'Kunje a M'Pua?"

„M'Kunje a M'Pua umřít," odpověděl Kali.

„Dal jsi je zabít?"

„Je zabít lev nebo vobo."

A začal vyprávět, co se stalo. Mrtvoly obou zločinců našli dost daleko od tábora, na místě, kde je potkala smrt. Oba leželi vedle sebe, oba měli hlavy zezadu rozdrcené, lopatky rozdrásané a hřbety okousané. Kali soudil, že když se jim vobo nebo lev objevil ve světle měsíce, padli před ním na tvář a prosili ho, aby jim daroval život. Ale strašná šelma zabila oba, a když ukojila první hlad, ucítila vodu a roztrhala měchy.

„Bůh je potrestal," řekl Staš, „a Va-himové se přesvědčí, že zlé mzimu nedovede nikoho zachránit."

Ale Kali opakoval:

„Je Bůh potrestal, ale my nemít vodu."

„Daleko před námi na východě jsem viděl hory. Tam musí být voda."

„Kali je vidět také, ale k nim je moc dní…"

Nastala chvíle mlčení.

„Pane," ozval se Kali, „ať dobré mzimu, ať bibi poprosí Velkého ducha o déšť nebo o řeku."

Staš na to nic neodpověděl a odešel. Před stanem spatřil bílou postavičku Nely; křik a nářek černochů ji už dávno probudily.

„Co se stalo, Staši?" zeptala se, běžíc k němu.

Ale Staš ji položil ruku na hlavu a řekl vážně:

„Nelo, modli se k Bohu o vodu, neboť jinak zahyneme všichni."

Tu dívčinka pozdvihla vzhůru svou bledou tvářičku, utkvěla pohledem na stříbrném kotouči měsíce a začala prosit o pomoc Toho, který na nebi řídí dráhy hvězd a na zem sesílá vánek do vlny jehňátka.

Po bezesné, hlučné a neklidné noci vyšlo slunce nad obzor tak náhle, jako vždy vychází v tropických krajinách, a nastal jasný den. Na trávě nebyla ani krůpěj rosy, na obloze ani mráčku.

Staš nařídil střelcům, aby shromáždili lidi a krátce k nim promluvil. Prohlásil jim, že návrat k řece není možný, neboť vědí přece dobře, že je od řeky dělí pět dní a pět nocí cesty. Zato však nikdo neví, není-li voda na opačné straně. Snad se najde dokonce nedaleko nějaký pramen, nějaká říčka nebo jezírko.

Nevidíme sice stromy, ale stává se často, že na otevřených rovinách, kde větry odnášejí semena, nerostou stromy ani u vody. Včera viděli několik velkých antilop a několik pštrosů utíkajících na východ, což je znamením, že tam musí být nějaké napajedlo, a proto kdo není hlupák a kdo nemá v prsou srdce zajíce, nýbrž srdce lva nebo buvola, ten půjde raději vpřed, i když v žízni a trýzni, než by tu ležel a čekal na supy nebo hyeny.

Při těchto slovech ukázal rukou na supy, kteří v hejnu zlověstně kroužili nad karavanou. Po jeho řeči se zvedli skoro všichni Vahimové, když jim Kali poručil vstát, protože byli zvyklí strašné královské moci a neodvážili se odporovat. Ale mnozí ze Samburů, jejichž král zůstal u jezera, nechtěli již vstát a říkali si mezi sebou: „Proč máme jít smrti naproti, když ona k nám přijde sama?“ Tak se karavana vydala na cestu zmenšena skoro o polovinu a hned trpěla muka. Lidé již po dvacet čtyři hodiny neměli v ústech ani krůpěj vody ani žádné jiné tekutiny. I v nejchladnějším podnebí by to bylo při práci nesnesitelné utrpení, a což teprve v této rozpálené africké peci, kde ti, kdo hodně pijí, vypocují vodu tak rychle, že ji ve chvíli mohou utírat rukama z kůže. Dalo se také očekávat, že mnoho lidí padne po cestě vyčerpáním a slunečním úžehem. Staš chránil Nelu před sluncem, jak jen mohl, a nedovoloval jí ani na chvíli se vyklonit z palankýnu, jehož stříšku pokryl kusem bílého plátna, aby ji zdvojil.

Z posledního zbytku vody, kterou měl v gumové láhvi, připravil Nele silný čaj a podal jí jej studený, bez cukru, protože sladkost zvětšuje žízeň. Dívčinka na něj v slzách naléhala, aby se napil také, a tak přiložil k ústům láhev, ve které zůstalo sotva několik náprstků tekutiny předstíral, že pije. Ve chvíli, kdy pocítil na rtech vlhkost, zdálo se mu, že má v prsou a v žaludku plamen, a jestliže ten plamen neuhasí, že klesne mrtev k zemi. Před očima mu začaly vířit červené skvrny a dásně ho rozbolely tak hrozně, jako by mu do nich někdo vrážel tisíce špendlíků. Ruka se mu chvěla tak, že málo scházelo a byl by rozlil několik posledních kapek. Jen dvě tři kapky zachytil v ústech jazykem, ostatní schoval pro Nelu.

Opět uplynul den muk a strastí, po kterém naštěstí přišla chladnější noc. Ale příštího rána nastal žár přímo strašlivý. Sebemenší vánek nepohnul vzduchem. Slunce jako zlý démon

ničilo živým ohněm vyprahlou zemi. Okraje obzoru zbělely. Kam oko dosáhlo, nebylo vidět ani euforbii. Nic – jen spálená, prázdná rovina, pokrytá trsy zčernalé trávy a vřesu. Chvílemi se v nesmírné dálce ozvalo lehké zahřmění, to však při bezmračném nebi nevěstilo bouři, nýbrž sucho.

O polednách, kdy úpal bývá největší, museli učinit zastávku. Karavana se rozložila v tupém mlčení. Ukázalo se, že padl jeden kůň a asi tucet pagaziů zůstalo na cestě. V době odpočinku nikdo nepomyslil na jídlo. Lidé měli zapadlé oči a rozpukané rty a na nich uschlé strupy krve. Nela dýchala jako pták, Staš jí tedy podal gumovou láhev a vykřikl: „Já jsem pil, já jsem pil!“ A utekl na druhou stranu tábora, neboť se obával, že když zůstane, vezme jí vodu, nebo ji požádá, aby se s ním rozdělila. To byl snad jeho nejhrdinštější čin za celou cestu. Sám však pociťoval strašná muka. Před očima měl stále červené mžitky. Cítil tak silné svírání v dásních, že jen stěží otvíral a zavíral ústa. Hrdlo měl suché, rozpálené, ústa beze slin, jazyk jako dřevěný. A přece pro něho i pro karavanu to byl teprve začátek muk.

Hřmění předpovídající sucho se ustavičně ozývalo na okrajích obzoru. Ke třetí hodině, když se slunce sklání na západní stranu oblohy, dal Staš karavaně povel vstát a jít za ním k východu. Ale teď šlo za ním sotva sedmdesát lidí a i z těch někdo každou chvíli klesl vedle svého zavazadla a již nevstal. Úpal se zmenšil o několik stupňů, ale byl stále ještě strašný. V nehybném vzduchu bylo cítit jakýsi čmoud. Lidé nemohli dýchat a neméně začala trpět i zvířata. Za hodinu poté, kdy vyrazili, padl opět jeden kůň. Saba se vlekl z posledních sil a těžce oddychoval. Z vyplazeného jazyka mu nespadla ani krůpěj pěny. King, zvyklý na suché africké džungle, trpěl zřejmě méně, ale začal být zlý. Jeho malá očka se leskla jakýmsi podivným světlem. Stašovi a zvláště Nele, která mu každou chvíli něco říkala, odpovídal ještě zamručením, ale když Kali prošel nepozorně kolem něho, výhružně zachroptěl a sekl po něm chobotem tak, že by ho byl zabil, kdyby byl chlapec včas neuskočil stranou.

Kali měl oči podlité krví, žíly na krku naběhlé a rty popukané jako ostatní černoši. Kolem páté hodiny přistoupil k Stašovi a dutým hlasem, který se mu stěží dral z hrdla, řekl:

„Velký pane, Kali nemůže jít dál. Ať už tu zůstat na noc.“

Staš přemohl bolest v dásních a s námahou odpověděl:

„Dobře. Zastavme se. Noc přinese úlevu.“

„Přinese smrt,“ zašeptal mladý černoch.

Lidé shazovali z hlav břemena, ale protože horečka v jejich zhoustlé krvi vystoupila již na nejvyšší stupeň, neuléhali teď hned na zem. Srdce i tepny na skráních, v rukou i nohou jim bily tak, jako by užuž měly puknout. Kůže na těle se jim sesychala a scvrkla, a proto je začala svrbět, v kostech pociťovali jakýsi dosud neznámý neklid a v útrobách a v hrdlech oheň. Někteří chodili neklidně mezi zavazadly, jiné bylo vidět opodál, jak se v červených paprscích zapadajícího slunce motali jeden za druhým mezi suchými trsy trávy, jako by něco hledali – a to trvalo tak dlouho, až je síly opustily úplně. Pak padali na zem, zachváceni křečemi. Kali usedl do dřepu vedle Staše a Nely, lapal vzduch otevřenými ústy a začal prosebně opakovat mezi jednotlivými výdechy:

„Bvana kubva, vodu!“

Staš na něj pohlížel skelným zrakem a mlčel.

„Bvana kubva, vodu!“ a po chvíli: „Kali umírat…“

Vtom Mea, která z neznámých příčin nejsnáze snášela žízeň a ze všech nejméně trpěla, přišla k nim, usedla vedle Kaliho, objala ho paží kolem krku a ozvala se tichým, melodickým hlasem:

„Mea chce umřít spolu s Kalim…“

Nastalo dlouhé mlčení.

Zatím slunce zašlo a noc zahalila krajinu. Obloha byla temně modrá. Na jižní straně nebes zářil Jižní kříž, nad rovinou se zatřpytily roje hvězd. Měsíc se vyprostil zpod země, začal svým světlem sytit tmu a na západě se rozprostřela slaboučká a bledá záře zvířetníkového světla. Ovzduší se změnilo v jedinou velkou světelnou tůň. Stále silnější světlo zalévalo krajinu. Palankýn, zapomenutý na Kingově hřbetě, a stany svítily tak, jako svítí za jasné noci domy obílené vápnem. Svět zapadal do ticha, zemi obestřel spánek.

V tomto tichu a klidu přírody se lidé v táboře svíjeli bolestí a čekali na smrt. Na stříbrném pozadí přítmí se tvrdě rýsovala obrovská černá postava slona. Měsíční paprsky kromě stanů

osvětlovaly bílý oděv Stašův a Nelin a mezi trsy vřesu černá skrčená těla černochů a tu a tam pohozené hromádky zavazadel. Před dětmi seděl, opřen o přední tlapy, Saba, který zdvihl hlavu k měsíčnímu kotouči a chmurně vyl.

V duši Stašově vířily jen zlomky myšlenek, změněné v jediný hluchý a zoufalý pocit, že tentokrát už není východiska, že všecky tyto nesmírné obtíže a námahy, tyto útrapy, tyto činy vůle a odvahy, které vykonal cestou z el-Medíny do Chartúmu, z Chartúmu do Fášody a z Fášody až k neznámému jezeru, nebyly nic platné a že přichází neúprosný konec zápasu i života. A připadalo mu to tím strašnější, že tento konec nadchází právě za poslední cesty, na jejímž konci je oceán. Ach, už nedoveze malou Nelu k pobřeží, neodveze ji lodí do Port Saidu, neodevzdá ji panu Rawlisonovi, sám nepadne otci do náruče a neuslyší z jeho úst, že si počínal jako statečný hoch a jako pravý Polák. Konec, konec! Za několik dní bude slunce svítit jen na mrtvá těla a pak je vysuší jako ty mumie, které v Egyptě spí věčným spánkem v muzeích.

Trýzní a horečkou se mu začaly plést myšlenky. Přicházely na něj předsmrtné vidiny a sluchové přeludy. Slyšel zřetelně hlasy Súdánců i beduínů, křičící „jallá, jallá“ na pádící velbloudy. Viděl Idríse i Gebra. Mahdí se na něj usmíval svými tlustými rty a ptal se ho: „Chceš se napít ze zřídla pravdy?“ Potom na něj pohlížel lev ze skály. Pak mu Linde dával krabičku chininu a říkal: „Pospěš si, pospěš, nebo maličká umře!“ A nakonec viděl jen bledou, milovanou tvář a dvě malé ruce, které se k němu vztahovaly.

Náhle se zachvěl a na chvíli se mu vrátilo vědomí, neboť těsně u ucha mu zašuměl tichý, zasténání podobný šepot Nelin:

„Staši… vodu!“

Nela, tak jako předtím Kali, jen od něho očekávala záchranu.

Protože jí však před dvanácti hodinami dal poslední kapku, nyní se vzchopil a zvolal hlasem, ve kterém se chvěla již přemíra jeho bolesti, zoufalství a lítosti:

„Nelo! Já jsem se jen tvářil, že piji! Už tři dny jsem neměl v ústech ani kapku!“

Popadl se za hlavu a utekl, aby neviděl její muka. Běžel slepě

mezi kupami trávy a vřesu, dokud ho síly úplně neopustily a dokud neklesl na jednu z kup. Byl beze zbraně. Levhart, lev, ba i velká hyena by v něm nalezla snadnou kořist. Ale přiběhl Saba, který jej očichal a začal znova výt, jako by teď volal o pomoc pro něho.

S pomocí však nikdo nespěchal. Jen z výšky na něj shlížel klidný, lhostejný měsíc. Dlouhou dobu ležel chlapec jako mrtvý. Osvěžil ho až chladný závan větru, který nenadále zavál od východu. Staš usedl a po chvíli se pokoušel vstát, aby se vrátil k Nele.

Chladnější vítr zavál podruhé. Saba přestal výt, obrátil se směrem k východu a začal větřit nosem. Náhle vyštěkl jednou a podruhé krátkým, přerývaným basem a rozběhl se kupředu. Chvíli ho nebylo slyšet, ale zakrátko se v dálce ozval jeho štěkot. Staš vstal a všecek roztřesený na ztuhlých nohou pohlížel za ním. Dlouhé cesty, dlouhý pobyt v džungli, nutnost udržovat všecky smysly neustále ve střehu a ustavičná nebezpečí naučila chlapce obracet bdělou pozornost ke všemu, co se kolem něho děje, a tak i při trýzni, kterou v této chvíli pociťoval, přestože byl jen zpola při vědomí, veden pudem a návykem, povšiml si chování psa. Ale Saba se za chvíli u něho zas objevil, avšak nějak podivně vzrušený a neklidný. Několikrát zdvihl k Stašovi oči, oběhl kolem něho, znova zavětřil a se štěkotem se pustil k vřesovisku, až konečně popadl hocha za oděv a táhl ho na opačnou stranu od tábora.

Staš se vzpamatoval docela.

Co to znamená? pomyslil si. Buď se psovi žízní pomátly smysly, nebo ucítil vodu. Ale ne…! Kdyby byla voda nablízku, byl by se rozběhl napít a měl by mokrou tlamu. Jestliže je daleko, nebyl by ji zvětřil… voda nemá vůni… Na antilopu by mě netáhl, vždyť ještě večer nechtěl žrát. Na šelmy také ne… Tak co vlastně?

A náhle mu srdce začalo bít v prsou ještě silněji.

Snad nepřinesl vítr pach lidí… snad… je v dálce nějaká černošská ves… snad některý z draků doletěl až k… Bože milosrdný, ó Bože!

Tento záblesk naděje mu zas vrátil sílu a Staš se rozběhl k táboru, ačkoliv mu při tom pes překážel a stále mu vbíhal do cesty.

V táboře zahlédl bělavou postavičku Nelinu a zaslechl její sladký hlas, po chvíli klopýtl o Kaliho, který ležel na zemi, ale nedbal o nic. Doběhl k zavazadlu, ve kterém měl rakety, roztrhl je, vytáhl jednu z nich, chvějícími se prsty ji připevnil k bambusové holi, kterou zarazil do štěrbiny v zemi, rozkřesal oheň a zapálil šňůrku, visící dolů z trubičky.

Po chvilce vyletěl červený had se sykotem a rachotem do výše. Staš se chytil oběma rukama za bambus, aby neupadl, a upřel zrak do dálky. Tepny v rukou a skráních mu bily jako kladiva, ústa se mu pohybovala vroucí modlitbou. Poslední výdechy a s nimi celou duši vysílal k Bohu.

Uplynula minuta, druhá, třetí, čtvrtá. Nic, nic! Ruce chlapce poklesly, hlava se schýlila k zemi a nesmírná žalost mu zaplavila zmučenou hruď.

„Marné, všecko je marné!“ šeptal. „Půjdu, sednu si k Nele, a umřeme spolu.“

Avšak vtom v dálce, daleko na stříbrném pozadí měsíční noci, vznesla se náhle do výše ohnivá stuha a rozsypala se ve zlaté hvězdy, které zvolna padaly k zemi jako velké slzy.

„Záchrana!“ vykřikl Staš.

A tak tito lidé, před chvílí polomrtví, běželi teď o překot přeskakujíce trsy vřesu a travin. Po první raketě se objevila druhá a třetí. Potom přinesl vánek ohlas jakéhosi klepotu, ve kterém všichni poznali vzdálené výstřely. Staš nařídil střílet ze všech remingtonek, rozhovor pušek už vůbec nepřestával a stával se stále zřetelnější. Hoch vyskočil na koně, který také jakýmsi zázrakem opět získal sílu, posadil před sebe Nelu a uháněl rovinou k spásným zvukům. Vedle nich běžel Saba a za nimi duněly kroky obrovského Kinga.

Oba tábory byly od sebe vzdáleny několik kilometrů, ale protože lidé k sobě běželi z obou stran současně, netrvala celá cesta dlouho. Zakrátko bylo střelbu z pušek již nejen slyšet, ale i vidět. Ještě jedna raketa vyletěla do povětří, ne dále než několik set kroků. Potom zablýskla četná světla. Mírné zvlnění půdy je na chvíli zakrylo, ale když Staš dolík přejel, octl se přímo před řadou černochů, držících v rukou hořící pochodně.

V čele řady šli dva Evropané v anglických přilbách a s puškami v rukou. Staš v nich na první pohled poznal kapitána Glena a doktora Claryho.

XLVI

Výprava kapitána Glena a doktora Claryho vůbec neměla za účel vyhledat Staše a Nelu. Byla to početná a bohatě vybavená vládní expedice, která měla za úkol prozkoumat severovýchodní svahy obrovské hory Kilimandžáro a ještě málo známé rozsáhlé krajiny, ležící na sever od této hory. Jak kapitán, tak i doktor věděli ovšem o únosu dětí z Medínet el-Fajjúmu, neboť zprávu o tom přinesly anglické i arabské noviny, ale domnívali se, že obě děti buď zemřely nebo úpějí v zajetí Mahdího, ze kterého se dosud žádný Evropan nedostal.

Clary, jehož sestra byla provdána za Rawlisona v Bombaji a jenž byl tak nadšen malou Nelou při setkání cestou do Káhiry, pociťoval její ztrátu neobyčejně bolestně. Avšak i statečného chlapce oba s Glenem upřímně litovali. Několikrát také zaslali telegramy z Mombasy panu Rawlisonovi s dotazem, zda byly děti nalezeny, a teprve po poslední nepříznivé odpovědi, která došla těsně před odchodem jejich karavany, ztratili nadobro veškerou naději.

Ani jim nenapadlo, že by se děti, uvězněné v dalekém Chartúmu, mohly objevit v těchto končinách. Často však o nich hovořili zvečera po skončení denních prací, protože doktor nemohl zapomenout na malé hezké děvčátko.

Zatím výprava postupovala dál a dál. Po delším pobytu na východních svazích Kilimandžára, když prozkoumali horní tok řeky Sobatu a Tany a také horstvo Keni, kapitán i doktor zabočili na sever a po přechodu bažinaté Guasso-Nyjro vstoupili na rozsáhlou planinu, liduprázdnou a oživenou jen nesčetnými stády antilop.

Po víc než tříměsíční cestě potřebovali všichni účastníci delší odpočinek. Když kapitán Glen nalezl nevelké jezírko s dostatkem nahnědlé, ale zdravé vody, nařídil u něho postavit stany a ohlásil desetidenní zastávku.

V době odpočinku se běloši zabývali lovem a pořádáním svých zeměpisných i přírodovědeckých záznamů a černoši se oddávali zahálce, která je jim vždycky tak sladká. Tak se jednoho dne stalo, že když doktor Clary ráno vstal a přiblížil se ke břehu jezírka, spatřil tam asi tucet Zanzibarců z karavany,

kteří se zakloněnými hlavami pohlíželi na vrcholek vysokého stromu a stále opakovali:

„Ndege? – Akuna ndege? – Ndege?“ (Pták, nepták? Pták?)

Doktor byl krátkozraký a poslal si proto do stanu pro kukátko, potom se kukátkem podíval na předmět, na který si černoši ukazovali, a na tváři se mu objevil výraz velkého údivu.

„Zavolejte sem pana kapitána!“ řekl.

Ale než černoši doběhli, objevil se kapitán před stanem, neboť právě odcházel na lov antilop.

„Podívej se, Glene,“ řekl doktor a ukazoval rukou do výše.

Nyní zas kapitán zdvihl hlavu, přiclonil si oči rukou a jeho údiv nebyl menší než doktorův.

„Drak!“ zvolal.

„Ano, ale černoši nepouštějí draky, kde se tu tedy vzal?“

„Snad je tu nablízku nějaká bělošská osada nebo nějaká misie…?“

„Třetí den vane vítr od západu, to jest z krajin neznámých a pravděpodobně i neobydlených jako tato džungle. Ostatně víš, že tu žádné osady ani misie nejsou.“

„To je opravdu zajímavé…“

„Musíme toho draka dostat dolů…“

„Ano. Snad se dovíme, odkud pochází.“

Kapitán vydal rozkaz. Strom byl přes třicet metrů vysoký, ale černoši se ihned vyšplhali na vrchol, sňali opatrně draka, který tam uvázl, a podali jej doktorovi. Doktor na něj pohlédl a řekl:

„Je tam něco napsáno… Podívejme se…“

A přimhouřiv oči, dal se do čtení.

Náhle se mu tvář změnila a ruce se zachvěly.

„Glene,“ řekl, „vezmi si to, přečti to a ujisti mě, že jsem nedostal úžeh a že jsem při zdravých smyslech.“

Kapitán vzal do ruky bambusový rámeček, do kterého byl vlepený papír, a četl toto:

Nela Rawlisonová a Stanislav Tarkowski,
poslaní z Chartúmu do Fášódy a z Fášódy vedení
na východ od Nilu
unikli z rukou dervišů.
Po dlouhých měsících cesty přišli k jezeru

ležícímu na jih od Habeše.
Jdou k oceánu.
Prosí o rychlou pomoc.

Na okraji papíru byl ještě připsán dodatek drobnějším písmenem:

Tento drak, v pořadí padesátý čtvrtý, byl vypuštěn z hor, obklopujících jezero v zeměpise neznámé. Kdo jej najde, ať podá zprávu ředitelství průplavu v Port Saidu nebo kapitánu Glenovi v Mombase.
Stanislav Tarkowski.

Když kapitánův hlas dozněl, podívali se oba přátelé mlčky na sebe.

„Co to je?“ zeptal se konečně doktor Clary.

„Očím nevěřím!“ odpověděl kapitán.

„To přece není přelud?“

„Ne.“

„Výslovně tu stojí Nela Rawlisonová a Stanislav Tarkowski.“

„Docela zřetelně…“

„A mohou být někde v těchto končinách?“

„Bůh je zachránil a tak tu asi jsou.“

„Bohudíky!“ zvolal s nadšením doktor.

„Ale kde je máme hledat?“

„Víc toho na draku není?“

„Je tu ještě několik slov, ale na místě protrženém větvemi. Dá se to těžko číst.“

Oba sklonili hlavy nad blánou a teprve po delším zkoumání se jim podařilo přeslabikovat:

Doba dešťů dávno minula.

„Co to má znamenat?“ zeptal se doktor.

„To, že chlapec ztratil pojem času.“

„Tak chtěl aspoň přibližně označit datum. Máš pravdu. A proto byl tento drak puštěn nepříliš dávno.“

„Je-li tomu tak, pak i oni nemusejí být odtud daleko.“

Horečná, úryvkovitá rozmluva trvala ještě chvíli, a oba mu-

žové se znova dali do zkoumání dokumentu a začali uvažovat zvlášť nad každým slovem, které na něm bylo napsáno. Celá věc vypadala tak nepravděpodobně, že kdyby to nebylo v těchto končinách, kde vůbec nejsou Evropané, víc než šest set kilometrů od nejbližšího pobřeží, byli by i doktor i kapitán připustili, že jde asi o nevhodný žert, který si ztropily nějaké evropské děti nebo chovanci nějaké misie po přečtení novin, kde byl popsán únos. Bylo však těžké nevěřit vlastním očím: draka přece měli v ruce a málo otřelé písmo se před nimi zřetelně černalo.

Ale ani tak si mnoho věcí nemohli srovnat v hlavě. Kde vzaly děti blánu na draka? Kdyby jim ji dala nějaká karavana, pak by se k ní připojily a nevolaly by o pomoc. Proč se hoch nesnažil utéci s malou družkou do Habeše? Proč je derviši poslali na východ od Nilu, do neznámých krajin? Jak se jim podařilo uniknout z rukou strážců? Kde se skrývaly? Jakým zázrakem za tolikaměsíční cesty nezemřely hladem? Nestaly se kořistí divokých zvířat? Proč je nezavraždili divoši? Na všecky tyto otázky scházely odpovědi.

„Nic nechápu, ničemu nerozumím," opakoval doktor Clary, „to je snad jenom zázrak."

„Nepochybně," odpověděl kapitán.

Potom dodal:

„Ale co ten hoch? To je přece jeho dílo!"

„A neopustil maličkou. Ať Bůh žehná jeho hlavě a očím."

„Stanley, ani Stanley by za těchto okolností nedokázal žít déle než tři dny!"

„Ale ty děti přece žijí."

„Avšak prosí o pomoc. Konec odpočinku! Vyrazíme ihned!"

A tak se i stalo. Cestou oba přátelé ještě prohlíželi dokument v přesvědčení, že snad na něm najdou náznaky, týkající se směru, kterým se má pomoc ubírat. Ale nic tam nebylo. Kapitán vedl karavanu „klikatě" a doufal, že narazí na nějakou stopu, na vyhaslé ohniště nebo na strom se značkami vyřezanými do kůry.

Takovým způsobem táhli několik dní. Naneštěstí přišli na rovinu úplně beze stromů, pokrytou vysokým vřesovištěm a kupkami vyschlé trávy. Obou přátel se začal zmocňovat neklid. Jak bylo snadné minout se na těchto nesmírných prostranstvích i s celou karavanou, natož pak s dvěma dětmi, které – jak si

představovali – se tam někde plouží jako dva malí broučci mezi vřesem vyšším, než jsou sami.

Uplynul další den. Nic nepomáhaly plechové schránky s lístky uvnitř, zanechávané na kupkách, ani ohně v noci. Kapitán i doktor začínali už ztrácet naději, zda se jim podaří děti najít a zda je najdou živé.

Pátrali však horlivě i v následující dny. Hlídky, které Glen vysílal vpravo i vlevo, nakonec hlásily, že dále začíná úplně vyprahlá poušť, a když pak náhodou našli v zemní rozsedlině vodu, museli se u ní zdržet, aby si opatřili zásobu na další cestu.

Rozsedlina byla spíše spárou, hlubokou mnoho metrů a poměrně velmi úzkou. Na jejím dně vyvěral teplý pramen, kypící jako ve varu, protože byl prosycen kysličníkem uhličitým. Ale po vychladnutí byla voda dobrá a zdravá, jak se ukázalo. Pramen byl tak vydatný, že tři sta lidí z karavany jej nemohlo vyčerpat. Naopak, čím víc vody z něho čerpali, tím víc proudil a vyplňoval rozsedlinu ještě do větší výšky.

„Možná že tu jednou bude nějaké lázeňské místo," řekl doktor Clary, „ale zatím je voda zvířatům nepřístupná pro příliš strmé stěny rozsedliny."

„Mohou děti narazit na podobné prameny?" ptal se kapitán.

„Nevím, snad je jich tu po krajině více. Ale není-li tomu tak, musejí bez vody zahynout."

Nadešla noc. Rozdělali bídné ohně, ale bomy nestavěli, protože nebylo z čeho. Po večerním jídle doktor i kapitán usedli na skládací židle, zapálili si dýmky a začali rozmlouvat o tom, co jim nejvíc leželo na srdci.

„Ani stopy!" ozval se doktor Clary.

„Napadlo mi," odpověděl Glen, „abychom poslali deset svých lidí na pobřeží oceánu s telegramem, že máme zprávu o dětech. Ale jsem rád, že jsem to neudělal, protože ti lidé by byli patrně zahynuli cestou, a i kdyby došli, proč budit marné naděje…"

„A obnovovat bolest…"

Doktor sňal s hlavy bílou přilbu a otřel si zpocené čelo.

„Poslyš," řekl, „co kdybychom se vrátili k tomu jezeru, dali nakácet stromy a v noci zapalovali obrovský oheň. Snad by jej děti zpozorovaly…"

„Kdyby byly blízko, našli bychom je i tak, a jsou-li daleko, pak nerovný terén oheň zacloní. Tahle planina je napohled

rovná, ale ve skutečnosti je celá hrbolatá jako zvlněný oceán. Přitom kdybychom se vraceli, ztratili bychom jakoukoli možnost najít aspoň jejich stopy.“

„Mluv otevřeně: už nedoufáš?“

„Milý kamaráde, jsme dospělí, silní a zkušení muži a představ si, co by se s námi stalo, kdybychom se tu octli sami dva, třeba i se zbraní, ale bez zásob a bez lidí…“

„Ano, bohužel ano… Představuji si dvě děti, jdoucí za takové noci pustinou…“

„Hlad, žízeň, divoká zvířata…“

„A přece hoch píše, že tak šli dlouhé měsíce.“

„Proto je v tom něco, co přesahuje mé představy.“

Delší dobu bylo slyšet uprostřed ticha jen sykot tabáku v dýmkách. Doktor se zahleděl do bledé noci a ozval se přidušeným hlasem:

„Už je pozdě, ale spát se mi nechce… A když si pomyslím, že oni, jestliže žijí, tam někde bloudí při měsíci mezi suchým vřesem… sami… takové děti! Pamatuješ se, Glene, na andělskou tvář té maličké?“

„Pamatuji a nemohu zapomenout.“

„Ach, dal bych si ruku utít, kdyby…“

A nedokončil, neboť kapitán Glen vyskočil, jako když ho píchne.

„Raketa v dálce!“ vykřikl. „Raketa!“

„Raketa!“ opakoval doktor.

„Nějaká karavana je před námi.“

„Která snad našla děti!“

„Snad. Pospěšme k ní!“

„Kupředu!“

Rozkazy kapitánovy se v okamžiku rozlehly celým táborem Zanzibarci vyskočili. Ihned zažehli pochodně. Glen dal jako odpověď na vzdálený signál vypálit hned několik raket, jednu po druhé, a potom střílet ráz naráz salvy z pušek. Než uplynulo čtvrt hodiny, byl už celý tábor na cestě.

Z dálky odpovídaly výstřely. Nebylo již pochybnosti, že nějaká evropská karavana z neznámých příčin volá o pomoc.

Kapitán a doktor běželi jako o závod, zmítáni střídavě obavou i nadějí. Najdou děti, nebo je nenajdou? Doktor si v duchu říkal, že jestli je nenajdou, budou moci na další cestě hledat nejvýš jejich mrtvoly v těchto hrozných vřesovištích.

Když uplynulo půl hodiny, jedna z takových nerovností půdy, o jakých mluvili předtím, zaclonila oběma přátelům další rozhled. Ale byli už tak blízko, že zřetelně slyšeli dusot koně. Ještě několik minut – a na hřebenu vyvýšeniny se objevil jezdec, držící před sebou velký, bělavý předmět.

„Pochodně vzhůru!“ zavelel kapitán.

V téže chvíli zarazil jezdec koně v kruhu světla.

„Vodu, vodu!“

„Děti!“ vykřikl doktor Clary.

„Vodu!“ opakoval Staš.

A téměř vhodil Nelu do rukou kapitánových a sám seskočil se sedla.

Ale hned zavrávoral a padl na zem jako mrtvý.

ZÁVĚR

Radost v táboře kapitána Glena a doktora Claryho neznala mezí, ale zvědavost obou Angličanů byla vystavena těžké zkoušce. Neboť jestli si předtím nemohli srovnat v hlavě, že by děti mohly samy překonat obrovské pralesy a pouště, dělící tyto končiny od Nilu a Fášódy, tak teď již vůbec nechápali, jakým způsobem to tento „malý Polák“ – jak říkali Stašovi – nejen dokázal, ale jak se mohl před nimi objevit jako vůdce celé karavany, ozbrojené evropskými zbraněmi, se slonem, nesoucím palankýn, s koňmi, stany a se značnými zásobami potravin. Kapitán při pohledu na to rozkládal ruce a říkal každou chvíli: „Clary, už jsem mnoho viděl, ale takového chlapce jsem neviděl.“ A doktor opakoval s nemenším úžasem: „A maličkou vyvedl ze zajetí – a zachránil i ji!“ A zase běžel do stanů dohlédnout, jak se děti mají a zdali dobře spí.

A děti, napité a nasycené, převlečené a uložené ke spánku, spaly jako zabité po celý příští den. Lidé z jejich karavany rovněž.

Kapitán Glen se pokoušel vyptávat na cestovatelské příhody a Stašovy činy Kaliho, ale mladý černoch otevřel jedno oko a odpověděl: „Velký pán může všecko“ – a usnul znova. Nakonec bylo třeba odložit dotazy a vysvětlení na příští den.

Zatím se oba přátelé radili o zpáteční cestě do Mombasy. I takto dorazili dále a probádali víc území, než bylo jejich úkolem, a rozhodli se, že se vrátí bez odkladu. Kapitána sice velice lákalo ono v zeměpise neznámé jezero, ale ohled na zdraví dětí a snaha odevzdat je co nejdřív ustaraným otcům, byly silnější. Doktor však upozorňoval, že si budou muset odpočinout na chladných výšinách hor Keni nebo Kilimandžára. Uradili se, že teprve odtamtud pošlou zprávu otcům a vyzvou je, aby přijeli do Mombasy.

Zpáteční cestu nastoupili třetího dne po náležitém odpočinku a koupelích v teplých zřídlech. Byl to zároveň den rozloučení s Kalim. Staš přesvědčil Nelu, že vléct ho s sebou dále, k oceánu nebo snad až do Egypta, by z jejich strany bylo sobectvím. Řekl jí, že v Egyptě a dokonce i v Anglii nebude Kali ničím jiným než sluhou, kdežto ujme-li se vlády nad svým lidem, rozšíří a utvrdí jako král křesťanství, zmírní divošské obyčeje Va-himů a udělá z nich nejen civilizované, ale i dobré lidi. Víceméně totéž opakoval i Kalimu.

Při rozloučení však bylo prolito mnoho slz, za které se nestyděl ani Staš, vždyť on i Nela prožili s Kalim tolik zlých i dobrých chvil a nejen se oba naučili cenit si jeho poctivého srdce, ale upřímně si ho zamilovali. Mladý černoch dlouho ležel u nohou svého bvana kubvy a dobrého mzimu. Dvakrát se vrátil, aby ještě na ně pohleděl, ale konečně nadešla chvíle rozloučení a obě karavany se vydaly na opačné strany.

Cestou teprv začalo vyprávění o příhodách dvojice malých cestovatelů. Staš, kdysi náchylný k chlubivosti, se teď vůbec nevychloubal. Vykonal prostě příliš mnoho věcí, příliš mnoho zkusil, příliš vyspěl, než aby nepochopil, že slova nesmějí být větší než činy. Těch činů bylo ostatně dost, i když vyprávěl co nejskromněji. Každého dne v době úpalných „bílých hodin“ a za večerů defilovaly před očima kapitána Glena a doktora

Claryho obrazy příhod a událostí, které děti zažily. Viděli tedy únos z Medínet el-Fajjúmu a strašnou cestu na velbloudech pouští, i Chartúm a Omdurmán, podobné peklu na zemi – i zlověstného Mahdího. Když Staš vyprávěl, co odpověděl Mahdímu, když ho přemlouval ke změně víry, oba přátelé vstali a každý z nich stiskl Stašovi pravici. Potom kapitán řekl:

„Mahdí již zemřel."

„Mahdí zemřel?" opakoval s údivem Staš.

„Ano," ozval se doktor. „Zadusil se vlastním sádlem, nebo jinak řečeno zemřel ztučněním srdce a vlády po něm se ujal Abdulláhi."

Nastalo dlouhé mlčení.

„Hle," řekl Staš, „nenadál se, když nás posílal zahynout do Fášódy, že smrt zasáhne jeho dřív…"

Po chvíli pak dodal:

„Ale Abdulláhi je ještě krutější než Mahdí."

„Vždyť již také začaly vzpoury a řeže," odpověděl kapitán, „a všechno to, co Mahdí vybudoval, musí se dříve či později zhroutit."

„A co nastoupí potom?"

„Anglie," řekl kapitán.

Na další cestě vyprávěl Staš o cestě do Fášódy, o smrti staré Dinah, o tažení z Fášódy do liduprázdných krajin a hledání Smajna. Když došel k tomu, jak zabil lva a potom Gebra, Chamise a dva beduíny, přerušil ho kapitán jen dvěma slovy: „All right!" Znova mu stiskl pravici a oba s Clarym naslouchali s rostoucím zájmem dále: o ochočení Kinga, o usídlení v Krakově, o Nelině zimnici, o nalezení Lindeho a o dracích, které děti pouštěly z hor Karamojo. Doktor, který každým dnem víc a více lnul k malé Nele, byl vším, co jí hrozilo, rozrušen do té míry, že se někdy musel posilňovat několika doušky brandy. A když Staš vyprávěl, jak by se byla Nela málem stala kořistí strašného vobo čili abasanto, popadl dívku do náruče a dlouho ji nechtěl pustit, jako by se bál, aby jí nová šelma neohrozila život.

Co si oba s kapitánem myslili o Stašovi, dokazovaly dva telegramy, které za čtrnáct dní, po příjezdu k úpatí Kilimandžára,

zaslali zvláštním poslem do rukou kapitánova zástupce v Mombase s příkazem, aby je odeslal dále otcům dětí. První z nich, opatrně stylizovaný v obavě, aby neučinil příliš ohromující dojem, a zaslaný do Port Saidu, obsahoval tato slova:

„Díky chlapci příznivá zpráva o dětech. Přijeďte do Mombasy.“

Druhý, již docela zřetelný, s adresou „Aden“, zněl:

„Děti jsou s námi – zdrávy – hoch hrdina.“

Na chladných výšinách u úpatí Kilimandžára se zdrželi patnáct dní, neboť doktor Clary to nevyhnutelně požadoval nejen pro Nelino ale i pro Stašovo zdraví. Děti se z celého srdce obdivovaly nebetyčné hoře, na které jsou všechna podnebí světa. Její oba vrcholky, Kibo a Mavenzi, byly za dne nejčastěji ukryty v hustých mlhách. Když však se za krásných večerů mlhy náhle rozptýlily a věčné sněhy na Mavenzi za večerních červánků zaplanuly červenou září, zatímco celý svět byl již pohroužen do tmy, vypadala hora jako světelný oltář a ruce dětí se při tom pohledu bezděky spínaly k modlitbě.

Pro Staše minuly dny starostí, neklidu a námahy. Měli před sebou ještě měsíc cesty do Mombasy a cesta vedla přes nádherný, ale nezdravý les Taveta, ale oč snáze se teď cestovalo s početnou, vším hojně zásobenou karavanou a známými již cestami, než když kdysi bloudili v neznámých pralesích jen s Kalim a Meou. Ostatně teď odpovídal za cestu kapitán Glen. Staš odpočíval a chodil na lov. Když našel mezi nářadím karavany dláta a kladiva, zabýval se kromě toho v chladnějších hodinách tím, že vytesával do veliké žulové skály nápis: „Ještě Polska nezhynula…“, neboť chtěl, aby zůstala nějaká stopa jejich pobytu v těchto končinách. Angličané, jimž nápis přeložil, se divili, že chlapci nenapadlo zvěčnit na této africké skále své jméno. Ale on raději vytesal to, co vytesal.

Nepřestal však pečovat o Nelu a budil v ní tak bezmeznou důvěru, že když se jí doktor Clary zeptal, nebude-li se bát bouří na Rudém moři, zdvihla k němu dívka své hezké klidné oči a

odpověděla jen: „Staš si bude vědět rady.“ Kapitán Glen tvrdil, že pravdivější svědectví toho, čím pro ni Staš byl, a zároveň jeho nejvyšší chválu by nikdo nedovedl lépe vyjádřit.

Třebaže první telegram zaslaný panu Tarkowskému do Port Saidu byl stylizován velmi opatrně, způsobil tak otřásající dojem, že Nelina otce radost div nezabila. Ale i pan Tarkowski, ačkoli byl muž výjimečně pevný, v první chvíli po obdržení telegramu poklekl k modlitbě a začal prosit Boha, aby tato zpráva nebyla jen přeludem nebo mámením smyslů, zrozeným z lítosti, stesku a bolesti. Vždyť oba se tolik namáhali, aby se aspoň dověděli, zda děti žijí! Pan Rawlison vypravil do Súdánu celé karavany, pan Tarkowski, přestrojen za Araba, dostal se s největším nebezpečím života až do Chartúmu – a zdálo se, že je všecko marné. Lidé, kteří mohli podat nějaké zprávy, vymřeli na neštovice, hladem, anebo zahynuli v neustálých řežích – a děti jako by se byly do země propadly! Nakonec oba otcové ztratili veškerou naději a žili jen vzpomínkami, hluboce přesvědčeni, že už je v životě nic nečeká a že teprve smrt je spojí s nejdražšími bytostmi, které jim byly vším na světě.

A zatím je zastihla nenadálá radost, skoro nad jejich síly. Byla s ní však spojena nejistota a údiv. Oba nemohli nijak pochopit, jak mohla zpráva o dětech přijít z oné strany Afriky, to jest z Mombasy. Pan Tarkowski předpokládal, že je asi vykoupila nebo ukradla nějaká arabská karavana, která se z východního pobřeží vydala do vnitrozemí pro slonovinu a dorazila až k Nilu. Slova telegramu „díky chlapci“ si vykládal tak, že Staš písemně uvědomil kapitána a doktora, kde oba s Nelou jsou. Ale mnoho věcí si nemohli domyslit. Pan Tarkowski však pochopil docela jasně, že zpráva je nejen příznivá, nýbrž dokonce velmi příznivá, neboť kapitán a doktor by se jinak neodvážili v nich budit naději a především by je nezvali do Mombasy.

Přípravy na cestu trvaly krátce a již druhého dne po obdržení telegramu seděli oba inženýři i s Nelinou učitelkou na palubě velkého parníku společnosti „Peninsular and Orient Company“, který jel do Indie a cestou stavěl v Adenu, Mombase a Zanzibaru. V Adenu na ně čekal druhý telegram, znějící „Děti jsou s námi, zdrávy, hoch hrdina.“ Pan Rawlison po přečtení telegramu radostí div nepřišel o rozum, tiskl ruce panu Tarkowskému a opakoval: „Vidíš, to on ji zachránil, jemu jsem zavázán za její život!“ – a

pan Tarkowski, který nechtěl ukázat přílišnou slabost, odpovídal jen se zaťatými zuby: „Ano, statečně se zachoval ten můj kluk," ale když osaměl v kabině, štěstím se rozplakal.

Konečně nadešla chvíle, kdy děti padly do objetí otců. Pan Rawlison popadl do náručí svůj znova nalezený malý poklad a pan Tarkowski dlouho držel svého hrdinského chlapce na své hrudi. Jejich zlý osud přešel, jako přecházejí vichry a bouře v poušti. Život se jim zase naplnil štěstím a stesk a dřívější odloučení ještě zvětšily radost. Děti se jen divily, že za dobu odloučení hlavy obou tatínků úplně zbělely.

Do Suezu se vraceli výbornou francouzskou lodí, náležející společnosti „Messageries Maritimes", plnou cestujících z ostrovů Réunion a Mauritius, z Madagaskaru a Zanzibaru. Když se rozlétla zpráva, že na palubě jsou děti, které uprchly ze zajetí dervišů, stal se Staš předmětem všeobecného zájmu a všeobecné slávy. Ale šťastná rodina se raději zavírala ve velké kabině, kterou jim postoupil kapitán, a trávila tam chladnější hodiny při vyprávění. Účastnila se ho i Nela, která štěbetala jako ptáček a k všeobecné veselosti začínala každou větu slůvkem „a". Posadila se otci na klín, zdvihla k němu své hezké oči a mluvila asi takto: „A tatínku! A nás unesli a vezli na velbloudech – a Gebr mě uhodil – a Staš mě bránil – a přijeli jsme do Chartúmu – a tam lidé umírali hladem – a Staš pracoval, aby pro mne dostal datle – a byli jsme u Mahdího – a Staš nechtěl změnit víru – a Mahdí nás poslal do Fášódy – a potom Staš zabil lva a všechny – a bydleli jsme ve velkém stromě, který se jmenuje Krakov – a King byl s námi – a měla jsem zimnici – a Staš mě vyléčil – a zabil vobo – a porazil Sambury – a byl vždycky ke mně hodný, tatínku…!"

Právě tak vyprávěla o Kalim, o Mee, o Kingovi, o Sabovi, o Lindeho hoře, o dracích i o poslední cestě až do setkání s kapitánovou a doktorovou karavanou. Pan Rawlison při poslouchání tohoto štěbotu stěží potlačoval slzy a jen každou chvíli přitiskl k srdci svou holčičku a pan Tarkowski byl celý pryč pýchou a štěstím, neboť i z tohoto dětského vyprávění vycházelo najevo, že kdyby nebylo statečnosti a energie hochovy, byla by maličká určitě zahynula ne jednou, ale tisíckrát.

Staš o všem podával zprávy podrobnější a důkladnější. Přitom se stalo, že při vyprávění o cestě z Fášódy k vodopádu mu ze

srdce spadl velký kámen, neboť když mluvil o tom, jak zastřelil Gebra a jeho společníky, zarazil se a neklidně pohlédl na otce. Pan Tarkowski svraštil obočí, chvíli přemýšlel a vážně řekl:

„Poslyš, Staši! Člověk nesmí zabíjet člověka, ale když někdo ohrožuje tvou vlast, život tvé matky, sestry nebo život ženy, která ti byla svěřena, zastřel ho bez ptaní a nečiň si pro to žádné výčitky.“

Pan Rawlison hned po návratu do Port Saidu odvezl Nelu do Anglie, kde se trvale usadil. Staše dal otec do školy v Alexandrii, protože tam se méně vědělo o jeho činech a příhodách. Děti si psávaly skoro každý den, ale dopadlo to tak, že se neviděly deset let. Chlapec po ukončení škol v Egyptě vstoupil na polytechniku v Curychu, kde získal diplom inženýra a pracoval na stavbách tunelů ve Švýcarsku.

Teprve po deseti letech, když pan Tarkowski odešel do výslužby, navštívil oba své přátele v Anglii. Pan Rawlison je pozval na celé léto do svého domu, stojícího blízko Hampton Courtu. Nela dosáhla osmnáctého roku a vyrostla v dívku krásnou jako květ. A Staš se přesvědčil na úkor vlastního klidu, že muž, který dokončil dvacátý čtvrtý rok, může ještě myslit na dámy. Myslil dokonce na hezkou Nelu tak dlouho, až se nakonec rozhodl, že uteče, kam ho oči povedou a nohy ponesou.

Ale tu mu jednoho dne pan Rawlison položil obě ruce na ramena a hledě mu přímo do očí, řekl s andělskou dobrotou:

„Staši, řekni sám, jestli je na světě muž, kterému bych mohl dát svůj poklad a svou lásku s větší důvěrou?“

Mladí manželé Tarkowských zůstali v Anglii až do smrti pana Rawlisona a za rok nato se vydali na dlouhou cestu. Protože si slíbili, že navštíví místa, kde strávili svá nejmladší léta a jako děti bloudili, zajeli si především do Egypta. Vláda Mahdího a Abdulláhiho se již dávno zhroutila a po jejím pádu „nastoupila“ Anglie, jak to kdysi řekl kapitán Glen. Z Káhiry do Chartúmu již vedla železnice. „Suddy“ čili rozlivy Nilu byly již vyčištěny, takže se

mladý pár mohl dostat pohodlným parníkem nejen do Fášódy, nýbrž až do velkého jezera Viktoriina. Z města Florence, ležícího na břehu tohoto jezera, odejeli dráhou do Mombasy. Kapitán Glen a doktor Clary se již přestěhovali do Natalu, ale Mombase žil pod pečlivou ochranou anglických místních úřadů King.

Obr ihned poznal své bývalé pány a hlavně Nelu uvítal tak radostným troubením, až se blízké stromy mangrove třásly jako ve větru. Poznal také starého Sabu, který přežil aspoň dvojnásobně obvyklý psí věk, a i když byl trochu přisleplý, všude Staše a Nelu provázel.

Staš se tu dověděl, že se Kali těší dobrému zdraví, že vládne pod anglickým protektorátem nad celým územím jižně od Rudolfova jezera a že tam povolal misionáře, kteří mezi místními divokými kmeny šíří křesťanství.

Po této poslední cestě se mladí manželé Tarkowských vrátili do Evropy a usadili se trvale i se svým šedovlasým otcem v Polsku.

DOSLOV

Mládež všech národů vždycky ráda čte o dobrodružstvích, která prožívali mladí lidé někde daleko v exotických zemích, kde žijí necivilizovaní divoši, pobíhají lvi, tygři a sloni a rostou tam datlové a kokosové palmy a sladké banány.

Vzorem všem byl Robinson Crusoe, nepředstižený hrdina mládeže všech národů. Jím se pak řídil ve své literární tvorbě Francouz Jules Verne, Angličan Rudyard Kipling a Němec Karel May. Všichni se však shodovali v tom, že hrdiny svých románů učinili příslušníky svých národů.

Jejich knihy byly překládány i do cizích jazyků a mládež, která je četla, musela mít dojem, že hrdiny tak velkých dobrodružství mohou být jen Francouzi, Angličané nebo Němci. Domorodci byli v těchto knihách považováni zpravidla za nižší rasu, která se pro svou barevnou kůži hodila jen k tomu, aby sloužila hrdinům s bílou tváří.

Henryk Sienkiewicz už měl za sebou šedesátku svých let, vysloužil si svými spisy světovou slávu i bohatství, byl již i nositelem tehdejšího vysokého spisovatelského vyznamenání, Nobelovy ceny, když se rozhodl, že napíše svou první dobrodružnou knihu pro mládež. Děj umístil do Afriky, část severní Afriky sám procestoval. A mladým hrdinou, který svým důvtipem a statečností přemůže všecky překážky, učinil čtrnáctiletého polského hocha.

Při své práci se mohl opírat o množství historických pravděpodobností. Po neúspěšném posledním polském povstání proti krutovládě carského Ruska roku 1863 žilo mimo hranice své vlasti mnoho Poláků, kteří pro svou účast v povstání museli uprchnout před pronásledováním carské policie do ciziny. Bylo tedy pravděpodobné, že při správě Suezského průplavu mohl být zaměstnán polský inženýr.

V době, kdy Sienkiewicz tuto knihu psal, byl již v severní Africe všeobecný „klid“. Africký lid byl v té době úplně podroben evropskými koloniálními mocnostmi, jež se o africké území rozdělily. Lvího podílu se zmocnila Anglie, protože měla nejsilnější koloniální armádu a nejmocnější válečné loďstvo. Africké národy nedosahovaly tehdy ještě zdaleka té kulturní výše a politického uvědomění, které by jim dovolily domáhat se vlastní správy svých věcí a zemí. V dosažení

vzdělání jim koloniální mocnosti záměrně bránily, aby si co nejdéle zachovaly možnost ovládání a vykořisťování těchto území. Nanejvýš k nim pouštěly misionáře různých evropských církví, ale i to mělo svůj plánovaný účel. V náboženských představách primitivních domorodců měl být černý bůh nahrazen bohem bílé rasy, která tedy i touto formou prokazovala svou nadřazenost.

Sienkiewicz časově umístil děj svého románu do rušného roku 1885, kdy vyvrcholilo velké povstání súdánského lidu proti Angličanům. V tomto románu popisuje krátkou epizodu z dlouholetých osvobozovacích bojů Súdánců proti kolonizátorům, a protože autorovo líčení neinformuje čtenáře dostatečně ani výstižně o povaze těchto bojů, považujeme za nutné čtenáři stručně objasnit širší historický rámec súdánského povstání.

V osmdesátých letech minulého století se chtěla britská říše zmocnit súdánského území na horním toku Nilu, aby tak doplnila souvislý pás svého koloniálního panství od Středozemního moře až po nejjižnější cíp Afriky. Egypt byl sice tenkrát formálně součástí turecké říše, ale měl širokou samosprávu pod vládou vlastního místokrále (chedíva), který však pod finančním i vojenským nátlakem byl jen loutkou v rukou Angličanů.

Súdánským kmenům, které v oné době aspoň zdánlivě podléhaly vládě egyptské, postavil se roku 1881 v čelo islámský kněz Muhammed Ahmed el-Mahdí a vyhlásil Angličanům a Turkům (tj. Egypťanům) svatou válku. Proto se tomuto povstání říká mahdistické. Tím, že toto hnutí, v podstatě osvobozenecké a revoluční, vzalo na sebe formu náboženskou, zvrhlo se ve válku „proti nevěřícím“, která se pak jako všecky náboženské války vyznačovala fanatickou krutostí.

Ze Sienkiewiczovy knihy je patrno, že autor přes určitou rezervu podléhal anglické lživé tiskové propagandě, která v otázce súdánského povstání ovlivnila všechen tehdejší světový tisk. Sem náleží například tvrzení, že mahdisté se zasazovali o uvolnění obchodu s otroky. Ale toto tvrzení vyvrací skutečnost, že k Mahdímu se utíkaly a přidávaly desetitisíce chudáků právě z obavy, aby nebyli zavlečeni do otroctví.

Je ovšem pravda, že někteří domorodí náčelníci nepočestně těžili z obchodu s otroky, uloupenými jiným kmenům, ačkoli egyptská, a ovšem i anglická vláda otrokářství odsuzovala. Ale právě tyto nejodpornější živly mezi domorodci se Angličané snažili získat pro své zájmy. Když byly britské vojenské oddíly vytlačeny z významné súdán-

ské provincie a města Kordofánu, tu anglický velitel generál Gordon rychle prohlásil, že nebude potírat obchod s otroky, a naopak žádal káhirskou vládu, aby propustila z tamního vězení pověstného „krále otrokářů“ Zubeira pašu. Počítal s tím, že v něm najde spojence proti Mahdímu.

Tato povolnost se stala Gordonovi osudnou, neboť prozradila mahdistům slabost vojenské pozice Angličanů v Súdánu. Proto zaútočili na největší súdánské město Chartúm, ve kterém se soustředila celá anglická posádka ze Súdánu. Po pětiměsíčním obléhání mahdisté města dobyli dne 26. ledna 1885 a celou posádku i s velitelem pobili. Když došla zpráva o pádu Chartúmu k anglickému expedičnímu sboru, který proti proudu Nilu táhl obleženému Gordonovi na pomoc, vrátil se celý sbor do Egypta a Súdán si tak zachoval samostatnost ještě na třináct let.

Sienkiewicz použil ve svém líčení i skutečného vzoru evropského kolaboranta v mahdistickém Chartúmu a představuje ho jako řeckého obchodníka. Zatím to byl bývalý egyptský guvernér jedné ze súdánských provincií, kterou Mahdí obsadil hned na počátku povstání, dobrodruh Slatin paša, Rakušan chorvatského původu. Když Slatin upadl do mahdistického zajetí, změnil jméno, přestoupil na islám a stal se hlavním poradcem a důvěrníkem Mahdího, kterého ujišťoval, že ho „miluje víc než sebe sama“. Po smrti Mahdího se Slatin stal stejným důvěrníkem a rádcem nového vladaře, chalífy Abdulláhiho. Tak prožil Slatin v Súdánu přes deset let, až za pomoci britsko-egyptské špionáže odtamtud uprchl do Egypta a hned pak německy napsal knihu „Oheň a meč v Súdánu“. Jeho knihu přeložil urychleně do angličtiny šéf káhirské špionáže major Wingate, který se později stal anglickým guvernérem celého Súdánu. Slatinova kniha, tendenčně očerňující mahdisty, stala se nejúčinnější propagační podporou anglických příprav k opětnému dobytí Súdánu a ovlivnila veřejné mínění celého tehdejšího kolonialistického světa nepřátelsky Súdáncům.

Anglické a egyptské vojsko v počtu 25000 mužů pod velením generála Kitchenera se roku 1898 dostalo až k Chartúmu. Tato armáda byla vyzbrojena nejen děly, avšak poprvé v dějinách i kulomety, dosud na lidech nevyzkoušeným vynálezem. V rozhodné bitvě u Omdurmánu bylo dne 2. září 1898 domorodé vojsko zničeno, neboť kulomety a děly bylo za jediný den skoseno víc než deset tisíc súdánských vojáků, ozbrojených převážně kopími a šípy. Jen menší část z nich měla

staré pušky, jejichž hlavně byly k pažbě ponejvíce připevněny drátem. V této nejkrvavější bitvě dějin kolonialismu padlo 27 Angličanů, mezi nimi i jeden ze dvou válečných zpravodajů londýnského deníku Times. Druhý válečný zpravodaj, Winston Churchill, zůstal pak jediným novinářským informátorem Anglie o Kitchenerově vítězství.

Angličané ovšem nevrátili Súdán Egyptu, ale usadili se tam sami. Snad stojí za zmínku i to, jak se anglická kultura představila hned na začátku vlády. Lord Kitchener se napřed pomstil třináct let mrtvému Mahdimu. Dal jeho hrobku zbořit, mrtvolu spálit, popel naházet do Nilu a postřílet všecky potomky Mahdího až na nejmladšího, s nímž jeho matka unikla. Po letech pronásledování mu Angličané dali vysoké odškodné a šlechtický titul.

Později došli Angličané přece jen k poznání, že svým běsněním vyvolávají proti sobě tím větší odpor súdánských obyvatel, a proto Mahdího mauzoleum postavili roku 1974 znovu, ale spálené tělo z Nilu už vylovit nemohli. Památka Mahdího se podnes těší v Súdánu největší úctě.

Anglické panství v Súdánu se udrželo po víc než půl století. Nebylo to tedy navěky, jak se domníval pan Rawlison. Formálně skončilo roku 1955, kdy se Súdán prohlásil samostatnou republikou a připojil se k osvobozeneckému hnutí arabských národů. Chartúm ovšem dnes vypadá docela jinak než za časů Gordona a Mahdího, je to moderní město.

Sienkiewiczovo líčení poměrů v Súdánu v roce 1885 je zřejmě ovlivněno Slatinovou knihou, a proto nevidí v mahdistickém povstání osvobozenecké hnutí súdánského lidu, nýbrž jen temné stránky kruté náboženské války.

Několik slov vyžaduje i autorem tak zdůrazňovaná nábožnost a katolictví hlavního hrdiny Staše. Nela jako Angličanka nebyla katolička. V této souvislosti musíme mít na paměti historické podmínky, ve kterých žil polský národ po celá staletí. Ze západu působil na Poláky v různých obměnách německý tlak na východ, který po reformaci s sebou nesl i protestantství, z východu stále silnější moc Ruska, nerozlučně spojená s pravoslavím, a z jihu a z jihovýchodu trpělo Polsko po tři a půl století nájezdy islámských Tatarů a Turků.

Koncem 18. století ztratilo Polsko státní samostatnost vůbec, neboť si je mezi sebe rozdělilo carské Rusko, Německo a Rakousko. Tento stav trval až do roku 1918, kdy zásluhou ideových zásad Velké

říjnové revoluce a válečnou porážkou Německa a Rakousko-Uherska byla Polsku vrácena státní samostatnost. V době svého rozdělení podnikli Poláci tři povstání proti carskému Rusku, avšak všechna tato povstání byla potlačena vojenskou mocí carského státu a po nich nastalo vždy ještě krutější pronásledování všeho polského.

Při tehdejší nízké kulturní úrovni polského lidu mělo církevní zřízení na polském území velkou důležitost. Odpor proti německému protestantství, ruskému pravoslaví a tatarskému islámu dovedla katolická církev velmi obratně ztotožňovat s bojem za katolictví. Tak se stalo katolictví bez vlastní zásluhy polským národním náboženstvím a ochranou před odnárodněním. Tím se lišila úloha katolické církve v Polsku od její úlohy v zemích českých, kde katolicismus byl po staletí spojencem Habsburků a šlechtických velkostatkářů proti zájmům českého lidu.

Dnes je ovšem známo, že katolická církev dovedla této pro sebe výhodné situace v Polsku využívat a snažila se udržet si vliv a moc, i když její historická úloha tam už dávno skončila.

Protože kniha byla napsána před první světovou válkou, kdy Polsko samostatné nebylo, pokládal autor za vhodné tak nápadně zdůrazňovat Stašovo katolictví jakožto součást jeho polského vlastenectví.

Ovšem i Sienkiewicz v některých scénách ve svém románě dává svou ironií nepokrytě najevo své pravé smýšlení o metodách a skutečných pohnutkách jednání, které jsou si tak podobny u „čarodějů“ všech náboženství na světě.

Spisovatelé všech kolonialistických národů ve svých spisech zpravidla zdůrazňovali rasovou povýšenost bílého plemene. Nevyhnul se tomu ani jeden ze tří autorů dobrodružných románů pro mládež, které jsme jmenovali na začátku. U Sienkiewicze tomu tak není. Krásné přátelství a láska mezi bílými dětmi a černochem Kalim je autorem vylíčena se vší upřímností. Bílý hoch převyšuje černého právě jen o tolik, kolik mu dalo vzdělání.

Karel Málek

Henryk Sienkiewicz doprovodil svůj román několika poznámkami, které jsou v tomto komentáři označeny (pozn. aut.) a zařazeny mezi poznámky a vysvětlivky překladatele.

4 *Mahdí* – náboženský reformátor Muhammad Ahmed (1848 až 1885), který si říkal Mahdí (arabsky: bohem správně vedený). Jeho stoupenci, mahdisté, bojovali jako povstalci proti koloniálnímu panství v Súdánu. Roku 1884 zvítězili nad egyptským vojskem vedeným Angličany a ovládli Súdán. Pod náboženskými a sociálními hesly vytvořili v zemi feudálně patriarchální stát (1881 až 1898). V roce 1898 byli poraženi anglickou expedicí vedenou polním maršálkem H. H. Kitchenerem.
4 *zábitové* – policisté
5 *generál Hicks* – anglický generál William Hicks (1830 – 1883), velitel desetitisícové egyptské armády, kterou Mahdí porazil v roce 1883. V této bitvě s mahdisty padl.
7 *Společnost Suezského průplavu* – v letech 1859 – 1869 vybudovala mezi Středozemním a Rudým mořem průplav dlouhý 160 km a široký 60 až 100 metrů, kterým se cesta z Evropy do Asie zkracuje o 8000 km
8 *V roce 1863* - jde o varšavské lednové povstání proti carskému Rusku
9 *dílo Lessepsovo* – Ferdinand Lesseps (1805 – 1894), francouzský inženýr, tvůrce Suezského průplavu
13 *derviš* – mohamedánský mnich, původní význam slova je chudý
13 *generál Gordon* – Charles George Gordon (1833 – 1885), byl vyslán v roce 1884 anglickou vládou do Súdánu, aby potlačil Mahdího povstání. Padl v roce 1885 v Chartúmu po dobytí města mahdisty
14 *sídí* – arab. pán
15 *chedív* – z perštiny: vladař, úřední titul egyptského místokrále v letech 1867 – 1914
17 *ramadán* – devátý měsíc v mohamedánském kalendáři, měsíc postu
18 *Arábí Paša* – Achmed Arábí Paša (1840 – 1911), vůdce národně osvobozeneckého hnutí v Egyptě v letech1879 – 1882,

které prosadilo v roce 1882 utvoření národní vlády, v níž byl ministrem války. V červenci téhož roku byl zajat Angličany a vypovězen na Cejlon. Roku 1901 byl amnestován a vrátil se do Egypta

18 *rezident* – titul tehdejšího diplomatického představitele Anglie v Egyptě

22 *anglické jezdecké pluky* – tyto pluky bojovaly v dobách Napoleona Bonaparta s polskou jízdou; chlubí se tím až do dneška a žádný důstojník, který mluví o svém pluku, nezapomene nikdy dodat: My jsme bojovali s Poláky. Viz: Chevrillon, Aux. Ind. (pozn. aut.).

29 *efendi* – tur. pán

29 *haga* – tur. ovce

31 *Bismilláh* – arab. ve jménu boha

31 *Mašalláh* – arab. věc boží

34 *chanagé* – mladý pane

35 *katr* – vlak

38 *uskut* – mlč

42 *Wolseleyho armáda* – Garnet Wolseley (1833 – 1913), britský polní maršál, velitel mnoha vítězných výprav posilujících vliv Anglie v koloniálních zemích. Zde se mluví o neúspěšné pomoci Wolseleyho armády generálu Gordonovi obleženému mahdisty v Chartúmu v roce 1885. Viz pozn. ke str. 14

47 *šlechetná Fatma* – všichni příbuzní Mahdího měli titul – šlechetný

47 *Alláh akbar* – tento výkřik znamená jen: Bůh je veliký! Arabové tak volají i ve chvílích hrůzy, kdy vzývají Alláha a volají o pomoc (pozn. aut.).

48 *šalláh* – vodopád, či spíše peřeje vzniklé náhlým poklesem skalnatého dna Nilu. Je jich šest a byly odstraněny Asuánskou přehradou.

49 *el-Chárga* – velká oáza západně od Nilu

49 *Lá, lá* – ne, ne

50 *bint* – děvčátko

53 *Alláh o kelb kebír!* – arab.: Bože, to je velký pes!

53 *iblís* – arab. u mohamedánů: ďábel, satan

54 *nuzrání* – křesťan

58 *valad* – chlapec

59 *chamsín* – také jihozápadní vítr, ale vanoucí jen zjara (pozn. aut.)

63 *hučel a neustával* – autor slyšel nedaleko Ardenu v jižní Arábii hukot hromu, který se rozléhal bez přestávky půl hodiny. Viz Listy z Afriky (pozn. aut.).
78 *minaret* – věž mohamedánského chrámu
78 *muezzin* – mohamedánský kněz
80 *bábúry* – parníky
94 *Jižní kříž* – souhvězdí viditelné jen na jižní polokouli a v rovníkovém pásmu severní polokoule
94 *zvířetníkové světlo* – jasný pruh světla, táhnoucí se v pásmu dvanácti souhvězdí zvířetníku, viditelný na obloze zjara po západu slunce a na podzim před východem slunce
94 *nabaku* – Sisyphus Spina Christi (pozn. aut.).
97 *majetkem proroka, šlechetných a chalífů* – bratři a příbuzní Mahdího (pozn. aut.).
99 *dahabíje* – arab. prám
99 *džanem* – arab. mazlivý výraz, který znamená – jehňátko nebo dušička (pozn. aut.).
102 *umbája* – velká trouba ze sloního klu (pozn. aut.).
105 *Poor little bird* – angl. ubohé ptáčátko
108 *santálová vůně* – santálový strom, z kterého v Orientu vyrábějí vonný olej (pozn. aut.).
109 *mění tvář v plástev medu* – neštovice (pozn. aut.).
119 *zátarasy* – po pádu dervišského státu byla doprava zase obnovena (pozn. aut.).
127 *paša Emín* – Emín paša, původem německý žid dr. Schweitzer; v době, kdy si Egypt podmanil území u Albertova jezera, stal se guvernérem v Equatorii a nejčastěji bydlel ve Vadeláji. Mahdisté na něho několikrát útočili.Zachránil ho Stanley, který ho dovedl i s většinou vojáků do Bagamoja u Indického oceánu (pozn. aut.).
147 *divoké fíkovníky* – Ficus sycomorus (pozn. aut.)
148 *baobab* – obrovský listnatý strom, dosahující stáří několika tisíc let. Obvod jeho koruny dosahuje až 50 metrů.
155 *sykomora* – strom z čeledi fíkovníků, má jedlé ovoce, podobné malým fíkům.
156 *paví ocasy* – Sisyphus Spina Christi (pozn. aut.)
167 *orchideje s pestrými květy* – Auselia africana (pozn. aut.)
167 *zvířátka s velkýma … ušima* – Lissohilosia (pozn. aut.)
167 *keře divokého jasmínu* – Jasmínům trifoliatum (pozn. aut.)

167 *rafie* – jehličnatá palma, z jejíhož dlouhého jehličí se pletou rohože, lana atd.
167 *kaučukové liány* – Landolphia floria (pozn. aut.)
168 *smuteční opička* – Colobus caudatus (pozn. aut.)
170 *masika* – jarní období dešťů (pozn. aut.)
176 *mučenky* – Odenia globosa (pozn. aut.)
183 *kornak* – arab. dozorce nad slony
185 *pombu* – pivo vyrobené z čiroku (pozn. aut.) – Čirok obecný je obilnina podobná prosu, vysoká až 3 m, v Indii a v Africe ji pěstují pro zrno, které slouží za jadrné krmivo pro velbloudy.
189 *zvláštní begónie* – Begonia Johnstoni (pozn. aut.)
195 *king* – angl. král
214 *spavá nemoc* – v poslední době bylo prokázáno, že tuto nemoc šíří mezi lidmi štípnutí téže mouchy tse-tse, která zabíjí hovězí dobytek a koně. Štípnutí má však za následek spavou nemoc jen v určitých krajích. V době Mahdího povstání nebyla příčina nemoci ještě známa (pozn. aut.)
215 *pagazi* – domorodý průvodce
234 *doti* – míra odpovídající polskému lokti (pozn. aut.)
235 *vrhl se na chlapce* – afričtí divocí kanci mají široce zakončenou hlavu, kly okrouhlé, nikoli trojboké, a dosti dlouhý ocas, který při útěku vztyčují (pozn. aut.)
239 *gorila* – gorily sídlí v lesích západní Afriky, avšak Livingstone se s nimi setkal i ve východní. Často unášejí děti. Gorila ve východní Africe je méně zuřivá než v západní; když je zraněna, nezabíjí střelce, ale spokojí se s tím, že mu ukousne prsty (pozn. aut.)
240 *obrovské kaktusy* – Echinops giganteus roste v těchto krajích a velmi hojně v jižní Etiopii; v Elisée Reclus, Geogr. (pozn. aut.)
240 *vřes vysoký osm metrů* – Elisée Reclus (pozn. aut.)
243 *obrovské jalovce* – jalovce v Etiopii a v Aramejských horách dosahují výšky až padesáti metrů. Elisée Reclus (pozn. aut.)
243 *baritus* – tak nazývali Římané zpěv nebo válečný pokřik svých legií i Germánů a také ryk slonů (pozn. aut.)
248 *matko* – oslovení matko užívají černoši v hovoru se všemi lidmi, kterým chtějí vyjádřit úctu
250 *žije v tamějších krajinách a také v Habeši* – E. Reclus - Lefebre: Voyage en Abissynie (pozn. aut.)
258 *na východ* – tyto krajiny byly v době Mahdího ještě neprozkoumané (pozn. aut.)

260 *tukan* – velký pták žijící v hornatých krajích v Americe
260 *rajské mucholovky* – Terpsychone viridis (pozn. aut.)
260 *černí, vespod červení ptáci* – Laniarisu erythoergastr (pozn. aut.)
260 *nádherné žluvy* – Merops Nubiensis. Jan Sztoloman: Nad Bialym Nilem (pozn. aut.)
261 *adansonia* – jinak baobab, nazvaný tak na počest francouzského botanika Adansona. Viz pozn. ke str. 148.
261 *hejna zdejších vrabčáků* – Quelea Aethiopica, J. Sztoloman: Nad Bialym Nilem (pozn. aut.)
261 *kovově lesklé peří* – Herbert Ward: Chez les Cannibales del' Afrique centrale (pozn. aut.)
265 *serval* – šedé zvíře velikosti rysa z rodu šelem kočkovitých (pozn. aut.)
267 *nitkovec* – Filandria modinensis, červ tenký jako nitka a přes metr dlouhý. Jeho kousnutí někdy způsobuje otravu krve (pozn. aut.)
269 *boma* – znamená totéž, co v Súdánu zeriba. Velká boma může také znamenat jakousi pevnůstku nebo opevněný tábor (pozn. aut.)
271 *kmen Massai* – autentické (pozn. aut.)
274 *asagaj* – černošský oštěp (pozn. aut.)
282 *jak velikého omylu se dopustil* – bylo to velké jezero, které roku 1888 objevil významný cestovatel Teleki a nazval je jezerem Rudolfovým (pozn. aut.)
285 *Beniowski* – hrabě Maurycy August Beniowski (1741 – 1786), za účast v barské konfederaci byl poslán na Kamčatku, odkud utekl na Madagaskar. Francouzskou vládou byl pověřen ostrov kolonizovat, což učinil a prohlásil se králem Madagaskaru.
288 *vodní sloni* – Afrika má mnoho neprobádaných tajemství. Pověsti o vodních slonech už dávno kolovaly mezi cestovateli, ale nikdo jim nevěřil. V poslední době vyslalo Muzeum přírodních dějin v Paříži p. L. Petita, který viděl vodní slony v Kongu u břehu Leopoldova jezera. Píše o tom německý časopis Kosmos č. 6 (pozn. aut.)
291 *palmy plodící divoké datle* – Phoenix senegalensis (pozn. aut.)
291 *Jobovy slzy* – Coex lacrimae (pozn. aut.)
291 *nestvůrné dýně* – Adenia globosa (pozn. aut.)
294 *slunce ji vypilo i z hloubi země* – o bezvodných rovinách v těchto krajích pojednává vynikající kniha kněze Le Roy, ga-

bonského biskupa, nazvaná Kilimandžáro (pozn. aut.)

307 *Stanley* – Henry Morton Stanley (1841 – 1904), slavný africký cestovatel, původním jménem James Rolland. Viz doslov k této knize.

313 *řekl kapitán* – panování Abdulláhiho trvalo však ještě víc než deset let. Poslední úder zasadil dervišům lord Kitchener, který je ve velké krvavé bitvě porazil takřka do posledního muže a pak nařídil srovnat hrob Mahdího se zemí (pozn. aut.)

318 *mangrove* – kořenovník obecný. Roste ve vlhkých tropických půdách, zvláště na mořském pobřeží, a dosahuje výšky asi 10 metrů. Má velké množství vzdušných kořenů, které rostlinu upevňují v močálovité půdě. Tvoří tak neproniknutelné houštiny, jimiž se obtížně prochází.

KNIHY ODVAHY A DOBRODRUŽSTVÍ

Řídí Eva Dolejšová

Svazek 15

Henryk Sienkiewicz

POUŠTÍ A PRALESEM

Ilustroval Karel Toman. Z polského originálu W Pustyni i w puszcze, vydaného nakladatelstvím Państwowy Institut Wydawniczy ve Varšavě roku 1961, přeložil, doslov napsal a vysvětlivkami opatřil Karel Málek. Vydal jako svou 6260. publikaci Albatros, nakladatelství pro děti a mládež, v Praze roku 1982. Odpovědná redaktorka Tamara Sýkorová. Výtvarný redaktor Zdeněk Kudělka. Technická redaktorka Zoe Blahová.

Ze sazby písma Baskerville vytiskla Stráž, tiskařské závody, n. p. Plzeň, závod Vimperk. 23,00 AA (text 19,48, ilustrace 3,52), 23,05 VA Náklad 92 000 výtisků. Šesté, v Albatrosu páté vydání. 13-843-82 14/55
Vázaný výtisk 33,- Kč

Pro čtenáře od devíti let

Dobou svého vzniku patří román Pouští a pralesem k posledním dílům Henryka Sienkiewicze. Polští čtenáři se s ním poprvé seznámili na stránkách listu Kurier Warszawski, kde vycházel — podle tehdejšího zvyku — nejdřív na pokračování od října roku 1910 do září příštího roku. Vzbudilo tenkrát skutečnou senzaci, že známý polský spisovatel, který dosahoval světového významu, napsal knihu pro mládež. Ze Sienkiewiczovy korespondence se dovídáme, že původní pracovní titul románu byl Příhody dvou dětí ve střední Africe. Sienkiewicz v něm téměř po dvaceti letech nově zpracoval své vzpomínky a zážitky z cesty po vzdáleném kontinentu, který navštívil na začátku roku 1891. Súdán, Egypt a celá Afrika vyvolávají dodnes v evropském čtenáři představu exotických končin. Tento moment tím víc vyniká v Sienkiewiczově knize, jejíž děj se odehrává v roce 1884, kdy v Súdánu vypuklo povstání Muhammada Ahmada proti koloniálnímu panství. Nejenom barevné kulisy přírody, ale celá myšlenková stavba románu dodnes upoutává čtenáře. Na celém světě se začítají do půvabného příběhu, jehož hrdinou je čtrnáctiletý polský chlapec Staš Tarkowski a osmiletá anglická holčička Nela Rawlisonová. Provázíme je nejdřív Saharou v povodí Nilu, potom pralesy středovýchodní Afriky a vžíváme se do jejich neuvěřitelných dobrodružství v boji s přírodou, s dravou zvěří, s tropickými nemocemi i se zlými lidmi. Především však se s nimi těšíme z nalezení upřímných přátel mezi lidmi i zvířaty a z radostného shledání s rodiči.

13-843-82 14/55
Vázaný výtisk 33 Kčs

Z VYŠLÝCH SVAZKŮ:

V. Ananjan: Zajatci Pardálí soutěsky — *E. Salgari:* Město malomocného krále — *E. Hiob:* Novou zemí pro divoká zvířata — *W. Makowiecki:* Tři útěky z Korintu — *M. Pašek:* Ztracená prérie — *W. Meinck:* Mexické drama — *F. Steuben:* Tekumseh III — *J. Kjelgaard:* Lovec kuguárů — *J. Broszkiewicz:* Trosečníci z řeky Meteorů — *M. Pašek:* Nesmrtelný kovboj — *F. Flos:* Albatros. Nad Tichým oceánem — *N. Smirnov:* Říše slunce — *N. Čukovskij:* Čtyři kapitáni — *W. Legère:* Sám mezi korzáry — *F. Flos:* Lovci kožišin — *W. Morey:* Zima v kaňonu — *G. R. Richter:* Lvi přicházejí — *J. Pecháček:* Ostrov tisíce vůní — *H. Burtonová:* Bez doprovodu bubnů — *M. V. Kratochvíl:* Podivuhodné příběhy a dobrodružství Jana Kornela — *T. V. Olsen:* Léto bubnů — *M. Pašek:* Děvče pro Oklahomu — *J. Alex:* Černé koráby I, II — *S. O' Dell:* Pětina pro krále — *R. Luskač:* Odkaz lovce tajgy — *R. Šimáček:* Kříž proti kříži — *V. Palman:* Tajemství pytlácké jeskyně — *A. Lomm:* Noční orel — *J. Fabricius:* Tonek z Napoleonovy armády — *V. Šustr:* Dobrodružství malého Indiána — *K. Staňukovič:* Muž přes palubu.

PŘIPRAVUJEME:

B. Mårtensson: Světy bez hranic
J. Pecháček: Taliánský marš
P. Pelot: Ostrov dravců